

UNIVERZITA PARDUBICE
ÚSTAV HISTORICKÝCH VĚD

DIPLOMOVÁ PRÁCE

2010

Bc. Petra Fučilová

**UNIVERZITA PARDUBICE
FAKULTA FILOZOFICKÁ
ÚSTAV HISTORICKÝCH VĚD**

**PRAŽSKÉ ŠLECHTICKÉ DOMY V DRUHÉ
POLOVINĚ 18. STOLETÍ
(NA ZÁKLADĚ ROZBORU INVENTÁŘŮ)**

Bc. Petra Fučilová

**Diplomová práce
2010**

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Akademický rok: 2009/2010

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Petra FUČILOVÁ**
Studijní program: **N7105 Historické vědy**
Studijní obor: **Kulturní dějiny**
Název tématu: **Pražské šlechtické domy v druhé polovině 18. století (na základě rozboru inventářů)**
Zadávací katedra: **Katedra historických věd**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Posluchačka provede hlubší sondu do zařízení a prostor šlechtických domů, jež vlastnilo šest aristokratických rodů v Praze v druhé polovině 18. století. Konkrétně se jedná o rody Buquoyů, Černínů z Chudenic, chlumecké linie rodu Kinských, Novohradských z Kolowrat, Sweerts Šporků a Wallisů. Poslouží jí k tomu bohaté materiály dochované v rodinných archívech v SOA Zámorsk a fideikomisních spisech v Národním archivu Praha. Cílem je určit, kde stály jejich domy, kolik jich bylo a jak byly zařízeny a vyzdobeny. Současně bude docházet ke komparaci zjištěných informací, jež vzešly z analýzy jednotlivých inventářů, jelikož jádrem práce by měla být právě analýza inventářů, které by měla být zasazena do širšího kontextu šlechtického bydlení v Praze v novověku.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

BŮŽEK, Václav - KRÁL, Pavel (edd). Aristokratické rezidence a dvory v raném novověku. České Budějovice, 1999, s. 5 - 28. ISBN 80-7040-331-4; DEJMKOVÁ, Ivana. Šlechtické domy a paláce v berních materiálech z let 1653 - 1817. In Documenta Pragensia 20, Praha, 2002, s. 127 - 132. ISBN 80-86197-40-9. ISSN 0231-7443; HOLASOVÁ, Andrea. Poznámky k problematice studia inventářů raněnovověkých šlechtických sídel jako jednoho z pramenů poznání kultury společnosti. In Theatrum historiae. Sborník prací Katedry historických věd Fakulty filozofické Univerzity Pardubice 2, 2007, s. 109 - 122. ISBN 80-7395-027-9. ISSN 1802-2502; KRUMMHOLZ, Martin. Stavební historie a osudy Clam-Gallasova paláce. In Pražský sborník historický 35, 2007, s. 155 - 223; KUBEŠ, Jiří. Reprezentační funkce sídel vyšší šlechty z českých zemí (1500 - 1740). disertační práce HŮ FF JU. České Budějovice, 2005; LEDVINKA, Václav - MRÁZ, Bohumír - VLNAS, Vít. Pražské paláce: Encyklopedický ilustrovaný přehled. Praha, 1995. ISBN 80-85770-90-3; PLEVA, Martin. Hmotná kultura moravské barokní šlechty ve světle pozůstalostních inventářů. In Acta Musei Moraviae, 85, 2000, s. 131 - 155; VLČEK, Pavel a KOL. Umělecké památky Prahy. Malá Strana. III. Praha, 1999. ISBN 80-200-0771-7.

Vedoucí diplomové práce:

Mgr. Jiří Kubeš, Ph.D.
Katedra historických věd

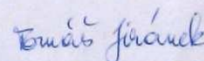
Datum zadání diplomové práce: **30. dubna 2009**

Termín odevzdání diplomové práce: **31. března 2010**

prof. PhDr. Petr Vorel, CSc.
děkan

L.S.

doc. PhDr. Tomáš Jiránek, Ph.D.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2009

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 30. 06. 2010

Petra Fučilová

Ráda bych poděkovala všem, kteří mi v uplynulých měsících dopomohli k tomu, aby mohla vzniknout tato práce. Děkuji pracovníkům Státního oblastního archivu v Zámrsku a Národního archivu Praha za ochotu při vyhledávání potřebných pramenů a knihovníkům v Městské knihovně v Chomutově, Krajské knihovně v Pardubicích, Univerzitní knihovně v Pardubicích a Studijní a vědecké knihovně v Hradci Králové za pomoc při shánění literatury k tématu. Největší dík však patří mému vedoucímu práce Mgr. Jiřímu Kubešovi, Ph.D. za četné konzultace, užitečné rady a praktické připomínky v průběhu psaní práce.

ANOTACE

Předložená diplomová práce se zabývá pražskými domy, které vlastnilo šest šlechtických rodů v 18. století. Jmenovitě se jednalo o Buquoye, Černíny, chlumeckou linii rodu Kinských, Novohradské z Kolovrat, Sweerts-Šporky a Wallisy. První část je věnována historii jednotlivých rodů, přičemž nejvíce prostoru je věnováno zejména majitelům rezidencí. Kapitola přináší informace o tom, že všechny rody dosáhly hraběcího titulu. Dále je již stratifikuje podle bohatství a typu kariéry dvorské či zemské. Následující kapitola se zabývá již konkrétními domy, jež šlechtici vlastnili. Práce se zaměřuje na držbu paláců, jež byly majetkem šlechticů v 17. a zejména pak 18. století. Největší prostor je věnován majorátním domům. Kapitola vychází z analýzy pramenů, jež jsou dochované v Národním archivu v Praze ve fideikomisních spisech a ve Státním oblastním archivu Zámorsk v rodinných archivech chlumecké linie rodu Kinských a Sweerts-Šporků. Tato část přináší na základě analýzy devíti inventářů uvedených sídel detailnější poznatky o vnitřním členění paláce a následně zařízení jeho prostor. Konkrétně se třetí část kapitoly zabývá problematikou obytných prostor. Soustředí se na jednotlivá pánská a dámská apartmá a dále pokoje, jež byly určené pro hosty či služebnictvo. Další kapitola se věnuje reprezentačním prostorům, které byly zastoupeny jídelnami či sály. Pátá část kapitoly popisuje hospodářská zázemí, přičemž největší prostor je věnován místnostem a vybavení kuchyňských komplexů, dále prádelnám. Je zakončena analýzou stájí a jejich doprovodných místností. Následující část se věnuje divadlu, které se vyskytovalo v paláci Sweerts-Šporků. Duchovní prostory kaplí a oratoří zakončují kapitolu. Jednotlivé analýzy by se měly stát přínosem pro hlubší poznání způsobu šlechtického bydlení v Praze v 18. století. Práce se snaží celkově prohloubit znalosti o životě v pražských domech české šlechty v raném novověku.

Klíčová slova:

šlechta, Buquoyové, Černínové, Kinští, Novohradští z Kolovrat, Sweerts-Šporkové, Wallisové, paláce, Praha, 18. století

SUMMARY

The submitted thesis deals with Prague palaces owned in the 18th century by six prominent noble families – the family of Buquoy, the family of Cernin, the family of Novohradsky of Kolowrat, the family of Sweerts-Sporck, the family of Walklis and Chlumec lineage of the family of Kinsky. The first part presents the history of the noble families connected by the fact that they all attained earldom. The families are stratified according to their wealth and the type of their career – court or municipal. I paid special attention to the palace owners. Next chapter introduces individual palaces owned by the noblemen. My thesis focuses on the ownership of the mansions and palaces belonging to the noblemen in the 17th and mainly in the 18th centuries. Following chapter analyses sources preserved in the National Archives in Prague, in the State Archives in Zámbrsk and in the Kinsky and Sweerts-Sporck family archives. Having analysed nine inventories these parts bring more detailed knowledge of the palace interior perspective and its equipment. The chapter is dedicated to the palace residential part. It concentrates on chambers for noblemen and noblewomen and on rooms for guests or for domestic staff. The chapter is about dining rooms and halls and their representative function. The chapter describes the homestead of the palaces with special attention paid to kitchens, kitchen equipment and to laundry rooms. The chapter is concluded by the analysis of stables. The chapter deals with a theatre, which only occurred in the Sweerts-Sporck palace. In the chapter I studied chapels and oratories. The thesis tries to improve and deepen our knowledge of the way Prague nobility lived in the 18th century.

Key words:

nobility, the family of Buquoy, the family of Cernin, the family of Kinsky, the family of Novohradsky of Kolowrat, the family of Sweerts-Sporck, the family of Wallis, palaces, Prague, the 18th century

Obsah

I. Úvod.....	1
II. Šest hraběcích rodin jako majitelé pražských paláců v 18. století	8
III. Pražské paláce od doby pobělohorské do konce 18. století	23
III.1. Význam městských sídel šlechty v raném novověku.....	23
III. 2. Pražské paláce Buquoyů, Černínů z Chudenic, chlumecké linie Kinských, Novohradských z Kolovrat, Sweerts-Šporků a Wallisů v 17. a 18. století	30
IV. Topografie prostor šesti pražských šlechtických paláců v druhé polovině 18. století.....	48
IV. 1. Obytné prostory.....	52
IV. 2. Ústřední reprezentativní prostory (sály a jídelny)	83
IV. 3. Hospodářské zázemí paláce	93
IV. 4. Divadlo jako prostor věnovaný reprezentaci, umění a trávení volného času.....	109
IV. 5. Duchovní prostory (kaple a oratoře)	110
V. Závěr.....	112
VI. Soupis pramenů a literatury	116
VII. Seznam obrazových příloh	122
VIII. Zusammenfassung	123

I. Úvod

Práce je příspěvkem k poznání šlechtického bydlení v Praze v novověku. Věnuje se problematice pražských domů, které vlastnila aristokracie v 18. století. Vychází z analýzy inventářů movitých věcí, nacházejících se v uvedeném období v domech šesti aristokratických rodů. Získané informace jsou poté komparovány. Výsledkem práce je hlubší sonda do prostor a zařízení šlechtických domů a paláců v Praze.

V uvedené oblasti bádání lze najít na jednu stranu poměrně velké množství informací o architektech, jež budovu navrhli, rovněž tak o stavitelích, kteří sídla postavili. Době či stavebnímu stylu, v němž stavby vznikaly, se věnuje také poměrně bohatý materiál. V neposlední řadě je poskytnut dostatek informací o majitelích, kteří v dané době určitou rezidenci vlastnili. Na druhou stranu jsou poměrně málo probádány otázky týkající se počtu a popisu prostor, jež byly součástí daných domů či paláců. Ještě hůře lze zjistit, k jakým účelům byly jednotlivé místnosti či pokoje určeny a jak vypadalo vybavení těchto místností. Dále se špatně získávají informace o tom, zda byly prostory skutečně obývány, pokud ano, tak kým a po jaký čas, popřípadě k jakým účelům byly šlechtici a jeho rodinami využívány celé objekty domů.

Tato práce se snaží nalézt odpovědi na všechny uvedené otázky, a to na základě co nejpodrobnějšího probádání materiálů k tomu určených, což nám pomáhá nacházet potřebné odpovědi. Práce se zaměřuje na šlechtickou držbu druhé poloviny 18. století, neboť právě tato polovina století nebyla dosud probádána. Jiří Kubeš a další autoři se sice ve svých pracích problematice šlechtického bydlení v 18. století podrobně věnovali, ovšem jejich zkoumání končí rokem 1750.¹ Zůstává tedy nezodpovězena otázka, zda se postoj k palácům a styl bydlení v pozdější době vlády Marie Terezie, Josefa II. či Leopolda II. dramaticky změnily či nikoli. Z toho důvodu jsem se rozhodla nalézt odpovědi na příkladu několika šlechtických rodů, které ve zmiňovaném období druhé poloviny 18. století vlastnily paláce či domy v Praze, a to Buquoyů, Černínů z Chudenic, chlumecké linie rodu Kinských, Novohradských z Kolovrat, Sweerts-Šporků či Wallisů. Kritériem mého výběru bylo vytvořit dostatečně reprezentativní vzorek šlechtických rodů z Českého království, v jejichž majetku byly ve sledovaném období pražské domy, k nimž lze v archivech nalézt inventáře. Ve výběru jsem byla omezena, neboť k dispozici je poměrně malé množství potřebných materiálů. Na základě bádání v archivech jsem vybrala šest šlechtických rodů, které spojuje skutečnost, že dosáhly

¹ KUBEŠ, Jiří. *Reprezentační funkce sídel vyšší šlechty z českých zemí (1500 – 1740)*. disertační práce. HÚ FF JU. České Budějovice, 2005.

na hraběcí titul, jedná se tedy o bohaté či středně zámožné šlechtice. Výsledný počet šesti šlechtických rodů podle mého soudu již skýtá záruku, že závěry, k nimž dojdeme, budou mít obecnější platnost.

Šlechtu v českých zemích začali badatelé systematicky zkoumat poměrně pozdě. Z toho důvodu nenacházíme moc široký výběr titulů na dané téma.² Tématu aristokracie v předbělohorské době se badatelé věnují sice již delší dobu, ovšem toto neplatí v případě pobělohorské šlechty.³ Ta byla spíše stranou zájmů českých historiografů. V posledních letech přišla ale změna. Důkazem toho jsou jednotlivé syntézy, které v současné době vznikají a věnují se ranému novověku. V těchto pracích lze najít poměrně velké množství obecných informací k tématu šlechtických sídel. První velká práce, která vzešla z kolektivu autorů, jež působí na Jihočeské univerzitě v Českých Budějovicích, zasahuje právě do pobělohorského období.⁴ Autorem další velké syntézy zabývající se touto problematikou je Petr Maťa, jehož dílo se zaměřuje na šlechtu celého 17. století. V několika případech zasahuje až do první poloviny 18. století. Dále nově vzniklé práce Rostislava Smíška či Ivo Cermana.⁵

Tématem barokní šlechty se vedle výše uvedených děl zabývají rovněž další dílčí historické studie, které vycházejí u nás i v zahraničí.⁶ V neposlední řadě se tomuto studiu

² KUBEŠ, Jiří. Vyšší šlechta z českých zemí v letech 1650 – 1750. Úvod do tématu. in: KUBEŠ, Jiří (red.). *Prameny k dějinám Pardubického kraje. Vyšší šlechta z českých zemí v období baroka (1650 – 1750). Biogramy vybraných šlechticů a edice typických pramenů.* Pardubice, 2007, s. 9 – 33. ISBN 978-80-7194-929-9; RAKOVÁ, Svatava. Pobělohorské Temno v české historiografii 90. let. Pokus o sondu do proměn historického vědomí. In *Český časopis historický* 99, 2001, s. 569-5. ISSN 0862-6111; BŮŽEK, Václav. Šlechta raného novověku v českém dějepisectví devadesátých let. In BŮŽEK, Václav – KRÁL, Pavel (edd). *Aristokratické rezidence a dvory v raném novověku.* České Budějovice, 1999, s. 5-28. ISBN 80-7040-331-4.

³ Literatura věnující se problematice předbělohorské šlechty: Jaroslav Pánek patří určitě k nejvýznamnějším historikům, zabývajícím se šlechtou v 16. a počátku 17. století. PÁNEK, Jaroslav. *Poslední Rožmberkové: Velmoži české renesance.* Praha, 1989. ISBN 80-7038-006-3. Mezi další autory, kteří se zabývají zmiňovaným tématem, patří: BŮŽEK, Václav – HRDLIČKA, Josef a KOL. *Dvory velmožů s erbem růže: Všední a sváteční dny posledních Rožmberků a pánů z Hradce.* Praha, 1997. ISBN 80-204-0651-4; LEDVINKA, Václav. *Úvěr a zadlužení feudálního velkostatku v předbělohorských Čechách: Finanční hospodaření pánů z Hradce 1560 – 1596.* Praha, 1985; VOREL, Petr. *Páni z Pernštejna: Vzestup a pád rodu zubří hlavy v dějinách Čech a Moravy.* Praha, 1999. ISBN 80-86182-24-X; VÁLKA, Josef. *Česká společnost v 15. – 18. století: Společnost a kultura manýrismu. Bělohorská doba.* II. Praha, 1983; JANÁČEK, Josef. *Valdštejn a jeho doba.* 2. vydání. Praha, 2003. ISBN 80-86328-17-1.

⁴ BŮŽEK, Václav – HRDLIČKA, Josef – KRÁL, Pavel – VYBÍRAL, Zdeněk. *Věk urozených: Šlechta v českých zemích na prahu novověku.* Praha – Litomyšl, 2002. ISBN 80-7185-417-4.

⁵ MAŤA, Petr. *Svět české aristokracie 1500 – 1700.* Praha, 2004. ISBN 80-7106-312-6; SMÍŠEK, Rostislav. *Císařský dvůr a dvorská kariéra Ditrichštejnů a Schwarzenberků za vlády Leopolda I.* České Budějovice, 2009. 978-80-7394-165-9; CERMAN, Ivo. *Chotkové: příběh úřednické šlechty.* Praha, 2008. 978-80-7106-977-5. Pro Moravu: KNOZ, Tomáš. *Državy Karla Staršího ze Žerotína po Bílé hoře : osoby, příběhy, struktury.* Brno, 2001. 80-210-2685-5.

⁶ MAŤA, Petr, Leopold I. a poslední Slavata. K osobní korespondenci panovníků raného novověku. In HLAVÁČEK, Ivan – HRDINA, Jan (edd.). *Facta probant homines. Sborník příspěvků k životnímu jubileu prof. Dr. Zdeňky Hledíkové.* Praha, 1998, s. 245 – 258. ISBN 80-86197-00-X; BŮŽEK, Václav – MAŤA, Petr. Wandlungen des Adels in Böhmen und Mähren in Zeitalter des „Absolutismus“ (1620 – 1740). in: Ronald G. ASCH (Hg.). *Der europäische Adel im Ancien Régime. Von der Krise der ständischen Monarchie bis zur Revolution (ca. 1600 – 1789).* Köln – Weimar – Wien, 2001, s. 287 – 321.

věnují sborníky, z nichž bych na prvním místě představila Operu Historicu. Jedná se o soubor prací, jež vycházejí v Českých Budějovicích pod vedením již výše zmíněných Václava Bůžka či Pavla Krále.⁷

Nyní je důležité zmínit ještě díla, zabývající se tématem městských domů, ze kterých tato práce vychází. Existuje několik syntéz. Všechny práce obvykle představují jednotlivé paláce podle zvoleného rozdělení, obsahují spoustu obecných informací o palácích, zároveň jsou tyto údaje doprovázeny obrazovým materiálem, zachycujícím jednotlivé budovy. Podrobně popisuje pražské paláce a domy i další literatura věnující se dějinám jednotlivých rezidencí, jejich architektuře a vzhledu.⁸

Tato práce se snaží zjistit, jaký postoj zaujímali šlechtici raného novověku ke svým palácům, jak často a kdy zejména je využívali. Z toho důvodu je důležité seznámení se s další literaturou, která se této problematice věnuje. Dílo, objektem jehož zájmu se staly dějiny hmotné kultury a rovněž i sociální dějiny a které vzniklo díky Josefu Petráňovi a jeho kolektivu, se zabývá tímto tématem poměrně široce.⁹ Dalším autorem, jenž se podrobně zabývá fenoménem šlechtické rezidenční sítě či topografie obytně-reprezentačních prostor ve své disertační práci, se stal Jiří Kubeš. Z jeho doktorské práce vychází několik dílčích studií, jež se věnují obytným jednotkám či reprezentačním místnostem sídel na příkladě sálů.¹⁰ Již

⁷ V případě šlechtických sídel se jedná zejména o sborníky: BŮŽEK, Václav – KRÁL, Pavel (edd.). *Šlechta v habsburské monarchii a císařský dvůr (1526 – 1740)*. České Budějovice, 2003. ISBN 80-7040-627-5; BŮŽEK, Václav (ed.). *Příspěvky ke každodenní kultuře novověku*. České Budějovice, 1995. ISBN 80-7040-139-7; BŮŽEK, Václav (ed.). *Život na dvorech barokní šlechty (1600-1750)*. České Budějovice, 1996. ISBN 80-7040-188-5.

⁸ LEDVINKA, Václav – MRÁZ, Bohumír – VLNAS, Vít. *Pražské paláce: Encyklopedický ilustrovaný přehled*. Praha, 1995. ISBN 80-85770-90-3; KUBÍČEK, Alois. *Pražské paláce*. Praha, 1946; POCHE, Emanuel – PREISS, Pavel. *Pražské paláce*. Praha, 1973; POCHE, Emanuel. *Prahou krok za krokem: Umělecko-historický průvodce městem*. 2. vydání. Praha, 1985; VLČEK, Pavel a KOL. *Umělecké památky Prahy. Staré Město, Josefov*. I. Praha, 1996. ISBN 80-200-0563-3; VLČEK, Pavel a KOL. *Umělecké památky Prahy. Pražský Hrad Hradčany*. IV. Praha, 2000. ISBN 80-200-0832-2; VLČEK, Pavel a KOL. *Umělecké památky Prahy. Malá Strana*. III. Praha, 1999. ISBN 80-200-0771-7; BAŤKOVÁ, Růžena a KOL. *Umělecké památky Prahy: Nové Město, Vyšehrad, Vinohrady, Praha 1*. II. Praha, 1999. ISBN 80-200-0627-3; VLČEK, Pavel - HAVLOVÁ, Ester. *Praha 1610-1700: Kapitoly o architektuře raného baroka*. Praha, 1998. ISBN 80-85983-60-5; TRÍSKA, Karel. *Černínský palác v Praze: stavební dějiny jednoho barokního paláce*. Praha, 1940; LORENC, Vilém – TRÍSKA, Karel. *Černínský palác v Praze*. Praha, 1980.

⁹ PETRÁŇ, Josef a KOL. *Dějiny hmotné kultury II/1: Kultura každodenního života od 16. století do 18. století*. Praha, 1995. ISBN 80-7184-085-8.

¹⁰ KUBEŠ, J. *Reprezentační funkce*, s. 10; TÝŽ. *Vývoj obytné jednotky v sídlech vyšší šlechty z českých zemí (1550-1750)*. In *Svorník* 6, 2008, s. 79-90. ISBN 978-80-86562-11-7; ISSN 1802-8128; TÝŽ. *Hlavní sál - sebereflexe šlechty ve výzdobě společenských místností venkovských rezidencí (na příkladě českých zemí 17. a první poloviny 18. století)*. In *Česko-slovenská historická ročenka 2005*, Brno 2005, s. 31-59. ISBN 80-210-3895-0. ISSN 1214-8334. Podrobněji se věnuje tématu rovněž: PÁNEK, Jaroslav. *Život na šlechtickém sídle v předbělohorské době*. In BOBKOVÁ, Lenka – NEUDERTOVÁ, Michaela (edd.). *Život na šlechtickém sídle v XVI. - XVIII. století*. Ústí nad Labem, 1992, s. 9 – 27.

výše zmíněný Petr Maťa, který rozšířil dále teze o rezidenční síti, přišel pro raný novověk s termínem šlechtická urbanizace.¹¹ Tímto navázal na studie Václava Ledvinky.¹²

Práce se věnuje pražským domům, jež vlastnilo šest již zmíněných rodů, z toho důvodu je rovněž nezbytné představit autory a jejich práce, které se tímto problémem zabývají. V případě rodu Buquoyů je nutné představit práce Pavla Koblasy či Pavla Juříka, přičemž oba se věnují dějinám tohoto rodu velmi podrobně.¹³ Jedním z největších znalců rodu Černínů byl nepochybně Zdeněk Kalista.¹⁴ Pro studium rodu Kinských je nejlepší práce Aleše Valenty, který napsal o dějinách tohoto rodu obsáhlou publikaci.¹⁵

Novohradští z Kolovrat se stali oblíbeným rodem pro studium Vlastimila Borůvky.¹⁶ Historii rodu Šporků, potažmo Sweerts-Šporků se věnuje Václav Pitucha.¹⁷ Dále lze jmenovat Pavla Preisse, objektem jehož největšího zájmu se stal František Antonín Špork.¹⁸ Poslední rod Wallisů stojí v centru zájmu jedné studie, jejímž autorem se stal Miroslav Baroch. Velice podrobně se v ní zabývá historií tohoto rodu.¹⁹

Významným osobnostem jednotlivých rodů se dále věnují další autoři.²⁰ Naučné slovníky přinášejí rovněž dostatek informací. V neposlední řadě se nabízí možnost použití německých slovníků, jelikož tématem mé práce je 18. století, kdy české země byly ještě

¹¹ MAŤA, Petr. Soumrak venkovských rezidencí. „Urbanizace“ české aristokracie mezi stavovstvím a absolutismem. In BŮŽEK, Václav – KRÁL, Pavel (edd.). *Aristokratické rezidence a dvory v raném novověku*. České Budějovice, 1999, s. 139 – 162. ISBN 80-7040-331-4.

¹² LEDVINKA, Václav. Dům pánů z Hradce Pod stupni: Příspěvek k poznání geneze a funkcí renesančního šlechtického paláce v Praze. In *Folia Historica Bohemica*. 10, 1986, s. 269 - 319; TÝŽ. Funkce venkovských rezidencí a pražských paláců jihočeské šlechty v 16. a 17. století. In BOBKOVÁ, L. – NEUDERTOVÁ, M. (edd.). *Život*, s. 31 – 48. Touto tematikou se zabýval rovněž KUBEŠ, Jiří. Jan Libra ze Soběnova. Rožmberský hospodář v Praze a jeho každodenní život (1604 - 1609). In *Pražský sborník historický* 31, 2000, s. 93 – 148. ISBN 80-85917-76-9. ISSN 0555-0238.

¹³ KOBLASA, Pavel. *Buquoyové: stručné dějiny rodu*. České Budějovice, 2002. ISBN 80-903040-1-X. Dále například KALNÝ, Adolf. Rodinný archiv Buquoyů. Geneze, zpracování. In *Archivní časopis* 43, 1993, č. 2, s. 88. ISSN 0004-0393.

¹⁴ KALISTA, Zdeněk. *Mládí Humprechta Jan Černína z Chudenic. Zrození barokního kavalíra*. Praha, 1932.

¹⁵ VALENTA, Aleš. *Dějiny rodu Kinských*. České Budějovice, 2004. ISBN 80-86829-057. Či další autor BROŽ, Ivan. *Velké postavy rodu Kinských*. Praha, 1997. ISBN 80-85243-87-3.

¹⁶ BORŮVKA, Vlastimil. *Rodopis rodu pánů z Kolovrat*. Praha, 2002, s. 26-39. ISBN 80-85228-61-0.

¹⁷ PITUCHA, Václav. Rodinný archiv Šporků. In *Sborník prací východočeských archivů* 10, 2005. ISSN 0231-6307.

¹⁸ PREISS, Pavel. *František Antonín Špork a barokní kultura v Čechách*. 2. rozšířené vydání. Praha, 2003. ISBN 80-7185-573-1.

¹⁹ BAROCH, Miroslav. Hrabata Wallisové. In *Heraldika a genealogie: Zpravodaj České heraldické a genealogické společnosti* 40, 2007, č. 3-4. ISSN 0232-0304.

²⁰ KALISTA, Zdeněk. *Čechové, kteří tvořili dějiny světa*. Praha, 1999. ISBN 80-901760-4-6; MAŠEK, Petr. *Šlechtické rody v Čechách, na Moravě a ve Slezsku od Bílé hory do současnosti*. I. Praha, 2008. ISBN 978-80-257-0027-3; BŮŽEK, Václav. *Rytíři renesančních Čech*. Praha, 1995. ISBN 80-85770-28-8; HALADA, Jan. *Lexikon české šlechty: erby, fakta, osobnosti, sídla a zajímavosti*. I. Praha, 1994. ISBN 80-85770-11-3; KUČA, Karel. *Chlumecko a Novobydžovsko. Historie a architektonické památky Pocidliní*. I. Hradec Králové, 1995. ISBN 80-901906-0-X;

součástí habsburské monarchie. Tyto slovníky poskytují zejména o některých rodech a jejich dějinách velmi podrobné informace.²¹

V úvodním odstavci jsem nastínila téma své práce, v níž se budu zabývat pražskými paláci, jež byly v držení šlechty v 17. a zvláště pak 18. století. Práce je rozdělena do tří základních částí či kapitol. V té první se budu zabývat historií šesti analyzovaných rodů, jelikož se domnívám, že je nezbytné seznámit se šlechtickými rody, jejichž pražská sídla či rezidence budou podrobeny analýze. Nejvíce prostoru v této kapitole bude věnováno zejména majitelům jednotlivých rezidencí, kteří během 17. a 18. století svá sídla zakupovali, přestavovali, zcelovali, a tak vytvářeli pro svůj rod rezidenční síť, či své domy nakonec prodali. Stěžejní pro tuto část bude zejména stratifikace rodů podle bohatství, kterého dosáhly. Rovněž důležitá bude stratifikace podle typu kariéry, která byla buď dvorská, či zemská. Objektem zájmu zde bude, jakého postavení rod dosáhl a jak si vedl v 18. století.

Dalším tématem bude již představení majetkové držby jednotlivých rodů v metropoli Českého království, kterou vlastnily v 17. a 18. století. Nejprve se tato část bude věnovat obecně problematice šlechtických sídel, a to především pojmům: palác, rezidenční síť, urbanizace. Informace o tom mi poskytnou zejména díla Jiřího Kubeše, Petra Mati či Jaroslava Pánka.²² Poté se již přistoupí k představení jednotlivých sídel, přičemž nejdůležitější bude zjištění kdy, kde a kolik pražských domů vlastnily všechny rody. Stěžejní pro mě bude dále zjistit, za jakých podmínek byl dům získán, jak dlouho byl v majetku jednotlivého šlechtického rodu, k jakým účelům byl využíván či z jakého důvodu byla nakonec rezidence prodána. Nejvíce prostoru věnuji domům, jež dosáhly největšího významu. Důležité bude zjistit, zda tyto domy byly deskové či zda byly součástí fideikomisu. Informace o jednotlivých palácích budou názorně zachyceny v tabulkách.

²¹ *Ottova encyklopedie obecných vědomostí na CD-ROM* (dále jen OSN). IV, VI, VII, IX, XVI, XIX, XXIII; ZEDLER, Johann Heinrich. *Grosses vollständiges Universallexicon*. URL: < digitalizovaná verze na www.zedler-lexikon.de >; ZEDLER, Johann Heinrich. *Grosses vollständiges Universallexicon aller Wissenschaften und Künste*. sv. 4 (Černínové), sl. 1006-1007. [cit. 2009 – 18 -10]. sv. 15 (Kinštl). [cit. 2007 – 18 - 5]. sv. 15 (Novohradští z Kolovrat). [cit. 2009 – 18 -10]. sv. 39 (Šporkové). [cit. 2009 – 18 -10]. sv. 52 (Wallisové). [cit. 2009 – 18 -10]. URL: < digitalizovaná verze na www.zedler-lexikon.de > .

²² Tato část bude opřena o mnohé studie. Pro příklad je nezbytné uvést: DEJMKOVÁ, Ivana. Šlechtické domy a paláce v berních materiálech z let 1653 - 1817. In *Documenta Pragensia* 20, Praha, 2002, s. 127 - 132. ISBN 80-86197-40-9. ISSN 0231-7443; KUBEŠ, Jiří. Rosenbergica 3. Mezi hlavní městskou a venkovskou rezidencí. Komunikace Petra Voka z Rožmberka s pražskými hospodáři (1594 - 1611). In *Scientific Papers of the University of Pardubice* 9, 2003, s. 43 - 53. ISBN 80-7194-594-3. ISSN 1211-6629; TÝŽ. Sídlní strategie knížat z Lobkovic ve Vídni v raném novověku (1624 - 1734). In *Sborník historických prací* 3, Státní oblastní archiv v Litomyšli, 2005, s. 93 - 107. ISBN 80-86971-01-5; TÝŽ. Sídla, s. 57; TÝŽ. Vyšší šlechta, s. 9 – 33; LEDVINKA, Václav. Dům pánů z Hradce Pod stupni: Příspěvek k poznání geneze a funkcí renesančního šlechtického paláce v Praze. In *Folia Historica Bohemica*. 10, 1986, s. 269 – 319; LEDVINKA, Václav. Funkce, s. 31 – 48; MAŤA, Petr. Soumrak, s. 139 – 162.

Ve zbývajících části práce se budu věnovat již analýze doposud nevydaných archivních pramenů. Jedná se o devět inventářů (1745-1799), jež jsou dochované v Národním archivu v Praze ve fondu Fideikomisní spisy v případě rodů Buquoyů, Černínů z Chudenic, Novohradských z Kolovrat či Wallisů a ve Státním oblastním archivu Zámrsk v rodinných archivech chlumecké linie rodu Kinských a Sweerts-Šporků.²³ Všechny pět částí této kapitoly přinese na základě analýzy devíti inventářů uvedených sídel detailnější poznatky o vnitřním členění paláce či o zařízení jeho prostor.

Úvodní část kapitoly se bude věnovat topografii obytných prostor paláce. Zaměřím se v ní na popis jednotlivých apartmá, která se v analyzovaných sídlech nacházela. Bude se jednat o pánská a dámská apartmá. Poté přistoupím k problematice apartmá, která patřila dalším členům rodu či hostům, jež si majitel paláce pozval na návštěvu. Nakonec přijde na řadu rovněž popis pokojů, které obývalo služebnictvo, jež bylo v paláci zaměstnáno. Nejprve se budu snažit zjistit, kolik apartmá se v palácích nacházelo, v jakém patře byla umístěna, jak velký prostor jim byl vymezen. V neposlední řadě mě bude zajímat, jakým zařízením se šlechtic, popřípadě šlechtična obklopovali ve svých apartmá. Poměrně velkou část kapitoly věnuji jednotlivému zařízení, které se nacházelo v paláci. Všechny zjištěné informace o jednotlivých obytných prostorech či jejich zařízení budu mezi sebou porovnávat a hledat, v čem se shodovala či lišila jednotlivá apartmá od sebe. Informace budou rovněž porovnávány se závěry zejména Jiřího Kubeše, Josefa Petráňe či Martina Plevy.²⁴

Další část kapitoly bude analyzovat ústřední reprezentační prostory všech šesti paláců, které tvořily společenské centrum rezidencí.²⁵ Tyto prostory byly zastoupeny v sídlech ve dvou typech, zaprvé se jednalo o jídelny a zadruhé o sály. Prostory byly určeny pro pořádání každodenních či svátečních událostí.²⁶ V případě analyzovaných paláců se jídelny nacházely ve všech šesti domech, přičemž v rezidenci Buquoyů a Kinských se jednalo

²³ NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 155, kart. 1160. Inventář domu v Praze 1767; NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 156, kart. 1173. Inventář paláce v Praze na Hradčanech 1777; NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 140, kart. 1048. Inventář domu na Starém Městě pražském 1764; NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 165, kart. 1238. Inventář domu u Černého Orla na Starém Městě pražském 1745; SOA Zámrsk, RA Šporků, inv. č. 435, evid. j. kn. 10, Inventář zařízení zámků rodu Sweerts-Šporků. Palác v Hyberské ulici v Praze 1797; SOA Zámrsk, RA Šporků, inv. č. 435, evid. j. kn. 10, Inventář zařízení zámků rodu Sweerts-Šporků. Dobřenský dům 1799; SOA Zámrsk, RA Kinských (Chlumeck), inv. č. 2883, kart. 141, inventář pražských domů 1760; SOA Zámrsk, RA Kinských (Chlumeck), inv. č. 754, kart. 40, inventář pražského domu 1769; SOA Zámrsk, RA Kinských (Chlumeck), inv. č. 799, kart. 41, inventář nábytku v majorátním domě 1774.

²⁴ KUBEŠ, J. *Reprezentační funkce*; PETRÁŇ, J. a KOL. *Dějiny*. II/1; PLEVA, Martin. *Hmotná kultura moravské barokní šlechty ve světle pozůstalostních inventářů*, In *Acta Musei Moraviae*, 85, 2000, s. 133 - 134; TOGNER, Milan. *Historický nábytek*. Praha, 1993, s. 39, 59. ISBN 80-7184-085-8; NEUDERTOVÁ, Michaela. „Item ve velkém fraucimře před luthausem se nachází...“. Příspěvek ke studiu inventářů pozdně renesančních rezidencí v severozápadních Čechách. In BŮŽEK, Václav - KRÁL, Pavel (edd.). *Aristokratické rezidence a dvory v raném novověku*. České Budějovice, 1999, s. 164, 175 – 176, 184.

²⁵ KUBEŠ, J. *Reprezentační funkce*, s. 218.

²⁶ PETRÁŇ, J. a KOL. *Dějiny*. II/1, s. 231-232, 307-308.

o přítomnost dokonce dvou jídelen.²⁷ Podle informací poskytnutých jednotlivými inventáři neobsahovaly sály všechny paláce. Takovým prostorem se mohly pochlubit jen dva rody, Černínové a Sweerts-Šporkové.²⁸ Tato část se bude zabývat o to, co bylo v raném novověku podstatou těchto dvou prostor, jaké zařízení je charakterizovala či co se stalo jejich nedílnou součástí.

Následující část nazvaná Hospodářské zázemí paláce již prozrazuje objekt zájmu tohoto oddílu kapitoly. Tím budou hospodářské prostory, které se umísťovaly většinou do přízemí jednotlivých paláců. Ve zkoumaných rezidencích se jednalo o tři typy těchto prostor. Zaprvé je největší prostor v inventářích věnován celému kuchyňskému komplexu, zařízení a nádobí, jež bylo jeho součástí. Stáje a jejich doprovodné místnosti se stanou druhým typem zařízení, kterému se kapitola bude věnovat. Nakonec se v krátkosti zmíním o prádelnách, které byly rovněž nezbytné pro chod paláce. Poznatky vzešlé z inventářů budou porovnávány opět s literaturou, která se zabývá daným tématem.²⁹

Další téma kapitoly se zaměří na divadlo, které je doloženo podle inventáře pouze v jediném domě, a to ve Sweerts-Šporkovském paláci. Kapitola se nakonec bude věnovat duchovním prostorům kaplí a oratoří, které byly umístěny jen v paláci Buquoyů, Černínů a Sweerts-Šporků, jak vyplývá z analýzy.³⁰

Veškeré informace, které mi inventáře poskytly o topografii obytně-reprezentačních prostor, o hospodářském zázemí paláce, o kaplích, oratořích či divadle, se pokusím porovnávat s již zjištěnými a publikovanými informacemi.³¹

²⁷ NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 155, kart. 1160. Inventář domu v Praze 1767; SOA Zámbrsk, RA Kinských (Chlumeč), inv. č. 2883, kart. 141, inventář pražských domů 1760; SOA Zámbrsk, RA Kinských (Chlumeč), inv. č. 754, kart. 40, inventář pražského domu 1769; SOA Zámbrsk, RA Kinských (Chlumeč), inv. č. 799, kart. 41, inventář nábytku v majorátním domě 1774.

²⁸ NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 156, kart. 1173. Inventář paláce v Praze na Hradčanech 1777; SOA Zámbrsk, RA Šporků, inv. č. 435, evid. j. kn. 10, Inventář zařízení zámků rodu Sweerts-Šporků. Palác v Hyberské ulici v Praze 1797; SOA Zámbrsk, RA Šporků, inv. č. 435, evid. j. kn. 10, Inventář zařízení zámků rodu Sweerts-Šporků. Dobřenský dům 1799.

²⁹ HRDLÍČKA, Josef. *Hodovní stůl a dvorská společnost: Strava na raně novověkých aristokratických dvorech v českých zemích (1550-1650)*. České Budějovice, 2000, s. 82, 91, 96.

³⁰ NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 155, kart. 1160. Inventář domu v Praze 1767; NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 156, kart. 1173. Inventář paláce v Praze na Hradčanech 1777; SOA Zámbrsk, RA Šporků, inv. č. 435, evid. j. kn. 10, Inventář zařízení zámků rodu Sweerts-Šporků. Palác v Hyberské ulici v Praze 1797; SOA Zámbrsk, RA Šporků, inv. č. 435, evid. j. kn. 10, Inventář zařízení zámků rodu Sweerts-Šporků. Dobřenský dům 1799.

³¹ PETRÁŇ, J. a kol. *Dějiny*. II/1, s. 232- 235, 253 – 260, 262 - 3263, 329; KUBEŠ, J. *Reprezentační funkce*, s. 195, 204, 212, 223, 306; PLEVA, M. *Hmotná kultura*, s. 133 - 134; TOGNER, M. *Historický nábytek*, s. 39, 59; HRDLÍČKA, J. *Hodovní stůl*, s. 82, 91, 96; NEUDERTOVÁ, M. „Item ve velkém fraucimře před luthausem se nachází“, s. 164, 175 – 176, 184; HOLASOVÁ, Andrea. *Poznámky k problematice studia inventářů raněnovověkých šlechtických sídel jako jednoho z pramenů poznání kultury společnosti*. In *Theatrum historiae. Sborník prací Katedry historických věd Fakulty filozofické Univerzity Pardubice 2*, 2007, s. 109, 112, 119, 176. ISBN 80-7395-027-9. ISSN 1802-2502.

II. Šest hraběcích rodin jako majitelé pražských paláců v 18. století

Kapitola se bude věnovat historii šesti šlechtických rodů, přičemž se zaměří zejména na majitele, kteří zakoupili nebo postavili v hlavní metropoli Království českého dům či palác. Jedná se o rody Buquoyů, Černínů z Chudenic, chlumecké linie rodu Kinských, Novohradských z Kolovrat, Sweerts-Šporků a Wallisů. Všechny šlechtické rody, jimž se práce věnuje, dosáhly sice titulu hrabat, ale mohou se dále stratifikovat podle bohatství či typu kariéry, dvorské či zemské. Rody Černínů z Chudenic a chlumecké linie rodu Kinských se ve sledovaném období stali zástupci bohaté aristokracie. Ostatní čtyři rody se řadí k zámožným šlechtickým rodům. Držitelé svěřenectví z chlumecké linie rodu Kinských vykonávali své úřady zejména ve Vídni u panovnického dvora. Wallisové vynikali jako výborní generálové císařské armády. Buquoyové a Novohradští z Kolovrat zastávali zejména zemské úřady. Černínové z Chudenic, jejichž členové se rovněž zaměřili vedle diplomatických služeb zejména na zemskou kariéru, patří k nejvýznamnějším mecenášům umění. Sweerts-Šporkové byli rovněž zemskou šlechtou, která dávala velkou váhu venkovskému sídlu, Lysé nad Labem.

Buquoyové se neřadí mezi původně české rody.³² Svůj původ odvozovali od Longuevalů, jež měli statky v Pikardii ve Francii³³ a dnešní Belgii, tehdejších Flandrech. Původní jméno rodu neznělo Buquoy, ale Longueval, což bylo používáno jako přídomek de Longueval podle hradu Longueval, který leží v severofrancouzské Pikardii, nedaleko města Amiens. Jméno Buquoy francouzský rod převzal a následně ho začal používat až v 16. století.³⁴

Buquoyové přišli do Království českého v řadách pobělohorských vítězů a tím obohatili mezi léty 1620 až 1945 českou aristokratickou společnost.³⁵ Za své služby získal první příchozí hrabě Karel Bonaventura (1571-1621) od císaře konfiskovaná, dříve švaberská, panství Nové Hrady, Rožmberk a Libějovice se statky Žumberk a Cukněstěj.³⁶ Marie Magdaléna, vdova po Karlu Bonaventurovi, se stala prvním zástupcem rodu

³² KOBLASA, P. *Stručné dějiny rodu*, s. 9. „Buquoi, též Bucquova, Boucquoi, stará rodina francouzská z hrabství artéského, jež psala se de Longueval a de Vauxa.“ *Ottova encyklopedie obecných znalostí na CD-ROM* (dále OSN). IV, s. 943.

³³ KALNÝ, A. *Rodinný archiv*, s. 88.

³⁴ KOBLASA, P. *Stručné dějiny*, s. 9; WURZBACH, Constantin von. *Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich*. 2. Wien, 1861, s. 208-211.

³⁵ MAŠEK, Petr. *Šlechtické rody v Čechách, na Moravě a ve Slezsku od Bílé hory do současnosti*. I. Praha, 2008. ISBN 978-80-257-0027-3, s. 125; KALNÝ, A. *Rodinný archiv*, s. 88.

³⁶ TAMTÉŽ, s. 88. Karel Bonaventura Buquoy de Longueval (1571-1621) MAŤA, P. *Svět*, s. 149, 461.

Buquoyů, který vlastnil na Starém Městě pražském palác. Od roku 1627 měli Buquoyové první deskový dům.³⁷

Po přesídlení do Království českého se první členové rodu Buquoyů stále ještě zdržovali větší měrou ve španělském Nizozemí. Což potvrzuje rovněž Karel Albert (1607-1663), jenž působil ve španělských službách.³⁸ Zasloužil se o získání českého inkolátu pro svůj rod v roce 1627.³⁹ Předtím než zemřel, zřídil svým ustanovením v závěti z roku 1663 ze všech českých panství majorát neboli fideikomis.⁴⁰ Postupně přibývali další příslušníci rodu, kteří se začali trvale usazovat v Českém království, v němž zaujíмали významná postavení. Kolem poloviny 17. století patřil rod Buquoyů k nejbohatším šlechticům v zemi.⁴¹

Karel Kajetán (1676-1750), vnuk Karla Alberta, byl v roce 1703 povýšen do dědičného rakouského hraběcího stavu. V roce 1714 se stal držitelem rodového fideikomisu. Pokračoval dále v úřednické dráze, až se stal prvním Buquoyem, jenž zastával jeden z nejvyšších úřadů v Království českém, jelikož se stal nejvyšším hofmistrem. Na kariérní postup měl vliv zajisté jeho příbuzenský vztah se starobylým rodem Černínů.⁴² Karel Kajetán byl sebevědomý kavalír, jenž miloval přepych. Rozšířil rezidenci a panskou zahradu na Nových Hradech a nechal vybudovat ozdobný park na ostrově v Žárském rybníce. I nadále využíval paláce na Starém Městě pražském.⁴³ Dne 6. července 1700 si vzal za manželku Filipinu Elisabethu Barboru hraběnkou Pálffy von Erdőd, s kterou měl tři syny a dvě dcery.⁴⁴

V důsledku mnohačetné stavební činnosti a plýtvání financí začaly postupně dluhy Buquoyů narůstat, až v roce 1730 dosáhly závratné částky 719 499 zlatých. Císaře Karla VI. to donutilo uvalit na panství nucenou správu. Teprve až za vlády dalšího z rodu Buquoyů se situace výrazně zlepšila a nucená správa byla zrušena díky Františku Leopoldovi (1703-1767), který byl nejstarším synem Karla Kajetána. Od roku 1740 převzal rodinné svěřenectví.⁴⁵

František Leopold pokračoval v úřednické dráze jeho předků. V roce 1733 se stal přísedícím moravského soudu. O dva roky později pojal za manželku Gabrielu Johannu

³⁷ LEDVINKA, V. – MRÁZ, B. – VLNAS, V. *Pražské paláce*, s. 73-75.

³⁸ OSN, IV, s. 943; KALNÝ, A. Rodinný archiv, s. 88.

³⁹ MAŠEK, P. *Šlechtické rody*, s. 125.

⁴⁰ Fideikomis zahrnoval Nové Hradky, Rožmberk, Libějovice, dům v Praze na Malé Straně. KUBEŠ, J. *Reprezentační funkce*, s. 154.

⁴¹ KALNÝ, A. Rodinný archiv, s. 88.

⁴² JUŘÍK, P. *Jihočeské dominium*, s. 384.

⁴³ KOBLASA, P. *Stručné dějiny*, s. 26.

⁴⁴ Otto Bonaventura, Maria Renata provdaná Walseggová, Franz Leopold, Maria Katharina provdaná Harrachová a Karl Jakob. TAMTÉŽ.

⁴⁵ OSN, IV, s. 943; JUŘÍK, P. *Jihočeské dominium*, s. 384-385.

hraběnkou Rogendorfovou, s kterou měl dohromady devět dětí.⁴⁶ Od roku 1740 se stal již členem českého královského gubernia. V říjnu 1741 byl uveden mezi nejvyšší zemské úředníky. Poté se podobně jako téměř polovina české šlechty jako byli Černínové, Šternberkové či Nosticové a pražský arcibiskup hrabě Manderscheid, dopustil chyby, když holdoval bavorskému kurfiřtovi Karlu Albrechtovi jako českému králi. Jeho bratr Karel Jakub (1715-1759), císařský hejtman, ani Františkův otec se novému králi nepoddali. V tu dobu také velmi trpěla jihočeská panství přítomností cizích vojáků. Poté, co byla obnovena vláda královny Marie Terezie, se František Leopold pokorně omluvil, že byl neloajlní, a císařovna mu odpustila.⁴⁷

V roce 1748 koupil palác na Malé Straně, který se od té doby nazývá Buquoyský a stal se hlavní rezidencí Buquoyů v metropoli Českého království.⁴⁸ Od funkce tajného rady postupně hrabě stoupal po kariérním žebříčku stále výš, až dosáhl mety nejvyšší a stal se v roce 1757 nejvyšším zemským hofmistrem.⁴⁹ Zabýval se nejrůznějšími spory a často díky jeho organizačním schopnostem dohlížel na chod některých zadlužených panství, například Kinských či Novohradských z Kolovrat. V letech 1749-1765 dokonce dohlížel na chod desek zemských. V roce 1761 se stal nakrátko majitelem Malého Hrzánského domu. O dva roky později mu byl udělen řád Zlatého rouna za jeho zásluhy.⁵⁰ Tentýž rok stihl přikoupit k Buquoyskému paláci ještě palác Redernský, který s ním sousedil.⁵¹

Poté, co v roce 1767 František Leopold zemřel, ujal se fideikomisu jeho nejstarší syn Jan Nepomuk Josef (1741-1803), jenž proslul charitativní činností na svých panstvích.⁵² Císařem Josefem II. byl povolán do Vídně, kde byl pověřen správou všech nadací a dobročinných ústavů v monarchii. Po splnění úkolů ve Vídni se vrátil zpět na svá panství v Českém království, přičemž občas pobýval rovněž v pražském paláci.⁵³ Hrabě se stal majitelem čtyř dalších domů, jež byly zakoupeny jím samotným. První dům získal v sedmdesátých letech, zbývající tři si koupil v letech devadesátých. Jan Nepomuk Josef se oženil se s Marií Terezií hraběnkou Paarovou, s kterou neměl žádné potomky. Z toho

⁴⁶ Gabriela Johanna Hermina hraběnka z Regendorfu (1717-1790) JURÍK, P. *Jihočeské dominium*, s. 385; KOBLASA, P. *Stručné dějiny*, s. 27.

⁴⁷ JURÍK, P. *Jihočeské dominium*, s. 385.

⁴⁸ TAMTÉŽ, s. 423; POCHE, E. – PREISS, P. *Pražské paláce*. 2, s. 74.

⁴⁹ KALNÝ, A. Rodinný archiv, s. 88; MAŤA, P. *Svět*, s. 765.

⁵⁰ KOBLASA, P. *Buquoyové*, s. 27.

⁵¹ POCHE, E. *Prahou krok*, s. 308. V letech 1761-1762 držel ještě hrabě jeden rok malý Hrzánský dům. HORYNA, Mojmir. *Buquoyský palác: francouzské velvyslanectví v Praze*. Paříž, 2005. 2-7000-1219-4, s. 48.

⁵² OSN, IV, s. 943.

⁵³ JURÍK, P. *Jihočeské dominium*, s. 385-386.

důvodu se po jeho smrti stal dědicem rodového majetku jeho synovec Jiří František August (1781-1851), jenž do té doby žil v Bruselu.⁵⁴

Černínové z Chudenic se řadí k nejstarším a nejvýznamnějším českým rodům, ačkoli do 16. století rod ničím nevynikal a byl velmi chudý.⁵⁵ Prapředek rodu je s určitostí doložen listinným dokumentem z 12. století, stejně tak i Chudenice, které leží nedaleko Klatov a které nikdy Černínové neopustili, ani neprodali. Předchůdcem všech dnešních Černínů je zakladatel nedrahovické větve, hejtman Vltavského kraje Jan, jenž měl pět synů.⁵⁶ Z hlediska této práce je ze synů nejdůležitější Heřman Černín z Chudenic (1576-1651), jenž byl za věrnost Ferdinandu II. v roce 1623 odměněn titulem říšského svobodného pána. Tentýž rok si koupil Heřman pravděpodobně první šosovní dům, který vlastnili Černínové z Chudenic na Malé Straně.⁵⁷ V roce 1627 se stal českým hrabětem.⁵⁸ O rok později si hrabě koupil Sterneggovský palác, který byl deskový a nacházel se na Malé Straně.⁵⁹

V roce 1650 byla Heřmanu udělena nejprve funkce nejvyššího komorníka a posléze se stal nejvyšším hofmistrem Království českého, kterým byl až do své smrti.⁶⁰ Tato postava je důležitá rovněž z toho hlediska, že díky ní se mohli Černínové chlubit již od roku 1651 tím, že jsou majiteli rodového fideikomisu.⁶¹ Heřman byl celkem třikrát ženatý, přesto ale zemřel bezdětný.⁶² Z toho důvodu přešel tentýž rok jeho majetek, fideikomis a o rok později i hraběcí titul na jeho prasynovce, Humprechta Jana (1628-1682).⁶³

Humprecht Jan v mládí studoval nejprve na jezuitském gymnáziu a poté cestoval po Evropě, krátce sloužil u dvora arciknížete Leopolda,⁶⁴ působil jako císařský vyslanec

⁵⁴ JUŘÍK, P. *Jihočeské dominium*, s. 385, 388.

⁵⁵ Jinak také Czerninové z Chudenic. OSN, VI, s. 623; ZEDLER, Johann Heinrich. *Grosses vollständiges Universallexicon*. sv. 4, sl. 1006-1007. [cit. 2009 – 18 -10]. URL: < digitalizovaná verze na www.zedler-lexikon.de >.

⁵⁶ KALISTA, Z. *Mládí Humprechta*, s. 88, 115; OSN, VI, s. 623, 625; WURZBACH, C. *Biographisches Lexikon*, 3, s. 101-102.

⁵⁷ VLČEK, P. a KOL. *Umělecké památky*. III, s. 557.

⁵⁸ BŮŽEK, V. – HRDLIČKA, J. – KRÁL, P. - VYBÍRAL, Z. *Věk*, s. 306; MAŠEK, P. *Šlechtické rody*, s. 157-158.

⁵⁹ VLČEK, P a KOL. *Umělecké památky*. III, s. 274; POCHE, E. *Prahou krok*, s. 73.

⁶⁰ KALISTA, Z. *Čechové*, s. 106.

⁶¹ Fideikomis byl složen z panství a statků Petršpurk, Kysiblu, Milčovsi, Sedčic, Velké Černoci, Čeradin, Lub, Kostelce, Velichov a Schmiedeberku, ze dvoru v Unhošti, ze zápisné sumy 95.000 zl. na panství mělnickém a z domů na Malé Straně, Starém a Novém městě pražském. OSN, VI, s. 625.

⁶² MAŤA, P. *Svět*, s. 602.

⁶³ Potvrzení stavu svobodných pánů pro všechny členy linie v Království českém, 1652 přenesení hraběcího stavu na Humprechta Jana, vnuka Humprechta, což byl bratr Heřmanův. KALISTA, Z. *Čechové*, s. 168; KALISTA, Z. *Mládí*, s. 232; MAŤA, P. *Svět*, s. 568.

⁶⁴ KALISTA, Z. *Čechové*, s. 168. Syn Jana Černína a Zuzany Černínové (Z Harasova). KALISTA, Z. *Mládí*, s. 88, 156, 181. Zuzana Černínová se starala po smrti manžela o rodové hospodářství do doby, než vše převzal

v Benátkách.⁶⁵ Naděje na dvorskou kariéru Humprechtu Janovi nevyšly, nepodařilo se mu udržet v prostředí vídeňské konkurence, byl z dvorského prostředí vypuzen.⁶⁶ Z toho důvodu se v polovině šedesátých let 17. století usadil definitivně v Království českém. Začal se aktivně účastnit politického života české stavovské obce, nadále byl prvním císařským komořím, a proto udržoval přátelské vztahy s císařem Leopoldem I., na jeho přímluvu dokonce obdržel Řád zlatého rouna.⁶⁷

Humprecht Jan a další pokračovatelé rodu se vyznačovali vřelým vztahem k umění. Hrabě vybudoval velkou výtvarnou galerii s obrazy italských, nizozemských i domácích mistrů. Stal se jedním z nejvýznamnějších stavebníků jeho doby v Českém království, který byl během svých cest zasvěcen do teorie stavitelství. Rozhodl se vybudovat po vzoru současníků reprezentativní bydlení, což mu bylo umožněno díky dobré finanční situaci, díky výnosu z panství, které zdědil.⁶⁸ Hradčany mu vděčí za jednu z nejmohutnějších palácových staveb v Českém království, kterou si nechal stavebník vystavět a jejíž základy se začaly kopat v roce 1669.⁶⁹

Po Humprechtu Janovi zdědil veškerý majetek jeho starší syn, Heřman Jakub (1659-1710), jenž pokračoval v další výstavbě paláce na Hradčanech.⁷⁰ V roce 1700 se stal nejvyšším zemským hofmistrem a od roku 1704 nejvyšším pražským purkrabím.⁷¹ Byl dvakrát ženatý, přičemž díky prvnímu sňatku získal Heřman svému rodu Jindřichův Hradec. Z dvojího manželství měl hrabě čtyři potomky, z nichž nejdůležitější z hlediska této práce jsou dva synové, František Josef a František Antonín.⁷²

Nejstarší syn František Josef Černín (1696-1733) se stal dědicem fideikomisu. V roce 1716 dostal povolení používat pro hlavu rodu titul „*pán domu jindřichohradeckého a chudenického*“. František Josef budoval jako ostatní Černínové zemskou kariéru. Nejprve působil jako nejvyšší sudí.⁷³ Marie Markéta, provdaná Valdštejnová, jeho sestra, ho přesvědčila, aby koupil další dům na Hradčanech, který se skutečně v roce 1718 koupil.

Humprecht Jan, kterému bylo do té doby zatím jeho matkou umožněno cestovat. BŮŽEK, V. – HRDLIČKA, J. – KRÁL, P. - VYBÍRAL, Z. *Věk*, s. 240-241.

⁶⁵ MAŠEK, P. *Šlechtické rody*, s. 158.

⁶⁶ MAŤA, P. *Svět*, s. 435.

⁶⁷ KALISTA, Z. *Mládí*, s. 230, 254.

⁶⁸ LORENC, V. – TRÍSKA, K. *Černínský palác*, s. 17.

⁶⁹ KALISTA, Z. *Čechové*, s. 171. Než nechal stavět palác na Hradčanech, patřil mu na Malé Straně dům vedle fary u kostela sv. Václava, v kterém přebýval, pokud byl v Praze. LORENC, V. - TRÍSKA, K. *Černínský palác*, s. 18.

⁷⁰ TAMTĚŽ, s. 107-109.

⁷¹ MAŤA, P. *Svět*, s. 256, 340.

⁷² První žena Marie Josefa hraběnka Slavatová, druhá žena Antonie Josefa hraběnka Khunburgová. OSN, VI, s. 626; MAŠEK, P. *Šlechtické rody*, s. 158.

⁷³ MAŤA, P. *Svět*, s. 83.

Jednalo se o původně Majerovský dům.⁷⁴ O šest let později si zakoupil rovněž František Antonín (1710-1739) svůj vlastní palác, který se nacházel na Malé Straně.⁷⁵

S manželkou Isabellou Marií markraběnkou z Weterloo měl František Josef pět dětí, z nichž statky po otci zdědil Prokop Vojtěch František (1726-1777).⁷⁶ Ovšem nebyl ještě plnoletý, proto vyrůstal pod poručnictvím své matky, která se podruhé provdala za manželova bratra, Františka Antonína.⁷⁷

Prokop Vojtěch studoval v nizozemském Leydenu. Správu nad rodovými statky převzal až po dosažení plnoletosti, což bylo v době již neodvratné krize rodinného majetku, kterou sice hrabě ustál, ovšem nikdy již nedosáhl tak vysoké úrovně jako před krizí.⁷⁸ V roce 1746 si vzal za svou manželku ve Vídni Gundakaru Marii Antonii Colloredovou. Z tohoto manželství se narodilo pět potomků, čtyři dcery a syn Jan Rudolf. Krátce po narození syna se Černín stal vdovcem, tento stav netrval ovšem příliš dlouho, jelikož v roce 1759 uzavřel již druhý sňatek s Terezií Rajskou z Dubnice, s níž měl dalších dvanáct dětí.⁷⁹

Hrabě Černín se nevymykal rodinné tradici a rovněž patřil k zemským patriotům, mecenášům umění a kultury, byl jedním z patronů pražského divadla v Kotcích, ve kterém se od roku 1771 konala česká představení, kde byl dokonce intendantem scény až do své smrti. Udržoval přátelské vztahy a korespondenci s ředitelem divadla Johannem Josephem Brunianem. Jeho celoživotní vášní se stalo divadlo, nechal si vybudovat ve čtyřicátých letech 18. století v Jindřichově Hradci zámecké divadlo, které později padlo za oběť požáru města.⁸⁰

Jan Rudolf Černín z Chudenic (1757-1845) se ujal fideikomisu po čtyřletém poručnictví Josefa knížete Colloreda. Studoval práva v Salcburku a zároveň se věnoval studiu dějin umění. Procestoval Itálii, Švýcarsko, Francii, Severní i Rakouské Nizozemí, Velkou Británii a Německo. Roku 1781 se oženil s hraběnkou Marií Terezií Josefou Schönborn-Heussenstammovou, s kterou měl pět dětí, z toho jediného syna Evžena Karla (4. 11. 1796-11. 7. 1868).⁸¹

Díky ekonomické prosperitě jeho dominia mohl podnikat nákupy uměleckých děl, díky čemuž se během dvou desetiletí jeho sbírka zařadila mezi nejrozsáhlejší a nejhodnotnější

⁷⁴ LORENC, V. – TRÍSKA, K. *Černínský palác*, s. 123; TRÍSKA, K. *Černínský palác*, s. 46.

⁷⁵ LEDVINKA, V. – MRÁZ, B. – VLNAS, V. *Pražské paláce*, s. 185; OSN, VI, s. 626.

⁷⁶ MAŤA, P. *Svět*, s. 172.

⁷⁷ OSN, VI, s. 626; TRÍSKA, K. *Černínský palác*, s. 50.

⁷⁸ LORENC, V. - TRÍSKA, K. *Černínský palác*, s. 126.

⁷⁹ První žena hraběte byla Gundakara Maria Antonie Colloredo (1728-1757), druhá žena Terezie Rajska z Dubnice 1736-1779/80. VOŠÁHLÍKOVÁ, P. *Biografický slovník českých zemí*. 11. Praha, 2004. ISBN 978-80-7277-368-8, s. 12.

⁸⁰ OSN, VI, s. 626.

⁸¹ TAMTÉŽ.

v celé habsbursko-lotrinské monarchii. Stal se zakladatelem, spoluzakladatelem, členem a štědrým donátorem řady vlasteneckých vzdělávacích, vědeckých a dobročinných zemských institucí v Království českém. Podporoval stavovskou malířskou školu, polytechniku, společnost přátel hudby aj. Jako zemský patriot se podílel na organizaci českých královských korunovacích Leopolda II., v roce 1791, a Františka II., v roce 1792. Byl majitelem Řádu zlatého rouna. Nakonec působil jako nejvyšší hofmistr mezi léty 1828-1834.⁸²

V případě rodu Kinských se jedná původem o starobylý a ryze český, vladycký rod.⁸³ Od druhé poloviny 16. století se začínají příslušníci rodu čím dál častěji objevovat ve vyšších zemských úřadech, pronikají do panského stavu a celý rod bohatne. K vrcholu svého vlivu a své moci dospěli Kinští v 18. století.⁸⁴ Trvale užívané rodové jméno, které se objevuje na konci 13. století, nemělo od začátku dnešní podobu Kinský. Členové rodu se nazývali Vchynští ze Vchynic a Tetova, přičemž název byl odvozen od tvrze a vesnice u Lovosic, což bylo původní sídlo rodu.⁸⁵

Mezi první z významných postav rodu se řadí Radslav Vchynský (†1619), jenž se rozhodl dosáhnout panského titulu restitucí, tj. obnovením. Nechal vyrobit falešné listiny, které dokazovaly příbuznost Vchynských s panským rodem Tetaurů z Tetova, jejichž erb byl téměř shodný s erbem Vchynských, čímž chtěl Radslav dokázat starobylost rodu. Rudolf II. nakonec skutečně udělil 21. března 1596 Vchynským status panského rodu. Příslušníci rodu se od té doby začali psát „ze Vchynic a Tetova“.⁸⁶ Další významnou postavou je Václav Vchynský (1572-1626), jenž byl odměněn dominiem kolínským a chlumeckým za podporu poskytnutou Matyáši, kdy stál na jeho straně proti císaři Rudolfovi II. Václavova žena Eliška koupila v roce 1623 Bubnovský dům na Novém Městě pražském, což byl pravděpodobně první dům, který Vchynští v metropoli vlastnili. O rok později koupil na Novém Městě pražském další tři domy již samotný Václav.⁸⁷

Vilémovi (1574–1634), jenž byl Václavův bratr, udělil Ferdinand II. roku 1628 titul hraběte.⁸⁸ Povýšení bylo odměnou za věrnost Habsburkům během stavovské rebelie. Text

⁸² VOŠÁHLÍKOVÁ, P. *Biografický slovník*. 11, s. 9.

⁸³ BROŽ, I. *Velké postavy*, s. 6.

⁸⁴ TAMTÉŽ; VALENTA, A. *Dějiny*, s. 61.

⁸⁵ TAMTÉŽ, s. 9-11.

⁸⁶ Z hlediska pozdější historické kritiky šlo o jasná falza. Způsob získání Vchynských panského stavu pobouřil staré panské rody, žádaly prozkoumat pravost listin. Císař Rudolf II. nakonec celou situaci vyřešil tím, že 11. března 1611 potvrdil Vchynským panský stav, což potvrdil o týden později také zemský sněm. BŮŽEK, V. *Rytíři*, s. 140-147; KUČA, Karel. *Chlumecko a Novobydžovsko. Historie a architektonické památky Pocidliní*. I. Hradec Králové, 1995. ISBN 80-901906-0-X, s. 189.

⁸⁷ LEDVINKA, V. – MRÁZ, B. – VLNAS, V. *Pražské domy*, s. 359-360;

⁸⁸ MAŠEK, P. *Šlechtické rody*, s. 454.

prastaré listiny uvádí jako hraběte Viléma ze Vchynic, přesto čerstvě povýšený hrabě začal užívat rodové jméno Kinský.⁸⁹

Poté, co zemřel Václav Vchynský, přešlo chlumecké panství na jeho jediného syna Jana Oktaviána (1601 – 1669). Za třicetileté války bylo chlumecké panství plněno švédskými vojsky. Po skončení války se hlavní rezidencí Kinských stal Chlumeck nad Cidlinou. To ovšem nebránilo tomu, aby Kinští nevlastnili na Malé Straně svůj dům, jenž jim patřil od první třetiny 17. století, bohužel není jasný kupce domu, kterým byl buď ještě Václav, nebo jeho syn Jan Oktavián, což je více pravděpodobné.⁹⁰ Jan Oktavián Kinský šplhal po kariérním žebříčku stále výš.⁹¹

Starší syn František Oldřich (1634-1699)⁹² je politicky pravděpodobně nejmocnějším představitelem rodu Kinských ve službách Habsburků, ovšem z hlediska práce je důležitější mladší syn, Václav Norbert Oktavián (1642 – 1719), jenž měl na starosti zajistit další budoucnost rodu, jelikož jeho starší bratr zemřel a on po něm podědil chlumecké dominium a palác Kinských, který vznikl spojením dvou domů, jež koupil František Oldřich v letech 1667 a 1676 na Malé Straně.⁹³ Václav Norbert, který působil jako prezident apelačního soudu a nejvyšší komorník, se nakonec stal českým dvorským kancléřem. Rovněž on koupil další dva domy v pražských městech. První Švábovský dům na Hradčanech, který se skládal ze dvou objektů, jež nechal stavebně propojit, zakoupil v letech 1675 a 1692. Poté zakoupil druhý dům U tří per na Starém Městě v roce 1713.⁹⁴

Václav Norbert Oktavián Kinský se oženil s Annou Františkou z Martinic, která zemřela roku 1694. Poté si vzal Annu Terezií z Nesselrode, kterou rovněž přežil, jelikož zemřela o dva roky dříve než samotný Kinský. Dohromady měl šestnáct dětí, z toho sedm synů.⁹⁵ V roce 1706 zřídil z části svého majetku fideikomis.⁹⁶ Václavem Norbertem Oktaviánem Kinským končí jednotná držba rodových panství v Čechách, která byla po jeho smrti rozdělena mezi pět synů, což vyplynulo z Kinského testamentu.⁹⁷

⁸⁹ Listina je uložena v rodinném archivu Kinských v Zámrsku. VALENTA, A. *Dějiny*, s. 48-49.

⁹⁰ TAMTÉŽ, s. 280.

⁹¹ MAŠEK, P. *Šlechtické rody*, s. 455; KUČA, K. *Chlumecko*. I, s. 195, 228.

⁹² ZEDLER, J. H. *Grosses vollständiges Universallexicon*. sv. 15, sl. 357; MAŤA, P. *Svět*, s. 360.

⁹³ Poté se dědil palác v chlumecké linii rodu, vlastnil ho vždy majitel svěřenectví. LEDVINKA, V. – MRÁZ, B. – VLNAS, V. *Pražské paláce*, s. 158.

⁹⁴ MAŤA, P. *Svět*, s. 361; VALENTA, A. *Dějiny*, s. 229, s. 280.

⁹⁵ TAMTÉŽ, s. 303.

⁹⁶ Fideikomis se skládal z panství: Chlumeck, Hradištko, Velké Výklby, Slibovice, Běrunice, Vinary, Vlkov, dvou domů v Praze, domu ve Vídni, stříbrného servisu, dvou knihoven a chlumeckého hřebčína. KUBEŠ, J. *Reprezentační funkce*, s. 155.

⁹⁷ Rozdělení panství na pět dílů mezi bratry Františka Ferdinanda, Filipa Josefa, Josefa Jana Maxmiliána, Štěpána Viléma, Františka Karla. FUČILOVÁ, P. *Pražské domy*, s. 10.

Dědicem rodinného svěřenectví se stal nejstarší syn František Ferdinand (1678-1741), jenž se stal rovněž nejvyšším českým kancléřem. Byl dokonce Karlem VI. oceněn za jeho dlouholeté služby Řádem zlatého rouna.⁹⁸ František Ferdinand byl dvakrát ženatý. S první manželkou Marií Terezií, hraběnkou z Fünfkirchenu, měl syna Leopolda Františka (1713 – 1760). Poté, co jeho první žena zemřela, si vzal Markétu Augustinu hraběnkou Pálffyovou. Z jejich manželství pocházejí tři děti, z hlediska této práce je důležitý Josef Jan (1736 – 1804), který si zakoupil na Novém Městě pražském dva domy v roce 1767.⁹⁹

František Ferdinand se stal majitelem fideikomisu až čtyři roky po otcově smrti, když se stal zletilým. Je spojován s dokončením stavby nového reprezentačního sídla chlumecké linie Kinských. Samotný Karel VI. po korunovaci na českého krále v roce 1723 navštívil zámek Kinských, který od té doby nese na památku jeho královské korunovace název Karlova Koruna.¹⁰⁰ Po otci převzal v roce 1741 fideikomis nejstarší syn, Leopold František. Za jeho panování na Chlumci se začaly projevovat následky válek o slezské dědictví. Panství Kinských se začalo zadlužovat. Leopold František se snažil zachránit rodový majetek, nakonec našel ochránce v postavě Jana Karla Chotka, jenž obhájoval hospodářské zájmy chlumeckého panství u dvora.¹⁰¹

Leopold František měl se svojí první ženou Marií Terezií Capece – Rofrano čtyři děti, z toho dva syny, Františka Ferdinanda (1738 – 1806) a Filipa (1742 – 1827). Nejstarší syn František Ferdinand se stal po dosažení plnoletosti dalším majitelem fideikomisu, chlumeckého panství, s jehož velikým zadlužením se po celý život musel zabývat. Jeho mladší bratr Filip se stal generálem rakouské armády. Neustále spolu měli spory ohledně administrace nemovitého majetku Františka Ferdinanda. Filip si pro sebe koupil na Novém Městě pražském dva domy v letech 1782 a 1798.¹⁰²

Kolovrati se řadí k starobylým a původem českým rodům. Název rodu Kolovrat je odvozen od vesnice Kolovraty, která se nachází u Uhřetěvsi. Za prvního historicky doloženého pána z Kolovrat je považován Albrecht z Kolovrat (1320-1391), jenž se stal zakladatelem rodu. Z trojího manželství měl osm dětí, z toho šest synů, jež položili základy

⁹⁸ KINSKÝ, Zdeněk, Radslav. *Rod Kinských na Chlumci: Z toho co jsem slyšel a četl*. Praha, 1930, s. 16; VALENTA, A. *Dějiny*, s. 81, 85.

⁹⁹ LEDVINKA, V. – MRÁZ, B. – VLNAS, V. *Pražské paláce*, s. 272; FRANCEK, Jindřich – HARTMAN, Josef. *Chlumec nad Cidlinou: Stručné dějiny města*. Hradec Králové, 1985, s. 82.

¹⁰⁰ BROŽ, I. *Velké postavy*, s. 48. VALENTA, A. *Dějiny*, s. 81 – 86.

¹⁰¹ TAMTÉŽ, s. 134.

¹⁰² BAŤKOVÁ, R. a KOL. *Umělecké památky*. II. Praha, s. 540-542; POCHE, E. *Prahou*, s. 160.

jednoho z nejrozvětvenějších českých rodů, jelikož během 14. a 15. století se rod Kolovratů rozdělil do osmi rodových větví.¹⁰³

Zakladatelem Novohradských z Kolovrat se stal Albrecht (†1529). Právě on se začal psát Novohradský, přičemž jméno odvozoval z názvu Nového hradu, který byl v držení Kolovratů od konce 15. století.¹⁰⁴ Albrechtův pravnuček Volf (1560-1609) zastával na počátku 17. století funkci nejvyššího komorníka Království českého. V roce 1626 mezi sebou zástupci linií Kolovratů uzavřeli z důvodu zajištění čistoty kolovratského rodu dohodu, podle které nikdo z rodu nemohl vstoupit do manželství s osobou, která nepocházela z dobře známého panského nebo rytířského rodu.¹⁰⁵ Později se to ukázalo jako problém u Volfova syna, Zdeňka (1591-1658). Žil ve Španělsku, kde se také oženil s Eleonorou de Rojas. V 17. století byli za své zásluhy páni z Kolovrat povýšeni do hraběcího stavu. Diplom, díky kterému se Novohradští stali hrabaty, byl udělen do rukou Zdeňka dne 15. října 1653. Hrabě Zdeněk poté i nadále působil na španělském dvoře.¹⁰⁶

Jan Václav (1638-1690), Zdeňkův druhorozený syn, se měl stát jeho nástupcem. Ostatní Kolovrati ovšem jeho nástupnictví nechtěli uznat, odvolávali se na dohodu, kterou mezi sebou uzavřeli.¹⁰⁷ Jan Václav měl ale zastání u dvora, vyrůstal v pážecím sboru příštího císaře Leopolda. Samotný panovník se za něj postavil. Pro Zdeňkovy zásluhy byl Jan Václav 1656 uznán za právoplatného člena Kolovratského rodu.¹⁰⁸ V roce 1665 si zakoupil na Malé Straně vedle sebe dva domy a o pět let později si pořídil ještě dům U Bílého medvěda (U Vrabců) na Starém Městě pražském, který se stal hlavní rezidencí rodu v metropoli.¹⁰⁹ Hrabě se zasloužil rovněž o zřízení rodinného fideikomisu, který byl panovníkem schválen 30. dubna 1673. Skládal se z Velkého Dvora, Košátek, Přimdy a domu v Praze.¹¹⁰

Jan Václav měl z dvojího manželství osm dětí. Nejstarší syn, Filip Antonín (1658-1689), který měl zdědit svěřenectví, zemřel o rok dřív než jeho otec. Z toho důvodu se držitelem rodového majetku stal v pořadí druhý syn, František Zdeněk (1659-1716), jenž působil jako císařský tajný rada, komoří a místodržící. Zdědil po otci dva domy Ledeburského

¹⁰³ Větvě jsou Libštejnská, Kornhauzská, Žehrovická, Bezdrůžická, Novohradská, Mašovská, Černonická a jediní dosud žijící Krakovská. OSN, VII, s. 600; MAŠEK, P. *Šlechtické rody*, s. 480; WURZBACH, C. *Biographisches Lexikon*. XII, s. 371.

¹⁰⁴ BORŮVKA, V. *Rodopis*, s. 6, 26.

¹⁰⁵ MAŤA, P. *Svět*, s. 295-296.

¹⁰⁶ ZEDLER, J. H. *Grosses vollständiges Universallexicon*. XV, sl. 726; MAŤA, P. *Svět*, s. 596.

¹⁰⁷ BORŮVKA, V. *Rodopis*, s. 35.

¹⁰⁸ MAŤA, P. *Svět*, s. 296.

¹⁰⁹ KUBÍČEK, A. *Pražské paláce*. Praha, 1946, s. 70.

¹¹⁰ KUBEŠ, J. *Reprezentační funkce*, s. 154.

paláce na Malé Straně, které v roce 1694 směnil za dům U Zlaté labuti. O tři později přikoupil ke zděděnému Kolovratskému paláci ještě dům u Modrého hroznu.¹¹¹

Hrabě se oženil v roce 1688 s Eleonorou Cecílií hraběnkou Jarošínovou z Jarošína (†1713), s níž měl čtyři potomky. Prvorozený syn František Václav (1689-1738) obhospodařoval rodové svěřenectví včetně pražského domu, které zdědil po otci. Stal se skutečným tajným radou a přísedícím zemského soudu. Z manželství s Josefou hraběnkou Hrzánovou z Harasova měl devět dětí, z nichž se dospělosti dožily jen tři děti, dvě dcery a syn František Ferdinand (1714-1763).¹¹²

František Ferdinand jako jediný mužský potomek se stal dalším držitelem rodového fideikomisu. Působil jako skutečný tajný rada. Za manželku si vzal Marii Terezii hraběnkou Černínovou z Chudenic, s kterou měl pět dětí. Nejstarší syn František Antonín (1739-1802) zdědil po otci majetek. Působil v letech 1768-84 ve funkci prezidenta dvorské komory v mincovních a hornických věcech. Fideikomis po smrti hraběte převzala jeho teta Klaudie, jelikož z manželství Františka Antonína a jeho ženy Marie Ernestiny z Buquoy nevzešel žádný potomek. Klaudie ovšem dva roky poté rovněž zemřela, uživatelkou fideikomisu se tedy stala nejmladší dcera Františka Leopolda, Johanna.¹¹³

Šporkové se řadí mezi šlechtické rody s cizím původem, jelikož pochází z Brunšvicka. Poté, co rod zchudnul, začal se usazovat ve Vestfálsku.¹¹⁴ Zakladatelem rodu se stal císařský generál Jan Špork (1595-1679), který bojoval v mnoha bitvách třicetileté války, kde proslul statečností.¹¹⁵ V roce 1647 byl povýšen do stavu říšských svobodných pánů Ferdinandem III. O rok později vlastnil již český inkolát.¹¹⁶ Po konci války mu díky českému inkolátu a jeho službám bylo umožněno zakoupit české statky. Získal tak Lysou nad Labem, Konojedy, Choustníkovo Hradiště, Radenín a další.¹¹⁷

Císař Leopold I. se stal dalším panovníkem, jenž pomohl Šporkům ve společenském postupu. Povýšil tento rod listinou do stavu říšských hrabat a polepšil jim erb. Vše udělal za

¹¹¹ VLČEK, Pavel – HAVLOVÁ, Ester. *Praha 1610-1700. Kapitoly o architektuře raného baroka*. Praha, 1998. ISBN 80-85983-60-5, s. 198-199; LEDVINKA, V. – MRÁZ, B. – VLNAS, V. *Pražské paláce*, s. 160-161, 177.

¹¹² BORŮVKA, V. *Rodopis*, s. 39.

¹¹³ TAMTÉŽ, s. 39-40; OSN, VII, s. 603.

¹¹⁴ Šporkové nebo jinak Sporckove, Sporcken, píše se i Spork, Špork. TAMTÉŽ, s. 901.

¹¹⁵ RAKOVSKÝ, Ferdinand. *Krátké vyprávění o životě Jeho Excelence pana Františka Antonína hraběte ze Sporcků, sepsané jeho pážetem Ferdinandem Rakovským v Kuksu 1. září 1778*. Kuks, 1938, s. 4; ZEDLER, J. H. *Grosses vollständiges Universallexicon*. 39, sl. 194-195.

¹¹⁶ OSN, XXIII, s. 901.

¹¹⁷ ZEDLER, J. H. *Grosses vollständiges Universallexicon* 39, sl. 194-195; PREISS, Pavel. *František Antonín Špork a barokní kultura v Čechách*. 2. rozšířené vydání. Praha, 2003. ISBN 80-7185-573-1, s. 20-22.

zásluhy v bitvě u sv. Gotharda proti Turkům v roce 1664.¹¹⁸ Jan Špork byl dvakrát ženatý. Teprve až v druhém manželství, které uzavřel s Eleonorou Kateřinou z Finecke (1639-1674), se mu narodily čtyři děti, jež ho přežily a staly se dalšími pokračovateli rodu.¹¹⁹ Jan Špork si zakoupil pražský dům, který se nacházel v Panské ulici, přesné datum koupě není jasné.¹²⁰

Starší syn František Antonín (1662-1738) nastoupil po ukončení studií na Karlo-Ferdinandově univerzitě, kam docházel z domu v Panské ulici, na obvyklou kavalírskou cestu po západní Evropě.¹²¹ Po návratu byl dvaadvacetiletý Špork prohlášen zletilým a mohl převzít rodový majetek.¹²² V roce 1683 si koupil hrabě na jeden rok Bubnovský dům, jenž se nacházel na Novém Městě.¹²³ Z celkem bezvýznamného rodu Swéertsů z Reistu, původem z bruselského zámožného patriciátu, z něhož přežila jen chudá a v 17. století teprve nobilitovaná slezská linie, pocházela Františka Apolonie (1667-1726), s kterou se František oženil a začal sídlit v Lysé nad Labem.¹²⁴

V roce 1699 zakoupil Bredovský dům, který se nacházel na Novém Městě pražském. Tento palác, později zvaný Šporkovský, se stal hlavní rezidencí Šporků v hlavním městě Českého království po celé následující století.¹²⁵ Roku 1702 zřídil ze svého sídla v Lysé nad Labem rodové svěřenectví.¹²⁶ K Praze nikdy Špork nepřilnul. Styky s tamními šlechtickými kruhy udržoval jen z nutnosti. Více se upíral přímo k Vídni, ale ani tam nebyla jeho pozice o moc lepší. Špork zvolil programově životní styl venkovského šlechtice. Ve svém pražském paláci pobýval jen v zimě. Zaměřil se na sledování svých vlastních zájmů bez ohledu na zájmy zemské či říšské.¹²⁷ Postupně na sebe upoutával čím dál více pozornosti v kruzích intelektuální společnosti, kde byl o něj veliký zájem. František Antonín byl považován za velkého mecenáše umění a osobitého představitele proto osvícenské kultury.¹²⁸

Z manželství měl hrabě Špork syna Jana Františka, jenž ale do roka po narození zemřel. Vedle syna měl ještě dvě dcery, starší Marii Eleonoru (1687-1717), která vstoupila do celestinského kláštera, kde se stala představenou celestýnek, a mladší Annu Kateřinu (1689-

¹¹⁸ PITUCHA, V. Rodinný archiv, s. 241; MAŤA, P. *Svět*, s. 463.

¹¹⁹ S manželkou Eleonorou Kateřinou z Finecke měl dvě dcery, Annu Marii Sabinu, Annu Kateřinu a dva syny, Františka Antonína a Ferdinanda Leopolda. PITUCHA, V. Rodinný archiv, s. 241; OSN, XXIII, s. 901.

¹²⁰ TAMTÉŽ.

¹²¹ PREISS, P. *František Antonín*, s. 30.

¹²² ZEDLER, J. H. *Grosses vollständiges Universallexicon*. 39, sl. 195-196.

¹²³ LEDVINKA, V. – MRÁZ, B. – VLNAS, V. *Pražské paláce*, s. 360.

¹²⁴ PREISS, P. *František Antonín*, s. 35.

¹²⁵ TAMTÉŽ, s. 39; BAŤKOVÁ, R. *Umělecké památky*. II, s. 546

¹²⁶ OSN, XXIII, s. 902.

¹²⁷ PREISS, P. *František Antonín*, s. 32, 61.

¹²⁸ Založil mimo jiné knihovny v Praze, Lysé a Kuksu, v pražském paláci Na Pořící zřídil v roce 1701 první stálé šlechtické divadlo, později i stálou italskou operní scénu. V Kuksu nechal vybudovat lázně, zámek špitál, divadlo a celý komplex staveb. BOR, D. Ž. *František Antonín hrabě Špork: významný mecenáš barokní kultury v Čechách*. Praha, 1999. ISBN 80-86159-17-5, s. 7-9, 34-35; MAŤA, P. *Svět*, s. 296.

1754).¹²⁹ František Antonín se rozhodl určit Annu Kateřinu za univerzální dědičku majetku, jelikož chtěl zamezit vymření rodu. Hrabě vybral pro dceru za ženicha jejího vlastního bratrance Františka Karla Rudolfa Swéertse (1688-1757).¹³⁰ Šlo o příbuzenský sňatek, což vyžadovalo dispens. Anna Kateřina se původně rozhodla žít řeholním životem a nesouhlasila se sňatkem. Přes protest byla v roce 1710 zasnoubena a o dva roky později v Kuksu provdána. O osm let později hrabě navíc svého zetě raději adoptoval za syna, čímž položil základ nové linii hraběcího rodu Sweerts-Šporků, jehož název zachovává jména obou linií.¹³¹

František Karel Rudolf Sweerts-Špork byl v roce 1718 povýšen císařem do hraběcího stavu. Ze společného manželství Františka Karla Rudolfa a Anny Kateřiny se dospělosti dožila jak dcera, Anna Františka, tak rovněž syn, Jan František Kristián (1729-1802), což bylo mnohem důležitější, jelikož právě on se stal dalším pokračovatelem linie Sweerts-Šporků.¹³²

Jan František Kristián dosáhl hodnosti komorníka a císařského tajného rady. Po otci převzal patronát nadace v Kuksu. Byl dalším velkým mecenášem umění, rozšířil rodinnou knihovnu v Lysé nad Labem. Na Novém Městě pražském zdědil po otci Šporkovský palác, ke kterému přikoupil ještě sousední objekt v roce 1783 a o sedm let později k tomuto komplexu přikoupil ještě jeden dům, čímž dal vzniknout velkému paláci Sweerts-Šporků.¹³³ Z manželství s první ženou Barborou, rozenou z Bubna měl dva syny. Mladší syn se jmenoval Josef František de Paula (1756-1823) a starší Filip Benitus (1753-1809), jenž se stal dalším dědicem rodového majetku. Dosáhl hodnosti komorníka a tajného rady a působil jako president apelačního soudu v Krakově.¹³⁴

Wallisové byli starou šlechtickou rodinou, která se ve 12. století přestěhovala z Francie do Irska. Později se z náboženských důvodů vystěhovali zpět na kontinent, jelikož byli pronásledováni za katolickou víru. Původně užívali jména baron „*Walsh of Karihmain*“. První zástupce z rodu Wallisů, který je spojován s územím Království českého, je Richard Wallis, jenž vstoupil do služeb císaře Ferdinanda II. Měl dva syny, z nichž starší, Theobald (1599-1642), se vrátil zpět do Irska po bitvě u Lützen. Mladší syn Oliver (1600-1667) ale zůstal v císařských službách.¹³⁵

¹²⁹ PITUCHA, V. Rodinný archiv, s. 255.

¹³⁰ RAKOVSKÝ, F. *Krátké vyprávění*, s. 6; PITUCHA, V. Rodinný archiv, s. 255.

¹³¹ PREISS, P. *František Antonín*, s. 108; OSN, XXIII, s. 902.

¹³² PITUCHA, V. Rodinný archiv, s. 256.

¹³³ BAŤKOVÁ, R. *Umělecké památky*. II, s. 546; VLČEK, P. – HAVLOVÁ, E. *Praha*, s. 280, 282.

¹³⁴ PITUCHA, V. Rodinný archiv, s. 256-257.

¹³⁵ ZEDLER, J. H. *Grosses vollständiges Universallexicon* 52, sl. 851-852; OSN, XXVII, s. 132.

Oliver byl za své zásluhy povýšen císařem v roce 1642 do stavu svobodných říšských pánů a o další tři roky později byl přijat do českého panského stavu. V roce 1651 získal český inkolát. Poté si zakoupil v Českém království statek Velichov u Karlových Varů. Zemřel v hodnosti generálmajora. Měl dva syny, jež se stali zakladateli dvou linií rodu. Arnošt František (1640-1702) založil mladší linii rodu,¹³⁶ z hlediska této práce je ale důležitější Jiří Arnošt Wallis (1637-1689), jenž byl zakladatelem starší linie rodu. Pokračoval stejně jako jeho předci ve vojenském řemesle jako příslušník císařské armády. Během obležení Vídně Turky byl velitelem pevnosti Ráb. O tři roky později byl povýšen na polního podmaršálka. Ženatý byl s Marií Magdalenou hraběnkou von Attems, s níž měl šest dětí, přičemž nejdůležitější z hlediska pokračování rodu se stal Jiří Oliver (1676-1744). Jiří Arnošt padl ve válce o falcké dědictví při obléhání města Mohuče v hodnosti generála polního zbrojmistra.¹³⁷

Jiří Oliver byl po smrti svého otce spolu s bratrem Františkem přijat k císařskému dvoru jako páže. Podle vzoru ostatních Wallisů se dal na vojenskou kariéru v císařské armádě, kde sloužil u pěchoty. Již jako čtyřiatvacetiletý se vyznamenal v bitvě u Zenty. Poté bojoval proti Francouzům na Sicílii ve válce o španělské dědictví. Za zásluhy byl 18. března 1707 spolu se svými bratry povýšen do českého hraběcího stavu s titulem „*hrabě Wallis, svobodný pán na Karighmainu*“.¹³⁸ V roce 1714 si vzal za manželku Marii Františku Antonii hraběnkou Götze von Scharfeneck, s kterou neměl žádného potomka. S druhou ženou, Marií Terezií Kinskou z Vchynic a Tetova, se potomka již dočkal.¹³⁹

Jiří Oliver se stal tajným radou a roku 1739 byl jmenován guvernérem v Srbsku. Poté bojoval s Turky. 18. září 1739 ovšem uzavřel s generálem Neippergem v Bělehradě bez souhlasu mír s Turky, kterým císař ztratil většinu svých územních zisků. Z toho důvodu nechal císař Jiřího Olivera zatknout a vsadit do vězení na hradě Špilberk v Brně, rovněž byl zbaven veškerých hodností a titulů. Wallisovou záchranou se stala až samotná císařova smrt a shovívavost císařovny Marie Terezie, jelikož dala řízení proti Wallisům zastavit, propustila

¹³⁶ OSN, XXVII, s. 132.

¹³⁷ ZEDLER, J. H. *Grosses vollständiges Universallexicon*. 52, sl. 853-861; BAROCH, Miroslav. Hrabata Wallisové. In *Heraldika a genealogie: Zpravodaj České heraldické a genealogické společnosti*. 40, 2007, č. 3-4. ISSN 0232-0304, s. 201.

¹³⁸ ZEDLER, J. H. *Grosses vollständiges Universallexicon*. 52, sl. 853-854.

¹³⁹ První manželka zemřela 28. února 1743. Marie Terezie Kinská z Vchynic a Tetova (1721-1753) byla dcerou Štěpána Viléma knížete Kinského a Marie Josefy Antonie princezny z Ditrichsteina. Díky sňatku hraběte Jiřího Olivera a Marie Terezie Kinské, jejich potomci patří do rozrodu všech českých královských dynastií, které se do 18. století vystřídaly na českém trůně. BAROCH, M. Hrabata Wallisové, s. 202-204; OSN, XXVII, s. 132.

Jiřího Olivera z vězení a vrátila mu všechny hodnosti.¹⁴⁰ Hrabě Wallis vlastnil na Starém Městě pražském dům u Černého orla, což dokazuje jeho inventář, který se zachoval.¹⁴¹

Rok před smrtí Jiřího Olivera se hraběti narodil syn Štěpán Olivier (1744-1832), jenž se stal jediným synem a dědicem majetku.¹⁴² Byl to podnikavý a úspěšný hospodář, který na panství zakládal nové vesnice. Například založil na Petrovicku Nový Dvůr a Žďár, Kůzovou a Novou Ves. Dosáhl hodnosti císařského komorníka, kromě toho se stal dolnorakouským vládním radou. Štěpán Oliver byl dvakrát ženatý, z prvního manželství se mu narodilo sedm dětí. Sňatek byl uzavřen v roce 1765 s Marií Františkou hraběnkou Colloredo (1746- 1795).¹⁴³

¹⁴⁰ BAROCH, M. Hrabata Wallisové, s. 203-204.

¹⁴¹ SOA Praha. Fideikomisní spisy. kart. 1238. Inv. č. 165. Inventář domu u Černého Orla na Starém Městě pražském 1745.

¹⁴² OSN, XXVII, s. 902.

¹⁴³ BAROCH, M. Hrabata Wallisové, s. 205.

III. Pražské paláce od doby pobělohorské do konce 18. století

III.1. Význam městských sídel šlechty v raném novověku

Pro aristokracii se stal jedním ze základů její identity pozemkový majetek, který byl obdařený jak venkovskými, tak také městskými sídly. Majetek měl pro šlechtice velký význam, jelikož ovlivňoval jeho životní styl. Aristokratické příbytky sehrávaly důležitou reprezentační roli v životě svých majitelů, v každodenním či svátečním životě jejich dvora. Jako takové se staly symbolem šlechtictví samotného.¹⁴⁴

Aristokraté si nebudovali jen jedno obydlí, ale vytvářeli si celou rezidenční síť.¹⁴⁵ Výrazem rezidenční síť se tedy označuje celá soustava sídel, která byla držena v rukou aristokrata a kde jednotlivé objekty plnily z hlediska šlechtického života a reprezentace různé úlohy. Spolu s rozrůzněním funkcí aristokratických sídel se v 16. a 17. století postupně utvářela rovněž architektonická podoba jednotlivých součástí tohoto systému.¹⁴⁶ Podle Petra Matě se v moderní historiografii označují šlechtické rezidence jako „*sídla různých kategorií, hrady, zámky, tvrze, letohrádky, paláce či domy, která svou podstatou mohla či měla sloužit k méně či více komfortnímu ubytování svých urozených majitelů a jejich okolí.*“¹⁴⁷ Aristokraté dělili svůj čas mezi více objektů své rezidenční sítě, pravidelně střídali své působiště. Někteří se upjali na jedno stálé sídlo, které bylo podle možností vlastníka upravováno a měněno přestavbami.¹⁴⁸ Zbylé objekty navštěvovali výjimečně. Z toho důvodu se z většiny sídelních objektů stávaly latentní rezidence, tedy sídla, která po určitých úpravách mohla kdykoli poskytnout přístřeší svému majiteli.¹⁴⁹

O tom, která sídla, po jakou dobu a k jakým účelům byla šlechticem využívána, rozhodovaly různé faktory. Velký vliv na to měl typ kariéry, které se šlechtic v habsburské monarchii věnoval, a rovněž proměnlivá míra přitažlivosti městského a dvorského prostředí pro příslušníka nejvyšší elity. Z toho důvodu si aristokrat, který zastával zemské či dvorské úřady, vytvořil odlišný postoj k rezidenční síti než šlechtic, jenž se uplatnil ve vojenských či diplomatických službách.¹⁵⁰

¹⁴⁴ KUBEŠ, J. Sídla, s. 57; PÁNEK, J. Život, s. 12.

¹⁴⁵ KUBEŠ, J. *Reprezentační funkce*, s. 113.

¹⁴⁶ MAŤA, P. *Svět*, s. 250.

¹⁴⁷ TÝŽ. *Soumrak*, s. 139.

¹⁴⁸ Nespokojili se jen s jedním sídlem. Tím se lišili od nižších vrstev, jejichž domácnosti sídlily jen v jednom domě. PETRÁŇ, J. a KOL. *Dějiny*. II/1. Praha, 1995. ISBN 80-7184-085-8; MAŤA, P. *Svět*, s. 250.

¹⁴⁹ MAŤA, P. *Svět*, s. 250.

¹⁵⁰ KUBEŠ, J. *Reprezentační funkce*, s. 70.

V pozdním středověku se staly hlavním centrem šlechtického života hrady.¹⁵¹ Od konce 15. století došlo ale k postupnému rozpadu hradního životního stylu, který se projevil přenášením center aristokratického života z nepřístupných a izolovaných míst do těsnosti poddaných měst.¹⁵² Funkci hradů nepřejaly pouze venkovské zámky, ale také městské domy, paláce, lovecké zámečky či předměstské letohrádky.¹⁵³ Na začátku 16. století se nejvýznamnějším sídlem aristokratů staly venkovské rezidence, kterých bylo opět více, nevlastnili jen jedinou. Venkovské obydlí plnilo základní obytnou úlohu, vedle toho se stalo politicko-administrativním, hospodářsko-správním a soudním centrem velmože, kterého mělo dostatečně reprezentovat.¹⁵⁴

Vedle venkovských rezidencí si začali nejzámožnější aristokraté postupně pořizovat své příbytky v zemských centrech, v Praze, Brně, Olomouci. Nejčastěji tu vlastnili ovšem jen jeden dům, který jim většinou poskytl nocleh v době, kdy zasedaly zemské sněmy a soudy, které vyžadovaly přítomnost šlechtice, či přijel-li šlechtic na nějaké úřední jednání do metropole. Urození chtěli mít v městě rezidenci, i nadále ovšem prosazovali ještě v 16. století životní styl, který byl vázaný na venkovské rezidence.¹⁵⁵ V pražských domech spíše pobývali sporadicky a zásadním způsobem je nepřestavovali.¹⁵⁶

Změna ve využívání rezidenční sítě nastala v druhé polovině 16. století, kdy se rezidenční síť utřídila do soustavy se dvěma větvemi, venkovskou a městskou.¹⁵⁷ Zatímco venkovským rezidencím byla již věnována jistá pozornost, zůstávají městská sídla zatím stále na okraji badatelského zájmu. Městská problematika byla až doposud zkoumána pouze z pohledu dějin umění a architektury. Z toho důvodu se poznání historie objektů zaměřuje na rekonstrukci jejich stavebního vývoje, na studium architektonických vztahů, typologii paláců, uměleckou výzdobu a vybavení sídel či seznámení s architekty a umělci, kteří se stali autory stavby.¹⁵⁸ V českém prostředí byl první výjimkou Václav Ledvinka, který začal hledat

¹⁵¹ MAŤA, P. *Svět*, s. 250.

¹⁵² TÝŽ. *Soumrak*, s. 151.

¹⁵³ TÝŽ. *Svět*, s. 250.

¹⁵⁴ PÁNEK, J. *Život*, s. 13; PETRÁŇ, J. *Dějiny*. II/1, s. 186.

¹⁵⁵ KUBEŠ, J. *Reprezentační funkce*, s. 73; PETRÁŇ, J. *Dějiny*. II/1, s. 186; MAŤA, P. *Svět*, s. 250; MAŤA, P. *Soumrak*, s. 152. Pro aristokrata se stala nezbytností vlastnit obyvatelné sídlo v zemském hlavním městě z několika důvodů. Reprezentace, šlechtická kariéra či fakt, že jeho veškeré majetky ležely na půdě Českého království. KRUMHOLZ, Martin. *Stavební historie a osudy Clam-Gallasova paláce*. In. *Pražský sborník historický*. XXXV, Praha, 2007. ISBN 978-80-86852-18-8. ISSN 0555-0238, s. 168, 172.

¹⁵⁶ KUBEŠ, J. *Reprezentační funkce*, s. 114-115

¹⁵⁷ KUBEŠ, J. *Jan Libra*, s. 93-94; PÁNEK, J. *Život*, s. 13.

¹⁵⁸ LEDVINKA, Václav. *Dům pánů z Hradce Pod stupni: Příspěvek k poznání geneze a funkcí renesančního šlechtického paláce v Praze*. In *Folia Historica Bohemica*. 10, 1986, s. 269 – 319.

odpovědi i na jiné otázky, na motivy výstavby sídel v Praze, na poměr měšťanských či šlechtických domů či na to, jaké důvody šlechtu přivedly k pobytu v nich.¹⁵⁹

V druhé polovině 16. století začali šlechtici trávit více času ve městech. Mezi faktory, které zapříčinily obrat situace, se řadí přítomnost arciknížecího dvora Ferdinanda Tyrolského v hlavní zemské metropoli, dále kulturní a společenská úroveň pražského dvorského života. Rovněž se uvolnil prostor pro výstavbu nových paláců na Malé Straně po požáru v roce 1541. Šlechticům situaci usnadnil panovník, kterému se podařilo zlomit politickou a ekonomickou moc měst.¹⁶⁰

V druhé polovině 16. století se stabilizoval císařský dvůr v Praze. Ta se stala trvalou rezidencí Habsburků.¹⁶¹ Mezi nejvlivnějšími aristokraty se v té době se prosadil definitivně nový přístup k městským sídlům v české zemské metropoli. Změnil se přístup k vykonávání svěřených zemských i dvorských úřadů.¹⁶² Nejvlivnější rodiny nutily úřednické povinnosti pobývat v městských palácích stále častěji než na jejich venkovských sídlech, kde začali aristokraté hledat spíše klid. Časem se v panských domácnostech vyvinula jistá pravidelnost sezónních střídání pobytů během roku. Přizpůsoboval se tomu i rytmus jejich života v souladu s rytmem společenského a kulturního života metropole. Zimní období bylo časem společenských událostí, sezónních plesů v městských palácích oproti letním časům trávených na venkovských panstvích.¹⁶³ Proces urbanizace, který byl u šlechty nastartován, neprobíhal u všech aristokratických rodů současně. Někteří jedinci od této tradice upustili nebo nikdy nezačali preferovat městská sídla.¹⁶⁴

V hlavním městě Českého království se po roce 1550 nejvýznamnější šlechtici snažili získat již víc jak jeden pražský dům, který musel splňovat vedle pohodlného bydlení též reprezentační a ekonomickou funkci.¹⁶⁵ Výstavba sídel palácového typu započala zejména v druhé polovině 16. století a její intenzita nepolevila ani ve století následujícím.¹⁶⁶ Paláce renesančního stylu vyrůstaly na Hradčanech, Malé Straně, Starém či Novém Městě pražském

¹⁵⁹ LEDVINKA, V. *Dům*, s. 269-319; KUBEŠ, J. *Jan Libra*, s. 93-94.

¹⁶⁰ KUBEŠ, J. *Reprezentační funkce*, s. 113.

¹⁶¹ Arcikníže Ferdinand Tyrolský sídlil v Praze v letech 1547-1567. Pro Rudolfa II. se Praha stala jeho trvalou rezidencí v letech 1583-1612. TAMTÉŽ, s. 115-118; LEDVINKA, V. *Funce*, s. 34.

¹⁶² TAMTÉŽ, s. 34; LEDVINKA, V. *Dům*, s. 271; KUBEŠ, J. *Reprezentační funkce*, s. 115-118; PETRÁŇ, J. *Dějiny*. II/1, s. 187.

¹⁶³ TAMTÉŽ, s. 284.

¹⁶⁴ Například Petr Vok z Rožmberka, Karel starší ze Žerotína či Adam Pavel Slavata z Chlumu a Košumberka se staly výjimkami. KUBEŠ, J. *Rosenbergica 3*, s. 43. Vilém z Rožmberka a Adam II. z Hradce, zástupci přechodové generace, která přecházela mezi venkovskou a městskou generací. Praha byla důležitá, jejich domovem ale zůstaly jižní Čechy. MAŤA, P. *Svět*, s. 153.

¹⁶⁵ PETRÁŇ, J. *Dějiny*. II/1, s. 223.

¹⁶⁶ MAŤA, P. *Svět*, s. 250.

a stávaly se hlavním městským sídlem vyšší šlechty.¹⁶⁷ V městském paláci trávil šlechtic stále více času z důvodů profesionálních, politických i společenských. Pro každou ambiciózní rodinu bylo nutností vlastnit městský palác nebo alespoň dům. Modernizace životního stylu, kterou lze u nás v aristokratickém prostředí sledovat na přelomu 16. a 17. století, vycházela z osvojování rysů kosmopolitní renesanční architektury.¹⁶⁸ Začala stoupat náročnost na stavební podobu a vybavení pražských sídel, na které se přeneslo maximum reprezentačních funkcí. V palácích byly budovány knihovny, obrazové sbírky či se v nich soustředil divadelní život.¹⁶⁹ Termínem palác se označuje monumentální šlechtický dům ve městě. Podle italského významu se poté význam slova přenesl na budovy jiné, které pro svoji velkolepost a rozsáhlost stavby vynikaly mezi ostatními.¹⁷⁰

Bílá hora a období třicetileté války znamenalo pro českou šlechtu významný zlom. Od tohoto období až do druhé poloviny 18. století je možné rozdělit aristokraty v Českém království podle preferované rezidence do tří skupin. V první skupině se vyskytují šlechtici, kteří i nadále setrvali na venkovských panstvích. Do druhé skupiny se řadí rody preferující městské sídlo v české metropoli a do třetí skupiny šlechtici pobývajících ve Vídni.

V první skupině se vyskytují šlechtici, kteří rezignovali na výkon funkcí či úřadů nebo zastávali málo významné krajské úřady, např. krajští hejtmani. Čím dál častěji přestávali trávit většinu času v zemské metropoli a nakonec se výhradně zdržovali na svých venkovských panstvích.¹⁷¹

Do druhé skupiny se řadí většina aristokratů usazených v Českém království, která vykonávala zemské úřady. Zůstává samozřejmě sporné, nakolik byla rezignace na pobyt v mimopražských rezidencích zapříčiněna skutečným úředním zaneprázdněním aristokracie a do jaké míry se jednalo o dobrovolnou reakci, která respektovala evropský trend, který přenášel těžiště životního stylu aristokracie k panovnickým dvorům, popřípadě do zemských center.¹⁷² Od té doby se pobyt v městských rezidencích stal pro tuto skupinu neoddělitelnou

¹⁶⁷ Mezi prvními se objevily palácové rezidence Lobkoviců, Rožmberků či pánů Z Hradce. LEDVINKA, V. *Dům*, s. 271.

¹⁶⁸ PETRÁŇ, J. *Dějiny*. II/1, s. 222.

¹⁶⁹ HOJDA, Z. *Rezidence*, s. 163.

¹⁷⁰ OSN, XIX, s. 39.

¹⁷¹ František Antonín Špork rovněž odmítl usadit se trvale v hlavní zemské metropoli a sídlil v Lysé nad Labem a později v Kuksu. PREISS, P. *František Antonín*, s. 32, 64.

¹⁷² MAŤA, P. *Soumrak*. s. 150.

součástí nového životního stylu aristokracie.¹⁷³ Šlechta se urbanizovala a trávila v hlavním městě asi dvě třetiny roku.¹⁷⁴

Městské rezidence začaly v souvislosti s prosazením habsburského absolutismu postupně vítězit nad dříve preferovanými venkovskými sídly.¹⁷⁵ Tento trend se projevil zvláště od druhé poloviny 17. století. Vliv na to měly rovněž zemské sněmy, které začaly zasedat od poloviny 17. století téměř permanentně, což vyžadovalo dlouhodobé pobyty v hlavním městě Království českého.¹⁷⁶

Přitažlivost hlavních zemských měst pro urozené dobře ilustruje příklad poválečné Prahy, v které se podle berní ruly z roku 1653 nacházelo patnáct procent domů v držení šlechty. Největší podíl v domovní držbě měli urození v pražských městech okolo Pražského hradu. Na Hradčanech a Menším Městě pražském vlastnila aristokracie kolem dvaceti procent domů. Další čtvrtinu měla na Malé Straně. Uvedený stav se výrazně nezměnil po dobu dalších sedmdesáti let. Na těchto místech vznikaly ty nejvýstavnější šlechtické paláce.¹⁷⁷

Urbanizační trend nebyl zvrácen ani po přesunu císařského dvora do Vídně. Bylo to podpořeno zapojením české šlechty do správního aparátu Českého království. Téměř všichni nejvyšší zemští úředníci v Praze vlastnili svobodné domy, v kterých již pravidelně pobývali.¹⁷⁸ Po vlně poválečných palácových staveb v padesátých letech 17. století přišla další vlna až v devadesátých letech 17. století.¹⁷⁹

Do třetí skupiny se řadí nejvyšší dvorští úředníci či zaměstnanci české dvorské kanceláře úředníci, jež pobývali u vídeňského dvora či v místech, kde se nacházel panovník. Patří sem jedni z nejbohatších šlechticů, kteří vykonávali své úřady u vídeňského dvora, popřípadě v místech, kde se právě nacházel panovník. Vídeň představovala v době pobělohorské druhé středisko aristokratické urbanizace proto, že zde sídlil panovnický dvůr.¹⁸⁰

Stereotypy kariér české šlechty v pobělohorském období prakticky vylučovaly rovnoměrné dělení času mezi obě metropole. Šlechticům, kteří byli připoutáni k Vídni kvůli

¹⁷³ LEDVINKA, V. *Funce*, s. 34; TÝŽ. *Dům*, s. 271; KUBEŠ, J. *Reprezentační funkce*, s. 115-118; PETRÁŇ, J. *Dějiny*. II/1, s. 187.

¹⁷⁴ Příklad Kryštof mladší z Lobkovic, nejvyšší hofmistr Království českého, kterého dělila jedna generace s Valdštejnem, opustil během tří let pražské souměstí pouze čtyřikrát na celkovou dobu sedmi dnů. MAŤA, P. *Svět*, s. 406. Další příklad Viléma mladšího z Lobkovic, který podle deníku, jenž si vedl, strávil mimo Prahu asi 30%, 220-250 dní strávil Lobkovic v Praze. MAŤA, P. *Soumrak*, s. 150-158, 141.

¹⁷⁵ KUBEŠ, J. *Rosenbergica* 3, s. 43.

¹⁷⁶ MAŤA, P. *Soumrak*, s. 154-155.

¹⁷⁷ DEJMKOVÁ, I. *Šlechtické domy*, s. 131.

¹⁷⁸ MAŤA, P. *Soumrak*, s. 154-155.

¹⁷⁹ TAMTÉŽ, s. 155.

¹⁸⁰ MAŤA, P. *Soumrak*, s. 151-152, 155.

činnosti v nejvyšších dvorských úřadech a centrálních institucích monarchie, zbylo málo času pro svobodné nakládání s časem. Museli být prakticky nepřetržitě přítomni u dvora. Čeští šlechtici, které spojovaly se dvorem spíše formální vazby komorníků či tajných radů, se ve Vídni vyskytovali jen ojediněle při krátkých návštěvách. Skutečným domovem se stala proto Vídeň jen pro malou část tradiční české šlechty.¹⁸¹ Nejvíce času zde tedy trávili nejvyšší hofmistr, komorník, štolmistr a maršálek, kteří zastávali nejvyšší dvorské funkce, dále nejvyšší kancléři a místokancléři Českého království, prezidenti říšské dvorské rady, dvorské komory, dvorské válečné rady apod.¹⁸²

Šlechtici, kteří byli zaměstnáni ve Vídni a nemohli opustit dvůr vyjma několika týdnů během roku, si mohli požádat o to, aby jim byl zajištěn služební byt, tzv. kvartýr. Což byla první z možností. Další řešení tkvělo v pronájmu bytu.¹⁸³ Poslední možností, která se stala přijatelnou jen pro ty nejbohatší aristokraty, byla koupě vlastního domu ve Vídni.¹⁸⁴ Tři členové rodu Kinských, kteří zastávali úřad českého dvorského kancléře, se zařadili mezi nevelkou část české šlechty, která od druhé poloviny spojila osud trvaleji s habsburským dvorem ve Vídni.¹⁸⁵ František Oldřich se stal prvním, kdo vlastnil ve Vídni dům, a to od roku 1687. Jednalo se o tzv. Steineckerův dům.¹⁸⁶ Norbert Oktavián Kinský si pak koupil dům ve Wollzeile, který byl připojen ke chlumeckému majorátu. Tato budova se stala hlavní rezidencí rodu v hlavním městě mocnářství. Druhý palác, který hrabě Kinský zakoupil v roce 1704, byl rovněž připojen k rodinnému fideikomisu.¹⁸⁷ Od té doby vlastnili Kinští ve Vídni vždy alespoň jeden dům. František Ferdinand rovněž zakoupil v roce 1776 ve Vídni dům, a to v Unter-Döbling. Jeho bratr Filip, který byl generálem rakouské armády, potvrzuje, že nejen šlechtici vykonávající své dvorské úřady vlastnili paláce ve Vídni, jelikož on jako generál rakouské armády pobýval ve Vídni nejčastěji a vlastnil tam rovněž svůj dům v Herrengasse.¹⁸⁸

Šlechtici, kteří pobývali ve Vídni ve svém paláci a zároveň vlastnili dům v zemské metropoli Království českého, začali své paláce pronajímat. Dokazují to například majitelé

¹⁸¹ MAŤA, P. *Soumrak*, s. 155-156.

¹⁸² Příklad: Vilém Slavata pobýval ve Vídni 27 let, od roku 1625 až do své smrti 1652. Maxmilián z Valdštejna strávil ve své dvorské službě přinejmenším 30 let. TÝŽ. *Svět*, s. 417 – 418.

¹⁸³ Ve Vídni se k pronájmu uchýlil například kníže Lobkovic. KUBEŠ, J. *Sídelní strategie*, s. 93 - 107.

¹⁸⁴ Na rozdíl od Prahy Vídeň pro svůj pevnostní charakter dlouhou dobu předpoklady pro rozvoj palácové architektury neměla. Propukla tam stavební horečka až po roce 1683. Na konci 17. století a během 18. století byla Vídeň přestavěna v barokní metropoli. Na výstavbě tamních šlechtických sídel se přitom podílela i aristokracie vlastníci statky v Českém království. MAŤA, P. *Svět*, s. 250.

¹⁸⁵ VALENTA, A. *Dějiny*, s. 231 – 232.

¹⁸⁶ TAMTÉŽ, s. 67.

¹⁸⁷ TAMTÉŽ, s. 231; KUBEŠ, J. *Reprezentační funkce*, s. 104.

¹⁸⁸ VALENTA, A. *Dějiny*, s. 221.

majorátního domu Kinských v Ostruhové ulici.¹⁸⁹ Na příkladě paláce Kinských lze rovněž ukázat fenomén hospodářů či domovních správců. V době, kdy majitel domu pobýval z nejrůznějších důvodů jinde a městský palác byl téměř prázdný, byl najat domovník, který se o palác staral v době nepřítomnosti panstva.¹⁹⁰ Postupně se pravomoc domovníků zužovala. Kinští, vykonávající funkce u císařského dvora ve Vídni, nesvěřili domovníkovi žádné širší pravomoce. Na ostatní práce si totiž najímali agenty.¹⁹¹

Než se kapitola bude věnovat konkrétním palácům, které byly v majetku šlechtických rodů, je potřeba se zmínit ještě v krátkosti o rodinných fideikomisech, do nichž šlechta zahrnovala svá sídla či majetek, čímž potvrzovala jejich důležitost.¹⁹² Podle Petra Mati je fideikomis právní instituce, která zaručovala daleko pevnější udržení rodové držby. Rodové fideikomisy přešly do majetkového práva české šlechty z právních systémů románských oblastí a prosadily se v Českém království ve stejné době jako v jiných regionech v průběhu 17. století.¹⁹³

Všech šest rodů, které jsou podrobeny v práci zkoumání, vlastnilo rodinný fideikomis. Podstatou rodového fideikomisu, majorátu či svěřenectví, bylo vynětí určitého vlastnictví, pozemkového majetku, ale někdy též uloženého kapitálu, z běžných majetkoprávních vztahů. Zaručena tak byla jeho nedělitelnost a nezcizitelnost. O jeho správu se starala jedna osoba ve jménu určité rodové linie. Svěřenectví byla nejčastěji zřizována závětí. Testátor prohlásil statky za rodový fideikomis, který nesměl být nadále zcizen, zatěžován dluhy či dělen. Současně byla stanovena dědická práva, kdo bude fideikomis spravovat, většinou šlo o primogenituru. Fideikomis mohl být zřízen výhradně s panovnickým souhlasem. Zpočátku bylo zřízení fideikomisu zvláštní výsadou, až na počátku 18. století měla svěřenectví drtivá většina aristokratických rodin usazených v Českém království.¹⁹⁴ Šlechtici vlastnili vedle fideikomisu rovněž alodní majetek.¹⁹⁵

¹⁸⁹ LEDVINKA, V. – MRÁŽ, B. – VLNAS, V. *Pražské paláce*, s. 20.

¹⁹⁰ Tato situace během 17. a 18. století nastávala zvláště v létě a na podzim. KUBEŠ, J. *Reprezentační funkce*, s. 133-134.

¹⁹¹ TAMTÉŽ, s. 136.

¹⁹² Autor Ottova slovníku vysvětluje pojem fideikomis přesně takto: „*Rodinný fideikomis jest právní ústav, spočívající v tom, že majetkový předmět následkem ustanovení jisté osoby (zakladatele fideikomisu) přecházení má určitým řádem jen na členy jisté rodiny. Účelem fideikomisu je pojistit určité rodině na věčné časy vynikající sociální postavení. Dle tohoto účelu mohou být předmětem fideikomisu jen takové předměty, které poskytují trvalý pramen důchodů, jako jsou především pozemky. Zakládání fideikomisů bylo reakcí proti šířícímu se volnému disponování s nemovitostmi. Starší právo nepřipouštělo zcizování pozemků, zvláště dědických statků, beze svolení dědiců (čekantů). Pozemek mohl být zcizen jen tenkrát, pokud členové rodiny dali své svolení. Nebo když do roka a do dne zřízení neodporovali. Soudní moc v záležitostech fideikomisních náleží v Čechách zemskému soudu, dekret dvorské kanceláře ze 23. srpna 1784 č. 326.*“ OSN, IX, s. 171 - 173.

¹⁹³ MAŤA, P. *Svět*, s. 134.

¹⁹⁴ TAMTÉŽ.

¹⁹⁵ KUBEŠ, J. *Reprezentační funkce*, s. 124.

Již druhá kapitola seznamuje s konkrétní podobou rodinných fideikomisů u zkoumaných šlechtických rodů. Představuje jejich složení. Všechny paláce, jejichž inventáře se analyzují podrobněji v následujících kapitolách, byly skutečně součástí rodinných fideikomisů, z čehož vyplývá, že se v druhé polovině 18. století staly hlavní rezidencí majitelů nebo že tito dbali minimálně na to, aby nedošlo k jejich zcizení či rozdělení.

III. 2. Pražské paláce Buquoyů, Černínů z Chudenic, chlumecké linie Kinských, Novohradských z Kolovrat, Sweerts-Šporků a Wallisů v 17. a 18. století

Následující část se bude věnovat již podrobněji konkrétní šlechtické palácové držbě v 17. a 18. století. Práce bude analyzovat paláce podle jednotlivých rodů. Kapitola se bude postupně věnovat jednotlivým palácům uvedených rodů, přičemž bude nejprve představeno, kolik domů vlastnil rod ve sledovaném období, kde stály, jakou funkci či význam měly pro šlechtice a zda se jednalo o jejich stabilní sídla, nebo o domy využívané krátkodobě či k jiným účelům. Vše bude vycházet z informací zobrazených v jednotlivých tabulkách. Poté se přistoupí již k popisu konkrétních budov. Největší důraz bude kladen na rozbor sídel, která plnila rezidenční funkci. Tyto domy jsou z hlediska práce nejdůležitější, jelikož jejich inventáři se budou zabývat následující kapitoly.

Buquoyové si pořídili ve sledovaném období v hlavní metropoli Českého království celkově osm paláců.¹⁹⁶ Paláce se nacházely na Malé Straně, Starém a Novém Městě pražském. O koupě těchto domů se postaraly celkem tři postavy z rodu Buquoyů. Jednalo se o Marii Magdalénu, Jana Nepomuka Josefa a Františka Leopolda, jehož palácová držba je nejdůležitější z hlediska této práce, z toho důvodu jí bude věnován největší prostor.

Buquoyské paláce se dají rozdělit do dvou základních kategorií. Zaprvé se jedná o paláce, které plnily funkci rezidenčních sídel, díky čemuž se staly během zkoumaných dvou staletí pro tento rod nejstěžejnější. Jedná se o Buquoyský palác umístěný na Starém Městě pražském a Buquoyský palác na Malé Straně. Zadruhé se jedná o domy či paláce, jež vlastnil rod jen velice krátce, či nedosahovaly příliš velkého významu. Jedná se o zbývajících pět staveb z tabulky č. 1.

¹⁹⁶ KOBLASA, P. *Stručné dějiny*, s. 60; VLČEK, P. a KOL. *Umělecké památky Prahy*, s. 378; LEDVINKA, V. - MRÁZ, B. - VLNAS, V. *Pražské paláce*, s. 73; JUŘÍK, P. *Jihočeské dominium*, s. 424; POCHE, E. *Prahou*, s. 190.

Buquoyové si koupili do konce 17. století jen jeden dům. Jednoznačně více domů si pořídili o století později. V porovnání s ostatními rody se stali po boku chlumecké linie rodu Kinských v tomto století majiteli nejvyššího počtu zakoupených, přestavených či scelených domů.

TABULKA 1: Přehled domů či paláců Buquoyů, zakoupených od doby pobělohorské do konce 18. století¹⁹⁷

Název paláce/ domu	Místo	Nabyvatel	Rok koupě/ výstavby	Poslední majitel	Rok prodeje	Deskový/ šosovní
Buquoyský palác	Staré Město, čp. 562 I	Marie Magdaléna	1627	František Leopold	1754	Deskový
Buquoyský palác	Malá Strana, čp. 486-III	František Leopold	1748		1919	Deskový
Malý Hrzánský dům	*	František Leopold	1761	František Leopold	1762	*
Malý Buquoyský (Redernský) palác	Malá Strana, čp. 484-III	František Leopold	1763	Jan Nepomuk Josef	1919	Šosovní
Dům	Malá Strana, čp. 334	Jan Nepomuk Josef	1772	Jan Nepomuk Josef	1800	*
Dva domy	Staré Město, čp. 410, 944	Jan Nepomuk Josef	1791	*	*	*
Dům	Nové Město, čp. 492	Jan Nepomuk Josef	1792	*	*	*
Dům	Nové Město, čp. 379-III	Jan Nepomuk Josef	1799	*	*	*

* Pozn. Údaje nenalezeny

Jediný dům, který vlastnili Buquoyové v 17. století na Starém Městě pražském, získali již v roce 1627.¹⁹⁸ Do majetku tohoto rodu se dostal díky postavě Marie Magdaleny hraběnky Buquoyové. Té byl dům vydán na příkaz císaře Ferdinanda II. a české komory. Hraběnka dům

¹⁹⁷ KOBLASA, P. *Stručné dějiny*, s. 60; VLČEK, P. a KOL. *Umělecké památky Prahy*, s. 378; LEDVINKA, V. - MRÁZ, B. - VLNAS, V. *Pražské paláce*, s. 73; JUŘÍK, P. *Jihočeské dominium*, s. 424; POCHE, E. Prahou, s. 190.

¹⁹⁸ KOBLASA, P. *Stručné dějiny*, s. 60. Poprvé byl dům zaznamenán v r. 1359. Do konce 14. století došlo ke zvětšení a zvýšení na dvoupatrový objekt. Za majitelky Benigny z Michalovic, rozené z Vrby, byl dovršen stavební vývoj domu pozdně renesanční výstavbou. Deskový dům byl po Bílé hoře konfiskován a postoupen k umoření dluhu saskému knížeti Juliu Friedrichovi. VLČEK, P. a KOL. *Umělecké památky Prahy*. I, s. 378.

převzala po jeho ročním pronájmu od královského hejtmána Starého Města pražského, Jáchyma st. Slavaty z Chlumu a Košumberka. Císař tímto krokem splatil část svých dluhů vůči hraběcí rodině.¹⁹⁹ Dům byl hraběnce prodán za odhadní cenu 19 126 kop 46 grošů a jeden peníz míšeňský. Po koupi se stal deskovým domem. Nová majitelka nechala vydrancovaný objekt nákladně přestavět. Nakonec ho odkázala svému synovi Karlu Albrechtu Buquoyovi, od něhož palác dědili vždy další nejstarší potomci.²⁰⁰

Palác na Malé Straně plnil rezidenční funkci po celé jedno století. Až od konce čtyřicátých let 18. století přestal palác plnit postupně tuto funkci. Začal se pronajímat, nacházelo se v něm dokonce několik nájemních bytů. Objekt začal chátrat a vyžadovat čím dál častěji nutné opravy. Z toho důvodu přistoupil majitel paláce, František Leopold Buquoy, nakonec k jeho prodeji v roce 1754. Palác získala právnická a lékařská fakulta Karlo-Ferdinandovy univerzity. Úpadek paláce měl opodstatnění v tom, že jeho majitel začal dávat přednost nově koupenému paláci.²⁰¹

Sídlo, které se stalo novou hlavní rezidencí po celou druhou polovinu 18. století, se nacházelo na Malé Straně na Velkopřevorském náměstí. Původně byl palác označován jako Valdštejnský či Hrzánský.²⁰² Jedná se rozsáhlý barokní palác na nepravidelném půdorysu, který je vymezen náměstím Maltézským a Velkopřevorským, Nosticovou ulicí a tokem Čertovky. Na východní straně je doplněn zahradou.²⁰³ O vnitřním členění a vybavení paláce budou pojednávat další kapitoly.

Rezidence vznikla sloučením tří domů, tj. Velkého Valdštejnského, Malého Valdštejnského a domu U Černého čápa.²⁰⁴ Marie Anna Hrzánová z Harasova navrhla náročnou pozdně barokní přestavbu. Při té se spojily domy do jednoho celku. Palác byl rozšířen dále o dva zadní trakty.²⁰⁵ Hrabě Buquoy si koupil tuto rezidenci od hraběnky v roce

¹⁹⁹ LEDVINKA, V. - MRÁZ, B. – VLNAS, V. *Pražské paláce*, s. 73. Obyvatelné bylo jen první patro, nájemce ale dům vylepšil. Zřídil nově dřevěné pavlače, upravil stáje a střechy. V interiérech osadil kachlová kamna a nové dveře. VLČEK, P. a KOL. *Umělecké památky*. I, s. 378.

²⁰⁰ JURÍK, P. *Jihočeské dominium*, s. 424; POCHE, E. *Prahou krok*, s. 190; KOBLASA, P. *Stručné dějiny*, s. 60.

²⁰¹ VLČEK, P. a KOL. *Umělecké památky*, s. 378; JURÍK, P. *Jihočeské dominium*, s. 424.

²⁰² JURÍK, P. *Jihočeské dominium*, s. 423.

²⁰³ LEDVINKA, V. - MRÁZ, B. – VLNAS, V. *Pražské paláce*, s. 75.

²⁰⁴ Oba Valdštejnské domy se lokalizují do východní části areálu paláce. Budovy patřily od poloviny šedesátých let 17. století Valdštejnům, za nichž proběhly první raně barokní přestavby v palácích. POCHE, E. – PREISS, P. *Pražské paláce*, s. 74.; VLČEK, P. a KOL. *Umělecké památky*. III., s. 561. Dům U černého čápa k nim byl přikoupen v roce 1719. Poté se poprvé scelily všechny tři stavby paláce. POCHE, E. *Prahou*, s. 307; HORYNA, P. *Buquoyův palác*, s. 48.

²⁰⁵ Při přestavbě byl pořízen nový krov, interiéry získaly nové vybavení dveřní, dřevěné obložení rovněž podlahy byly nové. KUBÍČEK, A. *Pražské paláce*, s. 150; LEDVINKA, V. - MRÁZ, B. – VLNAS, V. *Pražské paláce*, s. 76; VLČEK, P. a KOL. *Umělecké památky*. III., s. 561. Hraběnka Hrzánová zadala rekonstrukci stavby architektovi Janu Jiřímu Aichbaerovi, což byl nevlastní bratr Kiliána Ignáce Diezenhofera. HORYNA, P. *Buquoyův palác*, s. 50.

1748. Ta mu stavbu prodala za poměrně vysokou částku 32 000 zlatých, což bylo odrazem nákladné přestavby a scelení domu. Sídlo se stalo nejvýstavnějším palácem na Malé Straně.²⁰⁶

OBRÁZEK 1: Buquovský palác, zdroj: LEDVINKA, Václav – MRÁZ, Bohumír – VLNAS, Vít. *Pražské paláce: Encyklopedický ilustrovaný přehled*. Praha, 1995, s. 76

Nový majitel si umístil reprezentační prostory do prvního patra paláce. Ve dvoupatrovém křídle měl dále hrabě a další členové rodu umístěné obytné místnosti. Prostory v přízemí a kolem obou malých dvorků na západní straně sloužily k provozu paláce a služebnictvu. Dalším majitel malostranského paláce se stal v 18. století Jan Nepomuk Buquoy. Palác vlastnili Buquoyové až do roku 1919.²⁰⁷

František Leopold Buquoy koupil v šedesátých letech 18. století ještě další dva paláce. Tyto nedosáhly ovšem již tak velkého významu jako dva předchozí. Nebyly součástí fideikomisu. Malý Hrzánský dům držel hrabě Buquoy jen po dobu jednoho roku.²⁰⁸ Vedle toho Malý Buquovský palác, jinak označovaný jako Redernský, prodělal hned po koupi několik přestaveb za vysoké náklady. Poté, co hrabě Buquoy zemřel, zdědil tento palác Jan

²⁰⁶ Při přestavbě byl pořízen nový krov, interiéry získaly nové vybavení dveřní, dřevěné obložení rovněž podlahy byly nové. KUBÍČEK, A. *Pražské paláce*, s. 150; LEDVINKA, V. - MRÁZ, B. - VLNAS, V. *Pražské paláce*, s. 76; VLČEK, P. a KOL. *Umělecké památky*. III., s. 561.

²⁰⁷ Od roku 1919 palác přestal patřit Buquoyům, jelikož začal sloužit velvyslanectví Francouzské republiky. LEDVINKA, V. - MRÁZ, B. - VLNAS, V. *Pražské paláce*, s. 77.

²⁰⁸ KOBLASA, P. *Stručné dějiny*, s. 48.

Nepomuk Josef Buquoy. Ten jej nedržel příliš dlouhý čas, jelikož ho o deset let později prodal hraběti Ferdinandovi Morzinovi za 10 000 zlatých.²⁰⁹

Jan Nepomuk Josef koupil ještě další čtyři domy, jež byly opět bez většího významu. Jednalo se především o dům na Malé Straně.²¹⁰ Ostatní tři domy si pořídil v devadesátých letech 18. století, přičemž dva se nacházely na Novém Městě pražském a jeden na Starém Městě pražském.²¹¹

Černínové z Chudenic vlastnili v metropoli Českého království během sledovaného období celkem pět paláců. Od rodu Buquoyů se lišili v počtu domů, který byl nižší. Dále si lišili v tom, že každý palác koupila jiná postava z rodu Černínů z Chudenic. U tohoto rodu nebyla vedle toho zaznamenána žádná změna postoje v pořizování domů, jelikož si pořizovali domy během 17. a 18. století rovnoměrně. Údaje v tabulce č. 2 potvrzují, že z hlediska pořizování pražských paláců tento rod vedl během 17. a 18. století stále stejnou strategií.

Černínům z Chudenic patřily ve sledovaném období paláce jen na Malé Straně a Hradčanech, přičemž po celou dobu stál v popředí zejména hradčanský Černínský palác. V 17. století si pořídili tři paláce, z nichž jeden prodali ihned vzápětí. Zbylé dva domy se staly jejich stabilními rezidencemi. V 18. století si tento rod koupil ještě dva domy. Jeden z nich se stal dalším sídlem, které měli v majetku déle než jedno století.

Nyní se bude kapitola věnovat již konkrétním domům a palácům, které byly vlastnictvím Černínů. Černínský palác, který je jinak též nazýván jako Redernovský, Vražďův či Hrzánů z Harasova, se stal prvním domem, který Černínové v metropoli vlastnili.²¹² Heřman Černín z Chudenic jej koupil pod cenou v roce 1623. Tento palác si ovšem nemohli Černínové příliš dlouho udržet, jelikož budovu museli na příkaz Ferdinanda II. o dva roky později postoupit maltézskému velkopřevorství, aby zde řád zřídil alumnát na výchovu kněžského dorostu.²¹³

²⁰⁹ VLČEK, P. a KOL. *Umělecké památky*. III., s. 557; JUŘÍK, P. *Jihočeské dominium*, s. 424. Malý Buquoyský palác se vrátil zpět do rukou Buquoyů až v roce 1816. HORYNA, P. *Buquoyský palác*, s. 54-56. POCHE, E. *Prahou krok za krokem*, s. 308.

²¹⁰ KOBLAŠA, P. *Stručné dějiny*, s. 49.

²¹¹ TAMTÉŽ.

²¹² Palác byl vybudován v roce 1598 v pozdně renesančním slohu pro maltézského řádového kancléře doktora Melchiora Gnisena z Kobachu. Od roku 1609 byl v majetku Kateřiny z Redernu. LEDVINKA, V. - MRÁZ, B. – VLNAS, V. *Pražské paláce*, s. 75; HORYNA, P. *Buquoyský palác*, s. 46.

²¹³ V roce 1629 byl Černín odškodněn a téhož roku maltézští rytíři získali dům. VLČEK, Pavel a KOL. *Umělecké památky Prahy. Malá Strana*. III. Praha, 1999. ISBN 80-200-0771-7, s. 557

TABULKA 2: Přehled Černínských domů či paláců zakoupených od doby pobělohorské do konce 18. století²¹⁴

Název paláce/domu	Místo	Nabyvatel	Rok koupě/výstavby	Poslední majitelé	Rok prodeje	Deskový/šosovní
Malý Buquoyský (Redernský) palác	Malá Strana, čp. 484-III	Heřman	1623	Heřman	1625	šosovní
Černínský (Sterneggovský) palác	Malá Strana, čp. 174-III	Heřman	1628	Prokop Vojtěch	1739	deskový
Černínský palác	Hradčany, čp. 101-IV	Humprecht Jan	1669	Jan Rudolf	1851	deskový
Malý Černínský (Majerovský) dům	Hradčany, čp. 102-IV	František Josef	1718	Jan Rudolf	1841	deskový
Lobkovický palác	Malá Strana, čp. 347-III	František Antonín	1724	Marie Josefa	1753	*

* Pozn. Nenalezené údaje

Hrabě Heřman proto koupil druhý dům v roce 1628. Malostranský palác byl dvoupatrový a měl čtyřkřídlou dispozicí. Uvnitř ní byl umístěn dvůr.²¹⁵ Heřman Černín tento dům začlenil do rodinného svěření.²¹⁶ K barokní přestavbě došlo až za dalšího majitele Františka Josefa na začátku 18. století. Podle účtu za práci z černínské pokladny vyplývá, že se stal autorem této přestavby paláce František Maxmilián Kaňka.²¹⁷ Černínové postupně přestávali sídlo využívat od dvacátých let 18. století. Bylo dokonce vyčleněno z fideikomisu a na konci třicátých let 18. století ho Prokop Vojtěch Černín prodal.²¹⁸

Poslední palác, který si Černínové vlastnili od 17. století, se nacházel na Hradčanech a stal se na dlouhou dobu jejich hlavní rezidencí. Toto sídlo je považováno za největší a nejmonumentálnější barokní palác v Praze. Jeho rozsáhlý areál se rozkládá západně od

²¹⁴ LEDVINKA, V. - MRÁZ, B. – VLNAS, V. *Pražské paláce*, s. 75, 90-91; HORYNA, P. *Buquoyský palác*, s. 46; VLČEK, Pavel a KOL. *Umělecké památky Prahy. Malá Strana*. III. Praha, 1999. ISBN 80-200-0771-7, s. 274, 557; POCHE, E. *Prahou krok*, s. 73, 174; POCHE, E. - PREISS, P. *Pražské paláce*, s. 132, 173.

²¹⁵ Jinak označovaný Sterneggovský. POCHE, E. *Prahou krok*, s. 73, 174.

²¹⁶ VLČEK, P. *Umělecké památky*. III, s. 274.

²¹⁷ POCHE, E. - PREISS, P. *Pražské paláce*, s. 132, 173.

²¹⁸ LEDVINKA, V. – MRÁZ, B. – VLNAS, V. *Pražské paláce*, s. 90-91.

Loretánského náměstí a Černínské ulice. Sever komplexu je ohraničen ulicí Na náspu a na severozápadě ulicí Keplerovou.²¹⁹

Mezi analyzovanými paláci se jedná o sídlo výjimečné tím, že si ho Černínové sami nechali postavit. Humprecht Jan hrabě Černín z Chudenic se stal jeho stavebníkem. K výstavbě nového paláce ho vedlo to, že mu sídla v hlavní městě Českého království nevyhovovala. Jednalo se o domy, které byly buď pronajaté jako byty a obchody, či sloužily jako skladiště. Přestavba některého z domů nepřicházela v úvahu. Hustá zastavěnost nepřipouštěla ani zvětšení některého ze sídel.²²⁰

Hrabě Černín začal tedy kupovat postupně jednotlivé domy za účelem získání volné parcely pro vznik nového paláce. V roce 1666 koupil Lobkovický dům, k němu přilehlou zahradu a dva sousední domy za 21 750 zlatých.²²¹ Architektem stavby se stal architekt Francesco Caratti, který pracoval na paláci až do své smrti. Tento muž dovedl stavbu do jejího hrubého zakončení.²²² Pět let po architektově smrti zemřel i hrabě Černín.²²³

Dalším stavebníkem hradčanského paláce se stal hrabě Heřman Jakub Černín v roce 1682. Na Carattiho práci navázal architekt Giovanni Maderna, kterého nový majitel najal.²²⁴ Hrabě Černín se soustředil hlavně na dobudování paláce a jeho zařízení. Jeho jméno je spojováno zejména s budováním obrazové galerie. Majitel dbal na to, aby byla znovu založena zahrada při paláci a rovněž nechal provést konečné úpravy prostor před palácem.²²⁵

František Josef Černín se stal stavebníkem, za něhož byl palác dostavěn v roce 1723 ve vrcholném barokním slohu.²²⁶ Architektem tohoto díla se stal černínský stavitel František Maxmilián Kaňka, jenž měl k dílu přizvané další výborné umělce, sochaře Matyáše Brauna, malíře Václava Vavřince Reinera či Petra Brandla.²²⁷

²¹⁹ Stavební komplex na protáhlém obdélném půdorysu obsahuje čtyři křídla. Spolu se středním křídlem, které je příčné, uzavírají dva arkádové dvory. Hlavní křídlo se severním jsou třípatrová, ostatní jen jednopatrová. Východní průčelí je členěno třiceti polosloupy. Uprostřed hlavního křídla se otevírá trojlodní sloupový vestibul janovského typu, na který navazuje příčné křídlo se schodištěm, které vede do patra hlavního sálu, jehož výška prostupuje všemi třemi patry. LEDVINKA, V. – MRÁZ, B. – VLNAS, V. *Pražské paláce*, s. 91 - 92; VLČEK, P. – HAVLOVÁ, E. Prahou, s. 166.

²²⁰ TAMTÉŽ, s. 18.

²²¹ TRÍSKA, K. *Černínský palác*, s. 9-10; VLČEK, P. – HAVLOVÁ, E. Prahou, s. 166.

²²² LORENC, V. – TRÍSKA, K. *Černínský palác*, s. 32. Francesco Caratti (1615-1677), 12. června 1669 byl jmenován stavitelem a ředitelem všech staveb na černínských panstvích. POCHE, E. - PREISS, P. *Pražské paláce*, s. 38.

²²³ TRÍSKA, K. *Černínský palác*, s. 25; KUBÍČEK, A. *Pražské paláce*, s. 58.

²²⁴ V letech 1683-1690 se podílel na detailu stavby. POCHE, E. *Prahou krok*, s. 331.

²²⁵ TRÍSKA, K. *Černínský palác*, s. 27.

²²⁶ LEDVINKA, V. – MRÁZ, B. – VLNAS, V. *Pražské paláce*, s. 92.

²²⁷ Vrcholem Kaňkova projektu bylo nové monumentální schodiště, které bylo vytvořeno ve vybouraném středním křídle v roce 1718. POCHE, E. *Prahou krok*, s. 332; KUBÍČEK, A. *Pražské paláce*, s. 68.

OBRÁZEK 2: Černínský palác, zdroj: LEDVINKA, Václav – MRÁZ, Bohumír – VLNAS, Vít. *Pražské paláce: Encyklopedický ilustrovaný přehled*. Praha, 1995, s. 91

Sedm let po dostavbě paláce byla hradčanská rezidence začleněna do rodinného fideikomisu.²²⁸ Po náhlé smrti hraběte Černína jeho ovdovělá manželka ještě dokázala uchránit pro Prokopa Vojtěcha hradčanský palác i s celou obrazovou galerií a zařízením v parádních pokojích.²²⁹ Ovšem poté byl palác zrušen nejprve ve čtyřicátých letech 18. století bavorským a francouzským vojskem a následně znovu při pruském ostřelování Prahy v roce 1757. Musel tak podstoupit vždy nutné opravy. Rezidence začala postupně pustnout a od 1777 bylo sídlo dokonce již neobýváno. Stalo se pro rodinu finanční zátěží.²³⁰

Poslední snaha o vzkříšení stavby proběhla u příležitosti pražské korunovace Leopolda II. v roce 1791, kdy majitel Jan Rudolf hrabě Černín nechal znovu vyzdobit palác. Snaha ovšem nevyšla. Černínové nemohli unést náklady na údržbu a provoz obrovského paláce a stále častěji jej pronajímali. Palác byl nakonec v polovině 19. století prodán za 95 000 zlatých.²³¹

Další budovu si Černínové pořídili již v 18. století. Černínská jízdnárna a konírna byla vybudována z původně renesančního objektu. František Josef Černín koupil tento objekt na doporučení své starší sestry, hraběnky Marie Markéta z Valdštejna v roce 1718. Poté byl vymazán z městské jurisdikce a díky souhlasu císaře Karla VI. se stal deskovým domem.

²²⁸ VLČEK, P. *Umělecké památky*. III, s. 274.

²²⁹ LORENC, V. – TRÍSKA, K. *Černínský palác*, s. 126.

²³⁰ VLČEK, P. a KOL. *Umělecké památky*. IV, s. 314.

²³¹ TAMTÉŽ; LEDVINKA, V. – MRÁZ, B. – VLNAS, V. *Pražské paláce*, 96; LORENC, V. – TRÍSKA, K. *Černínský palác*, s. 140-141.

Černínové poté nechali provést rozsáhlou přestavbu objektu pod vedením Františka Maxmiliána Kaňky. Od té doby je označován objekt jako Malý Černínský dům. V třicátých letech se stal dům součástí Černínského fideikomisu, což potvrdil panovník.²³²

V patře domu se nacházel byt hraběcího pokladníka, štafíře Wendy, dále v něm měli byt vdova Pleynerová a baron Kogler. Za francouzského a následně pruského obléhání Prahy byl poškozen rovněž i tento černínský dům, jenž poté prodělal nutné opravy.²³³

Poslední palác, který vlastnili Černínové v 18. století, se nacházel na Malé Straně. Hrabě František Antonín Černín si koupil rezidenci, která se stala jednou z nejpůsobivějších palácových architektur vrcholného baroka hlavní metropole. Po smrti hraběte Černína tuto budovu zdědila Marie Josefina Ludmila, která si vzala v roce 1753 Augusta Antonína z Lobkovic, čímž Černínové ztratili bohužel celý komplex. Ten přešel do majetku Lobkoviců.²³⁴

Chlumecká linie rodu Kinských si ve sledovaném období pořídila v metropoli Českého království v rámci všech analyzovaných rodů nejvíce domů. Jediní Kinští vlastnili své domy ve všech čtyřech městech hlavního města Českého království, vysoký byl počet domů ležících na Novém Městě pražském. Během dvou staletí obývala tato větev celkem jedenáct domů, přičemž zejména v 17. století se dostaly do jejich majetku domy, které se staly jejich stabilními rezidencemi. V tomto století se stali rovněž majiteli majorátního domu, jenž je z hlediska této práce ze všech domů nejdůležitější.

Vyjma jednoho domu si Kinští udrželi prakticky všechny domy rovněž v 18. století. Během druhé poloviny tohoto století se ovšem začali postupně objektů zbavovat, až nakonec prodali více jak polovinu domů, které po dobu dvou staletí vlastnili. Největší počet domů prodal František Ferdinand.

V první polovině 17. století se stali Kinští majiteli hned pěti sídel, z nichž jen o jednom z nich lze s jistotou říct, že ho rod vlastnil déle jak jedno století. Tento dům Kinští ovšem nikdy neobývali. Sloužil jim jen jako skladiště. Poté, co v budově v druhé polovině 18. století vypukl požár, nehodlal již František Ferdinand dům opravovat. Usoudil, že bude výhodnější prodej domu, který se uskutečnil v roce 1777.²³⁵

²³² VLČEK, P. *Umělecké památky*. IV, s. 320-322.

²³³ TAMTÉŽ.

²³⁴ Z toho důvodu je palác, který vlastnili Černínové, označován podle nových majitelů jako Lobkovický. LEDVINKA, V. – MRÁZ, B. – VLNAS, V. *Pražské paláce*, s. 185.

²³⁵ VALENTA, A. *Dějiny*, s. 280.

TABULKA 3: Přehled domů či paláců Kinských zakoupených od doby pobělohorské do konce 18. století²³⁶

Název paláce/domu	Místo	Nabyvatel	Rok Koupě/výstavby	Poslední majitel	Rok prodeje	Deskový/Šosovní
dům Kinských	Malá Strana, čp. 517	Václav/Jan Oktavián	1. 1/3 17. století	František Ferdinand	1777	*
Bubnovský dům	Nové Město, čp. 895-II	Eliška	1623	Jan Oktavián	1627	*
3 domy Kinských	Nové Město, čp. 860,861A,861B	Václav	1624	*	*	*
Palác Kinských	Malá Strana, čp. 249-III	František Oldřich	1667/76	František Ferdinand	1800	Deskový
Švábovský dům	Hradčany	Václav Norbert Oktavián	1675/1692	František Ferdinand	1769	*
Dům U tří per	Staré Město	Václav Norbert Oktavián	1713	František Ferdinand	1777	*
Dům Čabelický a Vidlákovský	Nové Město, čp. 130	Josef Jan	1767	Josef Jan	1800	*
Kaunický palác	Nové Město, čp. 890-II	Filip	1782	Filip	1798	*
Palác Kinských	Nové Město, čp. 1033-II	Filip	1798	*	1879	*

* Údaje nenalezeny

Zbylé čtyři domy, které byly zakoupeny v první polovině 17. století, byly pořízeny Václavem Kinským a jeho ženou za účelem vybudování rezidenční sítě Kinských v metropoli Českého království.²³⁷ Zpočátku se plánu dařilo, Václav Kinský získal rozsáhlou parcelu Na Příkopě, na níž stály všechny čtyři domy. Ty měly být stavebně propojeny a měla z nich vzniknout velkolepá rezidence.²³⁸ Nakonec jeho plán nevyšel, jelikož se Kinský zadlužil. Jan Oktavián Kinský zdědil po otcově smrti zadlužené domy, z nichž jeden ihned následující rok

²³⁶ MAŤA, P. *Svět*, s. 163, 340, 347, 356, 361; VALENTA, A. *Dějiny*, s. 229, 280; LEDVINKA, V. – MRÁZ, B. - VLNAS, V. *Pražské paláce*, s. 150-151,176-177, 360; BAŤKOVÁ, R. *Umělecké památky*. II, s. 481 – 483, 540-542; POCHE, E. – PREISS, P. *Pražské paláce*, s. 97; POCHE, E. *Prahou*, s. 160.

²³⁷ BŮŽEK, Václav. *Nižší šlechta v politickém systému a kultuře předbělohorských Čech*. Praha, 1996. ISBN 80-85268-54-X, s. 123 - 126; BAŤKOVÁ, R. a KOL. *Umělecké památky*, II, s. 481- 483.

²³⁸ LEDVINKA, V. – MRÁZ, B. - VLNAS, V. *Pražské paláce*, s. 360.

prodal. Lze předpokládat, že s ním prodal i zbylé tři domy. Bohužel o prodeji těchto domů nebyla nalezena žádná zmínka, která by to potvrdila.²³⁹

Od druhé poloviny 17. století vlastnila chlumecká Linie rodu Kinských palác, který se nacházel na Malé Straně proti průčelí kostela Panny Marie u theatinů, v tehdejší Ostruhové ulici. Rozlehlý palácový soubor gotického původu býval označován jako dům „U Zlaté koruny“. Celý palác vyrůstal v několika stavebních etapách a vznikl stavebním propojením dvou domů. Z nich první se nazýval Marštalkovský a druhý Hansturkovský dům.²⁴⁰

OBRÁZEK 3: Palác Kinských, zdroj: LEDVINKA, Václav – MRÁZ, Bohumír – VLNAS, Vít. *Pražské paláce: Encyklopedický ilustrovaný přehled*. Praha, 1995, s. 159

První dům získal František Oldřich Kinský za deset tisíc zlatých v roce 1667. Poté se hrabě rozhodl ke koupi vedlejšího objektu, v němž se nacházela v dřívější době Hansturkovská hospoda.²⁴¹ Tento objekt byl v městském šosu, vázaly se na něj městské dávky, které měly být vyplaceny ve prospěch města. Pokud chtěl Kinský tento dům získat, musel mimo jiných podmínek nejprve splatit dluh z předchozích let. Nakonec mu byl

²³⁹ LEDVINKA, V. – MRÁZ, B. - VLNAS, V. *Pražské paláce*, s. 360; BAŤKOVÁ, R. *Umělecké památky*. II, s. 481 - 483.

²⁴⁰ Poznámka: V dnešní době se ulice nazývá Nerudova. LEDVINKA, V. - MRÁZ, B. - VLNAS, V. *Pražské paláce*, s. 158.

²⁴¹ „Renesanční hostinec, postavený v místě gotického domu (podle tradice jednoho z nejstarších na Malé Straně) sloužil i jako hotel pro významné osobnosti z okruhu císařského dvora.“ TAMTÉŽ.

dům prodán v roce 1776. Součástí kupní smlouvy byl zákaz na provozování živnosti v domě. František Oldřich dosáhl nakonec toho, že mu byl umožněn zápis domu do desek zemských. Následně nechal oba domy stavebně propojit v jeden palác. Ten se stal dědičným pro další generace Kinských.²⁴²

V roce 1683 vypukl v sousedství požár, jenž zasáhl také dvorní křídlo domu Kinských. Z tohoto důvodu musel být palác opravován podle plánů, jež vypracoval Francesco Lurago. Tomuto umělci vděčí vnitřní prostory za barokní výzdobu.²⁴³ Po smrti Františka Oldřicha Kinského zdědil tento dům Norbert Oktavián Kinský. Testament, který vstoupil 9. října v roce 1700 v platnost, to potvrzuje.²⁴⁴

Nový majitel zřídil 7. července 1716 z části svého majetku majorát, jehož součástí byl rovněž palác Kinských. Majorátní dům rodu Kinských se pak dědil dále v rodové linii po celé 18. století. Během této doby nebyl využíván k celoročnímu obývání, sloužil zejména k zimním pobytům Kinských. V době nepřítomnosti měli Kinští najatého majordoma, jenž se jim o dům staral.²⁴⁵ Nakonec začali palác pronajímat.²⁴⁶

František Ferdinand Kinský se stal posledním majitelem paláce z chlumecké linie rodu Kinských. Na přelomu století prodal palác za 12 196 zlatých a 30 krejcarů. Prodej se uskutečnil poté, co hrabě získal potřebný souhlas od ostatních členů Kinských. Paláce se zbavil z důvodu špatného stavebního stavu či kvůli neustálým problémům s podnájemy domu.²⁴⁷

Poslední dům, který získali Kinští před vstupem do 18. století, se nazýval Švábovský. Rovněž v tomto případě se jednalo o palác, jenž vznikl spojením dvou domů. Václav Norbert Oktavián Kinský si nejprve koupil první dům v roce 1675. Následně se rozhodl pro koupi ještě druhého domu, která se uskutečnila v roce 1692. Kinský nechal domy stavebně scelit a rozhodl o přestavbě uličního traktu, kde přibýlo druhé patro a podloubí. Nakonec byly domy, vedené i po spojení jako dva objekty, připojeny k chlumeckému majorátu.²⁴⁸

²⁴² VALENTA, A. *Dějiny*, s. 226. Pozn. Podrobněji se koupi domu věnuje třetí kapitola bakalářské práce Petry Fučilové. FUČILOVÁ, P. *Pražské domy*, s. 25-44.

²⁴³ „Lurago František, stavitel, strýc Karl-a Luraga, se usadil na Malé Straně, kde vzal městské právo a živnost 13. října 1678 a držel zde dům „U bílého lva“ č. 358. Dle archivu města Prahy ve sbírce listin zanesen při stavbě jezuitské koleje v Klementinu na Starém Městě“ OSN, XVI, str. 269 - 270.

²⁴⁴ Více informací podává ve své práci: FUČILOVÁ, P. *Pražské domy*, s. 29-30.

²⁴⁵ TAMTÉŽ; VALENTA, A. *Dějiny*, s. 77, 227, 278.

²⁴⁶ Vyplývá to z testamentu z roku 1716, kdy se testátor zmiňuje o nájemnících a poplatcích. VALENTA, A. *Dějiny*, s. 278. Konkrétním pronájmům paláce se věnuje IV. 2. kapitola práce: FUČILOVÁ, P. *Pražské domy*, s. 37-44. Aleš Valenta došel k závěru, že dům musel pronajímat již Václav Norbert Oktavián Kinský či František Ferdinand. VALENTA, A. *Dějiny*, s. 278.

²⁴⁷ TAMTÉŽ, s. 228; LEDVINKA, V. - MRÁZ, B. - VLNAS, V. *Pražské paláce*, s. 160.

²⁴⁸ VALENTA, A. *Dějiny*, s. 229.

Dům byl za francouzsko-bavorského vpádu těžce poškozen. Z toho důvodu probíhaly po skončení slezských válek na domě nutné opravy. V druhé polovině šedesátých let 18. století se začalo uvažovat o prodeji domu, přičemž v něm probíhaly i nadále nutné opravy. Nakonec Švábovský dům prodal František Ferdinand v roce 1769. Jeho cena byla v dražbě stanovena na 1 500 zlatých, a to opět z důvodu špatného stavu budovy.²⁴⁹

Václav Norbert Oktavián Kinský rozšířil svůj majetek ještě o jeden dům na počátku 18. století. Jednalo se o Dům U Tří per, který se nachází v Týnské uličce. Tento dům setrval v majetku Kinských až do roku 1777, kdy ho tak jako i ostatní domy prodal František Ferdinand Kinský.²⁵⁰

V 18. století prvorození synové z rodu Kinských, kteří dědili fideikomis, vykonávali své funkce u dvora ve Vídni. Tyto postavy nekupovaly již další domy v Českém království. Vedle toho druhorození, kteří patřili k vojákům, jež bojovali pro Habsburky, toužili mít v metropoli Českého království svoji rezidenci. Z tohoto důvodu si pořizovali své vlastní domy.²⁵¹

Celkem se jednalo o čtyři domy. Všechny byly pořízeny v druhé polovině 18. století. Jednalo se o domy, které se nacházely na Novém Městě pražském. Jan Josef Kinský si koupil dva domy, Čabelický a Vidlákovský. Tyto domy byly ještě před vstupem do nového století prodány. Nestaly se z nich trvalejší rezidence, neprobíhaly v nich ani žádné stavební úpravy. Pro Kinské neměly žádný větší význam. V roce 1800 byly oba dva domy prodány dohromady za 25 000 zlatých.²⁵²

Zbývající dva domy získal Filip Kinský. První dům, který zakoupil, se nazýval Kaunický palác (Schaffgotschovský či Salmovský).²⁵³ Koupil ho za částku 22 000 zlatých v roce 1782.²⁵⁴ Palác mu ale nevyhovoval, a tak ho nakonec o šest let později prodal a místo něj si ještě tentýž rok koupil palác Losyů z Losinthalu.²⁵⁵ Kinský získal palác v době, kdy v něm již proběhla přestavba v klasicistním duchu podle plánů, jejichž autorem byl stavitel Filip Heger.²⁵⁶ Palác se tak stal poslední budovou, kterou si Kinští pořídili v 18. století.²⁵⁷

²⁴⁹ O velikosti pohořeleckého domu Kinských vypovídá zpráva o 24 komínech, za jejichž vyčištění si kominík naučtoval 4 zlaté. Týž fascikl obsahuje řadu dílčích řemeslnických účtů, týkajících se domů Kinských na Pohořelci. VALENTA, A. *Dějiny*, 229, 279.

²⁵⁰ TAMTÉŽ, s. 280.

²⁵¹ TAMTÉŽ, s. 280; LEDVINKA, V. - MRÁZ, B. - VLNAS, V. *Pražské paláce*, s. 149 – 152, 154 – 158, 272 – 273.

²⁵² FUČILOVÁ, P. *Pražské domy*, s. 23.

²⁵³ POCHE, E. *Prahou*, s. 160.

²⁵⁴ VALENTA, A. *Dějiny*, s. 280; LEDVINKA, V. - MRÁZ, B. - VLNAS, V. *Pražské paláce*, s. 150 – 151.

²⁵⁵ VALENTA, A. *Dějiny*, s. 280.

²⁵⁶ BAŤKOVÁ, a kol. *Umělecké památky*. II, s. 540 - 542.

Novohradští z Kolovrat se stali jediným rodem, o kterém lze s jistotou říci, že si kupoval své domy jen v druhé polovině 17. století. Celkově vlastnili čtyři paláce, čímž se stali po Kinských druhým rodem v počtu zakoupených domů v 17. století. V následujícím století si již další paláce nepořizovali, jelikož jejich moc začala upadat, až nakonec celá linie vymřela. Jejich paláce se nacházely na Malé Straně a Starém Městě pražském. Vyjma dvou domů nedrželi své rezidence dlouho.

TABULKA 4: Přehled domů či paláců Novohradských z Kolovrat zakoupených od doby pobělohorské do konce 18. století²⁵⁸

Název paláce/ Domu	Místo	Nabyvatel	Rok koupě/ výstavby	Poslední majitel	Rok prodeje	Deskový/ Šosovní
2 domy Ledeburského paláce	Malá Strana, čp. 162-III	Jan Václav	1665	František Zdeněk	1694	*
Kolovratský palác (U Bílého medvěda)	Staré Město, čp. 579	Jan Václav	1670	Johanna	1826	deskový
Dům U Modrého hroznu	Staré Město, čp. 579	František Zdeněk	1697	Johanna	1826	šosovní
Dům U Zlaté labuti	*	František Zdeněk	1694	*	*	*

* Nezištěné údaje

První stavbou Novohradských z Kolovrat v metropoli Českého království se stal Ledeburský palác. Rozlehlý palác vznikl z dvou původně samostatných domů, jež koupil Jan Václav Novohradský z Kolovrat za symbolickou cenu tisíc zlatých.²⁵⁹ Podle kupní smlouvy z roku 1665 byly domy prázdné a nedostavěné. Hrabě si pořídil domy ovšem již stavebně propojené. On je nechal už jen dostavit a opravit. Po otcově smrti zdědil domy Jan Václav. Nový majitel je ovšem dále nedržel, nýbrž je před koncem 17. století vyměnil za dům

²⁵⁷ LEDVINKA, V. - MRÁZ, B. - VLNAS, V. *Pražské paláce*, s. 156 – 158; BAŤKOVÁ, R. a kol. *Umělecké památky*, II, s. 541 – 542; POCHE, E. *Prahou*, s. 161.

²⁵⁸ POCHE, E. – PREISS, P. *Pražské paláce*, s. 97; LEDVINKA, V. - MRÁZ, B. – VLNAS, V. *Pražské paláce*, s. 176-177.

²⁵⁹ POCHE, E. – PREISS, P. *Pražské paláce*, s. 97.

U Zlaté labuti.²⁶⁰ Sídlo se vrátilo zpět do majetku Kolovratů během osmnáctého století, ovšem již do Krakovské větve.²⁶¹

Hlavní rezidencí Novohradských z Kolovrat se stal od druhé poloviny 17. století Kolovratský palác. Tento palác se nachází na jihozápadní straně Ovocného trhu. Jedná se o raně barokní, dvouposchodový palác s vnitřním dvorem. Stavba vznikla na místě původně dvou domů, domu U Hroznu a domu U Bílého medvěda, který nesl později název U Vrabců.²⁶²

OBRÁZEK 4: Kolovratský palác, zdroj LEDVINKA, Václav – MRÁZ, Bohumír – VLNAS, Vít. *Pražské paláce: Encyklopedický ilustrovaný přehled*. Praha, 1995, s. 161

V roce 1670 koupil Jan Václav Novohradský z Kolovrat nejprve dům U Bílého medvěda. Stalo se tak až po odsouhlasení purkmistra a rady Starého Města. O dva roky později byla budova vložena do desek zemských.²⁶³ Dům se stal nakonec rovněž součástí rodinného fideikomisu. O to se postaral rovněž Jan Václav Novohradský z Kolovrat.

²⁶⁰ LEDVINKA, V. - MRÁZ, B. – VLNAS, V. *Pražské paláce*, s. 176-177.

²⁶¹ POCHE, E. – PREISS, P. *Pražské paláce*, s. 97. Krakovští nechali roku 1787 vybudovat Ledeburský palác podle projektu architekta Ignáce Jana Palliardiho. LEDVINKA, V. - MRÁZ, B. – VLNAS, V. *Pražské paláce*, s. 176-177.

²⁶² KUBÍČEK, A. *Pražské paláce*, s. 70.

²⁶³ LEDVINKA, V. - MRÁZ, B. – VLNAS, V. *Pražské paláce*, s. 160-161.

Po smrti hraběte zdědil dům Jan František Novohradský z Kolovrat, jenž se rozhodl, že rozšíří svůj nemovitý majetek ještě o další budovu. K dosavadnímu domu přikoupil z toho důvodu ještě jeden sousední dům U Hroznu. Jednalo se o šosovní dům. Vedle domu vlastnil hrabě rovněž zahradu.²⁶⁴

Po celé osmnácté století, kdy vlastnili Novohradští z Kolovrat obě budovy, nedošlo k jejich stavebnímu propojení. Hrabě obýval deskový dům. Druhá budova nebyla ve dvacátých letech 18. století ještě zcela dostavěna.²⁶⁵ Domy byly nakonec spojeny, a umožnily tak vznik Kolovratského paláce, ovšem toho se nedožili již Novohradští z Kolovrat, jelikož v tu dobu již vymřeli a palác vlastnili Krakovští z Kolovrat. Díky tomuto rodu se stal palác deskovým.²⁶⁶

Šporkové potažmo Sweerts-Šporkové vlastnili ve sledovaném období v hlavním městě Českého království celkem pět sídel. Všechny domy se nacházely na Novém Městě pražském. Šporkové první dva domy zakoupené v 17. století nevlastnili moc dlouho. Jejich palác vznikl postupně přikupováním jednotlivých domů od konce 17. století a celému komplexu umožnili vzniknout až v druhé polovině 18. století. Jsou mezi analyzovanými rody tím rodem, který získal v hlavním městě svou rezidenci jako poslední.

První rezidencí Šporků v metropoli Českého království se stal díky postavě Jana Šporka palác v Panské ulici. Janův syn František Antonín zděděný palác prodal v osmdesátých letech 17. století a v roce 1683 zvolil jako své nové sídlo Bubnovský dům. Koupil ho za poměrně vysokou částku 9 300 zlatých, která stejně nezaručila spokojenost majiteli. František Antonín prodal ještě tentýž rok dům a nakonec si koupil zpět palác v Panské ulici na začátku 18. století.²⁶⁷

Palác Sweerts-Šporků stojí na jedné z nejdůležitějších komunikací nově založeného Nového Města pražského, kolem které se vždy soustřeďovala významná zástavba. Jedná se o rozsáhlý barokní areál, který prošel složitým stavebním vývojem. Tento palác se skládal, jak už bylo zmíněno výše, ze tří budov. Šporkovský palác, jinak označovaný jako Bredovský dům, se stal základem pozdějšího paláce. Byl zakoupen Františkem Antonínem již rok před koncem 17. století. Jednalo se o barokní palác, který byl dvoupatrový.²⁶⁸

²⁶⁴ POCHE, E. *Prahou krok*, s. 172.

²⁶⁵ LEDVINKA, V. - MRÁZ, B. – VLNAS, V. *Pražské paláce*, s. 161.

²⁶⁶ TAMTÉŽ, s. 162.

²⁶⁷ TAMTÉŽ, s.360.

²⁶⁸ POCHE, E. – PREISS, P. *Pražské paláce*, s. 94; VLČEK, P. – HAVLOVÁ, E. *Praha*, s. 280; VLČEK, P. a KOL. *Umělecké památky*, s. 546.

TABULKA 5: Přehled domů či paláců Šporků / Sweerts-Šporků zakoupených od doby pobělohorské do konce 18. století²⁶⁹

Název paláce/ domu	Místo	Nabyvatel	Rok koupě/ výstavby	Poslední majitel	Rok prodeje
Palác	Nové Město, Panská ulice	Jan	*	*	*
Bubnovský dům	Nové Město, čp. 895-II	František Antonín	1683	František Antonín	1683
Bredovský (Šporkovský) palác (hlavní část S-Š.p)	Nové Město, čp. 1036	František Antonín	1699	Filip Benitus	1803
Dům (II. část Sweerts-Šporkovského paláce)	Nové Město, čp. 1035	Jan František Kristián	1783	Filip Benitus	1803
Dům (III. část Sweerts-Šporkovského paláce)	Nové Město, čp. 1034	Jan František Kristián	1790	Filip Benitus	1803

* Pozn. Nežjištěné údaje

Karel Rudolf Sweerts-Špork zdědil palác po smrti hraběte. Nový majitel zemřel ve stejném roce, kdy byl palác velmi poškozen pruským ostřelováním.²⁷⁰ V paláci vypukl dále požár, díky kterému z rezidence zbylo jen holé zdivo. Z toho důvodu musel další majitel paláce provést zásadní přestavbu, která proběhla v šedesátých letech 18. století.²⁷¹ Jejím stavebníkem se stal Jan František Kristián hrabě Sweerts-Špork.²⁷²

Poté, co hrabě Sweerts-Špork zrenovoval sídlo, rozhodl se, že ho ještě rozšíří. Koupil proto v roce 1783 ještě sousední objekt.²⁷³ Hrabě nechal poté oba dva domy ozdobit jednotnou fasádou. Vzniklý palác se stal poslední vskutku barokní pražskou šlechtickou rezidencí.²⁷⁴ Architektem přestavby, díky níž vznikl z původně dvou domů tento palác, se stal Antonín Haffenecker.²⁷⁵

²⁶⁹ PREISS, P. *František Antonín*, s. 39; LEDVINKA, V. - MRÁZ, B. - VLNAS, V. *Pražské paláce*, s. 360; POCHE, E. - PREISS, P. *Pražské paláce*, s. 94; VLČEK, P. - HAVLOVÁ, E. Praha, s. 280.

²⁷⁰ PREISS, P. *František Antonín*, s. 39.

²⁷¹ LEDVINKA, V. - MRÁZ, B. - VLNAS, V. *Pražské paláce*, s. 292.

²⁷² KUBÍČEK, A. *Pražské paláce*, s. 200.

²⁷³ POCHE, E. - PREISS, P. *Pražské paláce*, s. 94.

²⁷⁴ LEDVINKA, V. - MRÁZ, B. - VLNAS, V. *Pražské paláce*, s. 292-293.

²⁷⁵ KUBÍČEK, A. *Pražské paláce*, s. 200; BAŤKOVÁ, R. a KOL. *Umělecké památky*, s. 546.

OBRÁZEK č. 5: Sweerts-Šporkovský palác, zdroj: LEDVINKA, Václav – MRÁZ, Bohumír – VLNAS, Vít. *Pražské paláce: Encyklopedický ilustrovaný přehled*. Praha, 1995, s. 293

Majitel se nespokojil s rozlohou paláce a pokusil se ho po obou stranách ještě jednou rozšířit. Sousední východní dům přikoupil za 17 000 zlatých v roce 1790. Během následujících dvou let proběhla již druhá přestavba sídla, a to pod vedením architekta Jana Palliardiho.²⁷⁶ Bývalý klášter hybernů, jenž stál na západní straně komplexu, hrabě koupil o další tři roky později. K poslední zamýšlené přestavbě již ovšem nedošlo a celý projekt zůstal torzem. Plány překazily finanční potíže, do kterých se Sweerts-Šporkové dostali. Filip Benitus byl nakonec donucen prodat celý komplex budov v roce 1803.²⁷⁷

V případě rodu Wallisů nejsou žádné zmínky o vlastnictví alespoň jednoho pražského domu v 17. a 18. století. Inventář paláce, jehož rozboru se věnují další kapitoly, pochází z poloviny čtyřicátých let 18. století, dokládá tak existenci minimálně jednoho pražského paláce v sledovaném období, jenž byl v majetku tohoto rodu. Bohužel ani o této rezidenci nebyly nalezeny žádné zmínky.²⁷⁸

²⁷⁶ KUBÍČEK, A. *Pražské paláce*, s. 202; POCHE, E. – PREISS, P. *Pražské paláce*, s. 95.

²⁷⁷ LEDVINKA, V. - MRÁZ, B. – VLNAS, V. *Pražské paláce*, s. 294; BAŤKOVÁ, R. a KOL. *Umělecké památky*, II, s. 546.

²⁷⁸ VLČEK, P. a KOL. *Umělecké památky*, III, s. 274, 557; POCHE, E. *Prahou krok*, s. 73, 174; BAŤKOVÁ, R. a KOL. *Umělecké památky*, II, s. 481; LEDVINKA, V. - MRÁZ, B. – VLNAS, V. *Pražské paláce*, s. 360.

IV. Topografie prostor šesti pražských šlechtických paláců v druhé polovině 18. století

Inventáře se staly důležitým výchozím pramenem pro získání znalostí o podobě a vybavení prostor paláců, které vlastnily jednotlivé šlechtické rody. V tomto případě se bude jednat o inventáře paláců Buquyů, Černínů z Chudenic, chlumecké linie rodu Kinských, Novohradských z Kolovrat, Sweerts-Šporků a Wallisů. Na základě rozboru tohoto pramene lze rekonstruovat podobu šlechtických sídel, a to téměř v plném rozsahu.²⁷⁹ Dále díky nim můžeme nahlédnout do skladby obytných místností a zjistit jak strukturu jejich interiérů, tak i funkce jednotlivých částí paláce podle vybavení. Pramen je rovněž nezastupitelný pro popis hmotných předmětů, které obklopovaly šlechtice a jeho rodinu. Popsání šlechtického vybavení jednotlivých místností nábytkem, nádobím, uměleckými předměty a strukturou místností umožňuje badateli nahlédnout do skutečného materiálního světa, jenž opravdu šlechtic obýval a využíval.²⁸⁰

První soupisy majetku konkrétního vlastníka se vyskytují již od 15. století. Tehdy se začal popisovat stav zámků, tvrzí, městských domů, zahrad, hospodářských objektů a začalo se počítat jejich movité a nemovité vybavení, a to k určitému datu a účelu. Studium inventářů, které stojí na pomezí pramenů „písemných“ a „hmotných“, se v poslední době dostává stále více pozornosti. Tyto prameny získaly standardní podobu až v průběhu 17. století, kdy se stále zvyšoval jejich počet. V první polovině 18. století se rozšířila navíc ještě jejich obsahová základna. Bohatost inventáře je odrazem významu sídla.²⁸¹

Inventáře šlechtických sídel vznikaly většinou tehdy, když si je chtěl majitel sám evidovat, nebo když se změnil majitel domu či paláce. K této změně docházelo z různých důvodů. Prvním důvodem k sepsání inventáře byl převod majetku po smrti držitele na dospělé dědice nebo nezletilé dědice, a to v rámci poručnického řízení. V tomto případě byl pořízen soupis majetku za přítomnosti komorníků z úřadu desek zemských, což tvořilo do budoucna základ ochrany majetkových práv sirotků. Zároveň se stal soupis důležitým podkladem pro předání majetku poručníky v době nabytí dospělosti dědice či dědiců.²⁸² Zadruhé mohl inventář vzniknout v době prodeje panství, zámku či paláce včetně jeho vybavení. Popis se

²⁷⁹ NEUDERTO VÁ, M. „Item ve velkém fraucimře před lusthausem se nachází....“, s. s. 164; HOLASOVÁ, A. Poznámky, s. 115.

²⁸⁰ KUBEŠ, J. *Reprezentační funkce*, s. 193; NEUDERTO VÁ, M. „Item ve velkém fraucimře před lusthausem se nachází....“, s. s. 164, 175.

²⁸¹ HOLASOVÁ, A. Poznámky, s. 109, 112, 115-116.

²⁸² NEUDERTO VÁ, M. „Item ve velkém fraucimře před lusthausem se nachází....“, s. 166.

stal důležitým dokladem, jenž patřil k prodejní smlouvě. Zatřetí je třeba zmínit, že změna majitele a následný soupis inventáře nastaly také po konfiskaci majetku v rámci postihu jeho držitele, byl-li odsouzen ke ztrátě majetku kvůli zločinu urážky majestátu.²⁸³

Komisaři, respektive celá komise, která pořizovala inventář, postupovala při označování jednotlivých místnosti většinou dvěma způsoby. Buď jednotlivé prostory číslovali, nebo je přímo pojmenovávali podle jejich podoby, vybavení, barvy či funkce. Nakonec se objevila stabilní terminologie.²⁸⁴ Komise při zapisování vybavení a zařízení do inventáře registrovala pevnou výzdobu jen velice stroze. Bylo zvykem, že více ji zajímala forma, velikost či materiál než téma. Při popisu hmotných předmětů si všímala tedy zejména rozměrů, stavu či umístění.²⁸⁵

Následující část, která se bude zabývat problematikou jednotlivých inventářů šesti vybraných šlechtických rodů, mimo jiné buď potvrdí informace ohledně skladby či terminologie inventářů, či ukáže rozdíly. Při studiu inventáře je pro badatele výhodné, když se k jednomu objektu vztahuje více jak jeden inventář. Jejich vzájemným porovnáním a srovnáním s odbornou literaturou lze poté přesněji rekonstruovat, jak se vyvíjelo sídlo a život jeho majitelů v něm v průběhu určitého časového rozpětí.²⁸⁶

V případě této práce se možnost nabídla pouze u dvou šlechtických rodů. V prvním případě se jedná o palác Kinských v Ostruhové ulici, kde mi byly pro druhou polovinu 18. století k dispozici tři inventáře, které pocházejí z let 1760, 1769 a 1774.²⁸⁷ Palác Sweerts-Šporků v Hyberské ulici poskytuje dva inventáře z let 1797 a 1799.²⁸⁸ Inventáře majorátního domu Kinských byly sepsány z toho důvodu, že se palác v druhé polovině 18. století pronajímal a majitelé chtěli mít přehled o pronajatých prostorách a jejich zařízení.²⁸⁹ Ze dvou inventářů Sweerts-Šporků se starší věnuje jádru paláce, Dobřenskému domu, a druhý již

²⁸³ NEUDERTOVÁ, M. „Item ve velkém fraucimře před lusthausem se nachází...“, s. 167.

²⁸⁴ TAMTÉŽ, s. 176.

²⁸⁵ HOLASOVÁ, A. Poznámky, s. 119-120.

²⁸⁶ TAMTÉŽ, s. 115.

²⁸⁷ SOA Zámorsk, RA Kinských (Chlumec), inv. č. 2883, kart. 141, inventář pražských domů 1760; SOA Zámorsk, RA Kinských (Chlumec), inv. č. 754, kart. 40, inventář pražského domu 1769; SOA Zámorsk, RA Kinských (Chlumec), inv. č. 799, kart. 41, inventář nábytku v majorátním domě 1774.

²⁸⁸ SOA Zámorsk, RA Šporků, inv. č. 435, evid. j. kn. 10, Inventář zařízení zámků rodu Sweerts-Šporků. Palác v Hyberské ulici v Praze 1797; SOA Zámorsk, RA Šporků, inv. č. 435, evid. j. kn. 10, Inventář zařízení zámků rodu Sweerts-Šporků. Dobřenský dům 1799.

²⁸⁹ SOA Zámorsk, RA Kinských (Chlumec), inv. č. 2883, kart. 141, inventář pražských domů 1760; SOA Zámorsk, RA Kinských (Chlumec), inv. č. 754, kart. 40, inventář pražského domu 1769; SOA Zámorsk, RA Kinských (Chlumec), inv. č. 799, kart. 41, inventář nábytku v majorátním domě 1774.

celému komplexu budovy. Vznik pramene byl podmíněn neustálými stavebními proměnami paláce.²⁹⁰

V ostatních čtyřech případech šlechtických rodů se dochoval bohužel vždy jen jeden inventář paláce ve sledovaném období druhé poloviny 18. století. Jedná se o palác Buquoyů na Velkopřevorském náměstí,²⁹¹ Černínů na Loretánském náměstí,²⁹² Novohradských z Kolovrat na Ovocném trhu²⁹³ a Wallisů.²⁹⁴ Tyto prameny byly sepsány kvůli převodu majetku po smrti majitele na jeho dědice. Poznatky o vzniku inventářů vzešlé z analýzy pramene se shodují s tvrzením Michaely Neudertové.²⁹⁵

Všechny inventáře informují o struktuře interiérů pražských paláců, označují jednotlivé místnosti převážně čísly, čímž potvrzují opět tvrzení Michaely Neudertové, že se buď číslovaly či pojmenovávaly podle podoby.²⁹⁶ V největší míře jsou v analyzovaných pramenech číslovány jednotlivé místnosti v inventáři domu Novohradských z Kolovrat.²⁹⁷ Nečíslojí se zde jen místnosti kuchyňského komplexu, které pojmenovávají podle funkce jednotlivých místností.²⁹⁸ Jediný inventář, který nemá na druhé straně ani jeden pokoj označený číslem, patří domu Wallisů.²⁹⁹ V ostatních případech jsou jednotlivé místnosti jak číslovány, tak pojmenovány podle využití místnosti.³⁰⁰ Pojmenování se týká zejména specializovaných místností.³⁰¹ Dále se prameny věnují ve velké míře jednotlivému

²⁹⁰ SOA Zámorsk, RA Šporků, inv. č. 435, evid. j. kn. 10, Inventář zařízení zámků rodu Sweerts-Šporků. Palác v Hyberské ulici v Praze 1797; SOA Zámorsk, RA Šporků, inv. č. 435, evid. j. kn. 10, Inventář zařízení zámků rodu Sweerts-Šporků. Dobřenský dům 1799.

²⁹¹ NA Praha, Fideikomisionní spisy, inv. č. 155, kart. 1160. Inventář domu v Praze 1767.

²⁹² NA Praha, Fideikomisionní spisy, inv. č. 156, kart. 1173. Inventář paláce v Praze na Hradčanech 1777.

²⁹³ NA Praha, Fideikomisionní spisy, inv. č. 140, kart. 1048. Inventář domu na Starém Městě pražském 1764.

²⁹⁴ NA Praha, Fideikomisionní spisy, inv. č. 165, kart. 1238. Inventář domu u Černého Orla na Starém Městě pražském 1745.

²⁹⁵ NEUDERTOVÁ, M. „Item ve velkém fraucimře před lusthausem se nachází...“, s. 166.

²⁹⁶ TAMTÉŽ, s. 176.

²⁹⁷ Pro příklad: „in erstem Zimmer“; „in drittem Zimmer“; „In 6tem Zimmer“. NA Praha, Fideikomisionní spisy, inv. č. 140, kart. 1048. Inventář domu na Starém Městě pražském 1764.

²⁹⁸ TAMTÉŽ.

²⁹⁹ NA Praha, Fideikomisionní spisy, inv. č. 165, kart. 1238. Inventář domu u Černého Orla na Starém Městě pražském 1745.

³⁰⁰ NA Praha, Fideikomisionní spisy, inv. č. 156, kart. v majorátním domě 1774.

³⁰¹ Např. V paláci Černínů se to týká například „In der Iten Bildergalerie“, „ein Kabinett“ či „ein Tafelzimmer“. NA Praha, Fideikomisionní spisy, inv. č. 156, kart. 1173. Inventář paláce v Praze na Hradčanech 1777. V paláci Buquoyů „in der Bibliothek“ nebo „Im Kredenzzimmer“. NA Praha, Fideikomisionní spisy, inv. č. 155, kart. 1160. Inventář domu v Praze 1767. V paláci Sweerts-Šporků „ein Billiardzimmer“ či „in der Küche“. SOA Zámorsk, RA Šporků, inv. č. 435, evid. j. kn. 10, Inventář zařízení zámků rodu Sweerts-Šporků. Palác v Hyberské ulici v Praze 1797. 1173. Inventář paláce v Praze na Hradčanech 1777; NA Praha, Fideikomisionní spisy, inv. č. 155, kart. 1160. Inventář domu v Praze 1767; SOA Zámorsk, RA Šporků, inv. č. 435, evid. j. kn. 10, Inventář zařízení zámků rodu Sweerts-Šporků. Palác v Hyberské ulici v Praze 1797; SOA Zámorsk, RA Šporků, inv. č. 435, evid. j. kn. 10, Inventář zařízení zámků rodu Sweerts-Šporků. Dobřenský dům 1799; SOA Zámorsk, RA Kinských (Chlumec), inv. č. 2883, kart. 141, inventář pražských domů 1760; SOA Zámorsk, RA Kinských (Chlumec), inv. č. 754, kart. 40, inventář pražského domu 1769; SOA Zámorsk, RA Kinských (Chlumec), inv. č. 799, kart. 41, inventář nábytku.

nábytku, který byl v domech umístěn. V neposlední řadě obsahují inventáře soupisy celého hospodářského zázemí, kam patří kuchyňské komplexy, tj. velká kuchyň, kuchyňský kvelb, kuchyňská komora či kvelb na jídlo,³⁰² dále pekárny, sladovny, prádelny nebo stáje a k nim náležící místnosti, tj. chlév, konírna či maštal, komora chléva, starý chlév.³⁰³ Žádný ze zmiňovaných inventářů neobsahuje bohužel plán domu či alespoň jednoho podlaží.³⁰⁴

Každý šlechtic, jenž vlastnil nějaké sídlo, požadoval, aby mu zajistilo pohodlné bydlení. Rezidence měla plnit vedle toho navíc ještě funkci reprezentační a ekonomickou. Z toho vyplývá, že se prostory musely dělit podle funkčního hlediska. Jednalo se zaprvé o místnosti obytné, kam patřily jednak pokoje, jež obývali jednotliví členové rodiny majitele, a pokoje, které byly určeny k ubytování hostů, dále k nim patřily reprezentační místnosti přijímací nebo stolovací.³⁰⁵ Nepostradatelné byly rovněž zadruhé prostory určené k provozně technickým účelům. Jednalo se o výše zmíněné kuchyňské komplexy, sklady, šatny či stáje. Nakonec se v palácích nacházely zatřetí místnosti plnicí zvláštní funkce, mezi které se řadí zbrojnice, knihovny, galerie, biliárové místnosti či soukromé oratoře.³⁰⁶ V paláci se nacházely ještě prostory, různé komůrky či pokoje pod krovky sloužící k uskladnění nepotřebných věcí. V neposlední řadě inventáře nezapomínají na stručný popis spojovacích prostor, schodišť, schodů, stupňů či průchodivých sklípků.³⁰⁷

Prostory lze také členit podle jednotlivých pater paláce. Bylo zvykem, že přízemí budovy bylo určeno pro kuchyně (*die große Küche, die Hofküche*), spižírny (*die Speis Cammer*), skladovací komory (*die Kammer*), lázně, světnice pro čeledníky či sklepy (*der Keller*).³⁰⁸ První poschodí bylo určené pro obydlí držitele domu. Nacházely se tam soukromé byty neboli apartmá, rovněž do těchto prostor byly umístěny shromažďovací místnosti, jídelny či sály. V pramenech se označují jako velké světnice, paláce, malé, velké,

³⁰² NEUDERTO VÁ, M. Item, s. 175. Jako názorný příklad lze uvést majorátní dům Kinských. „*große Küche*“, „*Kuchel Gewölb*“, *Kuchen Cammer*“, „*Gewölb für Speisen*“. SOA Zámorsk, RA Kinských (Chlumec), inv. č. 799, kart. 41, inventář nábytku v majorátním domě 1774.

³⁰³ „*I Stall*“, „*Marstall*“, „*Stall-Cammer*“, „*Alter Stall*“. TAMTÉŽ.

³⁰⁴ TAMTÉŽ; SOA Zámorsk, RA Šporků, inv. č. 435, evid. j. kn. 10, Inventář zařízení zámků rodu Sweerts-Šporků. Dobřenský dům 1799; NA Praha, Fideikomisioní spisy, inv. č. 140, kart. 1048. Inventář domu na Starém Městě pražském 1764; NA Praha, Fideikomisioní spisy, inv. č. 156, kart. 1173. Inventář paláce v Praze na Hradčanech 1777; NA Praha, Fideikomisioní spisy, inv. č. 165, kart. 1238. Inventář domu u Černého Orla na Starém Městě pražském 1745; NA Praha, Fideikomisioní spisy, inv. č. 155, kart. 1160. Inventář domu v Praze 1767; SOA Zámorsk, RA Kinských (Chlumec), inv. č. 2883, kart. 141, inventář pražských domů 1760; SOA Zámorsk, RA Kinských (Chlumec), inv. č. 754, kart. 40, inventář pražského domu 1769; SOA Zámorsk, RA Kinských (Chlumec), inv. č. 799, kart. 41, inventář nábytku v majorátním domě 1774.

³⁰⁵ PLEVA, M. Hmotná kultura, s. 139; NEUDERTO VÁ, M. „Item ve velkém fraucimře před lusthausem se nachází...“, s. 175; PETRÁN, J. a KOL. Dějiny. II/1, s. 226.

³⁰⁶ TAMTÉŽ; NEUDERTO VÁ, M. „Item ve velkém fraucimře před lusthausem se nachází...“, s. 175.

³⁰⁷ NEUDERTO VÁ, M. „Item ve velkém fraucimře před lusthausem se nachází...“, s. 176.

³⁰⁸ PETRÁN, J. a KOL. Dějiny. II/1, s. 228.

mázhauz, tabulnice, der Saal, der kleine Saal, der geweltbe Saal či die Taffelstube.³⁰⁹ V prvním patře se dále ubytovávali hosté, kterým se hostinské pokoje také nabízely i v druhém poschodí. Tam byl umístěn fraucimor. Jeho jádro bylo tvořeno pokoji a komorami manželky majitele domu a dětským pokojem.³¹⁰

IV. 1. Obytné prostory

Princip vícepokojových apartmá se začal postupně uplatňovat od konce 15. století.³¹¹ Ve střední Evropě se uvedený princip uplatnil při budování panských obytných prostorů, která sloužila jak pánovi, tak jeho manželce či jejich urozeným hostům.³¹² V městské rezidenci se nacházel téměř pokaždé větší počet jednotlivých apartmá, který se lišil nejen podle konkrétního sociálního postavení držitele, ale rovněž podle prostorové situace, kterou bylo sídlo limitováno. V žádném z nich ovšem nikdy nesměly chybět tři základní „byty“. Jednalo se zaprvé o „byt“ pána domu, který byl označován jako panský pokoj (*das Herrn Zimmer, Stube*). Zadruhé byl nepostradatelný „byt“ jeho ženy, jenž se jinak pojmenovával jako panin pokoj (*das Frauzimmer*). Zatřetí mohlo být umístěno v paláci hostinské apartmá (*das Gastzimmer*).³¹³

Tyto obytné prostory se skládaly v základu ze světnice a spací komory (*das Schlafzimmer, die Schlafcammer*), český ekvivalent této místnosti nebyl ve zkoumaných českých inventářích použit, vyskytl se pouze termín šlafkamer přejatý z němčiny.³¹⁴ Světnice byly vyhřívané kamny nebo krbem. Staly se hlavní obytnou a přijímací místností a sloužily k dennímu pobývání na rozdíl privátněji chápané spací komory, která plnila funkci dnešní ložnice a nebyla zprvu vytápěná. Spojení pokoje s komorou tvořilo tedy základ apartmá až do 18. století.³¹⁵

Od druhé poloviny 16. století začala pronikat do českých zemí vývojově vyšší obytná jednotka, která byla uspořádaná podle italského či francouzského apartmá. V tomto případě se nevstupovala do panského pokoje přímo, nýbrž přes jeden nebo dva předpokoje (*Antikamery*,

³⁰⁹ NEUDERTO VÁ, M. „Item ve velkém fraucimře před lusthausem se nachází...“, s. 176.

³¹⁰ TAMTÉŽ, s. 177; PETRÁŇ, J. a KOL. *Dějiny*. II/1, s. 228.

³¹¹ KUBEŠ, J. *Reprezentační funkce*, s. 183.

³¹² TAMTÉŽ.

³¹³ NEUDERTO VÁ, M. „Item ve velkém fraucimře před lusthausem se nachází...“, s. 177. Příklad třech „bytů“ člena bohatého hraběcího rodu Dominika Ondřeje z Kounic. Jeho rezidence obsahovala panské apartmá, dámské apartmá a minimálně čtyři hostinské byty. KUBEŠ, J. *Reprezentační funkce*, s. 189.

³¹⁴ PETRÁŇ J. a KOL. *Dějiny*. II/1, s. 228 - 230; KUBEŠ, J. *Reprezentační funkce*, s. 183.

³¹⁵ NEUDERTO VÁ, M. „Item ve velkém fraucimře před lusthausem se nachází...“, s. 177.

Vorzimmer, Wartstube).³¹⁶ Za panským pokojem se dále nacházely další místnosti, které sloužily k soukromé potřebě pána. Jednalo se například o pracovnu, kabinet či další komory.³¹⁷ Zdá se, že teprve po roce 1700 získal silnější vliv na podobu „bytů“ šlechticů francouzský model.³¹⁸

V období baroka se apartmá skládalo nejčastěji z pěti místností, z nichž dvě byly určeny pro společenské a reprezentační prostory. Konkrétně se jednalo o předsálí, jídelny či sály. Dále navazovaly soukromé pokoje jako spojení předpokojů, vlastních obytných místností, ložnic a dalších komor či kabinetů.³¹⁹ V 18. století již tedy každý palác nevyjímaje musel obsahovat obytně-reprezentační prostory, jež se dále členily na dvě části, a to na složku „privátní“ a „společenskou“.³²⁰ Vedle toho se v šlechtických apartmá začaly objevovat čím dál častěji v průběhu 18. století další specializované prostory, tzv. kabinety, jež měly mít hlavně reprezentační úlohy. Čím dál častěji se součástí „bytů“ stávaly nejrůznější šatny, které měly sloužit zejména pro uskladnění prádla, drahocenností či některých kusů nábytku.³²¹

V následující části se bude text zabývat již jednotlivými apartmá, která byla součástí obytných prostor zkoumaných paláců. Všechny informace o nich budou čerpány z inventářů.³²² Nejprve se budu věnovat pánským a dámským apartmá, poté přijdou na řadu „byty“, které obývali ostatní členové rodu (děti, sourozenci a rodiče majitelů paláců). Kapitola bude zakončena pojednáním o hostinských apartmá a prostorech, jež sloužily k ubytování služebnictva a komorných. Tabulka č. 6 uvádí přehled počtu jednotlivých apartmá a dalších prostor pro služebnictvo.³²³

Největší prostor bude ponechán pánským, potažmo dámským apartmá, což je opodstatněno tím, že ve všech rezidencích, v kterých jsem provedla analýzu inventáře, byla nalezena jak apartmá pánská, tak i dámská. Fakt, že všechny zkoumané inventáře obsahují informace o těchto druzích apartmá, je výhodný pro jejich komparaci. Tabulka č. 6

³¹⁶ KUBEŠ, J. *Reprezentační funkce*, s. 184.

³¹⁷ PETRÁŇ J. a KOL. *Dějiny*. II/1, s. 230.

³¹⁸ KUBEŠ, J. *Vývoj* s. 80-83.

³¹⁹ KUBEŠ, J. *Reprezentační funkce*, s. 191.

³²⁰ PLEVA, M. *Hmotná kultura*, s. 139.

³²¹ PETRÁŇ, J. a KOL. *Dějiny*. II/1, s. 246 - 250, 329.

³²² SOA Zámorsk, RA Šporků, inv. č. 435, evid. j. kn. 10, Inventář zařízení zámků rodu Sweerts-Šporků. Palác v Hybernské ulici v Praze 1797; SOA Zámorsk, RA Šporků, inv. č. 435, evid. j. kn. 10, Inventář zařízení zámků rodu Sweerts-Šporků. Dobřenský dům 1799; NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 155, kart. 1160. Inventář domu v Praze 1767; NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 156, kart. 1173. Inventář paláce v Praze na Hradčanech 1777; NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 140, kart. 1048. Inventář domu na Starém Městě pražském 1764; NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 165, kart. 1238. Inventář domu u Černého Orla na Starém Městě pražském 1745; SOA Zámorsk, RA Kinských (Chlumec), inv. č. 2883, kart. 141, inventář pražských domů 1760; SOA Zámorsk, RA Kinských (Chlumec), inv. č. 754, kart. 40, inventář pražského domu 1769; SOA Zámorsk, RA Kinských (Chlumec), inv. č. 799, kart. 41, inventář nábytku v majorátním domě 1774.

³²³ Viz tabulka č. 6.

prozrazuje, že se ve všech palácích vyjma jednoho vyskytovalo vždy po jednom dámském a jednom pánském apartmá.³²⁴ Výjimkou se stal palác Kinských, který obsahoval dvě pánská apartmá.³²⁵ Bylo to z důvodu, že rezidence byla pronajímána Františkem Ferdinandem obvykle najednou několika nájemcům, kteří zde bydleli nezávisle na sobě.³²⁶

TABULKA č. 6: Počet apartmá a prostor podle popisu inventářů³²⁷

rok	paláce	apartmá pána	apartmá paní	apartmá ostatních členů	hostinská apartmá	prostory služebnictva	celkem
1767	p. Buquoyů	1	1	1	2	5	10
1777	p. Černínů z Chudenic	1	1	2	3	9	16
1760 1769 1774	p. chlumecké větve Kinských	2	1	0	0	0	3
1764	p. Novohradských z Kolovrat	1	1	1	3	4	10
1797 1799	p. Sweerts-Šporků	1	1	1	2	4	9
1745	p. Wallisů	1	1	1	0	5	8

pozn. Počet prostor služebnictva je počítán jako součet jednotlivých místností a ne jako počet apartmá.

Z tabulky č. 6 vyplývá, že nejvíce prostor označených jako obydlí pána či služebných, tj. šest apartmá a pět pokojů, se nacházelo podle inventářů v hradčanském paláci Černínů z Chudenic. Tento rod rovněž poskytl ve srovnání s dalšími rody, resp. jejich domy, největší počet apartmá pro ubytování dalších členů rodiny, hostinských apartmá i prostor pro ubytování služebnictva.³²⁸ Na opačném konci výčtu stojí palác Wallisů, v němž se vyskytovala celkem pouze tři apartmá a tři pokoje pro služebné. Podle inventáře z roku 1745 neobsahoval ani jedno hostinské apartmá.³²⁹

³²⁴ Tabulka č. 6.

³²⁵ TAMTÉŽ.

³²⁶ SOA Zámorsk, RA Kinských (Chlumeck), inv. č. 2883, kart. 141, inventář pražských domů 1760; SOA Zámorsk, RA Kinských (Chlumeck), inv. č. 754, kart. 40, inventář pražského domu 1769; SOA Zámorsk, RA Kinských (Chlumeck), inv. č. 799, kart. 41, inventář nábytku v majorátním domě 1774.

³²⁷ TAMTÉŽ. NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 155, kart. 1160. Inventář domu v Praze 1767; NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 156, kart. 1173. Inventář paláce v Praze na Hradčanech 1777; NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 140, kart. 1048. Inventář domu na Starém Městě pražském 1764; NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 165, kart. 1238. Inventář domu u Černého Orla na Starém Městě pražském 1745; SOA Zámorsk, RA Šporků, inv. č. 435, evid. j. kn. 10, Inventář zařízení zámků rodu Sweerts-Šporků. Palác v Hybernské ulici v Praze 1797; SOA Zámorsk, RA Šporků, inv. č. 435, evid. j. kn. 10, Inventář zařízení zámků rodu Sweerts-Šporků. Dobřenský dům 1799.

³²⁸ NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 156, kart. 1173. Inventář paláce v Praze na Hradčanech 1777.

³²⁹ NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 165, kart. 1238. Inventář domu u Černého Orla na Starém Městě pražském 1745.

Inventáře paláců Buquoyů, Sweerts-Šporků a Novohradských z Kolovrat poskytly zhruba stejný výsledný počet všech obydlí, jež se v nich nacházela,³³⁰ přičemž nejméně prostor pro služebnictvo bylo vytvořeno v paláci Novohradských z Kolovrat. Na druhou stranu se v jejich paláci nacházel největší počet hostinských apartmá.³³¹ Rezidence chlumecké linie rodu Kinských do tohoto souhrnného porovnání nebyla zařazena.³³² Z počtů apartmá, které jsou odrazem rozsáhlosti paláce, lze dojít k závěru, že rod Černínů z Chudenic se řadí skutečně k nejbohatším rodům a Wallisové byli skutečně ve sledovaném období jedním z méně majetných rodů. Závěr je dalším potvrzením informací, které poskytuje literatura o výše zmíněných rodech.³³³

Nyní přistupme již k problematice konkrétních apartmá či „bytů. Do těchto prostor se mohli vydat pán či jeho manželka, pokud zatoužili po větším soukromí. U většiny šlechtických sídel bylo zvykem, že rodina pána obývala nejčastěji místnosti, které se nacházely v prvním či druhém patře. Josef Petráň píše: „*Intimita uzavřených privátních prostor pána domu a členů jeho rodiny v prvním a druhém poschodí velké rezidence se stala distinktivním znakem prostředí urozených, výrazem civilizačního vývoje.*“³³⁴ Mezi pánskými a dámskými apartmá existovaly určité rozdíly, kterými se od sebe vzájemně lišila. Pánské byty se v období pozdní renesance nacházely téměř vždy v prvním patře a dámské o patro výš. Obě obydlí pak mohla být spojena vnitřními schody.³³⁵ Od druhé poloviny 17. století se podle slov Jiřího Kubeše prosazoval nový trend. Jednalo se o to, že se postupně začalo umisťovat ve většině případů apartmá pána i jeho ženy do prvního patra paláce.³³⁶

Nejprve se zaměřím na pánská apartmá, která se nacházela podle zvyklostí ve všech šesti palácích vždy v krátkém dosahu jídelen. Všichni majitelé, kteří obývali své byty v paláci, měli zařízené své prostory v zásadě stejným způsobem.³³⁷ Ten se shodoval se

³³⁰ Tabulka č. 6. NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 155, kart. 1160. Inventář domu v Praze 1767; SOA Zámorsk, RA Šporků, inv. č. 435, evid. j. kn. 10, Inventář zařízení zámků rodu Sweerts-Šporků. Palác v Hyberské ulici v Praze 1797; SOA Zámorsk, RA Šporků, inv. č. 435, evid. j. kn. 10, Inventář zařízení zámků rodu Sweerts-Šporků. Dobřenský dům 1799; NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 140, kart. 1048. Inventář domu na Starém Městě pražském 1764.

³³¹ TAMTÉŽ.

³³² Pozn. Bylo to opět z důvodu pronájmu paláce mezi více šlechticů. z toho vyplývá, že se inventáře věnují pronajatým prostorům. SOA Zámorsk, RA Kinských (Chlumec), inv. č. 2883, kart. 141, inventář pražských domů 1760; SOA Zámorsk, RA Kinských (Chlumec), inv. č. 754, kart. 40, inventář pražského domu 1769; SOA Zámorsk, RA Kinských (Chlumec), inv. č. 799, kart. 41, inventář nábytku v majorátním domě 1774.

³³³ Pro příklad uveďme: VALENTA, A. *Dějiny*; KOBLASA, Pavel. *Buquoyové*; KALISTA, Zdeněk. *Čechové*; BORŮVKA, V. *Rodopis*; PITUCHA, Václav. *Rodinný archiv*; BAROCH, M. *Hrabata Wallisové*.

³³⁴ PETRÁŇ, J. a KOL. *Dějiny*. II/1, s. 230.

³³⁵ TAMTÉŽ; NEUDERTOVÁ, M. *Item*, s. 177.

³³⁶ KUBEŠ, J. *Reprezentační funkce*, s. 210.

³³⁷ TAMTÉŽ.

způsobem zavedeným a obecně platným již pro první polovinu osmnáctého století.³³⁸ Všichni pánové, až na jednu výjimku, se shodli rovněž v umístění svých apartmá do prvního patra budovy.³³⁹ Jediný pánský byt, jenž byl umístěn do druhého patra, se nacházel v pronajímaném majorátním domě Kinských. V tomto paláci se do prvního patra vešlo jen jedno pánské apartmá. Z toho důvodu druhý byt umístěn o patro výš.³⁴⁰

TABULKA č. 7: Skladba obytných prostor v šesti pražských palácích za života jejich majitelů³⁴¹

rok	pražská palác	majitel	skladba pánského apartmá za jídelnou
1767	p. Buquoyů	František Leopold	předpokoj, vlastní pokoj, ložnice, komora, porcelánový kabinet
1777	p. Černínů z Chudenic	Prokop Vojtěch	ložnice, pokoj, ložnice, kabinet
1760 1769 1774	p. chlumecké větve Kinských	František Ferdinand	dva předpokoje, vlastní pokoj, ložnice, dvě komory dva předpokoje, vlastní pokoj, ložnice, dvě komory a alkovna
1764	p. Novohradských z Kolovrat	František Ferdinand	předpokoj, vlastní pokoj, ložnice, komora, šatna, kabinet
1797 1799	p. Sweerts-Šporků	Jan František Kristián	předpokoj, vlastní pokoj, ložnice, biliardový pokoj
1745	p. Wallisů	Jiří Oliver	předpokoj, vlastní pokoj s alkovnou, komora s pokojem pro komorníka

Analyzované panské byty se skládaly z několika částí. První místností se staly předpokoje, které se vyskytovaly ve všech palácích, což je uvedeno v tabulce č. 7.³⁴² Zkoumaná apartmá obsahovala vždy jeden předpokoj.³⁴³ Jen v paláci Kinských byly umístěny

³³⁸ KUBEŠ, J. Vývoj, s. 82-86.

³³⁹ TÝŽ, *Reprezentační funkce*, s. 210; PETRÁŇ, J. a KOL. *Dějiny*. II/1, s. 230.

³⁴⁰ SOA Zámorsk, RA Kinských (Chlumec), inv. č. 799, kart. 41, inventář nábytku v majorátním domě 1774.

³⁴¹ NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 155, kart. 1160. Inventář domu v Praze 1767; NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 156, kart. 1173. Inventář paláce v Praze na Hradčanech 1777; NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 140, kart. 1048. Inventář domu na Starém Městě pražském 1764; NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 165, kart. 1238. Inventář domu u Černého Orla na Starém Městě pražském 1745; SOA Zámorsk, RA Šporků, inv. č. 435, evid. j. kn. 10, Inventář zařízení zámků rodu Sweerts-Šporků. Palác v Hyberské ulici v Praze 1797; SOA Zámorsk, RA Šporků, inv. č. 435, evid. j. kn. 10, Inventář zařízení zámků rodu Sweerts-Šporků. Dobřenský dům 1799; SOA Zámorsk, RA Kinských (Chlumec), inv. č. 2883, kart. 141, inventář pražských domů 1760; SOA Zámorsk, RA Kinských (Chlumec), inv. č. 754, kart. 40, inventář pražského domu 1769; SOA Zámorsk, RA Kinských (Chlumec), inv. č. 799, kart. 41, inventář nábytku v majorátním domě 1774.

³⁴² Viz tabulka č. 7.

³⁴³ NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 155, kart. 1160. Inventář domu v Praze 1767; NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 140, kart. 1048. Inventář domu na Starém Městě pražském 1764; NA Praha, Fideikomisní spisy,

-dva předpokoje v každém bytě.³⁴⁴ V jediném případě je popisované apartmá v inventáři bez předpokoje. Jedná se o byt Prokopa Vojtěcha v Černínském paláci. Inventář z roku 1777 se nezmiňuje ve výčtu jednotlivých místností o existenci předpokoje.³⁴⁵ V tomtéž paláci je však doložen předpokoj v jiném pánském apartmá podle inventáře z roku 1733, které patřilo Prokopovu předkovi, Františkovi Josefu Černínovi.³⁴⁶ S největší pravděpodobností se autor inventáře soustředil jen na hlavní obytné místnosti Černínova apartmá a na popis předpokoje zapomněl.³⁴⁷

Na tzv. předpokoje navazovala další část apartmá. Jednalo se o vlastní obytný pokoj, jenž plnil funkci audienční místnosti.³⁴⁸ Tuto místnost obsahovala všechna zkoumaná apartmá.³⁴⁹ Poté následoval pokoj, jenž sloužil jeho majiteli jako ložnice. Byla to intimní část bytu.³⁵⁰ Jen Jiří Oliver Wallis nevlastnil v paláci samostatnou místnost, která by měla funkci ložnice. Situace byla vyřešena tak, že neexistující místnost ložnice byla nahrazena tzv. alkovnou, která se stala součástí obytného pokoje hraběte, jehož vybavením se práce bude věnovat podrobněji dále.³⁵¹ Alkovna se rovněž nacházela v paláci Kinských, a to jako součást pánského apartmá, které bylo umístěné v prvním patře. V tomto případě ale nenahrazovala přímo funkci ložnice, jelikož ta byla rovněž součástí bytu.³⁵² Podle inventáře obsahovala dýhovanou mycí skříň se třemi zásuvkami s mosazným kováním a podlouhlý stůl z tvrdého dřeva se zeleným sukmem.³⁵³

Tabulka č. 7 prozrazuje, že jednotlivé byty pánů byly zakončeny nejrůznějšími komorami či šatnami.³⁵⁴ Tyto prostory neobsahovala podle inventáře jen dvě apartmá, a to

inv. č. 165, kart. 1238. Inventář domu u Černého Orla na Starém Městě pražském 1745; SOA Zámorsk, RA Šporků, inv. č. 435, evid. j. kn. 10, Inventář zařízení zámků rodu Sweerts-Šporků. Palác v Hyberské ulici v Praze 1797.

³⁴⁴ SOA Zámorsk, RA Kinských (Chlumec), inv. č. 799, kart. 41, inventář nábytku v majorátním domě 1774.

³⁴⁵ NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 156, kart. 1173. Inventář paláce v Praze na Hradčanech 1777.

³⁴⁶ Podle inventáře z roku 1733. KUBEŠ, J. Colloredo...s.

³⁴⁷ NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 156, kart. 1173. Inventář paláce v Praze na Hradčanech 1777.

³⁴⁸ PETRÁŇ, J. a KOL. *Dějiny*. II/1, s. 230-231.

³⁴⁹ Viz TABULKA č. 8.

³⁵⁰ NEUDERTOVÁ, M. *Item*, s. 177; KUBEŠ, J. *Reprezentační funkce*, s. 195.

³⁵¹ Milan Togner popisuje alkovnu takto: „Jednalo se o přístěnek nebo boční místnost bez oken, související s ložnicí, kam byla umístována postel. Stěny tohoto přístěнку byly často čalouněné, oddělené od ostatního prostoru závěsem a smyslem bylo zvýšení intimity nočního odpočinku. V šlechtických interiérech se objevuje od 18. století.“ TOGNER, M. *Historický nábytek*, s. 83. NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 165, kart. 1238. Inventář domu u Černého Orla na Starém Městě pražském 1745.

³⁵² SOA Zámorsk, RA Kinských (Chlumec), inv. č. 799, kart. 41, inventář nábytku v majorátním domě 1774.

³⁵³ „I Fournierter Wasch-Casten mit drei Schubladen mit Messing beschlagen“, „I Länglicher Tisch vom Harten Holz mit Grünem Tuch“ SOA Zámorsk, RA Kinských (Chlumec), inv. č. 799, kart. 41, inventář nábytku v majorátním domě 1774.

³⁵⁴ Viz tabulka č. 7.

Černínů³⁵⁵ a Sweerts-Šporků.³⁵⁶ Z analyzovaných inventářů vyplývá, že v některých bytech pánů nechyběly specializované místnosti, jež byly součástí jejich apartmá.³⁵⁷ Konkrétně František Leopold Buquoy se pyšnil svým porcelánovým kabinetem.³⁵⁸ Vedle něj vlastnili kabinet rovněž Prokop Vojtěch Černín³⁵⁹ a František Ferdinand Novohradský z Kolovrat.³⁶⁰ Součástí apartmá Jana Františka Kristiána nebyl sice kabinet, ale kulečnickový pokoj (*Billiardzimmer*).³⁶¹ Tyto pokoje se začaly objevovat jako součást paláců během první poloviny 18. století.³⁶² Jiné zvláštní specializované místnosti neobsahovaly byty dvou paláců, Kinských³⁶³ a Wallisů.³⁶⁴

Předpokoje pánských apartmá byly určeny pro hosty, kteří zavítali do paláce, aby měli kde čekat na přijetí. Tyto místnosti sice nebyly většinou příliš veliké, ovšem byly celkem náročně zařízené.³⁶⁵ Všechny předpokoje obsahovaly pouze jedno okno zdobené obvykle okenními závěsy z různých materiálů. Výjimkou se stal předpokoj Jana Františka Kristiána, kde byla okna dvě. Jelikož bylo každé z nich opatřeno dvěma závěsy, vyskytovaly se v něm tedy celkem čtyři okenní závěsy.³⁶⁶ Zdi místností byly zdobeny nejrůznějšími tapetami (*ausspaliert, Spalier*). Za všechny se lze zmínit o předpokoji Buquoyů, jež si ho nechali vyzdobit románsky malovaným špalírem.³⁶⁷ Na stropě byl vždy umístěn velký lustr, jenž osvětloval celou místnost. Sweerts-Šporkové se mohli pyšnit dokonce lustrem s osmi

³⁵⁵ Lze se domnívat, že je to ze stejného důvodu jako v případě předpokoje, na jehož přítomnost pravděpodobně autor zapomněl při výčtu místností. NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 156, kart. 1173. Inventář paláce v Praze na Hradčanech 1777.

³⁵⁶ SOA Zámorsk, RA Šporků, inv. č. 435, evid. j. kn. 10, Inventář zařízení zámků rodu Sweerts-Šporků. Palác v Hyberské ulici v Praze 1797; SOA Zámorsk, RA Šporků, inv. č. 435, evid. j. kn. 10, Inventář zařízení zámků rodu Sweerts-Šporků. Dobřenský dům 1799.

³⁵⁷ Viz tabulka č. 7.

³⁵⁸ NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 155, kart. 1160. Inventář domu v Praze 1767.

³⁵⁹ NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 156, kart. 1173. Inventář paláce v Praze na Hradčanech 1777.

³⁶⁰ NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 140, kart. 1048. Inventář domu na Starém Městě pražském 1764.

³⁶¹ SOA Zámorsk, RA Šporků, inv. č. 435, evid. j. kn. 10, Inventář zařízení zámků rodu Sweerts-Šporků. Palác v Hyberské ulici v Praze 1797.

³⁶² KUBEŠ, J. *Reprezentační funkce*, s. 202-203.

³⁶³ SOA Zámorsk, RA Kinských (Chlumec), inv. č. 2883, kart. 141, inventář pražských domů 1760; SOA Zámorsk, RA Kinských (Chlumec), inv. č. 754, kart. 40, inventář pražského domu 1769; SOA Zámorsk, RA Kinských (Chlumec), inv. č. 799, kart. 41, inventář nábytku v majorátním domě 1774.

³⁶⁴ NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 165, kart. 1238. Inventář domu u Černého Orla na Starém Městě pražském 1745.

³⁶⁵ KUBEŠ, J. *Reprezentační funkce*, s. 194.

³⁶⁶ „*Im Vorzimmer 4 Fenstervorhang*“ SOA Zámorsk, RA Šporků, inv. č. 435, evid. j. kn. 10, Inventář zařízení zámků rodu Sweerts-Šporků. Palác v Hyberské ulici v Praze 1797.

³⁶⁷ „*Romanisch gemalter Spalier*“ NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 155, kart. 1160. Inventář domu v Praze 1767.

světly,³⁶⁸ zatímco František Leopold Buquoy zanechal podle pramene v pokoji jen starý lustr.³⁶⁹

Všechny předpokoje se dále shodovaly v tom, že byly vybaveny zejména sedacím nábytkem. Například hosté, kteří čekali na Jana Františka Kristiána Sweerts-Šporka, se mohli usadit na sofa se zeleným hedvábným potahem, a pokud se na ně nevešli, nabídlo jim další možnost k sezení devět křesel, jež k sofa patřila. Z toho vyplývá, že byla potažena rovněž zeleným hedvábným potahem.³⁷⁰ Jiným příkladem je předpokoj prvního patra paláce Kinských, který poskytl hostům k sezení šest křesel a dvě malé stoličky potažené černou kůží.³⁷¹ Předpokoj Františka Leopolda Buquoye obsahoval dvě velká modrá kanape a čtyři stará křesla s opěrkami modře potažená.³⁷²

Hosté byli obslouženi při čekání na hraběte drobným občerstvením, které bylo umístěno v kredenci (*Schenktisch*).³⁷³ Žádný z inventářů, který se zmiňuje o příborníku, se nevěnuje jeho podrobnějšímu popisu jeho vzhledu. O kredenci umístěné v předpokoji Františka Ferdinanda Novohradského z Kolovrat se dozvídáme jen skutečnost, že byla opatřena dvěma západkami.³⁷⁴ Z inventáře Wallisů je na druhou stranu patrné, že příborník Jiřího Olivera obsahoval osm sklenic, pět malých talířků a jednu mísu.³⁷⁵

Hlavní obytný pokoj, jenž navazoval na předpokoj, plnil v apartmá funkci soukromých přijímacích prostor a zároveň mohl sloužit jako pracovna. Z inventářů vyplývá, že se v něm někdy ovšem nacházely přesto předměty, jež zpříjemňovaly majiteli a jeho hostům čas. Dokazuje to výskyt dvou hracích stolků, které se nacházely v hlavním obytném pokoji Prokopa Vojtěcha Černína z Chudenic.³⁷⁶ Jan František Kristián Sweerts-Šporck vlastnil ve

³⁶⁸ „Luster auf 8 Lichter“. SOA Zámorsk, RA Šporků, inv. č. 435, evid. j. kn. 10, Inventář zařízení zámků rodu Sweerts-Šporků. Palác v Hyberské ulici v Praze 1797.

³⁶⁹ „ein alter Luster“ NA Praha, Fideikomisionní spisy, inv. č. 155, kart. 1160. Inventář domu v Praze 1767.

³⁷⁰ „Sofa mit grün seidenem Überzug“, „9 dazugehörige Sessel“ TAMTÉŽ.

³⁷¹ „sechs Sessel“, „zwei kleine Stockerln mit schwarzen Leder überzogen“ SOA Zámorsk, RA Kinských (Chlumec), inv. č. 799, kart. 41, inventář nábytku v majorátním domě 1774.

³⁷² „zwei grosse blaue Kanapee“, „blau tuchener alter Lehnsessel“ NA Praha, Fideikomisionní spisy, inv. č. 155, kart. 1160. Inventář domu v Praze 1767.

³⁷³ Milan Togner kredenc označuje jako: „Těž příborník, obecné označení pro většinou masivní nábytek sloužící na přípravu a odkládání jídel, podobně jako na úschovu a vystavení nádobí, talířů, nebo skla.“ TOGNER, M. *Historický nábytek*, s. 55.

³⁷⁴ „Schenktisch mit 2 Gesperren“ NA Praha, Fideikomisionní spisy, inv. č. 140, kart. 1048. Inventář domu na Starém Městě pražském 1764.

³⁷⁵ „Schenktisch mit 8 Glass, 5 kleiner Teller und eine Schüssel“ NA Praha, Fideikomisionní spisy, inv. č. 165, kart. 1238. Inventář domu u Černého Orla na Starém Městě pražském 1745.

³⁷⁶ „Zwei Spieltisch“ NA Praha, Fideikomisionní spisy, inv. č. 156, kart. 1173. Inventář paláce v Praze na Hradčanech 1777.

svém pokoji jeden hrací stůl, který byl ozdoben zlatým kováním, a druhý, jenž byl dýhovaný.³⁷⁷

Všechny pokoje byly s největší pravděpodobností větší než ostatní místnosti apartmá. Lze tak usuzovat podle počtu oken. S jistotou se stanovisko potvrzuje v případě apartmá v druhém patře paláce Kinských, dále v apartmá Sweerts-Šporků, Novohradských z Kolovrat a Černínů. Inventáře se zmiňují přímo buď o výskytu čtyř zelených okenic z dubového dřeva se západkou, nebo dvou oken či čtyř zelených závěsů.³⁷⁸ Obytné pokoje všech pánských apartmá byly vytápěny kachlovými kamny, která byla velmi zdobná. Jako příklad zde uvádím drážďanská kamna Františka Ferdinanda Novohradského z Kolovrat, jež se mohla pochlubit dvěma barvami, modrou a bílou.³⁷⁹

Pokoje pánských bytů byly často vyzdobeny špalíry. Hrabata Wallis, Černín a Novohradských z Kolovrat měla své pokoje zdobené holandským čalouněním.³⁸⁰ Hrabě Buquoy měl zase červené damaškové špalíry.³⁸¹ Dále se pokoje mohly honosit přítomností zrcadel, kterými si je vybavili například Prokop Vojtěch Černín z Chudenic, Jan František Kristián či František Ferdinand Novohradský z Kolovrat.³⁸² Podle inventáře měl hrabě Buquoy vyzdoben oproti ostatním svůj pokoj šesti velkými historickými obrazy s pozlacenými rámy, k nimž bohužel neexistují podrobnější popisy.³⁸³

Všechny obytné místnosti se shodovaly v praktickém zařízení nábytkem. Každý obsahoval psací stůl (*Schreibtisch*, *Schreibkasten*) různé velikosti.³⁸⁴ Jen inventáře paláců

³⁷⁷ „Spieltisch mit vorgoldetem Beschlag“, „fournierter Spieltisch“ SOA Zámorsk, RA Šporků, inv. č. 435, evid. j. kn. 10, Inventář zařízení zámků rodu Sweerts-Šporků. Palác v Hybernské ulici v Praze 1797.

³⁷⁸ „zwei Fenster“ NA Praha, Fideikomisionní spisy, inv. č. 156, kart. 1173. Inventář paláce v Praze na Hradčanech 1777; SOA Zámorsk, RA Kinských (Chlumec), inv. č. 799, kart. 41, inventář nábytku v majorátním domě 1774; „4 Fensterladen von eichenem Holz mit Gesperr“ NA Praha, Fideikomisionní spisy, inv. č. 140, kart. 1048. Inventář domu na Starém Městě pražském 1764; „4 grün Fenstervorhang“ SOA Zámorsk, RA Šporků, inv. č. 435, evid. j. kn. 10, Inventář zařízení zámků rodu Sweerts-Šporků. Palác v Hybernské ulici v Praze 1797.

³⁷⁹ „1 Dresdner Ofen weiß und blau“ NA Praha, Fideikomisionní spisy, inv. č. 140, kart. 1048. Inventář domu na Starém Městě pražském.

³⁸⁰ „dieses Zimmer ist mit Niederländischen Spalieren ausspalieret“ NA Praha, Fideikomisionní spisy, inv. č. 165, kart. 1238. Inventář domu u Černého Orla na Starém Městě pražském 1745; NA Praha, Fideikomisionní spisy, inv. č. 156, kart. 1173. Inventář paláce v Praze na Hradčanech 1777; NA Praha, Fideikomisionní spisy, inv. č. 140, kart. 1048. Inventář domu na Starém Městě pražském 1764.

³⁸¹ „rot Damast Spalier“ NA Praha, Fideikomisionní spisy, inv. č. 155, kart. 1160. Inventář domu v Praze 1767.

³⁸² „ein Spiegel“ NA Praha, Fideikomisionní spisy, inv. č. 156, kart. 1173. Inventář paláce v Praze na Hradčanech 1777; SOA Zámorsk, RA Šporků, inv. č. 435, evid. j. kn. 10, Inventář zařízení zámků rodu Sweerts-Šporků. Palác v Hybernské ulici v Praze 1797; NA Praha, Fideikomisionní spisy, inv. č. 140, kart. 1048. Inventář domu na Starém Městě pražském 1764.

³⁸³ „6 große Historienbilder mit vergoldeten Rahmen“ NA Praha, Fideikomisionní spisy, inv. č. 155, kart. 1160. Inventář domu v Praze 1767.

³⁸⁴ NA Praha, Fideikomisionní spisy, inv. č. 156, kart. 1173. Inventář paláce v Praze na Hradčanech 1777; SOA Zámorsk, RA Kinských (Chlumec), inv. č. 799, kart. 41, inventář nábytku v majorátním domě 1774; NA Praha, Fideikomisionní spisy, inv. č. 165, kart. 1238. Inventář domu u Černého Orla na Starém Městě pražském 1745; SOA Zámorsk, RA Šporků, inv. č. 435, evid. j. kn. 10, Inventář zařízení zámků rodu Sweerts-Šporků. Palác v Hybernské ulici v Praze 1797;

Buquoyů a Novohradských z Kolovrat se jako jediné o výskytu psacího stolu nezmiňují.³⁸⁵ Ovšem například v apartmá v prvním patře domu Kinských se nacházel psací stůl s pěti zásuvkami,³⁸⁶ v druhém případě téhož domu měl psací stůl jen tři zásuvky.³⁸⁷ V dalším zařízení se apartmá již většinou lišila. Pro příklad Prokop Vojtěch Černín měl svůj pokoj vybaven dále jednou komodou z tvrdého dřeva a dvěma komodami z měkkého dřeva. Všechny byly pravděpodobně umístěny po celé jedné zdi. Na jedné z nich byly postaveny dvě cínové lucerny. V místnosti se v rohu nacházelo jedno zelené spací a jedno kožené křeslo. V druhém rohu stála jedna skříňka, u které byla popsána rovněž tři zelená kožená křesla. Na stěně visel velký starý turecký koberec.³⁸⁸

Rovněž hrabě Buquoy měl svůj pokoj vybaven velkým počtem nábytku. Nacházelo se u něj osm červených damaškových křesel, k nimž patřila jedna pohovka pokrytá stejným damaškem. V místnosti byla umístěna vykládaná postel na spaní. Dále se v pokoji nacházelo dvanáct kusů šálků na čokoládu, šest speciálních kusů šálků na čokoládu s podtácky, jedna velká kávová konvice, jedna konvička na mléko, jedna čajová konvice, jedna dóza na čaj, jedna cukřenka. V rohu stál jeden fládrový stůl s taburetem. O prostornosti místnosti svědčí přítomnost dalších dvou pozlacených postranních stolů.³⁸⁹

V případě, že jsou porovnány všechny další obytné pokoje v palácích s popisem obytného pokoje aristokrata v českých zemích, k němuž dospěl ve své práci Jiří Kubeš, lze dospět k závěru, že se vybavení pokojů v zásadě shoduje a liší se jen v počtu kusů jednotlivého nábytku.³⁹⁰ Jediný hrabě Wallis měl ve srovnání s ostatními svůj obytný pokoj výrazně odlišný. Bylo to z důvodu výše uvedené alkovny, která byla součástí jeho pokoje. Jiřímu Oliveru nahrazovala neexistující ložnici. Měl v ní umístěnu postel s nebesy se žlutými

³⁸⁵ Psací stoly v těchto dvou případech se ve vlastním pokoji nevyskytují, jelikož si je hrabata umístili podle inventáře do ložnic. NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 155, kart. 1160. Inventář domu v Praze 1767; NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 140, kart. 1048. Inventář domu na Starém Městě pražském 1764.

³⁸⁶ „*ein Schreibtisch mit 5 Schubladen*“ SOA Zámorsk, RA Kinských (Chlumec), inv. č. 799, kart. 41, inventář nábytku v majorátním domě 1774.

³⁸⁷ „*ein Schreibtisch mit 3 Schubladen*“ TAMTÉŽ.

³⁸⁸ „*1 Kommodekasten von hartem Holz*“, „*2 Kommodekasten von weichem Holz*“, „*2 zinnerne Laternen*“, „*1 grüner Schlaf und 1 lederner Stocksessel*“, „*ein Kasten*“, „*drei grüne Ledersessel*“, „*1 groß alt türkischer Teppich*“ NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 156, kart. 1173. Inventář paláce v Praze na Hradčanech 1777.

³⁸⁹ „*8 rote Damast Sessel*“, „*1 Kanapee mit derlei Damast überzogen*“, „*1 ausgelegtes Schlafbett*“, „*12 Stücke Schokoladebecher, 6 extra Schokoladebecher mit unter Tätzen, 1 große Kaffeekanne, 1 Milchkanne, 1 Teekanne, 1 Teebuchse, 1 Zuckerbuchse*“, „*1 gefladerte Tisch mit 1 Taborett*“, „*2 vergoldete Seitentische*“ NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 155, kart. 1160. Inventář domu v Praze 1767.

³⁹⁰ KUBEŠ, J. *Reprezentační funkce*, s. 195. Pro příklad lze dále uvést vybavení obytných místností v paláci Kinských, kterému jsem se věnovala již ve své bakalářské práci. Vybavení pokoje v prvním patře: „*braunenes Tischl*“, „*zwei alte Lähnstuhl beim Holz Tisch*“, „*ein stock Uhr im Eck*“, „*gemahltes Bild ein Rebhuhn vorstell*“, „*zwei kleide Stellen*“, „*am Mauer ein Bücher Stellage mit ein schlechter Buch ohne titel*“. Vybavení pokoje v druhém patře: „*nur zwei grosse Kanapee*“ FUČILOVÁ, P. *Pražské domy*, s. 49.

potahy a červeným damaškem. K posteli patřily žíněné matrace a polštář.³⁹¹ Dále se v alkovně nacházelo rovněž šest lenošek se žlutými potahy a pokojový záchod se zeleným potahem a měděným nočníkem.³⁹² Nočník, který nesměl chybět v žádné ložnici, učinil z vylučování zcela privátní akt. V barokní době se stal zcela nepostradatelným. V noci ho mívával každý šlechtic u sebe a ráno se o něj postaral služebník.³⁹³

Ostatní šlechtici mohli již z obytného pokoje projít rovnou do intimní části apartmá, kde se nacházela ložnice. Místnost mohla plnit u méně majetných rovněž funkci pracovny. Nejvýraznějším prvkem tohoto pokoje bylo velké lože, které v místnosti dominovalo. Šlechtic tu trávil noční hodiny spánkem.³⁹⁴ František Leopold Buquoy si umístil do své ložnice, již nazýval „*Schlafkabinett so mit roten Damast spalliert*“, jedno červené damaškové lůžko na spaní. Bylo na něm vyobrazení Ferdinandova krucifixu a obraz Matky Boží.³⁹⁵ Součástí lůžka byly tři matrace, tři malé polštářky pod hlavu, jeden matracový polštář, dvě zimní a jedna letní deka.³⁹⁶

V ložnici v prvním patře pánského apartmá paláce Kinských se nacházely kromě lože jedna velká a jedna malá skříň se zásuvkami, jedna stará komoda bez zámku, starý malý stolek, jeden trojhranný stolek potažený zeleným sukem a opět nepostradatelný hnědý noční stolek.³⁹⁷ Nakonec je nutné se zmínit o zařízení ložnice Prokopa Vojtěcha Černína, jenž si do svého intimního prostoru, který byl rovněž vyčalouněn, umístil vedle postele ještě jednu dubovou postel, dýhovanou anglickou skříň a dýhovaný hrací stolek, na němž byly postaveny svítlna a barometr.³⁹⁸ Hrabě si mohl sednout v pokoji buď na sofa, nebo si mohl vybrat mezi šesti křesly. Ta stála u malého obyčejného stolu s modrým rašlem, na kterém byly vystaveny čtyři porcelánové figury lvů.³⁹⁹ Na oknech visely čtyři látkové závěsy, které byly v inventáři

³⁹¹ „*Himmelbettstatt mit gelber Bekleidung und rot Damast*“, „*dazugehörige Rosshaamatratzen, Polster*“ NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 165, kart. 1238. Inventář domu u Černého Orla na Starém Městě pražském 1745.

³⁹² „*6 gelbtuchene Lehnssessel*“, „*Leibstuhl mit grüntuchener Bekleidung und kupfernen Einsatzopf*“ TAMTÉŽ.

³⁹³ KUBEŠ, J. *Reprezentační funkce*, s. 198. „*1 Nachtgeschirr*“ v ložnici paláce Kinských. SOA Zámorsk, RA Kinských (Chlumec), inv. č. 799, kart. 41, inventář nábytku v majorátním domě 1774.

³⁹⁴ KUBEŠ, J. *Reprezentační funkce*, s. 197-198.

³⁹⁵ „*1 rot Damast Schlafbett, worin eine Bildnis Ferdinandischen Krucifix, dann Bild vorstellend die Muttergottes*“ NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 155, kart. 1160. Inventář domu v Praze 1767.

³⁹⁶ „*3 Matratzen, 3 Köpfe Küßl, 1 Matratzen Polster, 2 Winter und 1 Sommer Decken sich befindet*“ TAMTÉŽ.

³⁹⁷ „*ein Bettstattl mit einem großen und einem kleinen schubladen Kasten*“, „*ein alter Comodekasten ohne Schloss*“, „*ein alter kleiner Tisch*“, „*ein dryeketer mit grünen Tuch überzogener Tisch*“, „*ein brauner Nacht Tisch*“ SOA Zámorsk, RA Kinských (Chlumec), inv. č. 799, kart. 41, inventář nábytku v majorátním domě 1774.

³⁹⁸ „*1 eichene Bettstatt*“, „*1 furniert englischer Kasten*“, „*1 furnierter Spieltisch*“, „*Laterne*“, „*Barometer*“ NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 156, kart. 1173. Inventář paláce v Praze na Hradčanech 1777.

³⁹⁹ „*1 Sofa mit 6 Stück Sesseln*“, „*1 kleiner ordinärer Tisch mit blauem Raschel*“, „*4 Stücke Porzellanlöwen*“ TAMTÉŽ.

zaznamenány a popsány včetně tyčí.⁴⁰⁰ Zed' zdobily dva rodinné portréty, vedle kterých stále stará zástěna.⁴⁰¹

Zařízení intimní části apartmá byla přizpůsobena stavovsky přiměřená výzdoba prostor. Na zdech visely obrazy většinou s náboženskou tematikou. Hrabě Buquoy měl ve své ložnici umístěno dokonce šedesát šest obrazů. Z toho byly některé skutečně s náboženskou tematikou. Konkrétně se jednalo o sedm obrazů Matky Boží, jeden obraz Matky Boží s Jezulátkem a deset obrazů Jezulátka.⁴⁰² Další blíže popsané obrazy byly krajinomalbami (obraz holandské krajiny a další čtyři obrazy krajin).⁴⁰³ Jedenáct zcela malých obrazů bez rámců zobrazovalo bitvy. Ostatní obrazy se věnovaly různorodé tematice.⁴⁰⁴

Rovněž se v těchto místnostech nacházela zrcadla. Ložnice v druhém patře paláce Kinských obsahovala dokonce dvě velká zrcadla.⁴⁰⁵ Hrabě Sweerts-Špork měl v ložnici jedno zrcadlo spojené se stolcem.⁴⁰⁶ Jan František Kristián si do své ložnice umístil čtvery hodiny. Jednalo se o malé stojací hodiny pod sklem, velké pozlacené hodiny sochařské práce se zrcadlem, velké hodiny bez zrcadla a nakonec stojací hodiny v dubovém dřevě.⁴⁰⁷ Šlechtic měl v ložnici na svém stole ubrus z voskovaného plátna a čtyři ubrusy z kůže, na nichž stály také dva barometry, v jeho paláci tak oblíbené.⁴⁰⁸

František Ferdinand Novohradský z Kolovrat měl ve své ložnici v rohu pověšený krucifix z kovu na černém kříži a pod ním se nacházely dvě zásuvky, v nichž byl uložen malý přenosný oltář. Šlechtici to plně postačilo k ranní a večerní modlitbě.⁴⁰⁹ V ložnici, která nebyla moc podrobně popsána, stála v rohu drážďanská kamna, zelené a bílé barvy.⁴¹⁰ Nábytek byl v ložnicích většinou sladěn s barvou tapet, závěsů okenních či dveřních.⁴¹¹

⁴⁰⁰ „4 blau tuchene Vorhänge samt Stangen“ NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 156, kart. 1173. Inventář paláce v Praze na Hradčanech 1777.

⁴⁰¹ „2 Familien Portraits“, „1 alter Schirm“ TAMTÉŽ.

⁴⁰² „7 Muttergottes mit dem Jesuskind“, „das andere Muttergottesbild“, „10 Jesuskind“ NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 155, kart. 1160. Inventář domu v Praze 1767.

⁴⁰³ „1 holändischen Landschaften“, „4 Landschaften“ TAMTÉŽ.

⁴⁰⁴ „11 ganz kleine Batailliestücke ohne Rahmen“ TAMTÉŽ. Dále například ložnice ve druhém patře paláce Kinských měla na zdech tři obrazy, ovšem ty se do doby, kdy inventář vznikl, nedochovaly, jelikož je v něm zmínka jen o třech černě namořených rámech obrazů („scharz gebeigte Bilder Rahm“). SOA Zámorsk, RA Kinských (Chlumec), inv. č. 799, kart. 41, inventář nábytku v majorátním domě 1774.

⁴⁰⁵ „zwei große Spiegel“ SOA Zámorsk, RA Kinských (Chlumec), inv. č. 799, kart. 41, inventář nábytku v majorátním domě 1774.

⁴⁰⁶ „großer Tremout Spiegel samt Tisch“ SOA Zámorsk, RA Šporků, inv. č. 435, evid. j. kn. 10, Inventář zařízení zámků rodu Sweerts-Šporků. Palác v Hyberské ulici v Praze 1797.

⁴⁰⁷ „kleine Stockuhr unter einem Glas“, „große Stockuhr von von Bildhauers Arbeit mit Spiegel vorgoldet“, „die große Stockuhr ohne Spiegel“, „Stockuhr in eichenen Holz stehend“ TAMTÉŽ.

⁴⁰⁸ „Tischdecken von gewichser Leinwand und 4 Tischdecken von Leder“, „2 Barometer“ TAMTÉŽ.

⁴⁰⁹ „Kruzifix von Metall an einem schwarzen Kreuz“, „unterhalb 2 Schubladen, worin das Portatile“ NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 140, kart. 1048. Inventář domu na Starém Městě pražském 1764.

⁴¹⁰ „Dresdner Ofen grün und weiß“ TAMTÉŽ.

⁴¹¹ KUBEŠ, J. *Reprezentační funkce*, s. 198.

Na ložnice navazovaly komory, jež měly hlavně úložnou funkci.⁴¹² Podle tabulky č. 8 je zřejmé, že dvě komory obsahovaly pouze apartmá v paláci Kinských. Tamní dvě komory, jež se nacházely v prvním patře apartmá, nezdobily žádné obrazy. Každá obsahovala jednu židli, trojhranný stůl potažený zeleným sukem a dva věšáky.⁴¹³ Ve větší byla vedle toho umístěna ještě dvoukřídlá prostorná komoda a v menší komoře stály tři malé skříně s osmi zásuvkami, ve kterých byly uloženy matrace.⁴¹⁴ Pánské apartmá obsahovalo po jedné komoře u hraběte Buquoye a Novohradského z Kolovrat, jimž na uskladnění šatů byla po ruce navíc šatna. Uvnitř byla ve stěně prázdná almara se 2 západkami a zvláštností je, že šatna byla vytápěna, jelikož tam byla postavena kamna. Ta byla podle zvyku Novohradských z Kolovrat z Drážďan a barvu měla zelenou a bílou.⁴¹⁵

Jiří Oliver Wallis měl k dispozici ve svém apartmá komoru rovněž jen jednu. Sloužila mu jako odkladné místo a zároveň tato místnost plnila funkci pokoje Wallisova komorníka. Nacházely se tam dvě postele s povoskovaným plátnem pokryté zelenou látkou, pod kterými byly dvě zasunovací postele.⁴¹⁶ Na postelích byly dvě žíněné matrace, dva polštáře, dvě kartounové deky, čtyři prostěradla a dva slamníky.⁴¹⁷ V místnosti se nacházely rovněž čtyři truhly na movité věci, jedna z nich byla natřená zeleně.⁴¹⁸

Nakonec je nutno se zmínit o podobě specializovaných místností, které se nevyskytovaly již u všech analyzovaných pánských apartmá. Během 18. století se rozšířenou součástí pánských bytů staly kulečnickové místnosti. Tento prostor byl popsán jen v inventáři Sweerts-Šporkovského paláce.⁴¹⁹ Kulečnickové místnosti se začaly vyskytovat v českých zemích v době okolo roku 1700. Od poloviny 18. století byly tyto místnosti již nedílnou součástí šlechtických rezidencí a vyskytovaly se v samostatných místnostech v prvním patře paláce. Prostory byly vytápěné a reprezentativně zařízené, jelikož se tam scházeli hosté pána domu a trávili tam volný čas.⁴²⁰ Hrabě Jan František Kristián Sweerts-Špork si nechal jako součást apartmá vybudovat jednu kulečnickovou místnost. Nacházel se tam jeden kulečník

⁴¹² Tabulka č. 7.

⁴¹³ „1 stuhl“, „1 drey ecketer mit grünem tuch überzogener Tisch“, „2 kleyderrechen“ SOA Zámorsk, RA Kinských (Chlumec), inv. č. 754, kart. 40, inventář pražského domu 1769.

⁴¹⁴ „ein grosse Komode mit zwei fliegen“, „drei kleine Casten mit 8 Schubläden für Matratzen“ FUČILOVÁ, P. Pražské domy, s.

⁴¹⁵ NA Praha, Fideikomisionní spisy, inv. č. 155, kart. 1160. Inventář domu v Praze 1767. „in der Wand leere Almer mit 2 Gesperren“, „Dresdner Ofen grün und weiß“ NA Praha, Fideikomisionní spisy, inv. č. 140, kart. 1048. Inventář domu na Starém Městě pražském 1764.

⁴¹⁶ „2 Brückenbett mit gewichster Leinwand und grüner Tuch behängt darunter Schubbettel“ NA Praha, Fideikomisionní spisy, inv. č. 165, kart. 1238. Inventář domu u Černého Orla na Starém Městě pražském 1745.

⁴¹⁷ „2 Rosshaarmatratzen, 2 Polster, 2 kartonierete Decken, 4 Leylöcher, 2 Strohsack“ TAMTÉŽ.

⁴¹⁸ „4 Mobilien Truhen, worunter eine grün angestrichen“ TAMTÉŽ.

⁴¹⁹ RA Šporků, inv. č. 435, evid. j. kn. 10, Inventář zařízení zámků rodu Sweerts-Šporků. Palác v Hyberské ulici v Praze 1797.

⁴²⁰ KUBEŠ, J. *Reprezentační funkce*, s. 202-203.

včetně koženého krytu.⁴²¹ Další součástí místnosti byly tři dýhované hrací stolky s pěti obyčejnými zelenými křesly. Vedle nich byly navíc umístěny další dva hrací stolky tentokrát vyrobené z dubového dřeva, k nimž patřila dvě sofa s polštáři.⁴²²

Z dalších specializovaných prostor je nutné jmenovat kabinety, jež se staly rovněž součástí tří apartmá.⁴²³ Šlechtici tyto místnosti pojali jako soukromé prostory pro své nejbližší přátele. Většinou se jednalo o menší místnosti, v kterých se majitel obklopoval předměty svých sbírek či studoval a absolvoval tajná jednání.⁴²⁴ Kabinet, jenž byl součástí apartmá Františka Ferdinanda Novohradského z Kolovrat, není blíže popsán, kromě zmínky o velkém psacím stole a jedné staré skříni. Z těchto popisů nelze bohužel dojít k závěru, k čemu konkrétněji místnost sloužila.⁴²⁵

František Leopold Buquoy vlastnil rovněž kabinet. Již ze samotného názvu kabinetu lze dojít k závěru, že sloužil zejména na uložení porcelánových sbírek.⁴²⁶ Bohužel se nedochoval žádný popis zařízení, jež se v něm vyskytovalo. Popsány byly jen dva porcelánové obrazy v dřevěném rámu zavěšené na zdech.⁴²⁷ Kabinet byl dle zápisu určen pro uložení sbírky vídeňského porcelánu,⁴²⁸ ovšem nelze přesně zjistit, co vše původně obsahoval, kromě popsanych 235 kusů velkých a malých drážďanských figur, neboť ostatní předměty byly přeneseny do úschovny ke služícímu Janu Gebauerovi.⁴²⁹

Posledním šlechticem, jenž měl rovněž ve svém apartmá umístěn svůj kabinet, byl Prokop Vojtěch Černín.⁴³⁰ Hrabě do kabinetu umístil podle popisu inventáře osmdesát obrazů s nejrůznější tematikou. V místnosti, jejíž zařízení bylo laděno do zelena, byla umístěna kamna, před kterými stála zástěna se zeleným táflováním.⁴³¹ Kabinet byl vybaven jedním psacím stolem, dále jednou psací tabulí a jedním dýhovaným hracím stolem, na němž byly umístěny dva barometry.⁴³² Vedle posledního stolu stála stejná, tudíž dýhovaná, skříňka se třemi dvířky.⁴³³ Hrabě či jeho hosté se mohli usadit na tři zelená kožená křesla s opěrkami.⁴³⁴

⁴²¹ „Billiard samt ledernen Deckel“ RA Šporků, inv. č. 435, evid. j. kn. 10, Inventář zařízení zámků rodu Sweerts-Šporků. Palác v Hyberské ulici v Praze 1797.

⁴²² „3 furnierte Spieltische mit 5 Sesseln ordinär grün“, „2 Spieltische von eichenem Holz mit 2 Sofa mit Polstern“ TAMTÉŽ.

⁴²³ Viz Tabulka č. 7.

⁴²⁴ KUBEŠ, J. *Reprezentační funkce*, s. 199.

⁴²⁵ „1 großer Schreibtisch und 1 alter Schrank“ NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 140, kart. 1048. Inventář domu na Starém Městě pražském 1764.

⁴²⁶ „In Porcellan kabinet“ NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 155, kart. 1160. Inventář domu v Praze 1767.

⁴²⁷ „2 Porzellane Bildt mit hölzernen Rahmen“ TAMTÉŽ.

⁴²⁸ „meistens Wienwe Porzellan dabei vieles lediret ist“ TAMTÉŽ.

⁴²⁹ „235 Stücke große, und kleine Dresdner Figuren“ TAMTÉŽ.

⁴³⁰ NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 156, kart. 1173. Inventář paláce v Praze na Hradčanech 1777.

⁴³¹ „1 Ofen Schirm mit grün Taffer“ TAMTÉŽ. Příloha č. 6.

⁴³² „1 Schreibtisch“, „1 Schreibtafel“, „1 furnierter Spieltisch“, „2 Barometern“ TAMTÉŽ.

⁴³³ „1 derlei Kasten mit 3 Türen“ TAMTÉŽ.

Dále stálo v pokoji ještě jedno velké spací křeslo s dvěma pohovkami potaženými plátnem se zelenými pruhy.⁴³⁵ Na zem byly položeny dvě houně a starý koberec pod nohy.⁴³⁶ Mimo nábytku byl pokoj vybaven jedněmi hodinami, jednou svítilnou s plechem a dvěma malými pozlacenými jeleními hlavami s paroží.⁴³⁷ Vybavení místnosti se až na pár drobností shoduje s kabinetem hraběte Černína, o němž píše Jiří Kubeš.⁴³⁸

TABULKA č. 8: Struktura dámských apartmá⁴³⁹

paláce	Hraběnka	struktura dámského apartmá umístěného v 1. patře
p. Buquoyů	Gabriela Johanna	vlastní pokoj, ložnice, komora
p. Černínů z Chudenic	Gundakara Marie Antonie	sedací pokoj, ložnice, kabinet
p. chlumecké větve Kinských	Marie Anna Schwarzenbergová	vlastní pokoj, ložnice, komora
p. Novohradských z Kolovrat	Marie Terezie	vlastní pokoj, ložnice, šatna
p. Sweerts-Šporků	Marie Terezie	vlastní pokoj, čalouněný pokoj tzv. ložnice, komora
p. Wallisů	Marie Terezie	vlastní pokoj, ložnice, červený pokoj

Tabulka č. 8 dokládá, že se všechna analyzovaná dámská apartmá nacházela v palácích vždy v prvním patře.⁴⁴⁰ Je tak potvrzen závěr Jiřího Kubeše o tom, že od druhé poloviny 17. století se prosazoval stále více v městských palácích trend umístit ženský byt do prvního patra.⁴⁴¹ Z tabulky č. 8 lze vyčíst dále, že jádro dámských pokojů se skládalo v zásadě

⁴³⁴ „3 grün lederne Lehnssessel“ NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 156, kart. 1173. Inventář paláce v Praze na Hradčanech 1777.

⁴³⁵ „1 großer Schlafsessel mit 2 kleinen Kanapee mit Leinwand von grünem Streifen überzogen“ TAMTĚŽ.

⁴³⁶ „2 Kotzen und 1 alter Fußteppich“ TAMTĚŽ

⁴³⁷ „1 Stockuhr“, „1 Laterne mit Blech“, „2 kleine vergoldete Hirschkopf mit Geweichl“ TAMTĚŽ.

⁴³⁸ „Místnost byla vytápěna krbem a potažena zelenými tapetami. Nábytek a textilie byly sladěny do kombinace červené a zelené. Nacházely se tu dva psací stoly, jeden stolec, dvě skříně, jeden koberec a jeden lustr.“ KUBEŠ, J. *Reprezentační funkce*, s. 199.

⁴³⁹ NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 155, kart. 1160. Inventář domu v Praze 1767; NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 156, kart. 1173. Inventář paláce v Praze na Hradčanech 1777; NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 140, kart. 1048. Inventář domu na Starém Městě pražském 1764; NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 165, kart. 1238. Inventář domu u Černého Orla na Starém Městě pražském 1745; SOA Zámorsk, RA Šporků, inv. č. 435, evid. j. kn. 10, Inventář zařízení zámků rodu Sweerts-Šporků. Palác v Hyberské ulici v Praze 1797; SOA Zámorsk, RA Šporků, inv. č. 435, evid. j. kn. 10, Inventář zařízení zámků rodu Sweerts-Šporků. Dobřenský dům 1799; SOA Zámorsk, RA Kinských (Chlumeck), inv. č. 2883, kart. 141, inventář pražských domů 1760; SOA Zámorsk, RA Kinských (Chlumeck), inv. č. 754, kart. 40, inventář pražského domu 1769; SOA Zámorsk, RA Kinských (Chlumeck), inv. č. 799, kart. 41, inventář nábytku v majorátním domě 1774.

⁴⁴⁰ Viz TABULKA č. 8.

⁴⁴¹ KUBEŠ, J. *Reprezentační funkce*, s. 210.

z obytné jednotky vzniklé spojením vlastního pokoje s ložnicí. Takto složené jádro bytů obývalo skutečně všech šest šlechticů. Součástí dámských apartmá byly dále prostory komor či šaten, které měly k dispozici jen hraběnky Buquoyová, Schwarzenbergová či Sweerts-Šporková a Wallisová.⁴⁴² Ani v jednom ze šesti apartmá se ovšem nevyskytoval samostatný předpokoj. Z čehož plyne zatím největší rozdíl ve struktuře dámských a pánských apartmá, jež tyto prostory obsahovala.⁴⁴³

Novou součástí ženského apartmá se ve střední Evropě stal tzv. parádní pokoj (*Paradezimmer*). Stalo se tak díky recepci francouzské módy. V českých zemích se začaly tyto pokoje objevovat od počátku 18. století. Parádní pokoj se stal nejreprezentativnější zařízenou místností šlechtičny.⁴⁴⁴ Tento parádní pokoj se ve všech šesti zkoumaných bytech vyskytl pouze jednou, a to v apartmá hraběnky Wallisové.⁴⁴⁵ Nakonec je nutné se zmínit o hraběnce Černínové, jejíž apartmá jako jediné obsahovalo navíc ještě kabinet.⁴⁴⁶ Toto bylo spíše charakteristické pro apartmá pánská.⁴⁴⁷

Centrem dámských bytů zůstával tedy obytný pokoj, který se stal nepostradatelnou místností. Hraběnka v něm trávila nejvíce svého volného času, buď přijímala návštěvy, nebo vyřizovala své záležitosti.⁴⁴⁸ Marie Anna Schwarzenbergová, která si pronajímala apartmá v paláci Kinských, obývala vlastní obytný pokoj ve čtyřicátých letech 18. století. Největší dominantou jejího pokoje se stal velký dřevěný stůl s osmi zásuvkami a židlí.⁴⁴⁹ V pokoji měla dále v rohu umístěnou velkou skříň s hnědou dřevěnou skříňkou a hrací stůl s dvěma velkými zrcadly zavěšenými na zdi.⁴⁵⁰ V místnosti stála též pohovka, na níž byl položený jeden velký zelený polštář a další čtyři malé polštáře.⁴⁵¹ Vedle pohovky byly umístěny dva dřevěné věšáky na šaty a celou místnost zdobily čtyři obrazy s náměty ročních období.⁴⁵²

⁴⁴² TABULKA č. 8.

⁴⁴³ K porovnání TAMTÉŽ a TABULKA č. 7.

⁴⁴⁴ KUBEŠ, J. *Reprezentační funkce*, s. 212.

⁴⁴⁵ Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 165, kart. 1238. Inventář domu u Černého Orla na Starém Městě pražském 1745.

⁴⁴⁶ NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 156, kart. 1173. Inventář paláce v Praze na Hradčanech 1777.

⁴⁴⁷ Srov. PETRÁŇ, J. a KOL., *Dějiny*. II/1, s. 298-307.

⁴⁴⁸ KUBEŠ, J. *Reprezentační funkce*, s. 204.

⁴⁴⁹ „*Im Frauen Zimmer ein großer holtzer Tisch mit ach Schubladen und ein Stuhl*“ SOA Zámorsk, RA Kinských (Chlumec), inv. č. 754, kart. 40, inventář pražského domu 1769; SOA Zámorsk, RA Kinských (Chlumec), inv. č. 799, kart. 41, inventář nábytku v majorátním domě 1774.

⁴⁵⁰ „*In der Ecke steht ein grosser Schrank*“, „*neben ein brauner Schrank Casten aus Holtz*“, „*ein Spieltisch und zwei Spiegeln am Mauer*“ TAMTÉŽ.

⁴⁵¹ „*Im grossen Zimmer ein Sofa mit einem grossen grünen und vier kleinen Polstern*“ TAMTÉŽ.

⁴⁵² „*vor Sofa zwei holtzen Kleyder Rechen*“, „*und vier Bilder mit Sommer, Winter, Herbst, und...*“ FUČILOVÁ, P. *Pražské domy*, s. 51.

Inventář vlastního pokoje hraběnky Novohradské z Kolovrat obsahoval podrobnější popis zařízení a vybavení.⁴⁵³ Stěny pokoje byly zdobeny nizozemskými špalíry a dubovým obkladem typu Lambris. Na jedné z nich bylo zavěšeno zrcadlo v pozlaceném černě stříkaném rámu.⁴⁵⁴ Okna byla opatřena čtyřmi okenicemi, jež byly vyrobeny z dubového dřeva a opatřeny západkami. Uvnitř byla ozdobena dvěma horními závěsy, jež byly bohužel již opotřebované.⁴⁵⁵ K osvětlení místnosti posloužil skleněný lustr zavěšený na zelené hedvábné šňůře.⁴⁵⁶ V rohu místnosti byla umístěna drážďanská kamna, jež měla barvu bílou a modrou.⁴⁵⁷

Jednotlivé kusy nábytku, kterými byl pokoj vybaven, se shodovaly typově s nábytkem v ostatních pěti dámských apartmá. Odlišovaly se jen v barvě čalounění, o němž si každá šlechtična rozhodovala sama, pokud pokoj nesladila do barev rodu.⁴⁵⁸ Hraběnka Sweerts-Šporková vlastnila ve své obytné místnosti bezpochyby nejvíce vybavení ze všech analyzovaných apartmá. Prostor byl sladěn do zelena. V pokoji nebylo popsáno žádné jiné zařízení či vybavení kromě nábytku, jenž byl představen formou seznamu.⁴⁵⁹ Jmenovitě se jednalo o zelené a bílé vyšívávané atlasové sofa, osm obdobných křesel, dva malé stolky, nízkou skříňku z měkkého dřeva se dvěma zásuvkami, zeleně natřený prádelník, psací stůl včetně zámku, vykládaný malý stolek se dvěma zásuvkami, stůl z tvrdého dřeva s jednou zásuvkou, starou toaletu z měkkého dřeva, třímístnou pohovku se zelenou a bílou květovanou látkou, dvě větší a dvě menší křesla ze stejné látky, která tvořila s pohovkou soupravu, a nakonec šatní skříň se dvěma zásuvkami z měkkého dřeva.⁴⁶⁰

Obytné pokoje byly v dámských bytech největší, přesto ale byly menších rozměrů než pánské pokoje. Výjimkou je pokoj hraběnky Černínové, jenž dosahoval dokonce menších rozměrů než její kabinet. Zajímavostí je, že si šlechtična označila svůj obytný pokoj jako „*Sitzzimmer der Frauen Gräfin*“.⁴⁶¹ Na druhou stranu dámské pokoje byly oproti pánským

⁴⁵³ NA Praha, Fideikomisionní spisy, inv. č. 140, kart. 1048. Inventář domu na Starém Městě pražském 1764.

⁴⁵⁴ „mit Niederländischen Spalieren und eichene Lambris Portal“, „Spiegel mit vergoldetem schwarz gespritztem Rahm“ NA Praha, Fideikomisionní spisy, inv. č. 140, kart. 1048. Inventář domu na Starém Městě pražském 1764.

⁴⁵⁵ „4 Fensterladen von eichenem Holz mit Gesperr“, „abgenutzt oberen Fenstervorhang“ TAMTÉŽ.

⁴⁵⁶ „Luster an einer grün seidenen Schnur“ TAMTÉŽ.

⁴⁵⁷ „Dresdner Ofen weiß und blau“ TAMTÉŽ.

⁴⁵⁸ Konkrétně hraběnka Kolovratová měla veškerý nábytek sladěn do karmínově červené, například: „12 Sesseln von Karmesin roten Damaskus abgenutzt, dergleichen Kanapee abgenutzt“ TAMTÉŽ.

⁴⁵⁹ „Verzeichnis der Möbeln“ SOA Zámorsk, RA Šporků, inv. č. 435, evid. j. kn. 10, Inventář zařízení zámku rodu Sweerts-Šporků. Dobřenský dům 1799.

⁴⁶⁰ „grün und weiß gestickte atlasse Kanapee“, „8 derlei Sessel“, „2 kleine Tische“, „niedrigen Kasten von weichem Holz mit 2 Schubladen“, „grün angestrichene Wäschekasten“, „Schreibtisch samt Schlösser“, „ausgelegter kleiner Tisch mit 2 Schubladen“, „Tisch von hartem Holz mit 1 Schublade“, „alte Toilette von weichem Holz“, „dreisitzige Kanapee mit grünem und weißem geblütem Stoff“, „2 größere und 2 kleinere von nämlichem Stoff zugehörigen Sesseln“, „Kleiderschrank mit 2 Schubladen von weichem Holz“ TAMTÉŽ.

⁴⁶¹ NA Praha, Fideikomisionní spisy, inv. č. 156, kart. 1173. Inventář paláce v Praze na Hradčanech 1777.

více zdobené. Žádný z pokojů nevybočoval ze „standardu“, pokud se porovnájí se zařízením dámského pokoje v práci Jiřího Kubeše.⁴⁶²

Na obytný pokoj navazovala ložnice. V případě hraběnky Buquoyové se jednalo o označení „*Reterade Zimmer*“.⁴⁶³ Tato místnost byla zdobena špalíry z potištěného kartónu.⁴⁶⁴ V ložnici byla umístěna jedna dýhovaná komoda a dále psací stůl, u kterého stála čtyři křesla z rákosu s koženými polštáři.⁴⁶⁵ Zajímavé je, že na komodě byla umístěna pokladna s pozlaceným kováním včetně podstavce.⁴⁶⁶ V inventáři chybí bohužel popis lože hraběnky, které ovšem v ložnici nemohlo chybět. Pravděpodobně nebyla tato místnost již delší čas vůbec obývána, což mělo z následků to, že postel byla přenesena někam jinam.⁴⁶⁷ Z tohoto důvodu je níže popsána postel hraběnky Černínové. Ta ulehala do postele s nebesy se zeleným rašlovým závěsem a dekami.⁴⁶⁸ Celkově její ložnice byla laděna do zelené barvy, čímž se lišila od barvy ložnice její tchýně, která měla ložnici sladěnou do červena.⁴⁶⁹

Zkoumané ložnice obsahovaly menší počet kusů nábytku než ložnice v pánských apartmá. Avšak oproti pánské ložnici obsahovala dámská ložnice většinou navíc malou toaletní skříňku. Což je doloženo u hraběnky Schwarzenbergové, která měla postavenu jednu malou toaletní skříňku se sedmi zásuvkami u okna.⁴⁷⁰ Inventář se nezmínil bohužel ani jednou o výskytu klekátka či oltáříku, jímž byly rovněž pánské ložnice vybaveny. V dámských, tak jako v pánských ložnicích ovšem nikdy nemohl chybět nočník. V případě hraběnky Wallisové se jednalo o záchod potažený kůží doplněný plechovým nočníkem.⁴⁷¹

Pokud se za ložnicemi nacházela komora, sloužila šlechticům zejména na uložení jejich šatstva. Inventář hraběnky Sweerts-Šporkové označil tuto prostorou přímo jako „*die Garderobe*“.⁴⁷² Tato místnost obsahovala dvě dřevěné skříně a jednu starou truhlu, na které

⁴⁶² „Tato místnost bývala větší než ložnice a jejím charakteristickým znakem zůstával zejména psací stůl, hrací stůl, velké zrcadlo, větší počet sedacího nábytku.“ KUBEŠ, J. *Reprezentační funkce*, s. 212.

⁴⁶³ NA Praha, Fideikomisionní spisy, inv. č. 155, kart. 1160. Inventář domu v Praze 1767.

⁴⁶⁴ „so mit Sitz spaliert“ TAMTÉŽ.

⁴⁶⁵ „I furnirte Kommode, und Schreibkasten mit 4 von Schilf geflochtenen Sesseln mit ledernen Polstern“ TAMTÉŽ.

⁴⁶⁶ „I Kassa mit vergoldetem Beschlag nebst dazugehörigem Postament“ TAMTÉŽ.

⁴⁶⁷ TAMTÉŽ.

⁴⁶⁸ „I Himmelbett mit grünem Raschelvorhang samt Decken“ NA Praha, Fideikomisionní spisy, inv. č. 156, kart. 1173. Inventář paláce v Praze na Hradčanech 1777.

⁴⁶⁹ Jiří Kubeš popisuje ložnici hraběnky Marie Isabely Černínové z roku 1733 takto: „...bytové textilie a nábytek sladěn do červena....“ KUBEŠ, J. *Reprezentační funkce*, s. 214.

⁴⁷⁰ „bei Fenster ein kleiner Toilett Kasten mit 7 Schubladen“ SOA Zámorsk, RA Kinských (Chlumec), inv. č. 799, kart. 41, inventář nábytku v majorátním domě 1774.

⁴⁷¹ „Nachtstuhl mit Leder Bergen nebst blechen Eisatztopf“ NA Praha, Fideikomisionní spisy, inv. č. 165, kart. 1238. Inventář domu u Černého Orla na Starém Městě pražském 1745.

⁴⁷² SOA Zámorsk, RA Šporků, inv. č. 435, evid. j. kn. 10, Inventář zařízení zámku rodu Sweerts-Šporků. Palác v Hyberské ulici v Praze 1797.

byla postavena lucerna. V rohu místnosti stály dva měkké stoly a staré lůžko.⁴⁷³ Komora byla oproti komorám v pánských apartmá většího rozměru, bylo to z toho důvodu, že dámská róba vyžadovala větší prostor na uložení. Komory obsahovaly prakticky stejné vybavení. Hlavně se jednalo o různé skříně a věšáky na šaty. Tak tomu bylo rovněž v paláci Kinských. V místnosti se nacházel věšák, jedna malá a dvě velké skříně na šaty.⁴⁷⁴

Následný text se bude věnovat prostoře, která nebyla součástí ostatních analyzovaných dámských apartmá. Inventář označuje parádní pokoj hraběnky Wallisové jako „*Roten Zimmer*“.⁴⁷⁵ Tento pokoj zdobil špalír s vyobrazením Wallisovského erbu, které ověšovalo navíc ještě červené plátno. Prostor nade dveřmi zdobily namalované dvě vázy⁴⁷⁶ a na zdech visela dvě nástěnná zrcadla. Jedno doplňoval pozlacený rám a druhé zdobilo červené plátno.⁴⁷⁷ Na stropě visel skleněný lustr, jenž byl opatřen červeným drahým potahem.⁴⁷⁸ V místnosti se nacházelo dvanáct lenošek s červeným plátěným potahem, jež patřily ke kulatému stolu. Na něm ležel červený samet, jímž byl ozdoben rovněž dýhovaný oválný hrací stolek.⁴⁷⁹

Kabinet hraběnky Černínové se stal posledním objektem našeho zájmu v souvislosti s analýzou dámských apartmá. Tento kabinet plnil funkci parádního pokoje. Již Marie Isabela Černínová vlastnila podobný kabinet, jenž se nacházel rovněž v hradčanském paláci, ovšem již v roce 1733. Tato místnost tvořila spolu s ložnicí základ hraběnčina apartmá. Kabinet plnil tehdy funkci obytného pokoje a byl zbarven do červené barvy jako ložnice.⁴⁸⁰ Inventář z roku 1777 popisuje kabinet již zcela odlišně. Jeho stěny zdobil indiánský špalír a na stropě visel malý lustr.⁴⁸¹ K osvětlení místnosti dále posloužila lucerna z mosaze, která byla umístěna na

⁴⁷³ „2 Schränke aus Holz“, „1 alte Truhe“, „1 Laterné“, „2 weicher Tisch und altes Bettstatt“ SOA Zámorsk, RA Šporků, inv. č. 435, evid. j. kn. 10, Inventář zařízení zámků rodu Sweerts-Šporků. Palác v Hybernské ulici v Praze 1797.

⁴⁷⁴ „ein kleider Stellen und ein kleine Casten und zwei grossen Casten für Kleidung“ SOA Zámorsk, RA Kinských (Chlumec), inv. č. 754, kart. 40, inventář pražského domu 1769.

⁴⁷⁵ NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 165, kart. 1238. Inventář domu u Černého Orla na Starém Městě pražském 1745.

⁴⁷⁶ „Dieses Zimmer ist ausspalliert, worin Wallis Seine Excellent Wappen mit Roter Leinwand behängt, dann ober Tür gemalte zwei Vasen.“ TAMTÉŽ.

⁴⁷⁷ „Großer Wandspiegel mit vergoldetem Rahm und Großer Wandspiegel mit rot leinwandenen überzug“ TAMTÉŽ.

⁴⁷⁸ „Gläserner Luster mit Rot edles überzug“ TAMTÉŽ.

⁴⁷⁹ „12 Rot leinwandenen überzug Lehnsessel“, „runder Tisch mit roten Sammet bezogen“, „mit roten Sammet Bezogen Oval Spieltisch“ TAMTÉŽ.

⁴⁸⁰ Podrobný popis pokoje hraběnky Černínové poskytuje: KUBEŠ, J. *Reprezentační funkce*, s. 213.

⁴⁸¹ „Indianischer Spalier“, „1 kleiner Luster“ NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 156, kart. 1173. Inventář paláce v Praze na Hradčanech 1777.

dýhované skříňce zdobené kováním.⁴⁸² V rohu stálo jedno malé sofa s třemi křesly a dvěma lavicemi.⁴⁸³ V pokoji nechyběl ani starý hrací stůl.⁴⁸⁴

Následující text se bude věnovat bytům, jež obývali ostatní členové rodu. Této problematice se věnují inventáře pěti paláců, což prozrazuje již tabulka č. 6.⁴⁸⁵ Jednotlivá apartmá sloužila vedle hraběte a jeho manželky zaprvé jejich rodiče, dále potomci či sourozenci. Tyto osoby obývaly podle Josefa Petráně většinou byty umístěné v druhém či třetím patře.⁴⁸⁶ Ve zkoumaném vzorku byly obsaženy všechny varianty, které text bude dále analyzovat.⁴⁸⁷

Nejprve se zaměřím na první apartmá paláce Černínů, jež mělo sloužit majitelově matce, Marii Isabelle Černínové. Tento závěr vychází z pojmenování jedné části bytu jako „*die alte Gräfin Zimmer*“.⁴⁸⁸ Apartmá hraběnky Černínové se neshoduje podle popisu z roku 1777 s jejím hraběcím apartmá z roku 1733, jehož popisu se věnuje ve své práci Jiří Kubeš.⁴⁸⁹ Z toho vyplývá, že se pravděpodobně hraběnka po smrti svého manžela přemístila do jiných prostor.⁴⁹⁰

Její apartmá se skládalo z čalouněného pokoje a ložnice.⁴⁹¹ Pokoj byl vyčalouněn červeným nizozemským špalírem. Místnost plnila funkci vlastního obytného pokoje.⁴⁹² Nacházely se v ní tři hrací stolky a jeden velký psací stůl jednou zásuvkou, na němž stálo patnáct kávových šálků a tři podšálky vyrobené z porcelánu.⁴⁹³ Po celé jedné délce zdi stálo osm křesel a dvě polstrované židle.⁴⁹⁴ Ložnice byla zbarvena do červené barvy a dominovala

⁴⁸² „*I Laterne mit Messing*“, „*I fournierter Kasten mit Beschlag*“ NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 156, kart. 1173. Inventář paláce v Praze na Hradčanech 1777.

⁴⁸³ „*I kleine Sofa, 3 Sesseln, 2 Banken*“ TAMTÉŽ.

⁴⁸⁴ „*Ein alter Spieltisch*“ TAMTÉŽ.

⁴⁸⁵ NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 156, kart. 1173. Inventář paláce v Praze na Hradčanech 1777; NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 155, kart. 1160. Inventář domu v Praze 1767; NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 140, kart. 1048. Inventář domu na Starém Městě pražském 1764; NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 165, kart. 1238. Inventář domu u Černého Orla na Starém Městě pražském 1745; SOA Zámorsk, RA Šporků, inv. č. 435, evid. j. kn. 10, Inventář zařízení zámků rodu Sweerts-Šporků. Palác v Hyberské ulici v Praze 1797; SOA Zámorsk, RA Šporků, inv. č. 435, evid. j. kn. 10, Inventář zařízení zámků rodu Sweerts-Šporků. Dobřenský dům 1799.

⁴⁸⁶ PETRÁŇ, J. a KOL. *Dějiny*. II/1, s. 230.

⁴⁸⁷ TABULKA č. 7.

⁴⁸⁸ NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 156, kart. 1173. Inventář paláce v Praze na Hradčanech 1777.

⁴⁸⁹ KUBEŠ, J. *Reprezentační funkce*, s. 2213-214.

⁴⁹⁰ NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 156, kart. 1173. Inventář paláce v Praze na Hradčanech 1777.

⁴⁹¹ TAMTÉŽ..

⁴⁹² „*rot Niederländisch Spalier*“ TAMTÉŽ.

⁴⁹³ „*drei Spieltische und ein Gross Schreibtisch mit einer Schublade, auf der 15 Kaffeetasse und 3 Untertasse aus Porzellan*“ TAMTÉŽ.

⁴⁹⁴ „*8 Sesseln und 2 Stühle aus Polster*“ TAMTÉŽ.

jí jedna velká a stará postel. Dále na zdi visel jeden obraz s pozlaceným rámem a v rohu pokoje stál dřevěný toaletní stolek.⁴⁹⁵

Druhý apartmán, jenž se v Černínském paláci nacházel, se řadí již do druhé skupiny, tj. mezi apartmá obývaná hraběcími potomky, v konkrétních analyzovaných případech vždy nejstaršími syny. Tento závěr vychází z pojmenování jednotlivých apartmá.⁴⁹⁶ Navíc čtyřem mladým pánům v době sepsání inventáře bylo minimálně dvacet let a bezpochyby měli již nárok na samostatná apartmá. Apartmá v Černínském paláci patřilo Janu Rudolfovi.⁴⁹⁷ V paláci Buquoyů patřil byt Janu Nepomukovi.⁴⁹⁸ Apartmá v paláci Kolovratských z Novahrad sloužilo Františku Antonínovi.⁴⁹⁹ Na konec apartmá v domě Sweerts-Šporků obýval Filip Benitus. Inventář týkající se tohoto bytu je nejpodrobnější, proto bylo zvoleno jako nejvhodnější pro následující popis.⁵⁰⁰

Hrabě Filip Sweerts-Špork obýval apartmá složené z vlastního obytného pokoje a ložnice. Obytný pokoj měl dvě okna, z nichž bylo každé zdvojené v zimním období. V letním čase byla okna opatřena žaluziemi.⁵⁰¹ V pokoji se nacházel stůl z tvrdého dřeva se zeleným voskovaným plátnem. Na něm bylo umístěno kulaté tvrdé plivátko ve formě džbánku. Vedle stála tři křesla s opěrkami vyplétanými rákosem, jejichž sedadla byla nahoře polstrovaná a potažená jemným plátnem.⁵⁰² Dále v pokoji byla umístěna stará měkká šatní skříň, která byla natřena bíle a měla dvoje dveře a dvě zásuvky.⁵⁰³ V rohu místnosti se nacházel dubový hudební pultík pro kvarteta a vedle něho ještě čtyři další malé skládací stolní pultíky.⁵⁰⁴

V ložnici měl mladý pán umístěnu dubovou postel s bíle a zeleně pruhovanými závěsy z jemného plátna. Postel obsahovala dvě matrace, tři polštáře, jeden slavník, jeden žíněný

⁴⁹⁵ „Ein großes altes Schlafbett“, „ein Bild mit dem goldenen Rahmen“, „in der Ecke Toilettetisch aus dem Holz“ NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 156, kart. 1173. Inventář paláce v Praze na Hradčanech 1777.

⁴⁹⁶ „In Gnädiger junger Herrschaft Zimmern“ či „beim titulo jungem Herrn Grafen“ NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 155, kart. 1160. Inventář domu v Praze 1767; SOA Zámorsk, RA Šporků, inv. č. 435, evid. j. kn. 10, Inventář zařízení zámků rodu Sweerts-Šporků. Palác v Hyberské ulici v Praze 1797.

⁴⁹⁷ TAMTÉŽ.

⁴⁹⁸ NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 155, kart. 1160. Inventář domu v Praze 1767.

⁴⁹⁹ NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 140, kart. 1048. Inventář domu na Starém Městě pražském 1764.

⁵⁰⁰ SOA Zámorsk, RA Šporků, inv. č. 435, evid. j. kn. 10, Inventář zařízení zámků rodu Sweerts-Šporků. Palác v Hyberské ulici v Praze 1797.

⁵⁰¹ „Zimmer mit 2 Fenstern, Winterszeit mit Doppelfenster, und Sommerzeit mit Jalousies Fenstern versehen“ SOA Zámorsk, RA Šporků, inv. č. 435, evid. j. kn. 10, Inventář zařízení zámků rodu Sweerts-Šporků. Palác v Hyberské ulici v Praze 1797.

⁵⁰² „Tisch von hartem Holz mit grün gewichster Leinwand“, „runde Speitrugerle hartes“, „3 Sessel mit Rohr geflochtete Lehnen, deren Size oben gepolstert und mit Gradl überzogen“ SOA Zámorsk, RA Šporků, inv. č. 435, evid. j. kn. 10, Inventář zařízení zámků rodu Sweerts-Šporků. Palác v Hyberské ulici v Praze 1797.

⁵⁰³ „alte Garderobekasten, weicher, weiß angestrichen mit 2 Türen und 2 Schubladen“ TAMTÉŽ.

⁵⁰⁴ „eichenes Musikalien Pult zu den Quartetten und 4 eichene Taschenpult zum zusammenlegen“ TAMTÉŽ.

polštář podhlavník, jednu zimní deku se zeleným hedvábím a jednu letní deku s kartounem.⁵⁰⁵ Dále se v místnosti nacházely dva cestovní kufry či jedna mešní kniha, která byla položena na nočním stolku.⁵⁰⁶ V ložnici nechyběl ani pokojový záchod z tvrdého dřeva.⁵⁰⁷ Apartmá ostatních mladých šlechticů se shodují s popisovaným bytem v počtu místností, v zařízení a vybavení. Lišila se maximálně počtem nábytku a jeho barvou.⁵⁰⁸

Apartmá v paláci Wallisů představuje poslední příklad bytu, a to bytu, který obýval sourozenec majitele paláce. Jedná se o byt, jehož prostory vlastnil Wallisův bratr František. Ten sice zemřel o osm let dříve, než byl inventář sepsán, ovšem název jednoho pokoje zní „*Franz Zimmer*“. Dokazuje to, že pravděpodobně po jeho smrti nebyly místnosti přestavovány, nikdo jiný je neobýval. Pokoj byl dokonce uzamčen.⁵⁰⁹

Byt se nacházel se v druhém patře a skládal ze dvou místností. První se nazývala *Vorzimmer*. Inventář se nevěnoval popisu předpokoje podrobně. Omezil se jen na popis velkého přiborníku. Ten byl umístěn naproti vstupním dveřím. Byl vyroben ze dřeva a natřen zelenou barvou. Skládal se z dvanácti přihrádek a jedné malé skleněné skříňky.⁵¹⁰ Na zdech pokoje byly zachovány damaškové špalíry.⁵¹¹ Druhá místnost plnila funkci jak obytného pokoje, tak ložnice. V zadní části v rohu stála velká dřevěná hnědá postel s šesti malými polštáři a starým nočním stolkem.⁵¹² Intimní část prostoru byla rozdělena starou zelenou dřevěnou zástěnou.⁵¹³ V přední části se nacházely jen jedna stará dřevěná skříň a psací stůl, na kterém byly postaveny hodiny.⁵¹⁴

Z rozboru apartmá ostatních členů rodu vyplývá, že všechna byla umístěna do druhého patra paláce.⁵¹⁵ Z inventáře se nepodařilo zjistit jen umístění bytu Černínovy matky.⁵¹⁶

⁵⁰⁵ „*eichenes Bettstatt mit weiß und grün gestreiften Vorhängen mit 2 Matratzen, 3 Polster, 1 Strohsack, 1 Kopfpolster von Rosshaar, 1 Winterdecke mit grün seidener Spiegel und Sommerdecke mit Kartonspiegel*“ SOA Zámorsk, RA Šporků, inv. č. 435, evid. j. kn. 10, Inventář zařízení zámků rodu Sweerts-Šporků. Palác v Hyberské ulici v Praze 1797.

⁵⁰⁶ „*2 Reisenkoffer und 1 Messbuch*“, „*ein Nachttisch*“ TAMTÉŽ.

⁵⁰⁷ „*Leibstuhl von hartem Holz*“ TAMTÉŽ.

⁵⁰⁸ SOA Zámorsk, RA Šporků, inv. č. 435, evid. j. kn. 10, Inventář zařízení zámků rodu Sweerts-Šporků. Palác v Hyberské ulici v Praze 1797; NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 155, kart. 1160. Inventář domu v Praze 1767; NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 156, kart. 1173. Inventář paláce v Praze na Hradčanech 1777; NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 140, kart. 1048. Inventář domu na Starém Městě pražském 1764.

⁵⁰⁹ „*Dieses Zimmer ist geschlossen*“ NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 165, kart. 1238. Inventář domu u Černého Orla na Starém Městě pražském 1745.

⁵¹⁰ „*ein Gross grün Schenkisch aus Holz mit 12 Schubladen und 1 kleiner Kasten aus Glass*“ TAMTÉŽ.

⁵¹¹ „*Damast Spallier*“ TAMTÉŽ.

⁵¹² „*ein großes braunes Bett aus Holz mit 6 kleinen Polstern und ein alter Nachttisch*“ TAMTÉŽ.

⁵¹³ „*eine alter grüne Holzblende*“ TAMTÉŽ.

⁵¹⁴ „*eine alte Kasten aus Holz und ein Schreibtisch mit eine Uhr*“ TAMTÉŽ.

⁵¹⁵ SOA Zámorsk, RA Šporků, inv. č. 435, evid. j. kn. 10, Inventář zařízení zámků rodu Sweerts-Šporků. Palác v Hyberské ulici v Praze 1797; NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 155, kart. 1160. Inventář domu v Praze 1767; NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 156, kart. 1173. Inventář paláce v Praze na Hradčanech 1777; NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 140, kart. 1048. Inventář domu na Starém Městě pražském 1764.

Všechna apartmá se skládala ze dvou místností. Přičemž jediný František Wallis měl ze dvou místností jednu určenou pro předpokoj. Ostatní byty ho neobsahovaly, skládaly se jen z vlastního pokoje a ložnice.⁵¹⁷ Všechna apartmá obsahovala menší počet nábytku a dosahovala menších rozměrů než pánské či dámské byty. Jinak se ale zařízení v zásadě s nimi shodovalo.⁵¹⁸

Hostinská apartmá se stala posledním druhem bytů, jež se v palácích vyskytovala. Dvořanský život ve velkém šlechtickém paláci počítal s častými návštěvami a pobytem urozených hostů. Z toho důvodu byla sídla vybavena pokoji a komorami (ložnicemi) pro jejich ubytování.⁵¹⁹ Z tabulky č. 6 vyplývá, že nejvíce bytů pro hosty obsahovaly paláce Černínů z Chudenic a Sweerts-Šporků, jež poskytovaly svým hostům tři byty. Oproti tomu v paláci Wallisů se nenechával podle inventáře žádný.⁵²⁰ Mezi těmito byty byly rozdíly ve skladbě prostor. Palác Buquoyů a Černínů obsahovaly apartmá vždy o dvou pokojích.⁵²¹ V případě Novohradských z Kolovrat a Sweerts-Šporků lze označovat hostinské prostory spíše jako hostinské pokoje, jelikož obsahovaly jen jednu místnost, v které bylo umístěno vždy šest postelí, různý počet křesel, stolů a kolem pěti skříní. Na oknech visely závěsy a na zdi každého pokoje bylo umístěno vždy jedno zrcadlo. Místnost prakticky plnila funkci vlastního pokoje a ložnice.⁵²²

Pro vytvoření představy o podobě hostinského bytu, jenž se skládal ze dvou pokojů, poslouží apartmá Černínského paláce.⁵²³ V prvním hostinském pokoji se nacházely v rohu místnosti čtyři postele.⁵²⁴ Vedle nich byla postavena zástěna, která poskytovala hostům větší intimitu. Z její druhé strany stálo šest starých zelených damaškových křesel, dále jedno křeslo ze sukna, jedno kožené křeslo a jedna červená židle ze sukna s opěrkou, u níž stál jeden stůl

⁵¹⁶ NA Praha, Fideikomisionní spisy, inv. č. 156, kart. 1173. Inventář paláce v Praze na Hradčanech 1777.

⁵¹⁷ TAMTÉŽ; SOA Zámorsk, RA Šporků, inv. č. 435, evid. j. kn. 10, Inventář zařízení zámků rodu Sweerts-Šporků. Palác v Hyberské ulici v Praze 1797; NA Praha, Fideikomisionní spisy, inv. č. 155, kart. 1160. Inventář domu v Praze 1767; NA Praha, Fideikomisionní spisy, inv. č. 140, kart. 1048. Inventář domu na Starém Městě pražském 1764; NA Praha, Fideikomisionní spisy, inv. č. 165, kart. 1238. Inventář domu u Černého Orla na Starém Městě pražském 1745.

⁵¹⁸ TAMTÉŽ.

⁵¹⁹ PETRÁŇ, J. a KOL. *Dějiny*. II/1, s. 232.

⁵²⁰ Viz TABULKA č. 7. Pozn. Vedle Wallisů ani palác Kinských neměl žádné hostinské apartmá podle inventáře v době, kdy byl pronajímán. SOA Zámorsk, RA Kinských (Chlumec), inv. č. 2883, kart. 141, inventář pražských domů 1760; SOA Zámorsk, RA Kinských (Chlumec), inv. č. 754, kart. 40, inventář pražského domu 1769; SOA Zámorsk, RA Kinských (Chlumec), inv. č. 799, kart. 41, inventář nábytku v majorátním domě 1774.

⁵²¹ TAMTÉŽ; NA Praha, Fideikomisionní spisy, inv. č. 155, kart. 1160. Inventář domu v Praze 1767.

⁵²² NA Praha, Fideikomisionní spisy, inv. č. 140, kart. 1048. Inventář domu na Starém Městě pražském 1764; SOA Zámorsk, RA Šporků, inv. č. 435, evid. j. kn. 10, Inventář zařízení zámků rodu Sweerts-Šporků. Palác v Hyberské ulici v Praze 1797.

⁵²³ NA Praha, Fideikomisionní spisy, inv. č. 156, kart. 1173. Inventář paláce v Praze na Hradčanech 1777.

⁵²⁴ „In 2ten Stock Im Iten Gastzimmer 4 Brückenbett“ TAMTÉŽ.

z měkkého dřeva.⁵²⁵ Okno zdobily dva bílé plátěné a dva staré rášlové okenní závěsy. Z rozboru zařízení místnosti je zřejmé, že měla funkci ložnice.⁵²⁶

Na zdi druhé místnosti obytného pokoje viselo proti dveřím zrcadlo v černém rámu.⁵²⁷ Tato místnost byla vybavena velkým počtem stolů. Jednalo se o jeden dubový stůl, jeden stůl z měkkého dřeva, jeden lakovaný a dva obyčejné stoly.⁵²⁸ Dále tam stály dvě skříně, jedna dýhovaná a druhá stará z měkkého dřeva.⁵²⁹ Host se mohl usadit do jednoho starého spacího křesla.⁵³⁰ Nakonec popisuje inventář jeden žlutý taftový závěs, jenž visel na okně.⁵³¹

Hostinské byty byly umístěny ve všech případech do druhých pater, kde byla umístěna všechna vedle sebe v jedné řadě. Vždy se jednalo o místnosti, které obsahovaly jen jedno okno podle poskytnutých inventářů. Z analýzy inventáře vyplývá, že se jednalo o poměrně bohatě zdobené byty. Jejich zdi byly zdobeny zrcadly, na oknech visely závěsy z drahých látek či nábytek byl čalouněný. Pokoje obsahovaly prakticky všechno zařízení, které se vyskytovalo v pánských bytech, ovšem v menším měřítku. Každý šlechtický rod se chtěl před svými hosty co možná nejlépe reprezentovat.⁵³²

Poslední prostory jednotlivých paláců byly obývány služebnictvem. Tabulka č. 9 představuje, jaké funkce služebných měly v inventáři zaznamenaný svůj pokoj. Dále ukazuje, že v každém paláci se nacházel vždy pokoj určený pro lokaje „*Lakai Zimmer*“ (panský sluha).⁵³³ Kromě Kolovratského paláce se ostatní dále shodují v místnosti určené pro oficíry „*Offizier Zimmer*“ a obecně pro služebné „*Zimmer für Dienstbar*“, kteří nebyli blíže určeni. Poté už se paláce začínají odlišovat v dalších pokojích určených pro své služebné.⁵³⁴

Všechny analyzované inventáře se shodují v umístění pokojů lokajů, kuchařů či oficírů a ostatních blíže neurčených služebných do prostor přízemí rezidencí. V Kolovratském paláci tam byl umístěn navíc ještě „*Mönsch Kammer*“⁵³⁵ a ve Sweerts-Šporkovském paláci pokoj

⁵²⁵ „1 Schirm“, „6 alt grün Damast Sesseln, 1 tuchener Sessel, 1 lederner detto“, „1 rot tuchene Lehnstuhl, 1 Tisch von weichem Holz“ NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 156, kart. 1173. Inventář paláce v Praze na Hradčanech 1777. Příloha č. 3.

⁵²⁶ „2 weiß Leinwandfenstervorhänge, und 2 alt Raschel detto“ TAMTÉŽ.

⁵²⁷ „Im 2. Zimmer ein Spiegel mit dem schwarzen Rahmen“ TAMTÉŽ.

⁵²⁸ „1 eichene Tisch“, „1 Tisch von weichem Holz“, „1 lackiertes detto“, „dann 2 ordinäre Tische“ TAMTÉŽ.

⁵²⁹ „1 fournierter Kasten“, „1 alter Kasten von weichem Holz“ TAMTÉŽ.

⁵³⁰ „1 alter Schlafsessel“ TAMTÉŽ.

⁵³¹ „1 gelb taffeter Fenstervorhang“ TAMTÉŽ.

⁵³² SOA Zámorsk, RA Šporků, inv. č. 435, evid. j. kn. 10, Inventář zařízení zámků rodu Sweerts-Šporků. Palác v Hyberské ulici v Praze 1797; NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 155, kart. 1160. Inventář domu v Praze 1767; NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 140, kart. 1048. Inventář domu na Starém Městě pražském 1764; NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 156, kart. 1173. Inventář paláce v Praze na Hradčanech 1777.

⁵³³ TABULKA č. 9.

⁵³⁴ TAMTÉŽ.

⁵³⁵ NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 140, kart. 1048. Inventář domu na Starém Městě pražském 1764.

pro pradelny „*Waschmenschler Zimmer*“.⁵³⁶ Majitelé těchto dvou paláců umístili pokoje služebnictva jen do přízemí. Souviselo to s hospodářským zázemím, ve kterém tyto osoby pracovaly. Z toho důvodu obývali pokoje v nejbližších možných prostorách.⁵³⁷

Zařízení a vybavení místností odpovídalo jejich zaměstnání. Pokoje byly vybaveny bez výjimky stejně. Zařízení se lišilo jen podle počtu osob, jež v něm přebývaly. Například v lokajském pokoji v paláci Sweerts-Šporků byly umístěny tři obyčejné postele se stejným počtem matrací ze sena, dále dvěma polštáři a třemi dekami.⁵³⁸ Věci si mohli uschovat do staré skříně nebo velké bílé šatní skříně, jež doplňovala v pokoji postavená cestovní truhla.⁵³⁹ V pokoji byl umístěn rovněž měkký bílý stůl s třemi židlemi s opěrkou a nakonec s dvěma stejnými, ale rozbitými židlemi.⁵⁴⁰

TABULKA č. 9: Výčet jednotlivých prostor paláce obývaných služebnictvem⁵⁴¹

Palác	pokoje služebnictva
Buquoyský	lokaj, oficír, sluha, sekretář, hofmistr
Černínský	lokaj, oficír, sluha (2), sekretář, hofmistr, kuchař, písař, doktor
Kolovratský	lokaj, kuchař, mnišský
Sweerts-Šporků	lokaj, oficír, sluha, pradelna,
Wallisů	lokaj, oficír, sluha, kuchař, komorník

Palác Wallisů poskytoval navíc pokoj pro komorníka v prvním patře.⁵⁴² Ještě o patro výš měli své pokoje sekretáři a správci v Buquoyském a Černínském paláci.⁵⁴³ Jednalo se o pokoje sekretářů, hofmistrů, písařů, doktora čili správců, jejichž zařízení bylo odlišné od

⁵³⁶ SOA Zámorsk, RA Šporků, inv. č. 435, evid. j. kn. 10, Inventář zařízení zámků rodu Sweerts-Šporků. Palác v Hyberské ulici v Praze 1797.

⁵³⁷ TAMTÉŽ.

⁵³⁸ „3 Bettstätte ordinäre mit 3 Heumatratzen, 2 Bettpolster, 3 Decken“ SOA Zámorsk, RA Šporků, inv. č. 435, evid. j. kn. 10, Inventář zařízení zámků rodu Sweerts-Šporků. Palác v Hyberské ulici v Praze 1797.

⁵³⁹ „1 alter Gewährkasten, großer weißer Kleideschranken, 1 Reisetruhen“ TAMTÉŽ.

⁵⁴⁰ „1 weicher weißer Tisch, 3 detto Lehnstühle, 2 detto zerbrochene“ TAMTÉŽ. Příloha č. 2.

⁵⁴¹ Pozn. Palác Kinských není součástí tabulky opět z důvodu pronajímání domu. Inventáře se nezmiňují o žádném pokoji určeném pro služebnictvo. SOA Zámorsk, RA Šporků, inv. č. 435, evid. j. kn. 10, Inventář zařízení zámků rodu Sweerts-Šporků. Palác v Hyberské ulici v Praze 1797; NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 155, kart. 1160. Inventář domu v Praze 1767; NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 140, kart. 1048. Inventář domu na Starém Městě pražském 1764; NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 165, kart. 1238. Inventář domu u Černého Orla na Starém Městě pražském 1745; NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 156, kart. 1173. Inventář paláce v Praze na Hradčanech 1777.

⁵⁴² NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 165, kart. 1238. Inventář domu u Černého Orla na Starém Městě pražském 1745.

⁵⁴³ NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 155, kart. 1160. Inventář domu v Praze 1767; NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 156, kart. 1173. Inventář paláce v Praze na Hradčanech 1777.

osob zaměstnaných v hospodářském zázemí v přízemí. Všechny tyto místnosti byly vybaveny luxusnějším druhem nábytku.⁵⁴⁴ V pokoji hofmistra v Buquoyském paláci stála v rohu jedna obyčejná postel, u které byl kulatý stůl a na něm noční lampa.⁵⁴⁵ Podél stěny byla umístěna nová skříň na spisy a stará skříň s komodou, na níž stály jedny poškozené hodiny.⁵⁴⁶ Na opačné zdi viselo devět obrazů.⁵⁴⁷ Uprostřed místnosti stály dva stoly potažené zeleným sukmem, na kterých byl položen jeden velký dalekohled a tři malé.⁵⁴⁸ Kolem stála čtyři stará různorodá křesla s jedním sofa potaženým rovněž zeleným plátnem.⁵⁴⁹ V dalším rohu stál pult, na kterém byly položeny inženýrské potřeby.⁵⁵⁰ Naposledy zmiňované pokoje úředníků měly své vybavení přizpůsobené náplni práce, kterou v paláci vykonávali.⁵⁵¹

V 18. století šlechta postupně začala klást stále větší důraz na to, aby byl interiér sídla co nejlépe vyzdoben. Z toho důvodu poměrně často docházelo k tomu, že náklady na výzdobu domu přesáhly náklady na jeho výstavbu. Vnitřní vybavení sídel souviselo s osobním vkusem majitelů, dále s majetkovými poměry či v neposlední řadě se způsobem využívání těchto budov.⁵⁵² Analyzované paláce vykazují poměrně kompletní vybavení interiéru, jež bylo zaznamenáváno do jednotlivých inventářů. Ty se většinou shodují v případě podrobnějšího popisu zejména sedacího nábytku v tom, že se téměř vždy jedná o zařízení v zeleném či červeném provedení, přičemž nejvíce nábytku měli v zeleném provedení Wallisové, dále také Černínové, jež ovšem tuto barvu měli často doplněnou barvou červenou.⁵⁵³ Tyto dvě barvy se nejhojněji vyskytovaly rovněž u Kolovratského paláce⁵⁵⁴ a pronajímaného paláce Kinských, jehož nájemníci si své byty najímali včetně zařízení, jímž byly byty vybaveny již od Kinských. V tomto případě charakterizuje červeno-zelená kombinace barev uvedený rod.

⁵⁴⁴ NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 156, kart. 1173. Inventář paláce v Praze na Hradčanech 1777.

⁵⁴⁵ „1 ordinäre Bettstatt“, „1 runder Tisch“, „1 Nachtlampe“ NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 155, kart. 1160. Inventář domu v Praze 1767.

⁵⁴⁶ „1 neuer Schrifftenkasten“, „1 alter Kasten“, „1 Komode Kasten“, „1 schlechte Stockuhr“ TAMTÉŽ.

⁵⁴⁷ „9 Stücke Bilder“ TAMTÉŽ.

⁵⁴⁸ „2 Tische mit grünem Tuch überzogen“, „1 großer Perpektiv“, „3 kleine detto“ TAMTÉŽ.

⁵⁴⁹ „4 Stücke alt ungleiche Sesseln“, „mit grüner Leinwand überzogene Sofa“ TAMTÉŽ.

⁵⁵⁰ „1 Pultbrett“, „1 Ingenieur Reisezeug“ TAMTÉŽ.

⁵⁵¹ TAMTÉŽ; NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 156, kart. 1173. Inventář paláce v Praze na Hradčanech 1777.

⁵⁵² PETRÁŇ, J. a KOL. *Dějiny*. II/1, s. 329-333.

⁵⁵³ „ein grüner Tisch mit 4 grünen Sesseln und 2 grüne Stühle“ SOA Zámrsk, RA Šporků, inv. č. 435, evid. j. kn. 10, Inventář zařízení zámků rodu Sweerts-Šporků. Palác v Hybernské ulici v Praze 1797; SOA Zámrsk, RA Šporků, inv. č. 435, evid. j. kn. 10, Inventář zařízení zámků rodu Sweerts-Šporků. Dobřenský dům 1799. „8 grünen Sesseln mit 2 roten Sofa“ NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 156, kart. 1173. Inventář paláce v Praze na Hradčanech 1777.

⁵⁵⁴ NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 140, kart. 1048. Inventář domu na Starém Městě pražském 1764.

Důkazem toho jsou například tři červená kanape, šest velkých zelených a tři malá červená křesla.⁵⁵⁵

Na většině stěn pokojů se vyskytovaly textilní tapety nejrůznějších barev či damaškové nizozemské špalíry, a to zejména v případě pánských, dámských či hostinských.⁵⁵⁶ Což bylo v 18. století hojně používáno. Josef Petráň se rovněž zmiňuje o výskytu textilních tapet napínaných v dřevěných rámech, dále o tapetách, které byly z čínského papíru a byly lepené. Stěny mohly být také pokryté mramorem, který se na nich objevoval vzácněji již od první poloviny 18. století. Ovšem poslední dvě varianty, o nichž se autor zmiňuje, se v žádném ze zkoumaných inventářů nevyskytovaly.⁵⁵⁷ V jednom blíže neurčeném pokoji v paláci Kinských byly dokonce zachovány na zdech závěsy zvané koltry, vyrobené ze zeleného sukna.⁵⁵⁸

Zdi obytných pokojů byly zdobeny vedle obrazů zrcadly, která se vyskytovala ve všech apartmá včetně těch hostinských. Ovšem nejhojněji zdobila zrcadla stěny dámských apartmá - jako například zrcadlo v pozlaceném černě stříkaném rámu v obytném pokoji hraběnky Novohradské z Kolovrat.⁵⁵⁹ V pronajímaném paláci Kinských se dokonce nacházely dvě zrcadlové stěny, jedna se čtyřmi velkými a čtyřmi malými zrcadly a jedna u krbu.⁵⁶⁰ Rozměrná zrcadla hrála v 18. století velkou roli. Doplnovala kompozici interiéru.⁵⁶¹ Na stropěch obytných místností byly zavěšeny zejména skleněné lustry. V hostinském apartmá Kolovratského paláce visel skleněný lustr na zelené hedvábné šňůře.⁵⁶² Inventář Černínského paláce se soustředí místo popisu šňůry lustru na to, kolik žárovek obsahoval. V případě apartmá se jednalo nejčastěji o lustry s pěti či šesti světly a v pokojích služebnictva se popis omezil jen na výčet lustrů.⁵⁶³

⁵⁵⁵ „3 rote Kanape“, „6 grosse grüne und 3 kleine rote Sesseln“ SOA Zámorsk, RA Kinských (Chlumec), inv. č. 799, kart. 41, inventář nábytku v majorátním domě 1774.

⁵⁵⁶ „mit Damast Niederländischen Spalieren“ NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 155, kart. 1160. Inventář domu v Praze 1767.

⁵⁵⁷ PETRÁŇ, J. a KOL. *Dějiny*. II/1, s. 329.

⁵⁵⁸ SOA Zámorsk, RA Kinských (Chlumec), inv. č. 799, kart. 41, inventář nábytku v majorátním domě 1774.

⁵⁵⁹ „Spiegel mit vergoldeten schwarz gespritzten Rahm“ NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 140, kart. 1048. Inventář domu na Starém Městě pražském 1764.

⁵⁶⁰ „ein Trumeau mit vier grossen und vier kleinen Spiegeln“, „ein Trumeau bei dem Camin“ SOA Zámorsk, RA Kinských (Chlumec), inv. č. 799, kart. 41, inventář nábytku v majorátním domě 1774.

⁵⁶¹ PETRÁŇ J. a KOL. *Dějiny*. II/1, s. 329.

⁵⁶² „gläserne Luster an einer grün seidenen Schnur“ NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 140, kart. 1048. Inventář domu na Starém Městě pražském 1764.

⁵⁶³ „Luster mit 5 (8) Lampen“, „ein Luster“ NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 156, kart. 1173. Inventář paláce v Praze na Hradčanech 1777.

Okna pokojů zdobily různé závěsy vyrobené z luxusních látek, jako tomu bylo v ložnici hraběnky Černínové, kde visely dva zelené taftové závěsy se zlatými lemy,⁵⁶⁴ či v paláci Kolovratů, kde pokoj zdobily čtyři karmínově červené damaškové závěsy.⁵⁶⁵ Všechny pronajímané ložnice v paláci Kinských se shodovaly v tom, že jejich závěsy na oknech byly v zelené barvě⁵⁶⁶ a pánské ložnice byly navíc vybaveny orientálními tureckými koberci, které se vedle paláce Kinských nacházely rovněž v Černínském paláci.⁵⁶⁷ Mladý hrabě Sweerts-Špork měl ve svém apartmá šest kožešinových předložek.⁵⁶⁸ Všechno vyjmenované vybavení se vyskytovalo jen v jednotlivých apartmá. Pokoje služebnictva byly vybaveny velice spoře, což platí pro všechny paláce.⁵⁶⁹

V žádném z obývaných bytů paláce nechyběla kachlová kamna, která se vždy nacházela v obytných pokojích. Pokoje v jednotlivých apartmá byly vytápěny, protože sloužily k dennímu pobývání. Tím se lišily od komor, ložnic, skladových a spojovacích prostor, které vytápěny nebyly.⁵⁷⁰ Kamna se často stávala dominantou interiéru paláce. Podle barvy kamen byl pojmenován dokonce jeden pokoj v paláci Kinských. Jednalo se o označení zeleného pokoje s velkými zelenými kachlovými kamny.⁵⁷¹ Podle Petra Petráně „Ornamentální plastická výzdoba formovala bohatší tvary barokních kamen, jež se většinou podřizovala slohovému sladění s vnitřním zařízením i mobiliářem místnosti. Tomu odpovídal i tvar velkých reliéfních kachlů.“⁵⁷² Přesnější popis kamen lze vypožorovat z inventářů jednotlivých paláců, jejich kamna byla odlišná. Inventáře Buquoyského, Černínského

⁵⁶⁴ „2 grün taffetene Fenstervorhänge mit Goldborten“ NA Praha, Fideikomisionní spisy, inv. č. 156, kart. 1173. Inventář paláce v Praze na Hradčanech 1777.

⁵⁶⁵ „Karmesin rot Damast Vorhang“ NA Praha, Fideikomisionní spisy, inv. č. 140, kart. 1048. Inventář domu na Starém Městě pražském 1764.

⁵⁶⁶ „Tücher an Fenstern in grüner Farbe“ SOA Zámrsk, RA Kinských (Chlumec), inv. č. 2883, kart. 141, inventář pražských domů 1760.

⁵⁶⁷ „orient Türkischen Teppich“ NA Praha, Fideikomisionní spisy, inv. č. 156, kart. 1173. Inventář paláce v Praze na Hradčanech 1777; SOA Zámrsk, RA Kinských (Chlumec), inv. č. 799, kart. 41, inventář nábytku v majorátním domě 1774.

⁵⁶⁸ „6 Pelzvorleger“ SOA Zámrsk, RA Šporků, inv. č. 435, evid. j. kn. 10, Inventář zařízení zámků rodu Sweerts-Šporků. Dobřenský dům 1799.

⁵⁶⁹ NA Praha, Fideikomisionní spisy, inv. č. 155, kart. 1160. Inventář domu v Praze 1767; NA Praha, Fideikomisionní spisy, inv. č. 156, kart. 1173. Inventář paláce v Praze na Hradčanech 1777; NA Praha, Fideikomisionní spisy, inv. č. 140, kart. 1048. Inventář domu na Starém Městě pražském 1764; NA Praha, Fideikomisionní spisy, inv. č. 165, kart. 1238. Inventář domu u Černého Orla na Starém Městě pražském 1745; SOA Zámrsk, RA Šporků, inv. č. 435, evid. j. kn. 10, Inventář zařízení zámků rodu Sweerts-Šporků. Palác v Hyberské ulici v Praze 1797; SOA Zámrsk, RA Šporků, inv. č. 435, evid. j. kn. 10, Inventář zařízení zámků rodu Sweerts-Šporků. Dobřenský dům 1799.

⁵⁷⁰ NEUDERTO VÁ, M. „Item ve velkém fraucimře před lusthausem se nachází...“, s. 176, 184.

⁵⁷¹ „grün Zimmer mit groß grün Kachel Ofen“ SOA Zámrsk, RA Kinských (Chlumec), inv. č. 799, kart. 41, inventář nábytku v majorátním domě 1774.

⁵⁷² PETRÁŇ J. a KOL. *Dějiny*. II/1, s. 329.

a Sweerts-Šporkovského paláce se nevěnují téměř vůbec výčtu ani popisu kamen, která byla bezpochyby součástí obytných prostor.⁵⁷³

Palác Kinských byl vybaven kamny, jejichž kachle měly nejčastěji zelenou či bílou glazuru, stála zde například bílá kamna s mosazným světlem⁵⁷⁴ nebo zelená kachlová kamna.⁵⁷⁵ Bezpochyby nejvíce se věnuje jejich výčtu inventář Kolovratského paláce, který prakticky v každé místnosti obytných apartmá jmenuje příklad drážďanských kamen, a to dvoubarevných. Vždy je jedna barva bílá a druhá se mění.⁵⁷⁶ Kamna, jež se nacházejí v paláci v druhém patře, jsou vždy jen hnědé barvy a opět drážďanská.⁵⁷⁷ Nakonec Wallisové ve svém paláci měli umístěna nejčastěji černá kachlová kamna.⁵⁷⁸

Co se týče četnosti předmětů nebo zařízení, které bylo jako součást celého paláce zaznamenáno inventáři, stojí na prvním místě nábytek. Je to z důvodu, že se stoly, křesla, židle, skříně či postele nacházely jak v obytných, tak reprezentačních prostorech. Tuto základní skupinu nábytku můžeme rozdělit podle členění Milana Tognera na tyto typy: zaprvé nábytek sedací (pohovka, křeslo či židle), zadruhé na nábytek stolový (stůl, psací stůl, noční či toaletní stolek), zatřetí na skříňový nábytek (skřín, kabinet, příborník či truhla), jež slouží k uskladnění oděvu, luxusních předmětů či nádobí. A začtvrté se jedná o nábytek sloužící v době spánku (postel, odpočívadlo). Nakonec se autor věnuje ještě interiérovým doplňkům, jež mají utilitární charakter (například kufr, plivátko či hodiny).⁵⁷⁹

Nyní se text bude věnovat přesnějšímu popisu jednotlivých kusů nábytku podle Tognerova základního dělení. Komisaři zapisující do inventáře nábytek nalezený v paláci se nevěnovali moc jeho podrobnému popisu. Z toho vyplývá, že nábytek byl nejčastěji popisován velmi stroze.⁵⁸⁰ Podle analýzy všech poskytnutých inventářů si hleděli komisaři u jednotlivého nábytku nejvíce jeho počtu. U každého zařízení je udán jeho počet. Dále se zabývali barvou, velikostí, materiálem, stářím či stavem opotřebenosti. Dosvědčující jsou

⁵⁷³ NA Praha, Fideikomisionní spisy, inv. č. 155, kart. 1160. Inventář domu v Praze 1767; NA Praha, Fideikomisionní spisy, inv. č. 156, kart. 1173. Inventář paláce v Praze na Hradčanech 1777; SOA Zámorsk, RA Šporků, inv. č. 435, evid. j. kn. 10, Inventář zařízení zámků rodu Sweerts-Šporků. Palác v Hyberské ulici v Praze 1797; SOA Zámorsk, RA Šporků, inv. č. 435, evid. j. kn. 10, Inventář zařízení zámků rodu Sweerts-Šporků. Dobřenský dům 1799.

⁵⁷⁴ „*ein weißer Ofen mit messigeren Lichtern*“ SOA Zámorsk, RA Kinských (Chlumec), inv. č. 799, kart. 41, inventář nábytku v majorátním domě 1774.

⁵⁷⁵ „*ein grüner Kachel Ofen*“ SOA Zámorsk, RA Kinských (Chlumec), inv. č. 754, kart. 40, inventář pražského domu 1769.

⁵⁷⁶ „*Dresdner Ofen weiß und blau*“, „*Dresdner Ofen grün und weiß*“ NA Praha, Fideikomisionní spisy, inv. č. 140, kart. 1048. Inventář domu na Starém Městě pražském 1764.

⁵⁷⁷ „*Dresdner Ofen braun*“ TAMTÉŽ.

⁵⁷⁸ „*ein schwarzer Kachel Ofen*“ NA Praha, Fideikomisionní spisy, inv. č. 165, kart. 1238. Inventář domu u Černého Orla na Starém Městě pražském 1745.

⁵⁷⁹ TOGNER, M. *Historický nábytek*, s. 39-41.

⁵⁸⁰ HOLASOVÁ, A. *Poznámky*, s. 119 - 120.

mimo jiné tyto zápisy: „12 Sessel“,⁵⁸¹ „weiß angestrichene Schränke“,⁵⁸² „ein alter brauner Tisch weicher“,⁵⁸³ „ein abgenutzer Tisch“,⁵⁸⁴ „Schrank zum Kleider“,⁵⁸⁵ či „alte Kanappe mit 8 roten Sesseln“.⁵⁸⁶

Sedací nábytek se ve všech zkoumaných inventářích vyskytoval nejčastěji. Dále se dělil na stolice (Siebel), židle (Stuhl), křesla (Sesseln) nebo taburety (Taburett). Tento nábytek se nacházel zejména v obytných prostorech, kde byl většinou čalouněný. V pánském apartmá Wallisů nesměly například chybět taburety s potahem z lesklého zeleného plátna provázené žlutým křeslem s opěradlem doplněným zeleným damaškem.⁵⁸⁷ Mohl být rovněž potažen kůží, jako tomu tak bylo v případě pěti černých kožených křesel umístěných v hlavním obytném pokoji pánského bytu v paláci Kinských.⁵⁸⁸ Sedacím nábytkem, který se nacházel v pokojích služebnictva, byly nejčastěji dřevěné nečalouněné židle.⁵⁸⁹ Typickým příkladem sedacího nábytku, jenž se rovněž vyskytoval v palácích zejména v kuchyních, popř. v jídelnách, byly dřevěné židle (*holzern Stuhle*) nebo dlouhé lavice.⁵⁹⁰

Za sedacím nábytkem následují v četnosti stoly nejrůznějších tvarů a velikostí. Ani tento druh nábytku nechyběl prakticky v žádné místnosti paláce. V hostinském apartmá Buquoyů se nacházel v jednom pokoji čtyřhranný stůl potažený červeným sukem a dva velké dřevěné stoly.⁵⁹¹ V 17. století došlo k většímu rozvoji psacích stolů, které se nacházely v paláci zejména v obytných pokojích apartmá či jejich ložnicích. Jejich součástí byly vždy přihrádky. Například v pánském apartmá v prvním patře domu Kinských se nacházel jeden psací stůl s pěti zásuvkami.⁵⁹² Hrabě Sweerts-Špork měl ve svém kulečnickovém pokoji k dispozici hrací stolky (*Spieltisch*).⁵⁹³ Vlastnili je i ostatní šlechtici, ale rovněž i šlechtičny, které mimo to umísťovaly do svých ložnic vedle nočních stolků (*Nachttisch*) navíc toaletní

⁵⁸¹ NA Praha, Fideikomisionní spisy, inv. č. 140, kart. 1048. Inventář domu na Starém Městě pražském 1764.

⁵⁸² NA Praha, Fideikomisionní spisy, inv. č. 156, kart. 1173. Inventář paláce v Praze na Hradčanech 1777.

⁵⁸³ NA Praha, Fideikomisionní spisy, inv. č. 165, kart. 1238. Inventář domu u Černého Orla na Starém Městě pražském 1745.

⁵⁸⁴ SOA Zámorsk, RA Kinských (Chlumec), inv. č. 799, kart. 41, inventář nábytku v majorátním domě 1774.

⁵⁸⁵ SOA Zámorsk, RA Šporků, inv. č. 435, evid. j. kn. 10, Inventář zařízení zámků rodu Sweerts-Šporků. Dobřenský dům 1799.

⁵⁸⁶ NA Praha, Fideikomisionní spisy, inv. č. 155, kart. 1160. Inventář domu v Praze 1767.

⁵⁸⁷ „Taborett mit Überzug von grüner Glanz Leinwand“, „gelb Lehnsessel mit grünem Damaskus“ NA Praha, Fideikomisionní spisy, inv. č. 165, kart. 1238. Inventář domu u Černého Orla na Starém Městě pražském 1745.

⁵⁸⁸ „fünf schwarze lederne Sessel“ SOA Zámorsk, RA Kinských (Chlumec), inv. č. 799, kart. 41, inventář nábytku v majorátním domě 1774.

⁵⁸⁹ „nur 8 Stühle von Holz“ NA Praha, Fideikomisionní spisy, inv. č. 155, kart. 1160. Inventář domu v Praze 1767.

⁵⁹⁰ TAMTÉŽ; NA Praha, Fideikomisionní spisy, inv. č. 140, kart. 1048. Inventář domu na Starém Městě pražském 1764.

⁵⁹¹ „Im Gastzimmer vierecketer mit roten Tuch überzogen Tisch“, „zwei große Tische von Holz“ NA Praha, Fideikomisionní spisy, inv. č. 155, kart. 1160. Inventář domu v Praze 1767.

⁵⁹² „ein Schreibtisch mit fünf Schubladen“ TAMTÉŽ.

⁵⁹³ SOA Zámorsk, RA Šporků, inv. č. 435, evid. j. kn. 10, Inventář zařízení zámků rodu Sweerts-Šporků. Dobřenský dům 1799.

stolky (*Toilettentisch*).⁵⁹⁴ Poslední druh tohoto nábytku se vyskytoval v prostorách hospodářského zázemí. Nejčastěji se jednalo o klasické měkké dřevěné stoly⁵⁹⁵ či dlouhé a velké stoly.⁵⁹⁶

V palácích se vyskytoval dále v hojném počtu úložný nábytek, jenž sloužil pro uložení oděvu, nádobí, šperků či dalších sezónních předmětů. Tento druh nábytku byl umístěn nejčastěji do prostor předpokojů, komor, šaten či na půdu nebo pod schody a rozhodně by se bez něj žádný palác neobešel. Všechny inventáře se shodují v zásadě v popisu mnoha skříní, do nichž se věci ukládaly. Jak v Kolovratském, tak v ostatních palácích se jednalo hlavně o staré skříně z měkkého dřeva, většinou v hnědé barvě.⁵⁹⁷ V paláci Kinských poskytl svůj prostor pro uložení prádla bíle kovaný prádelník.⁵⁹⁸

Lůžka se vyskytovala ve všech apartmá, místnostech pro služebné, prakticky v každé obytné místnosti v paláci. V ložnicích pánských a dámských bytů se jednalo o postele kovové konstrukce, které byly velkých rozměrů a byly opatřeny nebesy, jejichž závěsy se zhotovovaly ze vzácných látek, například damaškové.⁵⁹⁹ Součástí každého takového lůžka měly být dále povlečené peřiny spodní, které byly zpravidla dvě, dále peřina svrchní, jeden až dva polštáře, poduška a prostěradlo, nezbytnou součástí byly matrace.⁶⁰⁰ Inventář Wallisů se zmiňuje o lůžkovinách jedné postele. Obsahovala čtyři polštáře, dvě deky z potištěného plátna, žíněnou matraci, dvě prostěradla a slamník.⁶⁰¹ Jiná lůžka v paláci měla obvykle podobu dřevěných postelí. Zpravidla byla určena pro jednu osobu. Byla prostá, dřevěná a sloužila spíše jen na příležitostná přenocování. V hospodářském zázemí se vyskytovalo obvykle více, např. až osm dřevěných postelí určených pro jednu osobu.⁶⁰²

⁵⁹⁴ Například toaletní stolek hraběnky Buqoyové. NA Praha, Fideikomisionní spisy, inv. č. 155, kart. 1160. Inventář domu v Praze 1767.

⁵⁹⁵ „*lange Taffeln*“, „*grosse Taffeln*“ SOA Zámorsk, RA Šporků, inv. č. 435, evid. j. kn. 10, Inventář zařízení zámků rodu Sweerts-Šporků. Dobřenský dům 1799.

⁵⁹⁶ „*holze weiche Tische*“ SOA Zámorsk, RA Kinských (Chlumec), inv. č. 799, kart. 41, inventář nábytku v majorátním domě 1774.

⁵⁹⁶ „*lange und groÙe Tische*“ NA Praha, Fideikomisionní spisy, inv. č. 165, kart. 1238. Inventář domu u Černého Orla na Starém Městě pražském 1745.

⁵⁹⁷ „*alte braun weiche Holzschränke*“ NA Praha, Fideikomisionní spisy, inv. č. 140, kart. 1048. Inventář domu na Starém Městě pražském 1764.

⁵⁹⁸ TOGNER, M. *Historický nábytek*, s. 53; „*weiss beschlagen Wasche Kasten*“ SOA Zámorsk, RA Kinských (Chlumec), inv. č. 2883, kart. 141, inventář pražských domů 1760.

⁵⁹⁹ „*Tato hedvábná, vlněná nebo lněná látka se od 17. století používá jako potahová textilie, především se uplatňovala na čalouněném sedacím nábytku.*“ TOGNER, M. *Historický nábytek*, s. 21.

⁶⁰⁰ PETRÁŇ, J. a KOL. *Dějiny*. II/1, s. 260.

⁶⁰¹ „*4 Polster, 2 Decken von gedruckter Leinwand, Leylöcher, 2 Bettuch und Strohsack*“

NA Praha, Fideikomisionní spisy, inv. č. 165, kart. 1238. Inventář domu u Černého Orla na Starém Městě pražském 1745.

⁶⁰² „*8 Bettstadt auf ein Persohn*“ NA Praha, Fideikomisionní spisy, inv. č. 156, kart. 1173. Inventář paláce v Praze na Hradčanech 1777.

IV. 2. Ústřední reprezentativní prostory (sály a jídelny)

Místnosti, jež byly umístěné v prvních či někdy rovněž druhých patrech, tvořily společenské centrum v rezidencích. Dosahovaly velikých rozměrů.⁶⁰³ Tyto prostory byly v palácích zastoupeny ve dvou základních typech. Zprvce se jednalo o sály a zadruhé o jídelny. Tyto místnosti spolu vytvářely velké společenské a reprezentativní prostory.⁶⁰⁴ Byly určeny pro pořádání každodenních a svátečních společenských událostí. Setkávalo se v nich více hostů najednou. Základem událostí byly oslavy spojené s životním cyklem šlechty či každodenním stolováním.⁶⁰⁵

Každá z těchto prostor měla ovšem odlišnou funkci. Jídelny (*Esszimmer, Tafelzimmer*) bývaly využívány v největším měřítku pro konzumaci jídla, byly vytápěné a osvětlené několika řadami oken. Vedle nich sály (*Saal*) neplnily každodenní úkoly. Staly se místem konání svátečních událostí, které počítaly s přítomností rozsáhlejšího publika a při nichž se často také tančilo. Jednalo se zejména o svatby, křtiny, pohřební slavnosti a další oslavy. Tyto prostory nebyly původně vytápěné a nacházelo se v nich jen velmi málo nábytku.⁶⁰⁶

Text se bude nejprve věnovat problematice jídelen. Již během 16. století se staly tabulnice běžnou součástí šlechtických rezidencí. Nazývaly se *Tafelstube* podle řady velkých stolů, jež se v tomto prostoru nacházely.⁶⁰⁷ Velké rezidence se nespokojovaly jen s jednou tabulnicí či jídelnou, nýbrž mívaly takové místnosti většinou dvě. A to buď obě dvě v prvním poschodí, nebo jednu z nich ve druhém patře.⁶⁰⁸ Z tabulky č. 10 je hned na první pohled zřejmé, že v každém z analyzovaných paláců se nacházela minimálně jedna jídelna.⁶⁰⁹ V případě dvou paláců, Buquoyů a Kinských, se zmiňují inventáře navíc ještě o přítomnosti druhé jídelny.⁶¹⁰

V případě Buquoyů byla umístěna jedna jídelna do prvního patra sídla a druhá skutečně o patro výš.⁶¹¹ V takovémto případě bylo běžné, že jedna z jídelen byla využívána

⁶⁰³ KUBEŠ, J. *Reprezentační funkce*, s. 218; TÝŽ, Hlavní sál, s. 31-45.

⁶⁰⁴ TAMTÉŽ; PETRÁŇ, J. a KOL. *Dějiny*. II/1, s. 231-232,307-308.

⁶⁰⁵ KUBEŠ, J. *Reprezentační funkce*, s. 218.

⁶⁰⁶ TAMTÉŽ, s. 218 – 220; PETRÁŇ, J. a KOL. *Dějiny*. II/1, s. 231-232,264,307.

⁶⁰⁷ KUBEŠ, J. *Reprezentační funkce*, s. 218.

⁶⁰⁸ PETRÁŇ, J. a KOL. *Dějiny*. II/1, s. 231.

⁶⁰⁹ TABULKA č. 10.

⁶¹⁰ NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 155, kart. 1160. Inventář domu v Praze 1767; SOA Zámorsk, RA Kinských (Chlumec), inv. č. 2883, kart. 141, inventář pražských domů 1760; SOA Zámorsk, RA Kinských (Chlumec), inv. č. 754, kart. 40, inventář pražského domu 1769; SOA Zámorsk, RA Kinských (Chlumec), inv. č. 799, kart. 41, inventář nábytku v majorátním domě 1774.

⁶¹¹ NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 155, kart. 1160. Inventář domu v Praze 1767.

jako shromaždiště vybraných členů domácnosti pána a druhá jídelna sloužila rovněž jako hodovní místnost, ovšem mimo pána do ní byli přizváni i další hosté. Z toho důvodu byla prostornější a měla přirozeně větší počet kusů sedacího nábytku.⁶¹² Podle Josefa Petráně byla jídelna pro hosty v době pozdní renesance situována spíše do vyšších pater, kde byl fraucimor. S tímto tvrzením se shoduje uspořádání dvou jídelen Buquoyského paláce, jelikož ta větší pro hosty je umístěna v druhém patře a jídelna pro pána a jeho nejbližší okruh se nachází o patro níže hned vedle obytných prostor šlechtice a jeho manželky.⁶¹³

TABULKA č. 10: Přehled umístění ústředních reprezentačních prostor šlechtických sídel (jídelen a sálů)⁶¹⁴

Palác	Jídelna	Sál
Buquoyský	1. patro	-
	2. patro	
Černínský	1. patro	1. patro
Kinských	1. patro	-
	1. patro	
Kolovratský	1. patro	-
Sweerts-Šporkovský	1. patro	1. patro
Wallisů	1. patro	-

Umístění dvou jídelen v paláci Kinských se liší od předchozího paláce, neboť obě dvě jídelny se nacházely totiž podle inventáře v prvním patře domu, což nebývalo ve sledovaném období zvykem.⁶¹⁵ Tato anomálie nastala opět z již zmiňovaného důvodu, a to kvůli pronájmu majorátního domu v 18. století vícero osobám, kterým nestačila jen jedna jídelna. Obě dvě

⁶¹² PETRÁŇ, J. a KOL. *Dějiny*. II/1, s. 231.

⁶¹³ NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 155, kart. 1160. Inventář domu v Praze 1767.

⁶¹⁴ NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 155, kart. 1160. Inventář domu v Praze 1767; NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 156, kart. 1173. Inventář paláce v Praze na Hradčanech 1777; NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 140, kart. 1048. Inventář domu na Starém Městě pražském 1764; NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 165, kart. 1238. Inventář domu u Černého Orla na Starém Městě pražském 1745; SOA Zámorsk, RA Kinských (Chlumec), inv. č. 2883, kart. 141, inventář pražských domů 1760; SOA Zámorsk, RA Kinských (Chlumec), inv. č. 754, kart. 40, inventář pražského domu 1769; SOA Zámorsk, RA Kinských (Chlumec), inv. č. 799, kart. 41, inventář nábytku v majorátním domě 1774; SOA Zámorsk, RA Šporků, inv. č. 435, evid. j. kn. 10, Inventář zařízení zámků rodu Sweerts-Šporků. Palác v Hyberské ulici v Praze 1797; SOA Zámorsk, RA Šporků, inv. č. 435, evid. j. kn. 10, Inventář zařízení zámků rodu Sweerts-Šporků. Dobřenský dům 1799.

⁶¹⁵ SOA Zámorsk, RA Kinských (Chlumec), inv. č. 2883, kart. 141, inventář pražských domů 1760; SOA Zámorsk, RA Kinských (Chlumec), inv. č. 754, kart. 40, inventář pražského domu 1769; SOA Zámorsk, RA Kinských (Chlumec), inv. č. 799, kart. 41, inventář nábytku v majorátním domě 1774.

místnosti byly jednopatrové a skutečnost, že se nacházely obě v prvním patře, přinášela tu výhodu, že se alespoň snadněji vytápěly.⁶¹⁶

Jedna jídelna byla umístěna podle inventáře z roku 1769 přímo mezi dvě obytná apartmá nájemců.⁶¹⁷ Do druhé jídelny mohl host vstoupit poté, co prošel nejprve vstupními dveřmi a počkal na přijetí v předpokoji. Za ním se již rozkládala jídelna, na kterou dále navazoval vlastní obytný pokoj šlechtice.⁶¹⁸ Toto členění se v zásadě shoduje s poznatky Jiřího Kubeše, který tvrdí, že jídelny šlechtických sídel v českých zemích se umísťovaly vždy nedaleko či přímo vedle obytných pokojů majitele sídla a jeho manželky.⁶¹⁹ Všechny ostatní zkoumané jídelny byly umístěny v palácích rovněž před obytnými pánskými a dámskými prostory.⁶²⁰ Jídelna ve Sweerts-Šporkovském paláci se nacházela až za sálem.⁶²¹

Jednotliví nájemníci kladli velký důraz na vzhled jídelen, jelikož v nich zasedaly se svými hosty ke slavnostním obědům. Z tohoto důvodu šlechtici dbali na to, aby tyto místnosti byly dostatečně dobře zařízené a vybavené a mohly je tak co nejlépe reprezentovat. Kladly se vysoké nároky zejména na osvětlení těchto prostor, jež měly být vybaveny zejména velkými okny, která byla ve večerních hodinách nahrazena lustry a svícný.⁶²²

Větší jídelna v paláci Kinských měla čtyři okna a dva lustry s dvanácti světly.⁶²³ V menší jídelně Buquoyského paláce je oproti tomu doložena přítomnost jen jednoho lustru.⁶²⁴ V Kolovratském paláci byly naopak na ozdobné zelené vlněné šňůře zavěšeny dokonce tři skleněné lustry a okna byla rovněž zdobena závěsem z bílého plátna včetně šňůr a střapců.⁶²⁵ Jídelna Černínského paláce se shodovala svými rozměry s poslední

⁶¹⁶ SOA Zámorsk, RA Kinských (Chlumec), inv. č. 2883, kart. 141, inventář pražských domů 1760; SOA Zámorsk, RA Kinských (Chlumec), inv. č. 754, kart. 40, inventář pražského domu 1769; SOA Zámorsk, RA Kinských (Chlumec), inv. č. 799, kart. 41, inventář nábytku v majorátním domě 1774.

⁶¹⁷ SOA Zámorsk, RA Kinských (Chlumec), inv. č. 754, kart. 40, inventář pražského domu 1769.

⁶¹⁸ SOA Zámorsk, RA Kinských (Chlumec), inv. č. 799, kart. 41, inventář nábytku v majorátním domě 1774.

⁶¹⁹ KUBEŠ, J. *Reprezentační funkce*, s. 223.

⁶²⁰ NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 140, kart. 1048. Inventář domu na Starém Městě pražském 1764; NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 165, kart. 1238. Inventář domu u Černého Orla na Starém Městě pražském 1745; NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 156, kart. 1173. Inventář paláce v Praze na Hradčanech 1777.

⁶²¹ NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 156, kart. 1173. Inventář paláce v Praze na Hradčanech 1777; SOA Zámorsk, RA Šporků, inv. č. 435, evid. j. kn. 10, Inventář zařízení zámků rodu Sweerts-Šporků. Palác v Hyberské ulici v Praze 1797; SOA Zámorsk, RA Šporků, inv. č. 435, evid. j. kn. 10, Inventář zařízení zámků rodu Sweerts-Šporků. Dobřenský dům 1799.

⁶²² KUBEŠ, J. *Reprezentační funkce*, s. 223,225; PETRÁŇ, J. a KOL. *Dějiny*. II/1, s. 231-232.

⁶²³ „vier Fenster und 2 Leuchter auf 12 Lichter“ SOA Zámorsk, RA Kinských (Chlumec), inv. č. 799, kart. 41, inventář nábytku v majorátním domě 1774.

⁶²⁴ „1 Luster“ NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 155, kart. 1160. Inventář domu v Praze 1767.

⁶²⁵ „3 gläserne Luster an einer grün wollener Schnur aufgehängt“, „weißleinwandene Vorhang samt denen Schnüren und Franzen“ NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 140, kart. 1048. Inventář domu na Starém Městě pražském 1764.

jmenovanou, na jejím stropě visely rovněž tři kusy lustrů.⁶²⁶ U dveří do jídelny Sweerts-Šporkovského paláce byla postavena dokonce jedna plechová lucerna.⁶²⁷

Stěny a strop ovšem v jídelnách nebyly zdobeny tak často nástěnnými malbami, jako tomu bylo u většiny sálů. Náročným ikonografickým námětem po vzoru sálů se pyšnily jen ve výjimečných případech. Barokní jídelny byly totiž pojímány mnohem konzervativněji. V případě Wallisů byl tento pokoj čalouněn nizozemskými malovanými špalíry, které byly doprovázeny třemi malovanými vázami nade dveřmi.⁶²⁸ Špalírem byly ozdobeny rovněž zdi v kolovratské či černínské jídelně.⁶²⁹ V jídelních prostorech byl dokonce nade dveřmi malovaný portálový štuk.⁶³⁰

Na stěnách jídelen visely celkem často obrazy, jež měly zejména reprezentativní funkci. Ve větší jídelně Buquoyů jsou doloženy dva obrazy Jejich Excelencí císaře a císařovny a dalších sedm obrazů.⁶³¹ Nejvíce obrazů viselo v jídelně Černínů. V roce 1777 se v jídelně nacházelo celkem dvacet tři kusů obrazů, ovšem již bez ráků.⁶³² Jednalo se zejména o bohužel blíže neurčené portréty či obrazy krajin.⁶³³ Dále byla na obrazech namalována zvíř, náměty z bitev či náboženské náměty. Nebyl doložen ani jeden obraz, na němž by byl vyobrazen panovník či někdo z rodu Černínů.⁶³⁴

Novohradští z Kolovrat sice neměli zdi ověšené obrazy, ale měli na nich umístěná dvě zrcadla v černě stříkaných rámech.⁶³⁵ Ve Sweerts-Šporkovské jídelně se pravděpodobně nacházela také dvě zrcadla, jelikož se inventář zmiňuje o dvou nástavcích zrcadla s figurami.⁶³⁶ V této místnosti byly postaveny podél zdi dvě zástěny. Jedna byla vysoká a skládala se ze sedmi dílů.⁶³⁷ Druhá byla železná se zeleným hedvábným závěsem.⁶³⁸

⁶²⁶ „3 Luster“ NA Praha, Fideikomisionní spisy, inv. č. 156, kart. 1173. Inventář paláce v Praze na Hradčanech 1777.

⁶²⁷ „blecherne Laterne“ SOA Zámorsk, RA Šporků, inv. č. 435, evid. j. kn. 10, Inventář zařízení zámků rodu Sweerts-Šporků. Dobřenský dům 1799.

⁶²⁸ „Dieses Zimmer ist mit Niederländischen gemalten Spalieren ausspalliert, nebst ob denen Türen gemalten dreien Vasen.“ NA Praha, Fideikomisionní spisy, inv. č. 165, kart. 1238. Inventář domu u Černého Orla na Starém Městě pražském 1745.

⁶²⁹ NA Praha, Fideikomisionní spisy, inv. č. 140, kart. 1048. Inventář domu na Starém Městě pražském 1764; NA Praha, Fideikomisionní spisy, inv. č. 156, kart. 1173. Inventář paláce v Praze na Hradčanech 1777.

⁶³⁰ „ober denen Türen gemalte Portalstuck“ TAMTÉŽ.

⁶³¹ Pozn. z popisu není jasné, zda se jednalo o Marii Terezi a Františka Štěpána Lotrinského či již Josefa II. „2 Bilder Ihro Majestät Kaiser, und Kaiserin vorstellend“, „7 kleine Bild“ NA Praha, Fideikomisionní spisy, inv. č. 155, kart. 1160. Inventář domu v Praze 1767.

⁶³² NA Praha, Fideikomisionní spisy, inv. č. 156, kart. 1173. Inventář paláce v Praze na Hradčanech 1777.

⁶³³ „Portraits“, „Landschaften“ TAMTÉŽ.

⁶³⁴ TAMTÉŽ.

⁶³⁵ „2 Spiegel in schwarz gespritzten Rahmen“ NA Praha, Fideikomisionní spisy, inv. č. 140, kart. 1048. Inventář domu na Starém Městě pražském 1764.

⁶³⁶ „2 Spiegelaufsatz mit Figuren“ SOA Zámorsk, RA Šporků, inv. č. 435, evid. j. kn. 10, Inventář zařízení zámků rodu Sweerts-Šporků. Palác v Hybernské ulici v Praze 1797.

⁶³⁷ „hohe Blenden von 7 Blätter“ TAMTÉŽ.

Vytápění místností měla zajišťovat co možná nejvíce zdobená kachlová kamna. Někdy se v jídelnách mohly vyskytovat také krby.⁶³⁹ V paláci Kinských byly obě jídelny vytápěny zelenými kachlovými kamny.⁶⁴⁰ Ve větší jídelně se navíc nacházel vedle kamen jeden krb z pískovce.⁶⁴¹ V kolovratské jídelně nesměla chybět opět jedna drážďanská kamna, která byla tentokrát v provedení bílo-modrém.⁶⁴² Ostatní inventáře se nevěnují popisu kamen umístěných do jídelen.⁶⁴³

Ke každodennímu stolovacímu rituálu, ať už pána či jeho hostí, bylo určeno veškeré zařízení této místnosti, jehož podoba a vzhled tomu náležitě odpovídaly.⁶⁴⁴ Nejvýraznější dominantou místnosti se stala náročně zdobená kredenc neboli příborník, jež byla považována za přepychový a určující kus mobiliáře každé jídelny. Milan Togner popisuje tento kus nábytku takto: „*Obecné označení pro většinou masívní skříňový nábytek sloužící na přípravu a odkládání jídel, podobně jako na úschovu a vystavení nádobí, talířů nebo skla. Poměrně rozšířený název kredenc vyhází z italského označení credenzone.*“⁶⁴⁵ Příborník měl být tedy na odiv zejména hostům.⁶⁴⁶ Josef Petráň popisuje příborník (*Schenktisch*) jako uzavřenou, prosklenou skříň, v které jednotliví nájemníci vystavovali své luxusní kusy jídelních souborů ze skla či keramiky. Dále se v kredencích mohly nacházet nápojové soupravy, jež byly vyrobené rovněž ze skla, keramiky, cínu či stříbra. Vystavěné nádobí bylo získáno většinou formou daru při různých příležitostech, jako byla například svatba. Toto darované nádobí bylo vyrobeno nejčastěji ze vzácných kovů, zlata či stříbra.⁶⁴⁷

Prosklené příborníky se nevyskytovaly pouze v jídelnách, ale rovněž v dalších reprezentativních místnostech, zejména v kabinetech či obytných prostorech apartmá, o nichž byla zmínka již v třetí kapitole.⁶⁴⁸ Kredence se vyskytly v jídelnách Buquoyů, Černínů, Kinských či Kolovratů i přesto, že začaly již od začátku osmnáctého století postupně

⁶³⁸ „*eiserne Blenden mit grün seidenem Vorhang*“ SOA Zámorsk, RA Šporků, inv. č. 435, evid. j. kn. 10, Inventář zařízení zámků rodu Sweerts-Šporků. Palác v Hybernské ulici v Praze 1797.

⁶³⁹ KUBEŠ, J. *Reprezentační funkce*, s. 223,225, 242-243.

⁶⁴⁰ „*Grüner Kachel Ofen*“ TAMTÉŽ.

⁶⁴¹ „*ein Kamin von Sandstein*“ TAMTÉŽ.

⁶⁴² „*Dresdner Ofen weiß und blau*“ NA Praha, Fideikomisionní spisy, inv. č. 140, kart. 1048. Inventář domu na Starém Městě pražském 1764.

⁶⁴³ NA Praha, Fideikomisionní spisy, inv. č. 155, kart. 1160. Inventář domu v Praze 1767; NA Praha, Fideikomisionní spisy, inv. č. 156, kart. 1173. Inventář paláce v Praze na Hradčanech 1777; NA Praha, Fideikomisionní spisy, inv. č. 165, kart. 1238. Inventář domu u Černého Orla na Starém Městě pražském 1745; SOA Zámorsk, RA Šporků, inv. č. 435, evid. j. kn. 10, Inventář zařízení zámků rodu Sweerts-Šporků. Palác v Hybernské ulici v Praze 1797; SOA Zámorsk, RA Šporků, inv. č. 435, evid. j. kn. 10, Inventář zařízení zámků rodu Sweerts-Šporků. Dobřenský dům 1799.

⁶⁴⁴ PETRÁŇ, J. a KOL. *Dějiny*. II/1, s. 231-232.

⁶⁴⁵ TOGNER, M. *Historický nábytek*, s. 55.

⁶⁴⁶ TAMTÉŽ.

⁶⁴⁷ PETRÁŇ J. a KOL. *Dějiny*. II/1, s. 264-265,267.

⁶⁴⁸ TAMTÉŽ, s. 264.

mizet z prostor jídelen.⁶⁴⁹ V jídelně Kolovratského paláce se vyskytovaly dokonce dva příborníky. Jeden byl umístěn ve stěně a byl vybaven dvěma západkami.⁶⁵⁰ Druhý stál u zdi a byl rovněž se západkou a podstavcem na sklenice.⁶⁵¹

V jídelně Buquoyů se nacházel jeden příborník uprostřed místnosti.⁶⁵² Inventář dokonce prozrazuje, jaké nádobí v něm bylo uloženo.⁶⁵³ Jednalo se o zrcadlový servis a skleněnou soupravu,⁶⁵⁴ skládající se z pěti a půl tuctu talířů, tří podlouhlých velkých a pěti kulatých malých otočných nádob, dále dvanácti džbáneků na vermut s pokličkami.⁶⁵⁵ Dále bylo součástí uloženého nádobí třicet šest kusů nožů a vidliček s pozlacenými ostřími ze železa, třicet osm kusů lžic, jedna dóza na máslo včetně víka a nakonec jeden větší a šest menších pohárů ze skla.⁶⁵⁶

Roli příborníků postupně začaly přebírat a následně poté nahrazovat různé skleníky (*Schenkkasten, Gläserkasten*). Jednalo se o uzavřené a prosklené skříně, v kterých se opět vystavovávalo luxusní skleněné a porcelánové nádobí.⁶⁵⁷ Ani v jednom ze šesti domů nejsou ovšem skleníky doloženy.⁶⁵⁸ V paláci Černínů se ale vyskytuje zvláštní komora, nazvaná stříbrnice, která byla umístěna do přízemí paláce vedle kuchyně.⁶⁵⁹ Tato prostora sloužila na uložení reprezentativních kusů nádobí, jež nebylo možno umístit do příborníku.⁶⁶⁰

Černínové měli v sedmdesátých letech 18. století v této komoře skutečně uložený porcelán, jenž se nevešel do jejich příborníku. Jednalo se o servis modrého porcelánu se

⁶⁴⁹ NA Praha, Fideikomisionní spisy, inv. č. 155, kart. 1160. Inventář domu v Praze 1767; SOA Zámorsk, RA Šporků, inv. č. 435, evid. j. kn. 10, Inventář zařízení zámků rodu Sweerts-Šporků. Palác v Hyberské ulici v Praze 1797; SOA Zámorsk, RA Šporků, inv. č. 435, evid. j. kn. 10, Inventář zařízení zámků rodu Sweerts-Šporků. Dobřenský dům 1799; NA Praha, Fideikomisionní spisy, inv. č. 140, kart. 1048. Inventář domu na Starém Městě pražském 1764; NA Praha, Fideikomisionní spisy, inv. č. 156, kart. 1173. Inventář paláce v Praze na Hradčanech 1777.

⁶⁵⁰ „in der Wand Schenkstisch unter der Spalier mit 2 Gesperr“ TAMTÉŽ.

⁶⁵¹ „eichene Schenkstisch mit einen Gesperr und Gestell zum Gläser“ TAMTÉŽ.

⁶⁵² „I Schenkkasten“ NA Praha, Fideikomisionní spisy, inv. č. 155, kart. 1160. Inventář domu v Praze 1767.

⁶⁵³ TAMTÉŽ.

⁶⁵⁴ „An Spiegel Service, und Glaswerk“ TAMTÉŽ.

⁶⁵⁵ „I derlei Service bestehend in 5 ½ Dutzend Teller, 3 lange große, und 5 runde kleine schweng Kessel, dann 12 Wermut Krügel mit Deckeln“ TAMTÉŽ.

⁶⁵⁶ „36 Stücke Messer und Gabeln mit vergoldeten Klängen von Eisen, 38 Stücke Löffeln 1 Butterbuchsen mit Deckel zusammen 1 größeres und 6 kleinern Becher von Glas“ TAMTÉŽ.

⁶⁵⁷ KUBEŠ, J. *Reprezentační funkce*, s. 243-244.

⁶⁵⁸ NA Praha, Fideikomisionní spisy, inv. č. 155, kart. 1160. Inventář domu v Praze 1767; NA Praha, Fideikomisionní spisy, inv. č. 156, kart. 1173. Inventář paláce v Praze na Hradčanech 1777; NA Praha, Fideikomisionní spisy, inv. č. 140, kart. 1048. Inventář domu na Starém Městě pražském 1764; NA Praha, Fideikomisionní spisy, inv. č. 165, kart. 1238. Inventář domu u Černého Orla na Starém Městě pražském 1745; SOA Zámorsk, RA Kinských (Chlumec), inv. č. 2883, kart. 141, inventář pražských domů 1760; SOA Zámorsk, RA Kinských (Chlumec), inv. č. 754, kart. 40, inventář pražského domu 1769; SOA Zámorsk, RA Kinských (Chlumec), inv. č. 799, kart. 41, inventář nábytku v majorátním domě 1774; SOA Zámorsk, RA Šporků, inv. č. 435, evid. j. kn. 10, Inventář zařízení zámků rodu Sweerts-Šporků. Palác v Hyberské ulici v Praze 1797; SOA Zámorsk, RA Šporků, inv. č. 435, evid. j. kn. 10, Inventář zařízení zámků rodu Sweerts-Šporků. Dobřenský dům 1799.

⁶⁵⁹ NA Praha, Fideikomisionní spisy, inv. č. 156, kart. 1173. Inventář paláce v Praze na Hradčanech 1777.

⁶⁶⁰ KUBEŠ, J. *Reprezentační funkce*, s. 267.

zlatými květy,⁶⁶¹ dále o modrý vídeňský porcelán,⁶⁶² součástí sbírky byl rovněž saský bílý porcelán s květinami⁶⁶³ či zelený porcelán s figurami a květinami⁶⁶⁴ a nakonec se tam nacházelo rovněž černé indiánské lakované nádobí se zlatými ozdobami.⁶⁶⁵ O jeho jednotlivých kusech se pro představu zmíním v další části práce. Tento druh byl vybrán záměrně, jelikož se v žádném jiném paláci nádobí této formy nevyskytuje.⁶⁶⁶

Servis se tedy skládal z jednoho velkého umývadla, dvou velkých mís, jedné menší, čtyř ještě menších a nakonec ještě dvanácti mís takového druhu ještě menších.⁶⁶⁷ Dále bylo součástí nádobí sedmnáct talířů a osm menších.⁶⁶⁸ Toto doplňovalo šest hrnků na kávu včetně podšálků, jeden velký poškozený hrnek na kávu, jedna k tomu patřící okrouhlá mísa, další dvě okrouhlé mísy, čtyři hrnky s pokličkami a u toho se nacházejícími tácky, jeden džbán na květiny s mosazným kováním, dva tácy.⁶⁶⁹ Poslední část servisu se skládala ze šesti malých kávových hrnků s tácky, jednoho většího tácu ozdobeného zlatem, tří menších ze zlata, jednoho malého tácu a jedné malé misky s mosazným kováním a jedné lžice.⁶⁷⁰

V jídelnách se kromě kredence nacházely dále stoly či sedací nábytek, který se skládal z nejrůznějších křesel, židlí či dlouhých lavic.⁶⁷¹ Například v domě Kinských byla větší jídelna vybavena dvaceti křesly, která byla její nezbytnou součástí.⁶⁷² Rovněž v ní nechyběl starý velký a dlouhý jídelní stůl ze dřeva, jehož popisu se věnoval inventář z roku 1760.⁶⁷³ Druhá jídelna byla také vybavena nábytkem, nacházel se v ní vedle patnácti křesel jeden

⁶⁶¹ „*Blaues Porzellan mit Goldblumen*“ NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 156, kart. 1173. Inventář paláce v Praze na Hradčanech 1777.

⁶⁶² „*Blaues Wiener Porzellan*“ TAMTÉŽ.

⁶⁶³ „*An Sächsische weiße Porzellan mit Blumen*“ TAMTÉŽ.

⁶⁶⁴ „*Grünes Porzellan mit Figuren und Blumen*“ TAMTÉŽ.

⁶⁶⁵ „*An schwarz indianisch lackiertes Geschirr mit Gold Zierraten*“ NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 156, kart. 1173. Inventář paláce v Praze na Hradčanech 1777.

⁶⁶⁶ TAMTÉŽ.

⁶⁶⁷ „*1 großes Lavoir, 2 große Schüsseln, 1 kleinere detto, 4 detto noch kleinere, 12 derlei noch kleinere*“ TAMTÉŽ.

⁶⁶⁸ „*Teller, 8 kleinere detto*“ TAMTÉŽ.

⁶⁶⁹ „*6 Kaffebechern nebst Schalen, 1 großer mangelbahrer Kaffebecher, 1 dazugehörige ausgeschweifte Schüssel, 2 ausgeschweifte Schüssel, 4 große Becher mit Deckeln, und dabei befindlichen Untersätzen, 1 Blumenkrug mit Messingbeschlag, 2 Tatzten*“ TAMTÉŽ.

⁶⁷⁰ „*6 kleine Kaffebechern mit Untersätzen, 1 größere Tatze mit Gold verzierte, 3 kleinere ohne Gold, 1 kleine Tatzten, 1 kleine Schale mit Messingbeschlag, und 1 Löffel*“ TAMTÉŽ.

⁶⁷¹ KUBEŠ, J *Reprezentační funkce*, s. 225.

⁶⁷² „*20 Sessel*“ TAMTÉŽ.

⁶⁷³ „*ein langer grosser holzer alter Taffel*“ SOA Zámorsk, RA Kinských (Chlumec), inv. č. 2883, kart. 141, inventář pražských domů 1760.

velký jídelní stůl.⁶⁷⁴ Tato jídelna byla navíc ještě vybavena dvěma malými stoly, jež stály v jejím rohu.⁶⁷⁵ Vedle nich byla postavena ještě jedna lavice.⁶⁷⁶

Jídelna Buquoyů vedle již výše zmíněných druhů nábytku obsahovala navíc čtyři podokenní lehátka potažená safiánem.⁶⁷⁷ Dále byl v rohu místnosti postaven jeden kulatý stůl, jenž byl pokrytý kobercem.⁶⁷⁸ Ze všech analyzovaných jídelen poskytla nejvíce křesel pro hosty, a to v počtu třicet šest kusů křesel z mořského rákosu s červenými polštáři.⁶⁷⁹ K nim patřilo ještě sedm křesel potažených kůží a jeden taburet potažený zeleným plátnem.⁶⁸⁰

V jediné jídelně Černínů se nacházelo vedle ostatního nábytku rovněž sedm hracích stolků z tvrdého dřeva.⁶⁸¹ Je to zajímavé, jelikož hrací stolky se většinou nacházely až v sále, jenž byl například součástí paláce Buquoyů.⁶⁸² Vedle těchto hracích stolků bylo navíc postaveno sedm kusů křesel s červeným damaškem včetně dvou skládacích křesel s červeným a bílým kanafasem, jež se také nevyskytovala v žádné jiné jídelně.⁶⁸³

Všechny jídelny obsahovaly prakticky shodné zařízení až na výjimky, jimiž se text zabýval. Je nutné se zmínit o posledním příkladu zařízení, které se vyskytovalo jen v jedné z jídelen, konkrétně v paláci Sweerts-Šporků. Nacházel se tam jeden obyčejný pokojový záchod bez polštáře, který byl umístěn v rohu místnosti.⁶⁸⁴

Barokní sály se staly nově koncipovaným centrem společenského života paláce, kde se odehrávaly neustále slavnosti a které šlechtici pravidelně zušlechťovali. Bylo zvykem, že velké sály zaujímaly ústřední pozici v prvních či druhých patrech sídel. V případě, že byly umístěné v druhém patře nad jídelnami, mohly mít s nimi stejné rozměry.⁶⁸⁵ Většinou ale

⁶⁷⁴ „15 Sessel und grosse Taffel“ SOA Zámorsk, RA Kinských (Chlumec), inv. č. 754, kart. 40, inventář pražského domu 1769.

⁶⁷⁵ „2 kleine Tische in der Ecke“ SOA Zámorsk, RA Kinských (Chlumec), inv. č. 799, kart. 41, inventář nábytku v majorátním domě 1774.

⁶⁷⁶ „neben eine weiche Bank“ TAMTÉŽ.

⁶⁷⁷ „4 Fenster Kanapee mit Saffianleder überzogen“ NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 155, kart. 1160. Inventář domu v Praze 1767

⁶⁷⁸ „1 runder mit Teppich bedeckter Tisch“ TAMTÉŽ.

⁶⁷⁹ „36 Stücke von Meerschilf mit rot Saffianpöster belegte“ TAMTÉŽ.

⁶⁸⁰ „7 mit Leder überzogenen Sesseln“, „1 Taboret mit grüner Leinwand überzogen“ TAMTÉŽ.

⁶⁸¹ „7 Spieltische von hartem Holz“ NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 156, kart. 1173. Inventář paláce v Praze na Hradčanech 1777.

⁶⁸² TAMTÉŽ.

⁶⁸³ „7 Stücke Sesseln mit roten Damast nebst zwei Kabrioletsesseln mit rot und weißen Kanavas“ TAMTÉŽ.

⁶⁸⁴ „ordinär Nachtstuhl ohne Polster“ SOA Zámorsk, RA Šporků, inv. č. 435, evid. j. kn. 10, Inventář zařízení zámků rodu Sweerts-Šporků. Palác v Hyberské ulici v Praze 1797.

⁶⁸⁵ KUBEŠ, J. *Reprezentativní funkce*, s. 225; Problematice sálů se podrobně věnuje KUBEŠ, Jiří. Hlavní sál - sebereflexe šlechty ve výzdobě společenských místností venkovských rezidencí (na příkladě českých zemí 17. a první poloviny 18. století). In *Česko-slovenská historická ročenka 2005*, Brno 2005, s. 31-59. ISBN 80-210-3895-0. ISSN 1214-8334.

svou velikostí předčily jídelny.⁶⁸⁶ Výjimečně se stávalo, že sály zabíraly obě dvě hlavní patra rezidence.⁶⁸⁷

Z tabulky č. 10 je patrné, že se sály nacházely jen ve dvou z šesti zkoumaných paláců, a to v paláci Černínském a v paláci Sweerts-Šporkovském.⁶⁸⁸ V inventářích ostatních rezidencí nebyla nalezena jediná zmínka o přítomnosti sálů. Jednoznačně nelze usuzovat ani podle popisu nábytku, jenž jednotlivé místnosti obsahovaly, že by se tam taková místnost mohla vyskytovat. Za předpokladu, že se inventář zmínil skutečně o všech místnostech, lze usuzovat, že se zde skutečně nevyskytovala ve sledovaném období žádná místnost, která by byla označena přímo jako sál.⁶⁸⁹ Z toho vyplývá, že funkci sálů, které šlechtici potřebovali v určitých situacích, převzaly pravděpodobně v těchto případech jídelny.⁶⁹⁰

Oba dva sály byly umístěny do prvních pater obou paláců.⁶⁹¹ Bylo zvykem, že se do sálů vstupovalo přes ozdobné portály z arkádového ochozu či přímo z hlavních schodů, kde navazovaly hned na schody či předsálí.⁶⁹² V sále Sweerts-Šporkovského paláce se host ocitl poté, co prošel vstupními dveřmi a jednou předsíní. Z inventáře není bohužel patrné, kolika poschodími sál prostupoval.⁶⁹³ V Černínském paláci se nacházel sál za předsálím. Tato prostora prostupovala od prvního patra až po krov. Na sál dále navazoval již další předpokoj.⁶⁹⁴

Do hlavní společenské místnosti se společnost přesunula po slavnostní hostině, aby zde mohla trávit zbytek večera například tancem či jinými hrami. Z tohoto důvodu se v sálech nemohlo nacházet větší množství nábytku, jelikož by překážel při tanci. Pokud se tam nějaký

⁶⁸⁶ KUBEŠ, J. Hlavní sál, s. 31-50.

⁶⁸⁷ PETRÁŇ J. a KOL. *Dějiny*. II/1, s. 307.

⁶⁸⁸ NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 156, kart. 1173. Inventář paláce v Praze na Hradčanech 1777; SOA Zámorsk, RA Šporků, inv. č. 435, evid. j. kn. 10, Inventář zařízení zámků rodu Sweerts-Šporků. Palác v Hyberské ulici v Praze 1797; SOA Zámorsk, RA Šporků, inv. č. 435, evid. j. kn. 10, Inventář zařízení zámků rodu Sweerts-Šporků. Dobřenský dům 1799.

⁶⁸⁹ NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 155, kart. 1160. Inventář domu v Praze 1767; NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 140, kart. 1048. Inventář domu na Starém Městě pražském 1764; NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 165, kart. 1238. Inventář domu u Černého Orla na Starém Městě pražském 1745; SOA Zámorsk, RA Kinských (Chlumec), inv. č. 2883, kart. 141, inventář pražských domů 1760; SOA Zámorsk, RA Kinských (Chlumec), inv. č. 754, kart. 40, inventář pražského domu 1769; SOA Zámorsk, RA Kinských (Chlumec), inv. č. 799, kart. 41, inventář nábytku v majorátním domě 1774.

⁶⁹⁰ TAMTÉŽ.

⁶⁹¹ NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 156, kart. 1173. Inventář paláce v Praze na Hradčanech 1777; SOA Zámorsk, RA Šporků, inv. č. 435, evid. j. kn. 10, Inventář zařízení zámků rodu Sweerts-Šporků. Palác v Hyberské ulici v Praze 1797.

⁶⁹² KUBEŠ, J. *Reprezentační funkce*, s. 226,229.

⁶⁹³ RA Šporků, inv. č. 435, evid. j. kn. 10, Inventář zařízení zámků rodu Sweerts-Šporků. Palác v Hyberské ulici v Praze 1797.

⁶⁹⁴ NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 156, kart. 1173. Inventář paláce v Praze na Hradčanech 1777. Podrobnému popisu se věnuje: LORENC, V.- TRÍSKA, K. *Černínský palác*, s. 53.

nacházel, jednalo se většinou jen o křesla či kanape.⁶⁹⁵ V obou zkoumaných sálech se nacházelo vybavení, jež bylo umístěno těsně vedle stěn.⁶⁹⁶

V Černínském paláci se v sále vyskytovalo podle inventáře jen šest různých starých stolů.⁶⁹⁷ Oproti tomu inventář Sweerts-Šporkovského paláce obsahuje více kusů zařízení sálu, v němž se nacházelo vedle čtyř měkkých stolů a dvou hracích stolků deset zelených křesel.⁶⁹⁸ V rohu stály dvě natřené skříně.⁶⁹⁹ Za dvěma zástěnami bylo umístěno sofa s osmi zelenými křesly.⁷⁰⁰ Nakonec byl v této místnosti postaven přenosný záchod s polštářem.⁷⁰¹ Ačkoli se v sálech mohly objevit rovněž příborníky, ve zkoumaných sálech tomu tak nebylo.⁷⁰²

Barokní sály byly již oproti renesančním mnohem světlejší. Způsobilo to uspořádání rozměrných oken a rovněž velké tabule čirého skla, jimiž byla okna zasklena. Byla vyráběna v Českém království díky technologickému pokroku ve sklářství již od druhé poloviny 17. století.⁷⁰³ Okna, jež poskytovala osvětlení prostor sálů ve dne, byla v době nočních hodin nahrazena různým počtem lustrů či svícňů, které v nočních hodinách tanečnickům osvětlovaly taneční parket.⁷⁰⁴ Sál Sweerts-Šporků zdobily tři lustry a na jeho stěnách bylo umístěno sedmáct zrcadlových nástěnných svícňů.⁷⁰⁵ Vedle toho se v paláci Černínů v sále vyskytovala jen jedna velká a dvě menší svítilny.⁷⁰⁶ Tento sál dokládá přítomností kamen to, že v době baroka byly vedle jídelen vytápěny i sály.⁷⁰⁷ Krby se umísťovaly na obě kratší strany sálu.⁷⁰⁸

Reprezentační funkci prostor zviditelňovaly zejména náročně zhotovované stropy a výzdoba stěn. Nástrovní malby byly provedeny již v první polovině 17. století, zbytek je

⁶⁹⁵ KUBEŠ, J. *Reprezentační funkce*, s. 241; KUBEŠ, J. Hlavní sál, s. 35-48.

⁶⁹⁶ NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 156, kart. 1173. Inventář paláce v Praze na Hradčanech 1777; RA Šporků, inv. č. 435, evid. j. kn. 10, Inventář zařízení zámků rodu Sweerts-Šporků. Palác v Hyberské ulici v Praze 1797.

⁶⁹⁷ „6 verschiedene alte Tafeln“ NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 156, kart. 1173. Inventář paláce v Praze na Hradčanech 1777

⁶⁹⁸ „4 weiche Tische“, „2 Spieltische“, „10 grüne Sessel“ RA Šporků, inv. č. 435, evid. j. kn. 10, Inventář zařízení zámků rodu Sweerts-Šporků. Palác v Hyberské ulici v Praze 1797.

⁶⁹⁹ „2 weiche angestrichene Schranken“ TAMTÉŽ.

⁷⁰⁰ „Sofa“, „8 Sessel grüne“ TAMTÉŽ.

⁷⁰¹ „Nachtstuhl mit Polster“ TAMTÉŽ.

⁷⁰² NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 156, kart. 1173. Inventář paláce v Praze na Hradčanech 1777; RA Šporků, inv. č. 435, evid. j. kn. 10, Inventář zařízení zámků rodu Sweerts-Šporků. Palác v Hyberské ulici v Praze 1797.

⁷⁰³ PETRÁŇ J. a KOL. *Dějiny*. II/1, s. 307; KUBEŠ, J. Hlavní sál, s. 31-35.

⁷⁰⁴ TAMTÉŽ; KUBEŠ, J. *Reprezentační funkce*, s. 241.

⁷⁰⁵ „3 Lüster“, „17 Spiegelwandleichter“ RA Šporků, inv. č. 435, evid. j. kn. 10, Inventář zařízení zámků rodu Sweerts-Šporků. Palác v Hyberské ulici v Praze 1797.

⁷⁰⁶ „1 groß, und 2 kleine Laterne“ NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 156, kart. 1173. Inventář paláce v Praze na Hradčanech 1777.

⁷⁰⁷ TAMTÉŽ.

⁷⁰⁸ KUBEŠ, J. *Reprezentační funkce*, s. 242.

však jen bílý a hlavice jsou zlacené.⁷⁰⁹ Ani jeden inventář se ovšem popisem stěn nezabývá, z toho důvodu nelze potvrdit či vyloučit, zda ve sledovaném období byly stěny sálů stále ozdobeny.⁷¹⁰ Rovněž se ani jeden inventář nezmiňuje o přítomnosti obrazů, které mohly rovněž zdobit stěny sálů.⁷¹¹

IV. 3. Hospodářské zázemí paláce

V analyzovaných palácích se nacházela tři základní hospodářská zázemí, jež dohromady utvářela provozně ekonomickou část domu.⁷¹² Jednalo se o kuchyňské komplexy, dále o místnosti, které sloužily jako prádelny, a nakonec v palácích nechyběly stáje a k nim náležící prostory.

Podle Josefa Hrdličky patřily kuchyně k prostorám hospodářského charakteru, které nechyběly v žádném typu šlechtické rezidence.⁷¹³ Požadavky majitelů měly vliv na rozsah, podobu či umístění kuchyní v rámci celkové dispozice sídla. Šlechtici hleděli na kulturu obývání. Velký vliv na kuchyně měl rovněž počet osob u dvora včetně celého kuchyňského personálu. Důležité bylo, aby měly kuchyně k dispozici kolem sebe dostatečnou kapacitu prostor pro uskladnění potravin či surovin. Nakonec každá tato prostora měla vymyšlenou techniku odvodu kouře a musely se v ní dodržovat bezpečnostní zásady, v kterých často do popředí vystupovalo zejména nebezpečí ohně.⁷¹⁴ Kuchyně se svými přilehlými prostory rozšiřovaly prostor spojený s chodem domu a tvořily dohromady ucelený systém rovněž v analyzovaných inventářích všech šesti paláců.

Hospodářské místnosti kuchyňského charakteru se nacházely v přízemních prostorách a v prostorách sklepů ve všech typech šlechtických sídel ve městě. Stávalo se tak běžně již v druhé polovině 16. století. Také Albrecht z Valdštejna měl kuchyň umístěnou v přízemí svého paláce na Malé Straně již ve dvacátých letech 17. století,⁷¹⁵ a to především z praktických důvodů. Nezkonzumovanými zbytky pokrmů se vykrmovali psi a další hospodářská zvířata. Toto vše poloha kuchyně v přízemí ulehčovala. Umístění kuchyňského

⁷⁰⁹ LORENC, V.- TRÍSKA, K. *Černínský palác*, s. 54-55.

⁷¹⁰ NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 156, kart. 1173. Inventář paláce v Praze na Hradčanech 1777.

⁷¹¹ TAMTÉŽ; RA Šporků, inv. č. 435, evid. j. kn. 10, Inventář zařízení zámků rodu Sweerts-Šporků. Palác v Hybernské ulici v Praze 1797.

⁷¹² PETRÁŇ, J. a KOL. *Dějiny*. II/1, s. 284.

⁷¹³ HRDLIČKA, J. *Hodovní stůl*, s. 82.

⁷¹⁴ TAMTÉŽ.

⁷¹⁵ HRDLIČKA, J. *Hodovní stůl*, s. 82, 86 - 87.

komplexu do přízemí souvisí rovněž se stále rostoucími nároky na lepší hygienu. To bylo také příčinou toho, že se v kuchyních nacházel rovněž „žlábek, kde se voda z kuchyně vylívá“.⁷¹⁶

Již od poslední třetiny 16. století se nacházely obvykle v jedné rezidenci dvě kuchyně, což souviselo s velkým počtem osob v palácích a odlišením kvality i množství pokrmů připravovaných pro jednotlivé skupiny osob, které se stravovaly na sídle. Jiné pokrmy kuchaři připravili pro majitele paláce a jejich hosty. Vedle toho se stravoval jiným pokrmem personál domu.⁷¹⁷ Samotný prostor kuchyně v rozlehlém paláci byl nedostačující, z toho důvodu k němu přiléhaly další prostory, skladovací komory, spižírny, či síně.⁷¹⁸

TABULKA č. 11: Přehled jednotlivých kuchyní a struktura kuchyňských komplexů⁷¹⁹

Palác	Kuchyň (samostatná místnost) a kuchyňské komplexy
Buquoyský	kuchyň, cukrárna
Černínský	kuchyň, spiž, sklep, cukrárna, pekárna, pokoj pro kuchaře
Kinský	velká kuchyně, kuchyňský kvelb, kuchyňská komora a kvelb na jídlo, cukrárna
	kuchyň
Kolovratský	kuchyň, komora, spiž, venkovní kvelb na potraviny
	malá kuchyň
Sweerts-Šporků	kuchyň, kuchyňská komora, kuchyňský kvelb
Wallisů	kuchyň

Tabulka č. 11 znázorňuje počet kuchyní v jednotlivých zkoumaných palácích a jejich skladbu. V každém paláci byla umístěna kuchyň, která se nacházela v jeho přízemí.⁷²⁰ To

⁷¹⁶ HRDLIČKA, J. *Hodovní stůl*, s. 96.

⁷¹⁷ TAMTÉŽ, s. 83.

⁷¹⁸ TAMTÉŽ, s. 84-85.

⁷¹⁹ NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 155, kart. 1160. Inventář domu v Praze 1767; NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 156, kart. 1173. Inventář paláce v Praze na Hradčanech 1777; NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 140, kart. 1048. Inventář domu na Starém Městě pražském 1764; NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 165, kart. 1238. Inventář domu u Černého Orla na Starém Městě pražském 1745; SOA Zámorsk, RA Šporků, inv. č. 435, evid. j. kn. 10, Inventář zařízení zámků rodu Sweerts-Šporků. Palác v Hyberské ulici v Praze 1797; SOA Zámorsk, RA Šporků, inv. č. 435, evid. j. kn. 10, Inventář zařízení zámků rodu Sweerts-Šporků. Dobřenský dům 1799; SOA Zámorsk, RA Kinských (Chlumec), inv. č. 2883, kart. 141, inventář pražských domů 1760; SOA Zámorsk, RA Kinských (Chlumec), inv. č. 754, kart. 40, inventář pražského domu 1769; SOA Zámorsk, RA Kinských (Chlumec), inv. č. 799, kart. 41, inventář nábytku v majorátním domě 1774.

⁷²⁰ Tabulka č. 11.

potvrzuje již výše zmíněné závěry Josefa Hrdličky o poloze kuchyňských prostor.⁷²¹ Podle inventářů obsahovaly Kolovratský palác spolu s palácem Kinských ve svých prostorech ještě jednu další kuchyň. Tyto další kuchyně byly umístěny v obou případech do prvních pater rezidencí.⁷²² V paláci Kinských to bylo z již výše uvedeného důvodu jeho pronájmu více osobám. Zjištění, že Kolovratský palác obsahoval rovněž dvě kuchyně, vede k zamyšlení nad otázkou, zda ostatní paláce měly k dispozici skutečně jen jeden kuchyňský komplex, či zda se jejich inventáře soustředily pouze na popis jednoho tohoto zařízení. Černínský či Buquoyský palác byly jistě mnohem většími rezidencemi, přesto jejich inventáře další kuchyně nezmiňují. Pokud vezmeme v potaz navíc tvrzení Josefa Hrdličky o přítomnosti dvou kuchyní v rozsáhlých sídlech, je uvedená skutečnost překvapivá.⁷²³

Ostatní kuchyně nacházející se v přízemí paláců se skládaly již z více místností, a tvořily tak celý kuchyňský komplex, jenž se skládal vždy z jedné velké či hlavní kuchyně (*Küche*), na kterou navazovaly kuchyňské komory (*Kuchen Cammer*) či kuchyňské kvelby (*Kuchel Gewölb*), dále různé kvelby na úschovu jídel (*Gewölb für Speisen*) a v neposlední řadě nechyběly ani spíže (*Speisegewölbe*) či venkovní kvelby na potraviny (*Im äußeren Gewölbe*).⁷²⁴

Výjimku představovala kuchyň umístěná v paláci Wallisů, jíž byla poskytnuta jen jedna místnost.⁷²⁵ V paláci Buquoyů, Černínů a Kinských byla součástí kuchyňského komplexu navíc ještě místnost, kterou inventáře označovaly jako cukrárnu (*Zucker-Bäckerei*).⁷²⁶ Nakonec součástí kuchyňského provozu mohly být dále ještě pekárny (*die Bäckerei*).⁷²⁷ Takto označená místnost se nacházela již jen v hradčanském paláci Černínů.⁷²⁸

⁷²¹ HRDLIČKA, J. *Hodovní stůl*, s. 96.

⁷²² NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 140, kart. 1048. Inventář domu na Starém Městě pražském 1764; SOA Zámorsk, RA Kinských (Chlumec), inv. č. 2883, kart. 141, inventář pražských domů 1760; SOA Zámorsk, RA Kinských (Chlumec), inv. č. 754, kart. 40, inventář pražského domu 1769; SOA Zámorsk, RA Kinských (Chlumec), inv. č. 799, kart. 41, inventář nábytku v majorátním domě 1774.

⁷²³ NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 140, kart. 1048. Inventář domu na Starém Městě pražském 1764; SOA Zámorsk, RA Kinských (Chlumec), inv. č. 2883, kart. 141, inventář pražských domů 1760; SOA Zámorsk, RA Kinských (Chlumec), inv. č. 754, kart. 40, inventář pražského domu 1769; SOA Zámorsk, RA Kinských (Chlumec), inv. č. 799, kart. 41, inventář nábytku v majorátním domě 1774; NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 155, kart. 1160. Inventář domu v Praze 1767; NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 156, kart. 1173. Inventář paláce v Praze na Hradčanech 1777; NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 165, kart. 1238. Inventář domu u Černého Orla na Starém Městě pražském 1745; SOA Zámorsk, RA Šporků, inv. č. 435, evid. j. kn. 10, Inventář zařízení zámků rodu Sweerts-Šporků. Palác v Hybernské ulici v Praze 1797; SOA Zámorsk, RA Šporků, inv. č. 435, evid. j. kn. 10, Inventář zařízení zámků rodu Sweerts-Šporků. Dobřenský dům 1799; SOA Zámorsk, RA Kinských (Chlumec), inv. č. 2883, kart. 141, inventář pražských domů 1760.

⁷²⁴ Tabulka č. 11.

⁷²⁵ TAMTÉŽ.

⁷²⁶ NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 155, kart. 1160. Inventář domu v Praze 1767; NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 156, kart. 1173. Inventář paláce v Praze na Hradčanech 1777; SOA Zámorsk, RA Kinských (Chlumec), inv. č. 799, kart. 41, inventář nábytku v majorátním domě 1774.

⁷²⁷ HRDLIČKA, J. *Hodovní stůl*, s. 91-92.

Pekárna navazovala přímo na pokoj určený pro kuchaře, jenž byl rovněž součástí kuchyňského komplexu Černínského paláce.⁷²⁹

V následující části se bude věnovat text již analýze konkrétních kuchyní. Nejprve se stanou objektem zájmu dvě kuchyně umístěné v prvním patře paláců Kinských a Novohradských z Kolovrat. Ty měly pravděpodobně funkci spíše vedlejších kuchyní. Obě se skládaly jen z jedné místnosti.⁷³⁰ Kuchyně Kinských používaly osoby, které si pronajímaly svá apartmá v prvním poschodí.⁷³¹ Inventář se zmiňuje o vybavení této místnosti jen velice stručně.⁷³² Nacházely se v ní tři velké jídelní stoly. V jednom jejím rohu byla umístěna spížka, dále v druhém rohu stála velká skříň. Posledním kusem mobiliáře v kuchyni byla jedna dlouhá lavice.⁷³³

V kuchyni Kolovratského paláce se navíc nacházela v rohu místnosti jedna černá kamna.⁷³⁴ Kuchyně se pravděpodobně v době sepsání inventáře nevyužívala často, což potvrzuje výskyt jen jednoho velkého čtyřhranného jídelního stolu vyrobeného z dubového dřeva, ke kterému patřil ještě jeden. Ten byl rovněž čtyřhranný, ale již chatrný.⁷³⁵ Tyto stoly stály vedle sebe a sloužily jako pracovní plocha. Potraviny se uzamykaly do almary, jejíž kvalita byla již špatná a která nebyla opatřena zámkem.⁷³⁶

Nyní se budu věnovat hlavním kuchyním umístěným v přízemí. Nejpodrobněji byly popisovány kuchyně, které se nacházely v paláci Kinských, Novohradských z Kolovrat, Sweerts-Šporků či Černínů. V jejich případě se jednalo o celé kuchyňské komplexy, jak už bylo sděleno výše.⁷³⁷ Dominovala jim vždy velká a prostorná kuchyně, o čemž svědčí poměrně velké množství nábytku nacházejícího se v jejích prostorách. Podrobný popis je v inventáři u kuchyně, kterou měl pronajatou hrabě Harrach od roku 1775 v paláci Kinských.⁷³⁸ Uprostřed této místnosti utvářelo velkou pracovní plochu pět velkých dřevěných stolů. Dále stál v rohu místnosti pekařský stůl. Podél zdi byly umístěny dvě vysoké skříně s dvěma křídly. V jedné z nich se nacházelo pět sklenic. Naproti skříním stála ještě jedna

⁷²⁸ NA Praha, Fideikomisionní spisy, inv. č. 156, kart. 1173. Inventář paláce v Praze na Hradčanech 1777.

⁷²⁹ TAMTÉŽ.

⁷³⁰ SOA Zámorsk, RA Kinských (Chlumec), inv. č. 799, kart. 41, inventář nábytku v majorátním domě 1774; NA Praha, Fideikomisionní spisy, inv. č. 140, kart. 1048. Inventář domu na Starém Městě pražském 1764.

⁷³¹ SOA Zámorsk, RA Kinských (Chlumec), inv. č. 799, kart. 41, inventář nábytku v majorátním domě 1774.

⁷³² TAMTÉŽ.

⁷³³ „In der Kuchel 3 große Tafeln“, „1 Speißtruhe“, „1 großer Kasten“, „1 lange Banck“ TAMTÉŽ.

⁷³⁴ „schwarzer Ofen“ NA Praha, Fideikomisionní spisy, inv. č. 140, kart. 1048. Inventář domu na Starém Městě pražském 1764.

⁷³⁵ „große 4eckige Tafel von eichenem Holz“, „schlechter 4eckiger Tisch“ TAMTÉŽ.

⁷³⁶ „schlechte Almer ohne Schloss“ TAMTÉŽ. Příloha č. 1.

⁷³⁷ SOA Zámorsk, RA Kinských (Chlumec), inv. č. 799, kart. 41, inventář nábytku v majorátním domě 1774.

⁷³⁸ TAMTÉŽ.

komoda a v dalším rohu kuchyně se nacházela postel. Celkem bylo do místnosti umístěno dvanáct dřevěných židlí.⁷³⁹

V kuchyni Sweerts-Šporkovského paláce se staly dominantou tři pece a ohniště, jež se nevyskytovaly nikde jinde v paláci.⁷⁴⁰ Pece byly určeny pro pečení chleba či moučnicků. Byly na nich položeny tři lopaty na uhlí, pohrabáč, kleště a dva železné hrnce.⁷⁴¹ V paláci Kinských se nacházelo v bezprostřední blízkosti ohniště navíc ještě další náradí a náčiní, které bylo používáno při práci na otevřeném ohni. Jednalo se o ohňové kleště, čtyři velké a malé pohrabáče, jeden plech a jednu lopatku.⁷⁴² Součástí ohniště byly dva měchy k rozdmýchávání ohně.⁷⁴³

Všechny analyzované paláce se shodují v rozsahu zařízení kuchyní. Výjimkou je opět pouze kuchyň Wallisů. O jejím vybavení se inventář zmiňuje jen jednou poznámkou, která prozrazuje, že se v ní nacházely dva stoly s uzamykatelnými skřínkami.⁷⁴⁴

Dalším nezbytným článkem komplexu byly bezesporu komory kuchyní, které sloužily zejména na uložení kuchyňského náčiní.⁷⁴⁵ Byly zařízené menším počtem nábytku, o čemž svědčí všechny inventáře třech paláců, v nichž se tyto místnosti nacházely.⁷⁴⁶ V Kolovratském paláci v sobě ukrýval tento prostor dva staré stoly uprostřed místnosti.⁷⁴⁷ Dále byla ve zdi zabudována jedna almara. Místnost mohla být uzamčena pomocí třech zámků, vedle kterých byl položen jeden klíč. Komora paláce Kinských byla oproti tomu dle inventáře vybavena jen jedním dlouhým stolem z měkkého dřeva.⁷⁴⁸

⁷³⁹ „5 große holzerne Tafeln“, „Bäckerey Tisch“, „zwei hohe Castl mit 2 Fliegeln“, „im Castle 5 Glass“, „eine Kommode“, „Bettstadt“, „12 holtzerne Stühle“ SOA Zámorsk, RA Kinských (Chlumec), inv. č. 799, kart. 41, inventář nábytku v majorátním domě 1774.

⁷⁴⁰ NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 140, kart. 1048. Inventář domu na Starém Městě pražském 1764. Rovněž v kuchyni Kinských se nacházelo ohniště a dvě pece. SOA Zámorsk, RA Kinských (Chlumec), inv. č. 754, kart. 40, inventář pražského domu 1769.

⁷⁴¹ „3 Kohlenschaufel“, „1 Feuerhacken“, „1 Zange“, „2 eiserne Töpfe“ NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 140, kart. 1048. Inventář domu na Starém Městě pražském 1764.

⁷⁴² „1 Feuer Zange, „4 große und kleine Schir-Hacken“, „1 Blech“, „1 Schaulöffel“ TAMTÉŽ.

⁷⁴³ TAMTÉŽ.

⁷⁴⁴ „2 Tische mit Kasten zum Versperren“ NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 165, kart. 1238. Inventář domu u Černého Orla na Starém Městě pražském 1745.

⁷⁴⁵ TABULKA č. 11.

⁷⁴⁶ SOA Zámorsk, RA Šporků, inv. č. 435, evid. j. kn. 10, Inventář zařízení zámků rodu Sweerts-Šporků. Dobřenský dům 1799; NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 140, kart. 1048. Inventář domu na Starém Městě pražském 1764; SOA Zámorsk, RA Kinských (Chlumec), inv. č. 799, kart. 41, inventář nábytku v majorátním domě 1774.

⁷⁴⁷ „2 alte Tische“ NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 140, kart. 1048. Inventář domu na Starém Městě pražském 1764.

⁷⁴⁸ „Almer in der Mauer“, „3 Schlösser und 1 Schlüssel“, „lange Taffel v. weichem Holtz.“ SOA Zámorsk, RA Kinských (Chlumec), inv. č. 754, kart. 40, inventář pražského domu 1769.

Na komoru v paláci navazoval kuchyňský kvelb.⁷⁴⁹ Byl určený na ukládání potravin, což dokazují příklady nábytku, který se v kvelbu nacházel. Jednalo se o velkou skříň s policemi na mouku či malou spíž.⁷⁵⁰ Dále se v této místnosti nacházel již jen jeden poškozený, tj. „špatný“ stůl z měkkého dřeva.⁷⁵¹ Vedle něho byla postavena lavice stejné kvality.⁷⁵² Vedle toho kvelb, jenž se nacházel u Sweerts-Šporků, byl vybaven již větším počtem nábytku. Uprostřed místnosti stál starý stůl, na němž ležely dva pocínované tácy a staré misky na olej. V jeho rohu stála stará skříň, ve které byly uloženy dva talíře a pět kulatých mís. Nakonec v místnosti stála ještě skříň na potraviny, na níž byla postavena plechová lucerna, vedle ní byla položena dřevěná konstrukce s hákem na maso.⁷⁵³

Kinští měli v kuchyňském komplexu jako jediní zvláštní místnost označenou jako kvelb na jídlo.⁷⁵⁴ Tento prostor měl s největší pravděpodobností stejnou funkci jako místnost, která byla označena jako spíž, jež se nacházela v paláci Černínů a Kolovratských.⁷⁵⁵ Spižírny a skladovací komory či kvelby sloužily zejména v zimních obdobích. Tehdy se do nich svážel led na chlazení potravin či nápojů. Skladovalo se v nich máslo, vejce, sýry, mléko či maso. Na uskladnění byly k dispozici dřevěné sudy či háky na zavěšení například masa.⁷⁵⁶ Tato tvrzení potvrzuje svým vybavením spižírna, která se nacházela v prostorách Černínského paláce.⁷⁵⁷ Byla vybavena železným kulatým hákem na zavěšení masa. Potraviny vážili kuchaři přímo uvnitř této místnosti, jelikož se v ní nacházela jedna velká železná váha.⁷⁵⁸ Kolovratská spižírna, do níž se vcházelo přímo z kuchyně, měla jen jedno okno, což bylo z důvodu možnosti co nejdéle uchování potravin. Dveře byly dokonce vybaveny zámkem.⁷⁵⁹ V případě potřeby tam mohla být ukládána přechodně část kuchyňského mobiliáře.⁷⁶⁰

⁷⁴⁹ „In Küchegewölbe“ .“ SOA Zámrsk, RA Kinských (Chlumec), inv. č. 754, kart. 40, inventář pražského domu 1769.

⁷⁵⁰ „grosser Mehl Casten mit Fechern“, kleiner Speiss-Casten“ SOA Zámrsk, RA Kinských (Chlumec), inv. č. 2883, kart. 141, inventář pražských domů 1760.

⁷⁵¹ „ein schlechter Tisch aus weichem Holtz“ SOA Zámrsk, RA Kinských (Chlumec), inv. č. 754, kart. 40, inventář pražského domu 1769.

⁷⁵² „dergleichen Banck“ TAMTÉŽ.

⁷⁵³ „1 alter Tisch“, „2 bezinnte Tazen“, „alte Ölschalen“, „Speisekasten“, „Laterne von Blech“, „hölzerner Gestell mit Fleischhacken“, „1 alter Schranken“, „2 Teller“, „5 runde Schüssel“ TAMTÉŽ.

⁷⁵⁴ SOA Zámrsk, RA Kinských (Chlumec), inv. č. 799, kart. 41, inventář nábytku v majorátním domě 1774.

⁷⁵⁵ NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 156, kart. 1173. Inventář paláce v Praze na Hradčanech 1777; NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 140, kart. 1048. Inventář domu na Starém Městě pražském 1764.

⁷⁵⁶ HRDLIČKA, J. *Hodovní stůl*, s. 95.

⁷⁵⁷ SOA Zámrsk, RA Kinských (Chlumec), inv. č. 799, kart. 41, inventář nábytku v majorátním domě 1774.

⁷⁵⁸ „1 runder eiserner Haken“, „1 große eiserne Waage“ TAMTÉŽ.

⁷⁵⁹ „Eine Tür mit dem alten Schloß“ NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 140, kart. 1048. Inventář domu na Starém Městě pražském 1764.

⁷⁶⁰ HRDLIČKA, J. *Hodovní stůl*, s. 95.

Součástí kuchyňského komplexu byly rovněž sklepy, v nichž se mimo jiné uchovávalo pivo a víno.⁷⁶¹ Z analyzovaných inventářů se zmínil jediný inventář Černínů o přítomnosti sklepa.⁷⁶² Bylo v něm uchováváno i několik let staré víno, jež bylo uloženo zejména v dřevěných sudech. Inventář hradčanského paláce popisuje vedle jednoho velkého stojanu na pivní sud výskyt šesti prázdných sudů o obsahu dvaceti devíti džběrů.⁷⁶³ V jiných sudech bylo uloženo mimo jiná vína, jeden džběr vína rýnského, čtyři červeného, tři rakouského či jeden a čtvrt mělnického vína.⁷⁶⁴ Nakonec se inventář zmiňuje, že ve sklepě bylo uloženo ještě třicet sedm lahví. Ty obsahovaly víno, jako například moselské či burgundské, a tři butylky byly naplněny dokonce šampaňským.⁷⁶⁵

Vedle vína se ve sklepech nacházely nálevky, vany na vodu, necky, košíře či soudky z mědi.⁷⁶⁶ Josef Hrdlička tvrdí, že „víno koupené v lahvích se ukládalo do malých pivniček vystlaných plstí“.⁷⁶⁷ Ve sklepě se většinou nacházel košťýř, jímž se ověřovala kvalita vína. Dále v místnosti nikdy nechyběl minimálně jeden dřevěný stůl s dřevěnými lavicemi. K osvětlení posloužila lucerna.⁷⁶⁸ V Černínském inventáři bohužel není popsán kromě vína žádný mobiliář ani sem náležící náčiní.

Černínský palác obsahoval dále jako jediný pekárnu, která patřila rovněž do kuchyňského komplexu.⁷⁶⁹ Takováto místnost bývala vybavena minimálně pecí a kamny s kotlem, která sloužila na ohřev vody. Dalším nezbytným kusem nábytku byla vždy truhla, do které se uskladňovala mouka.⁷⁷⁰ Podle černínského inventáře se ovšem tato zařízení v době jeho sepsání nevyskytovala v pekárně, respektive nebyla vyčtena. Prameny se omezují na popis dlouhého stolu se zásuvkami z měkkého dřeva, který stál poblíž dalších čtyř obyčejných stolů.⁷⁷¹ Dále stála v rohu místnosti almara se dvěma obyčejnými stoly.⁷⁷² V druhém rohu byly umístěny pro změnu dvě skříně.⁷⁷³ Almaly či skříně, které se vyskytovaly v pekárnách, sloužily na uskladnění potravin i čerstvě napečeného pečiva. Vedle

⁷⁶¹ HRDLIČKA, J. *Hodovní stůl*, s. 92.

⁷⁶² NA Praha, Fideikomisionní spisy, inv. č. 156, kart. 1173. Inventář paláce v Praze na Hradčanech 1777.

⁷⁶³ „1 große Saul zum Bierfass“, „6 Stücke leehre Fasse halten 29 Eimer“ NA Praha, Fideikomisionní spisy, inv. č. 156, kart. 1173. Inventář paláce v Praze na Hradčanech 1777.

⁷⁶⁴ „1 Eimer Rheinwein“, „4 Eimer rote“, „3 Eimer Österreicher“, „1 ¼ Eimer Melnicker Wein“ TAMTÉŽ. Příloha č. 4.

⁷⁶⁵ „Butylen Mosler“, „Butylen Burgunder“, „3 Butylen Champanier“ TAMTÉŽ.

⁷⁶⁶ HRDLIČKA, J. *Hodovní stůl*, s. 92-93.

⁷⁶⁷ TAMTÉŽ, s. 93.

⁷⁶⁸ TAMTÉŽ, s. 92-94.

⁷⁶⁹ NA Praha, Fideikomisionní spisy, inv. č. 156, kart. 1173. Inventář paláce v Praze na Hradčanech 1777.

⁷⁷⁰ HRDLIČKA, J. *Hodovní stůl*, s. 91-92.

⁷⁷¹ „1 langer Schubladenkasten von weichem Holz“, „4 ordinäre Tische“ NA Praha, Fideikomisionní spisy, inv. č. 156, kart. 1173. Inventář paláce v Praze na Hradčanech 1777.

⁷⁷² „1 Almer“, „2 ordinäre Tische“ TAMTÉŽ.

⁷⁷³ „zwei Schranken“ TAMTÉŽ.

nich byl umístěn jeden stůl, kolem kterého byla postavena tři stará zelená látková křesla s opěrkami, dále jedno stejné křeslo v červené barvě a dvě patrová křesla.⁷⁷⁴ V pekárnách se rovněž nacházely běžně dřevěné konve na vodu, dříve, síta či prkna, jimiž se dávalo těsto do pecí. Pekaři váleli těsto na dřevěných válech. To poté dávali pomocí dlouhých dřevěných lopat do pece.⁷⁷⁵

Poslední místností náležící do kuchyňského komplexu se stala cukrárna.⁷⁷⁶ V Černínském paláci obsahovala tato místnost mosaznou váhu s dvěma závažími, jeden mosazný mozdík s železnou paličkou, čtyři svícny a dva železné plechy.⁷⁷⁷ Součástí cukrárny Kinských byl vedle starého, dlouhého stolu se dvěma zásuvkami, dále starého půlkruhového stolečku a malého věšáku na šaty dokonce i přenosný pokojový záchod s kůží.⁷⁷⁸

Inventář paláce Buquoyů se oproti tomu vůbec nevěnuje popisu mobiliáře cukrárny, nýbrž se omezuje jen na výčet nádobí, jež bylo v místnosti uloženo. Mimo jiné se jedná například o šest kusů čtyřhranných misek na kompoty, dvacet sedm stejných misek, ale delších, dále padesát šest misek kulatých.⁷⁷⁹ Rovněž tam byly položeny čtyři tácy, třicet tři sklenic na limonádu a čtyři lahve, rovněž na limonádu.⁷⁸⁰

Součástí kuchyně byly vedle mobiliáře nejrůznější nádoby. Celkový počet kusů nádobí, jež bylo nalezeno v kuchyňských šlechtických sídlech, dosahoval pravidelně výše několika desítek. Ve vybavení kuchyňských prostor na panských sídlech panovaly ovšem rozdíly. Množství ovlivňovala velikost dvora, dále prostorová kapacita kuchyňského komplexu či četnost návštěv. Vedle toho bylo rovněž důležité, zda se jednalo o palác obývaný celoročně či jen v určitém období.⁷⁸¹

Nádobí tvořilo vedle nábytku druhou největší skupinu položek v inventářích analyzovaných paláců.⁷⁸² Samotná příprava jídel měla v kuchyňských specifický, respektive

⁷⁷⁴ „3 alte grüne tuchene Lehnssesseln“, „1 rot tuchene detto“, „und 2 Stocksesseln“ TAMTÉŽ.

⁷⁷⁵ HRDLÍČKA, J. *Hodovní stůl*, s. 92.

⁷⁷⁶ TABULKA č. 11.

⁷⁷⁷ „1 Messingwaage mit 2 Gewicht“, „1 Messingmörser mit eisernen Stößel“, „4 Leuchter“, „2 eiserne Bleche“ TAMTÉŽ.

⁷⁷⁸ „alte lange Taffel mit 2 Schubladen“, „Altes Halbrundetes Tisch“, „Kleiner Kleyder-rechn“, „Leib-Stuhl mit Leeder.“ SOA Zámrsk, RA Kinských (Chlumec), inv. č. 799, kart. 41, inventář nábytku v majorátním domě 1774.

⁷⁷⁹ „6 Stücke viereckige Muscheln zu Kompotten“, „27 detto längere detto“, „56 detto runde detto“ NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 155, kart. 1160. Inventář domu v Praze 1767.

⁷⁸⁰ „4 Tatzeln“, „33 Limonade Gläser“, „4 Limonadeflaschen“ TAMTÉŽ.

⁷⁸¹ HRDLÍČKA, J. *Hodovní stůl*, s. 91.

⁷⁸² NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 155, kart. 1160. Inventář domu v Praze 1767; NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 156, kart. 1173. Inventář paláce v Praze na Hradčanech 1777; NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 140, kart. 1048. Inventář domu na Starém Městě pražském 1764; NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 165, kart. 1238. Inventář domu u Černého Orla na Starém Městě pražském 1745; SOA Zámrsk, RA Šporků, inv. č. 435, evid. j. kn. 10, Inventář zařízení zámků rodu Sweerts-Šporků. Palác v Hybernské ulici v Praze 1797; SOA Zámrsk, RA Šporků, inv. č. 435, evid. j. kn. 10, Inventář zařízení zámků rodu Sweerts-Šporků. Dobřenský dům

charakteristický ráz, čemuž odpovídala rovněž škála užívaných předmětů. Nádobí se dá rozdělit do dvou základních skupin. Zaprvé se jedná o nádoby, které sloužily přímo k přípravě pokrmů a následně jejich konzumaci. Z tohoto důvodu mělo takovéto nádobí převážně užitný a praktický účel. Někdy se stávalo, že bylo nádobí přesto zdobeno. Šlechtic si nechal například vyřít svůj erb na zejména cínové nádoby, které se používalo v kuchyních. Uchýlil se k tomuto opatření z důvodu zamezení krádeže a nikoli z estetického hlediska.⁷⁸³ Zadruhé to bylo nádobí, které mělo především reprezentovat náležitě svoji rezidenci. Tyto kusy se nacházely ovšem nejvíce v obytně-reprezentačních prostorách zejména prvního patra paláců.⁷⁸⁴

Všechno nádobí, které se nacházelo v kuchyních, sloužilo ke stolování v palácích. Vynikalo pestrostí užitého materiálu. Jednalo se o předměty, jež byly vyrobené z mědi, cínu, mosazi, stříbra, železa, dřeva, skla, porcelánu či keramiky. V tabulce č. 12 je představeno přesné složení druhů jednotlivého nádobí v každém paláci.⁷⁸⁵ Kuchaři a další personál pracovali v kuchyňských prostorách nejčastěji s cínovými a železnými předměty. Martin Pleva, jenž se věnuje dějinám hmotné kultury šlechtických sídel na Moravě, píše: „*Vlastní spotřební nádobí, jakýsi standard, představovaly početné předměty z cínu v následující skladbě: mísy, misky, talíře, šálky a koflíky, konvice zdobené s víkem, stolní svícný, popřípadě slánky.*“⁷⁸⁶ Méně pak kuchaři využívali ke své práci nádoby vyrobené z mosazi. Někdy se dokonce stávalo, že železné a měděné předměty si nechávali pocínovat. Do jejich rukou se dostaly vedle již zmíněného nádobí rovněž hliněné nádoby či nástroje vyrobené ze dřeva, o nichž se inventáře nezmiňují příliš často. Bylo to z důvodu, že se dřevěné nádobí často opotřebovávalo, a následně proto často obměňovalo.⁷⁸⁷

Z tabulky č. 12 lze dojít k závěru, že výše zmiňovaná stanoviska jsou z hlediska užití uvedených materiálů, z nichž je jednotlivé nádobí vyrobeno, ve shodě s výsledky analýzy těchto položek ve zkoumaných palácích. V každé kuchyni se nacházelo nádobí vyrobené ze železa a mědi. Na druhou stranu lze konstatovat, že nejméně nádobí bylo vyrobeno ze dřeva. V případě porovnání jednotlivého počtu nádob v palácích se dojde k zjištění, že nejvíce druhů

1799; SOA Zámorsk, RA Kinských (Chlumec), inv. č. 2883, kart. 141, inventář pražských domů 1760; SOA Zámorsk, RA Kinských (Chlumec), inv. č. 754, kart. 40, inventář pražského domu 1769; SOA Zámorsk, RA Kinských (Chlumec), inv. č. 799, kart. 41, inventář nábytku v majorátním domě 1774.

⁷⁸³ HRDLIČKA, J. *Hodovní stůl*, s. 88.

⁷⁸⁴ Pozn. Předměty, jež měly reprezentovat, byly vystavovány v kredencích jak v jídelnách, tak po celém paláci. PLEVA, M. *Hmotná kultura*, s. 143.

⁷⁸⁵ Tabulka č. 12.

⁷⁸⁶ PLEVA, M. *Hmotná kultura*, s. 143.

⁷⁸⁷ HRDLIČKA, J. *Hodovní stůl*, s. 88

nádobí obsahovaly kuchyňské komplexy ve dvou palácích, a to zaprvé v Buquouyském a zadruhé v paláci Wallisů.⁷⁸⁸

Následující text se bude zabývat analýzou jednotlivých druhů nádobí, které bude zkoumáno podle své funkce. Konkrétní příklady jednotlivých druhů a skupin nádobí budou představeny na základě inventáře paláce, který obsahoval daných druhů nádob nejvíce. Zaprvé se budeme věnovat nádobí, které bylo využíváno při vaření v kuchyni. Jednalo se o nádoby vyrobené ze železa. Tyto předměty byly nejvíce využívány při práci u pece či s ohněm. V kolovratské kuchyni mohli použít kuchaři při práci tyto předměty ze železa (*von Eisen*): pečící pánev, dvě naběračky či dvě vidličky na maso.⁷⁸⁹

TABULKA č. 12: Přehled materiálového složení jednotlivých druhů nádobí⁷⁹⁰

Palác	Materiál nádobí								
	Měď	stříbro	cín	mosaz	železo	sklo	dřevo	porcelán	ostatní
Buquouyský	✓	✓	✓	✓	✓	-	✓	✓	majolikové nádobí
Černínský	✓	✓		-	✓	✓	-	✓	-
Kinský	✓	✓	✓	-	✓	✓	-	-	-
Kolovratský	✓	-	✓	✓	✓	-	-	-	-
Sweerts- Šporků	✓	✓	✓	-	✓	✓	-	✓	-
Wallisů	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	-	-

Vedle železných se uplatnily v souvislosti s vařením také měděné nádoby. V inventáři kolovratské kuchyně umístěné v přízemí paláce se nacházelo deset kastrolů, jedna forma na

⁷⁸⁸ Tabulka č. 12.

⁷⁸⁹ „Bratpfanne“, „2 Schöpflöffel“, „2 Fleischgabeln“ NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 165, kart. 1238. Inventář domu u Černého Orla na Starém Městě pražském 1745.

⁷⁹⁰ NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 155, kart. 1160. Inventář domu v Praze 1767; NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 156, kart. 1173. Inventář paláce v Praze na Hradčanech 1777; NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 140, kart. 1048. Inventář domu na Starém Městě pražském 1764; NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 165, kart. 1238. Inventář domu u Černého Orla na Starém Městě pražském 1745; SOA Zámrsk, RA Šporků, inv. č. 435, evid. j. kn. 10, Inventář zařízení zámků rodu Sweerts-Šporků. Palác v Hybernské ulici v Praze 1797; SOA Zámrsk, RA Šporků, inv. č. 435, evid. j. kn. 10, Inventář zařízení zámků rodu Sweerts-Šporků. Dobřenský dům 1799; SOA Zámrsk, RA Kinských (Chlumec), inv. č. 2883, kart. 141, inventář pražských domů 1760; SOA Zámrsk, RA Kinských (Chlumec), inv. č. 754, kart. 40, inventář pražského domu 1769; SOA Zámrsk, RA Kinských (Chlumec), inv. č. 799, kart. 41, inventář nábytku v majorátním domě 1774.

dorty, jedna konvice z mědi (*An Kupfer*), dále byly z tohoto materiálu jedna konvice na čaj, starý kastrol, mísa, dva velké kotle s poklicemi a ještě jeden menší kotel bez poklice.⁷⁹¹ Nádoby z mosazi (*an Messing*) se ve všech třech palácích nacházely rovněž prakticky ve stejném složení.⁷⁹² Pro představu o podobě nádob z mosazi je nutné představit alespoň nádoby, které byly součástí inventáře Kolovratského paláce. V kuchyni se mimo jiné nádobí nacházel plech na dorty z mosazi, dále nožík včetně „rukojeti“ z mosazi, dva kotle a jeden svícen, které byly rovněž z mosazi.⁷⁹³ Nakonec se do této skupiny řadí rovněž nádoby ze dřeva (*aus Holz*). Ze všech analyzovaných inventářů bylo nejvíce dřevěného nádobí nalezeno v kuchyni Buquoyského paláce. Jednalo se o třicet šest párů nožů, vidliček a lžic, které patřily k miskám.⁷⁹⁴

Zadruhé přichází na řadu nádobí, které bylo určeno přímo ke stolování. To bylo vyrobeno nejčastěji z cínu (*aus Zinn*). Tomuto druhu nádobí se nevěnoval jen inventář Černínského paláce.⁷⁹⁵ Oproti němu se nejvíce nádob z cínu nacházelo v domě Kinských. Tento materiál patřil mezi oblíbené již od druhé poloviny 16. století, poté se jeho výskyt neustále zvyšoval.⁷⁹⁶ Mezi cínovými nádobami se nacházela v kuchyňském komplexu stará polévková mísa s dvěma držadly, čtyři velké ploché mísy, dvacet čtyři talířů, dvě slánky a další.⁷⁹⁷ Talíře se počítaly na pouzdra, do nichž se vkládaly po dvanácti i více kusech. Lišily se jak vzhledem, tak zpracováním, rovněž i určením. Z toho důvodu inventáře poznamenávají u dvaceti čtyř talířů, na co byly určeny, a to na chleba, omáčky či ryby.⁷⁹⁸

Vedle cínu náležely ke stolnímu náčiní nádoby vyrobené ze skla (*aus Glas*).⁷⁹⁹ Jednalo se zejména o nádoby, jež sloužily na uchování octa či vína. Všechny byly umístěné ve skříňovém nástavci v kuchyni.⁸⁰⁰ Nacházela se tam jedna láhev, dvě skleněné nádoby ve tvaru lahve na květiny, dvě velké bohatě zdobené skleněné nádoby, jedna malá skleněná lahvička

⁷⁹¹ „10 Kasserollen“, „1 Dorther Pfanne“, „1 Kanne“, „1 Teekanne“, „alte Kasserolle“, „Schüssel“, „2 große Kessel mit Deckeln“ „1 großer Kessel ohne Deckel“ NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 140, kart. 1048. Inventář domu na Starém Městě pražském 1764.

⁷⁹² Tabulka č. 12.

⁷⁹³ „Dorther Blech von Messing“, „Messer samt Stengel von Messing“, „2 Kessel von Messing“, „Leichter von Messing“ NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 140, kart. 1048. Inventář domu na Starém Městě pražském 1764.

⁷⁹⁴ „36 Paar Messer, Gabel, und Löffel zu Schalen“ NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 155, kart. 1160. Inventář domu v Praze 1767.

⁷⁹⁵ Tabulka č. 12.

⁷⁹⁶ HRDLIČKA, J. *Hodovní stůl*, s. 96.

⁷⁹⁷ „An Zinn“, „1 alte Suppen Schlüssel mit 2 Handhöbn“, „4 Grossflache Schlüssel“, „24 Teller“, „2 Saltz Vasseln“ SOA Zámorsk, RA Kinských (Chlumec), inv. č. 799, kart. 41, inventář nábytku v majorátním domě 1774. Příloha č. 11 kopie originálu nádobí.

⁷⁹⁸ „24 Teller für Brott“, „für Sauce“, „für Fische“ TAMTÉŽ.

⁷⁹⁹ Tabulka č. 12.

⁸⁰⁰ „In diesen Aufsatzkasten befunden sich Glas“ SOA Zámorsk, RA Šporků, inv. č. 435, evid. j. kn. 10, Inventář zařízení zámků rodu Sweerts-Šporků. Palác v Hyberské ulici v Praze 1797.

a dvanáct karaf.⁸⁰¹ Vedle toho stálo ve skříňce dvanáct sklenic na víno, jedna malá sklenice s pozlacenými květinami a jedna červená sklenice uvnitř pozlacená. Počet nádob ze skla, které se uplatnily u nádobí určeného na pití, byl ve srovnání s počtem nádob z kovu zanedbatelný.⁸⁰² Rovněž ostatní paláce obsahovaly skleněné nádoby v tomtéž složení. Rozdíly vznikaly pouze v odlišných počtech.⁸⁰³ Ze skla byla vyrobena ještě umyvadla, která byla součástí vybavení kuchyňského komplexu, tentokrát ovšem v Černínském paláci či paláci Kinských.⁸⁰⁴

Nádoby ze stříbra (*aus Silber*) měly rovněž uplatnění při stolování.⁸⁰⁵ Ovšem inventáře se stříbrnému nádobí v souvislosti s kuchyňským komplexem věnují velmi sporadicky. Nejvíce tohoto nádobí se nacházelo v palácích Buquoyů a Černínů.⁸⁰⁶ Největší uplatnění měly příbory ze stříbra. Černínové vlastnili v neúplné soupravě, nalezené v kuchyni, dvanáct nožů, jednu vidličku a dvě lžíce.⁸⁰⁷ V buquoyské kuchyni byly zase nalezeny tři sklenice ze stříbra.⁸⁰⁸ Výskyt nádobí ze zlata, které by se nacházelo v kuchyňském komplexu, nebyl zaznamenán ani v jednom inventáři.⁸⁰⁹

V inventářích bylo zaznamenáno rovněž velmi málo kusů nádob vyrobených z porcelánu (*aus Porzellan*). Bylo to z toho důvodu, že se tyto nádoby nacházely v obytně-reprezentačních prostorách, kde byly vystavovány. Přesto byly nalezeny v kuchyňském prostoru Černínského paláce dvě velké porcelánové mísy.⁸¹⁰ Jiný materiál se objevil v buquoyské kuchyni v podobě majolikového nádobí (*An Majolica Geschirr*). Jedná se o jeden z mnoha druhů keramiky, který se v žádném jiném analyzovaném kuchyňském komplexu nevyskytoval.⁸¹¹ V kuchyni Buquoyského paláce se ovšem tento druh keramického nádobí nacházel. Konkrétně se jednalo se o sedmdesát dva kusů talířů.⁸¹²

⁸⁰¹ „1 Flasche“, „Flaschen förmige Gläser für die Blumen“, „große Gläser mit schwerer Verzierung“, „1 kleine Fläschchen von Glas“, „12 Karaffe“ TAMTÉŽ.

⁸⁰² „12 Weingläser“, „kleines Glas mit vergoldeten Blumen“, „rotes Glas inwendig vergoldet“ TAMTÉŽ.

⁸⁰³ SOA Zámorsk, RA Kinských (Chlumec), inv. č. 799, kart. 41, inventář nábytku v majorátním domě 1774; NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 156, kart. 1173. Inventář paláce v Praze na Hradčanech 1777; NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 165, kart. 1238. Inventář domu u Černého Orla na Starém Městě pražském 1745.

⁸⁰⁴ „8 Große Lavurn von Glass“ NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 156, kart. 1173. Inventář paláce v Praze na Hradčanech 1777. „5 Lavurn von Glass“ SOA Zámorsk, RA Kinských (Chlumec), inv. č. 799, kart. 41, inventář nábytku v majorátním domě 1774.

⁸⁰⁵ PLEVA, M. Hmotná kultura, s. 144.

⁸⁰⁶ NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 155, kart. 1160. Inventář domu v Praze 1767; NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 156, kart. 1173. Inventář paláce v Praze na Hradčanech 1777.

⁸⁰⁷ „12 Messer“, „1 Gabel“, „2 Löffel“ TAMTÉŽ.

⁸⁰⁸ „3 Glass aus Silber“ NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 155, kart. 1160. Inventář domu v Praze 1767.

⁸⁰⁹ Tabulka č. 12.

⁸¹⁰ „2 große Schüsseln“ NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 156, kart. 1173. Inventář paláce v Praze na Hradčanech 1777.

⁸¹¹ Tabulka č. 12.

⁸¹² „72 Stücke Teller“ NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 155, kart. 1160. Inventář domu v Praze 1767.

Vedle kuchyňského komplexu se nacházela v přízemí Kolovratského, Sweerts-Šporkovského a Černínského paláce ještě jedna místnost. Jednalo se o prádelnu (*Waschhaus*), která tvořila druhou část hospodářského zázemí paláce.⁸¹³ Uvnitř kolovratské prádelny stál jeden velký měděný kotel na praní, jenž byl zabudovaný do zdi, vedle kterého byl umístěn mandl.⁸¹⁴ Černínská prádelna obsahovala dokonce dva velké mandly.⁸¹⁵ Dále měly pradelny k dispozici tři vany, jeden velký a jeden menší stůl a tři konve na vodu.⁸¹⁶ V rohu místnosti se nacházely dokonce dvě staré postele, vedle kterých stála jedna almara.⁸¹⁷ Rovněž prádelna Sweerts-Šporků byla vybavena stejným zařízením. Navíc se tam nacházely jen necky na prádlo a ještě jeden měkký stůl na prádlo.⁸¹⁸ Ostatní paláce buď svoji vlastní prádelnu neměly, nebo se o nich jen jejich inventáře nezmínily.⁸¹⁹

Stáje a k nim náležící veškeré prostory jsou posledním hospodářským zázemím, které se nacházelo ve zkoumaných palácích. Toto hospodářské zázemí neměl podle popisu inventáře jen palác Sweerts-Šporků.⁸²⁰ Raně novověká šlechta si cenila koní, kteří byli považováni za důležitou součást reprezentace jí samotné a jejího životního stylu. Šlechta je dokonce kladla z hlediska jejich důležitosti pro společnost svých dvorů na stejnou úroveň jako své služebníky.⁸²¹ Z tohoto důvodu docházelo k tomu, že větší či menší stáje se staly součástí všech šlechtických sídel. Nezáleželo na tom, zda stála ve městě nebo na venkově.⁸²²

Konírny a stáje hrály tedy důležitou roli v organismu šlechtického sídla. Na venkově bylo zvykem vystavit si tyto prostory před zámekem, což se v případě měst nedalo ovšem

⁸¹³ NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 140, kart. 1048. Inventář domu na Starém Městě pražském 1764; SOA Zámorsk, RA Šporků, inv. č. 435, evid. j. kn. 10, Inventář zařízení zámků rodu Sweerts-Šporků. Palác v Hybernské ulici v Praze 1797; NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 156, kart. 1173. Inventář paláce v Praze na Hradčanech 1777.

⁸¹⁴ „großer kupferner Waschkessel eingemauert“, „Mandel“ NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 140, kart. 1048. Inventář domu na Starém Městě pražském 1764.

⁸¹⁵ „2 große Mangeln“ NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 156, kart. 1173. Inventář paláce v Praze na Hradčanech 1777.

⁸¹⁶ „3 Wannen“, „1 große und kleinere Tafel“, „3 Wasserkannen“ TAMTÉŽ.

⁸¹⁷ „2 alte Bettstätte“, „1 Almer“ TAMTÉŽ.

⁸¹⁸ „Waschmolden“, „2 weicher Tisch zur Wäsche“ SOA Zámorsk, RA Šporků, inv. č. 435, evid. j. kn. 10, Inventář zařízení zámků rodu Sweerts-Šporků. Palác v Hybernské ulici v Praze 1797.

⁸¹⁹ NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 155, kart. 1160. Inventář domu v Praze 1767; NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 165, kart. 1238. Inventář domu u Černého Orla na Starém Městě pražském 1745; SOA Zámorsk, RA Kinských (Chlumec), inv. č. 2883, kart. 141, inventář pražských domů 1760; SOA Zámorsk, RA Kinských (Chlumec), inv. č. 754, kart. 40, inventář pražského domu 1769; SOA Zámorsk, RA Kinských (Chlumec), inv. č. 799, kart. 41, inventář nábytku v majorátním domě 1774.

⁸²⁰ SOA Zámorsk, RA Šporků, inv. č. 435, evid. j. kn. 10, Inventář zařízení zámků rodu Sweerts-Šporků. Palác v Hybernské ulici v Praze 1797; SOA Zámorsk, RA Šporků, inv. č. 435, evid. j. kn. 10, Inventář zařízení zámků rodu Sweerts-Šporků. Dobřenský dům 1799.

⁸²¹ Jiří Kubeš tento jev ukazuje na příkladu Dominika Ondřeje z Kounic, jenž neváhal v roce 1683 před hrozbou tureckého vpádu na jižní Moravu přesunout celý svůj hřebčinec z nepříliš vhodně umístěného Uherského Brodu do svého bezpečnějšího paláce v Brně. KUBEŠ, J. *Reprezentační funkce*, s. 301-302.

⁸²² TAMTÉŽ, s. 313.

realizovat. Ty měly ve svém okolí mnohem méně prostoru. Situace proto byla řešena tak, že šlechtici umísťovali stáje a jejich doprovodné místnosti přímo do rezidenčního areálu do přízemí vlastních paláců.⁸²³ Princip se uplatnil v českých zemích již v období druhé poloviny 17. a první poloviny 18. století.⁸²⁴ Tímto způsobem nechali vystavět stáje i ti nejurozenější velmoži, jejichž konírny se velikostně shodovaly s konírnami zámožných měšťanů.⁸²⁵ Josef Petráň rozdělil tento provozně ekonomický prostor na zaprvé konírny (maštale), stáje či chlévy a zadruhé kůlny pro kočáry či jiné skladovací prostory,⁸²⁶ které budou v textu postupně analyzovány v následující části.

TABULKA č. 13: Struktura stájí a k nim náležících prostor v přízemí paláce⁸²⁷

Palác	Struktura stájí a k nim náležících prostor (v přízemí)
Buquoyský	koňská stáj, komora pro postroje
Černínský	stáj, sedlová komora
Kinský	konírna, komora chléva, chlív, starý chlív
Kolovratský	velká stáj
Wallisů	horní stáj, dolní stáj, kůlna na vozy

Všech pět analyzovaných paláců obsahovalo skutečně stáj či konírnu a k nim patřící další místnosti, jež se nacházely vždy v přízemí rezidencí vedle kuchyňského komplexu. Tato zjištění potvrzují tedy výše zmíněné závěry jak Jiřího Kubeše o poloze ekonomicko-

⁸²³ Například Vilém z Rožmberka, který budoval v padesátých letech 16. století rodový palác na Pražském hradě, měl stáje v přízemí této stavby a vešlo se do nich 40 koní. KUBEŠ, J. *Reprezentační funkce*, s. 306.

⁸²⁴ KUBEŠ, J. *Reprezentační funkce*, s. 306-308.

⁸²⁵ „Pouze jediný šlechtic vybočil v první polovině 17. století z tohoto trendu. Byl to frýdlantský vévoda Albrecht z Valdštejna, jehož malostranský palác budovaný ve dvacátých a třicátých letech nezapadal do rámce městské palácové architektury v českých zemích i v mnoha dalších ohledech. Valdštejn umístil ve svém paláci stáje mimo hlavní obytněreprezentační budovu, a to do přízemí zadního jednopatrového víceúčelového stavení při zahradě, kde se nacházely i kůlny na vozy. Výjimečné mocenské aspirace demonstroval kníže také tím, že si jako jediný šlechtic v celých dějinách Prahy postavil na svém městském pozemku jízďárnu (respektive měl dostatečně velký pozemek, jenž mu takovou akci dovolil), která byla zároveň první svého druhu v českých zemích (1630).“ TAMTÉŽ, s. 306.

⁸²⁶ PETRÁŇ, J. a KOL. *Dějiny*. II/1, s. 284.

⁸²⁷ Pozn. v tabulce jsou znázorněny jen paláce, jejichž součástí jsou stáje a k nim náležející prostory. NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 155, kart. 1160. Inventář domu v Praze 1767; NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 156, kart. 1173. Inventář paláce v Praze na Hradčanech 1777; NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 140, kart. 1048. Inventář domu na Starém Městě pražském 1764; NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 165, kart. 1238. Inventář domu u Černého Orla na Starém Městě pražském 1745; SOA Zámorsk, RA Kinských (Chlumeck), inv. č. 2883, kart. 141, inventář pražských domů 1760; SOA Zámorsk, RA Kinských (Chlumeck), inv. č. 754, kart. 40, inventář pražského domu 1769; SOA Zámorsk, RA Kinských (Chlumeck), inv. č. 799, kart. 41, inventář nábytku v majorátním domě 1774.

hospodářského prostoru, tak Josefa Petráně o jeho skladbě.⁸²⁸ Inventář Kolovratského paláce se o těchto prostorách zmiňuje nejméně. Navíc informuje o přítomnosti jen jedné velké stáje. V tomto prostoru byla postavena postel. Dále se v místnosti nacházela jedna truhla na krmení a ještě jedna stará almara na seno.⁸²⁹

Na druhou stranu nejvíce místností poskytl těmto prostorám palác Kinských.⁸³⁰ Z jeho kuchyňského komplexu bylo možné se vydat přímo do chléva či stáje (*Stall*), na kterou navazovala již přímo konírna neboli maštal (*Marstall*), dále komora chléva (*Stall Camer*) a celý komplex byl zakončen ještě jedním starým chlívem (*Alten Stall*).⁸³¹ Tyto prostory v paláci využívala jak Marie Anna Schwarzenbergová, která měla v paláci pronajatu stáj pro osm koní, tak rovněž hrabě Harrach, jenž měl pronajaty stáje pro devět koní, včetně kůlny pro čtyři vozy.⁸³²

Jednotlivé prostory nebyly v tomto případě bohatě vybaveny. Nenacházely se v nich žádné vzácné nebo drahé předměty. Ty si nájemníci ukládali do komor, jež se nacházely v jejich apartmá. Vybavení místností se skládalo pouze ze čtyř postelí, přičemž každá byla pro jednu osobu, a tří velkých komod.⁸³³ Do nich se ukládaly pravděpodobně předměty, jež byly nezbytné pro ustájení koňů a nesměly ve stájích chybět.⁸³⁴ Žádný jiný inventář se nevěnoval popisu jednotlivých místností provozně ekonomického prostoru tak podrobně jako ten Kinských.⁸³⁵

Inventáře Buquoyů a Černínů oproti inventáři pronajímaného paláce popisují ve větším měřítku jednotlivé kočáry, náčiní či koně, jež se v prostorách nacházely.⁸³⁶ Zaprvé se inventáře věnují ude ustájeným koním. V Černínském paláci bylo ustájeno šest hnědých kobyl na jedno spřežení, devět vraníků či šest jezdeckých koňů.⁸³⁷ Ve stájích Buquoyského paláce

⁸²⁸ PETRÁŇ, J. a KOL. *Dějiny*. II/1, s. 284; KUBEŠ, J. *Reprezentační funkce*, s. 301-313.

⁸²⁹ „*In großen Stall*“, „*1 Bettstatt*“, „*1 Futtertruhe*“, „*1 alte Almer auf das Heu*“ NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 140, kart. 1048. Inventář domu na Starém Městě pražském 1764.

⁸³⁰ SOA Zámorsk, RA Kinských (Chlumec), inv. č. 2883, kart. 141, inventář pražských domů 1760; SOA Zámorsk, RA Kinských (Chlumec), inv. č. 754, kart. 40, inventář pražského domu 1769; SOA Zámorsk, RA Kinských (Chlumec), inv. č. 799, kart. 41, inventář nábytku v majorátním domě 1774.

⁸³¹ TAMTÉŽ.

⁸³² TAMTÉŽ.

⁸³³ „*vier Bett für eine Person*“, „*drei Kommoden*“ TAMTÉŽ.

⁸³⁴ TAMTÉŽ.

⁸³⁵ Tabulka č. 13.

⁸³⁶ NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 155, kart. 1160. Inventář domu v Praze 1767; NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 156, kart. 1173. Inventář paláce v Praze na Hradčanech 1777.

⁸³⁷ „*6 Stücke auf einen Zug braune Stuten*“, „*9 Stücke Rappen*“, „*6 Stücke Reitpferd*“ NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 156, kart. 1173. Inventář paláce v Praze na Hradčanech 1777.

byli ustájeni podle inventáře jen jezdeckí koně. Jednalo se o vraníka s bílou nohou, bělouše, hnědáka či malého ryzáka.⁸³⁸ Ve stáji byly ustájeny rovněž dvě kobyly a jeden starý kůň.⁸³⁹

Zadruhé byly součástí prostor jezdecké postroje a další náčiní. Mezi postroji vynikala zejména jedna souprava červeného sametového postroje s mosazí, s pozlacenými třmeny a se zlatě ozdobenými lemy včetně příslušenství.⁸⁴⁰ Vedle ní se dále v buquoyské stáji nacházel například jeden pár safiánového postroje s pozlacenými mosaznými třmeny a jedna obyčejná souprava postroje.⁸⁴¹ Rovněž u Černínů se nacházely postroje, z nichž nejdražším kusem se stala jeden kompletní postroj na celé spřežení z červeného safiánu s mosazí na hřbetě, červenou hedvábnou opratí a třásněmi a udidlem.⁸⁴² Dále se v sedlové komoře nacházelo jedno červené sametové sedlo olemované zlatem, vedle něj jedny zelené látkové opratě pro čtyři koně.⁸⁴³

Nakonec se inventáře věnují popisu kočárů. Ty jsou nejlépe popsány v inventáři Buquoyského paláce. Kočáry tam byly v zastoupení jednosedadlových, dvousedadlových či čtyřsedadlových vozů. Jako příklad poslouží jeden zelený kočár pravděpodobně právě pro jednu osobu, dále jeden modrý sametový dvousedadlový kočár či jeden čtyřsedadlový lehký kočár.⁸⁴⁴ Dále stál v místnosti jeden kuchyňský vůz a jedna stará poštovní koleska.⁸⁴⁵ Nejluxusnějším kočárem se stal červený sametový kočár se zlatými lemy a zlatými třásněmi, jehož součástí byly rovněž sametové deky na sedadla.⁸⁴⁶

Kočáry byly umístěny také v prostorách paláce Wallisů.⁸⁴⁷ V kůlně pro kočáry se nacházely čtyři kočáry, z nichž tři byly obyčejné. V případě čtvrtého se jednalo o dvousedadlový lehký kočár uvnitř s červeným čalouněním,⁸⁴⁸ který byl dále zdoben žlutými

⁸³⁸ „1 Stück Rapp mit einem weißen Fuß“, „1 detto Schimmel“, „1 detto Braun“ „1 detto kleiner Schweißfuchs“ NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 155, kart. 1160. Inventář domu v Praze 1767.

⁸³⁹ „2 Stuten“, „1 detto alter Klepper“ TAMTÉŽ.

⁸⁴⁰ „1 Zug rot Sammet Geschirr mit Messing, und vergoldet Bügel mit goldenen Borten garniert samt Zugehör“ NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 155, kart. 1160. Inventář domu v Praze 1767.

⁸⁴¹ „1 Paar Saffian Geschirr mit vergoldeten Messing Bügel“, „1 ordinäre Zug Geschirr“ NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 155, kart. 1160. Inventář domu v Praze 1767.

⁸⁴² „1 auf ganzen Zug Pferd Geschirr von roten Saffian Leder mit Messing vergoldeten Buckeln, rot seidenen Leitseil, und Kopfgestellen, Quasten dann Mundstücken“ NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 156, kart. 1173. Inventář paláce v Praze na Hradčanech 1777.

⁸⁴³ „1 rote Sammet Sattel mit Gold bordiert“, „1 grün tuchenes Geleit auf 4 Pferde“, TAMTÉŽ.

⁸⁴⁴ „1 grüner Solitaire“, „blauer Sammet zweisitziger Wagen“, „1 viersitzige Landauer Chaise“ NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 155, kart. 1160. Inventář domu v Praze 1767.

⁸⁴⁵ „1 Küchewagen“, „1 altes Post Kalesche“ TAMTÉŽ.

⁸⁴⁶ „1 rot Sammet Wagen mit goldenen Borten, und goldenen Quasten nebst derlei Sitzdecken“ TAMTÉŽ.

⁸⁴⁷ NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 165, kart. 1238. Inventář domu u Černého Orla na Starém Městě pražském 1745.

⁸⁴⁸ „Zweisitzige Chaise mit roten Tuch gefüttert mit gelbseidenen Schnüren garniert“ NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 165, kart. 1238. Inventář domu u Černého Orla na Starém Městě pražském 1745.

hedvábnými šňůrami a doplněn žlutými taftovými závěsy s třásněmi.⁸⁴⁹ Na spodní části byl namalován velký erb.⁸⁵⁰

IV. 4. Divadlo jako prostor věnovaný reprezentaci, umění a trávení volného času

V nejvýznamnějších šlechtických palácích se začaly objevovat samostatné prostory, jež byly vyhrazené pouze pro provozování divadla, od první poloviny 17. století. Většina šlechticů nevybudovala pravděpodobně nikdy divadelní scénu, která by se nacházela v jejich sídlech a byla stálejší. Divadlo v jejich palácích bylo provozováno pouze v případě významných událostí, jakými byl masopust či svatba.⁸⁵¹ Chovali se tak pravděpodobně v 18. století mimo jiné členové rodů Buquoyů, Černínů, Kinských, Novohradských z Kolovrat či Wallisů. Inventáře jejich domů neobsahovaly totiž ani jednu zmínku o přítomnosti divadla či místnosti, která by plnila funkci divadla.⁸⁵²

Vlastní stálé divadlo zřídilo jen několik zámožných a umíní milovaných aristokratů. Šlechtici umístili svá divadla navíc téměř výhradně jen v rámci svých hlavních venkovských rezidencí. Ovšem našlo se pár výjimek, které vlastnily své divadlo v hlavních městských palácích.⁸⁵³ Z analyzovaných paláců se stal touto výjimkou palác Sweerts-Šporků, v němž se skutečně divadlo vyskytovalo.⁸⁵⁴ Zřídil ho tam již v roce 1701 František Antonín Špork, jenž ho nechal zpřístupnit rovněž i širší veřejnosti. Jednalo se o první stálé pražské šlechtické divadlo.⁸⁵⁵

Inventář se nezmiňuje podrobně o celé podobě a zařízení divadla. Věnuje se zejména popisu hraběcí lóže (*Gräflichen Loge*).⁸⁵⁶ Bohužel z popisu inventáře není jasné, na jaký pokoj lóže navazovala. V té se nacházely čtyři křesla potažená kůží. Vedle nich stála ještě dvě

⁸⁴⁹ „gelbtaffetenen Vorhagen mit Crepinen, dessen“ NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 165, kart. 1238. Inventář domu u Černého Orla na Starém Městě pražském 1745.

⁸⁵⁰ „unterteil gemalt mit große Wappen“ TAMTĚŽ.

⁸⁵¹ KUBEŠ, J. *Reprezentativní funkce*, s. 268.

⁸⁵² NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 155, kart. 1160. Inventář domu v Praze 1767; NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 156, kart. 1173. Inventář paláce v Praze na Hradčanech 1777; NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 140, kart. 1048. Inventář domu na Starém Městě pražském 1764; NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 165, kart. 1238. Inventář domu u Černého Orla na Starém Městě pražském 1745; SOA Zámorsk, RA Kinských (Chlumec), inv. č. 2883, kart. 141, inventář pražských domů 1760; SOA Zámorsk, RA Kinských (Chlumec), inv. č. 754, kart. 40, inventář pražského domu 1769; SOA Zámorsk, RA Kinských (Chlumec), inv. č. 799, kart. 41, inventář nábytku v majorátním domě 1774.

⁸⁵³ KUBEŠ, J. *Reprezentativní funkce*, s. 268-269.

⁸⁵⁴ SOA Zámorsk, RA Šporků, inv. č. 435, evid. j. kn. 10, Inventář zařízení zámků rodu Sweerts-Šporků. Palác v Hybernské ulici v Praze 1797; SOA Zámorsk, RA Šporků, inv. č. 435, evid. j. kn. 10, Inventář zařízení zámků rodu Sweerts-Šporků. Dobřenský dům 1799.

⁸⁵⁵ LEDVINKA, V.- MRÁZ, B.- VLNAS, V. *Pražské paláce*, s. 292; PREISS, P. František, s. 39-46.

⁸⁵⁶ SOA Zámorsk, RA Šporků, inv. č. 435, evid. j. kn. 10, Inventář zařízení zámků rodu Sweerts-Šporků. Palác v Hybernské ulici v Praze 1797.

křesla se zeleným koženým potahem.⁸⁵⁷ Vedle lóže byl umístěn ještě jeden pokoj, jenž sloužil divadlu. Nacházela se tam další tři křesla s koženým potahem a jeden pokojový záchod.⁸⁵⁸

IV. 5. Duchovní prostory (kaple a oratoře)

Kaple určené ke konání bohoslužeb se staly duchovními jádry staveb, jež byly součástí téměř všech sídel významných aristokratů v českých zemích již ve středověku.⁸⁵⁹ Odehrávala se v nich nezanedbatelná část významných přelomových okamžiků v životě šlechticů, jež měly slavnostní atmosféru. Šlechtici se v nich spolu se svými hosty zúčastnili křtin, svateb nebo pohřbů.⁸⁶⁰ Od poloviny 16. století se začaly množit zmínky o kaplích a oratořích, jež byly vystavěné přímo v městských sídlech české šlechty.⁸⁶¹

V 17. a 18. století si zřizovali své kaple i někteří šlechtici z okruhu majitelů analyzovaných paláců. Kaple se nacházely v rezidencích Buquoyů, Černínů a Sweerts-Šporků.⁸⁶² Jednalo se o honosně vyzdobené a zařízené prostory. Kaple se nacházely nedaleko obytně reprezentačního apartmá sídla. Všechny byly dvoupatrové, přičemž do prvního patra do modliteben téměř vždy zasahovala zasklená okna panských oratoří. V nich seděl majitel sídla s rodinou a přihlížel bohoslužbám.⁸⁶³

Kaple Černínského paláce vznikla v hrubé stavbě již v sedmdesátých letech 17. století za stavebníka Humprechta Jana Černína. Vnitřní práce a výzdoba byly ovšem dokončeny až ve dvacátých letech 18. století za jeho vnuka Františka Josefa. Kaple byla umístěna v severní části paláce.⁸⁶⁴ Podle inventáře se v ní nacházely jen čtyři figury z alabastru a čelní stěnu zdobil jeden obraz svatby. Její oratoř navazovala dokonce přímo na pánské apartmá v prvním patře.⁸⁶⁵

⁸⁵⁷ „4 Sessel mit Leder überzogen“, „2 Sessel mit grün Lederüberzug“ TAMTÉŽ.

⁸⁵⁸ „3 Sessel mit Lederüberzug“, „Nachtstuhl“ TAMTÉŽ.

⁸⁵⁹ KUBEŠ, J. *Reprezentativní funkce*, s. 282.

⁸⁶⁰ Kaple byly místy spjatými s rodinnou pamětí. P. MAŤA, *Svět*, s. 98-108.

⁸⁶¹ Například na Hradčanech v Praze vznikly kaple mimo jiné v palácích Viléma z Rožmberka či Vratislava z Pernštejna. KUBEŠ, J. *Reprezentativní funkce*, s. 286.

⁸⁶² NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 155, kart. 1160. Inventář domu v Praze 1767; NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 156, kart. 1173. Inventář paláce v Praze na Hradčanech 1777; SOA Zámorsk, RA Šporků, inv. č. 435, evid. j. kn. 10, Inventář zařízení zámků rodu Sweerts-Šporků. Palác v Hyberské ulici v Praze 1797; SOA Zámorsk, RA Šporků, inv. č. 435, evid. j. kn. 10, Inventář zařízení zámků rodu Sweerts-Šporků. Dobřenský dům 1799.

⁸⁶³ TAMTÉŽ.

⁸⁶⁴ V. LORENC – K. TŘÍSKA, *Černínský palác*, s. 56, 123.

⁸⁶⁵ „4 Figuren von Alabaster“, „1 Bild die Vermählung“ NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 156, kart. 1173. Inventář paláce v Praze na Hradčanech 1777.

Oproti tomu domácí kaple v Bučovském paláci je popsána s větší podrobností.⁸⁶⁶ V jejím rohu byla umístěna jedna černě namořená skříňka, na níž stály čtyři velké cínové svícníky. Na zdi byl pověšen jeden velký oltářní obraz kříže s Kristovým tělem.⁸⁶⁷ V místnosti se nacházely další předměty, u nichž není zmínka, kde přesně byly uloženy. Jednalo se o jeden pozlacený kalich z mědi, palu a další příslušenství ke kalichu.⁸⁶⁸ Na polstrované židli s dvěma polštáři ležela mešní kniha. Nakonec na opěradle židle leželo jedno květované mešní roucho se stříbrnými ozdobnými lemy, dále alba ze lnu včetně dalšího příslušenství.⁸⁶⁹

Kněz nebo kaplan sloužil v určeném hávu mši před hlavním oltářem kaple, kde se nacházely někdy i další postranní oltáře. Ke kaplím často přiléhaly malé sakristie a někdy i místnosti určené pro kaplana a jeho personál. V kaplích bylo zvykem, že se na chóru nacházely varhany. Bohužel, v případě zkoumaných paláců se inventáře nezmiňují o přítomnosti oltáře, sakristie či varhan.⁸⁷⁰ Vedle toho se inventář Sweerts-Šporků věnuje alespoň popisu oratoře (*Oratorium*),⁸⁷¹ v níž se nacházelo klekátko, dvě lavice se žlutým plátnem a roztrhané zelené křeslo z damašku. Za dvěma byl na zemi položen krucifix, vedle něhož ležela soška Matky boží. Posledními předměty, kterým se inventář věnoval, byly dva obrazy s rámy, jež nebyly ovšem blíže popsány.⁸⁷²

⁸⁶⁶ „In der Hauskapelle“ NA Praha, Fideikomisionní spisy, inv. č. 155, kart. 1160. Inventář domu v Praze 1767.

⁸⁶⁷ „I schwarz gepeizter Kasten“, „4 zinnerne große Leichter“, „I großes Altar Kruzifix Bild“ TAMTÉŽ.

⁸⁶⁸ „I vergoldeter Kelch vom Kupfer, Kelchtuch und Zugehör“ NA Praha, Fideikomisionní spisy, inv. č. 155, kart. 1160. Inventář domu v Praze 1767.

⁸⁶⁹ „Polsterbettstuhl mit 2 Polstern“, „Messbuch“, „I grün geblühtes Parterenes Messgewand mit silbernen Borten“, „Alben von Leinwand samt übrigen Zugehör zusammen“ TAMTÉŽ. Příloha č. 5.

⁸⁷⁰ KUBEŠ, J. *Reprezentativní funkce*, s. 293, 296; NA Praha, Fideikomisionní spisy, inv. č. 155, kart. 1160. Inventář domu v Praze 1767; NA Praha, Fideikomisionní spisy, inv. č. 156, kart. 1173. Inventář paláce v Praze na Hradčanech 1777; SOA Zámorsk, RA Šporků, inv. č. 435, evid. j. kn. 10, Inventář zařízení zámků rodu Sweerts-Šporků. Palác v Hyberské ulici v Praze 1797; SOA Zámorsk, RA Šporků, inv. č. 435, evid. j. kn. 10, Inventář zařízení zámků rodu Sweerts-Šporků. Dobřenský dům 1799.

⁸⁷¹ SOA Zámorsk, RA Šporků, inv. č. 435, evid. j. kn. 10, Inventář zařízení zámků rodu Sweerts-Šporků. Palác v Hyberské ulici v Praze 1797.

⁸⁷² „Betstuhl“, „2 Banke mit gelbem Tuch“, „zerrissener grün Damaskussessel“, „2 Bilder mit Rahmen“, „Kruzifix“, „Muttergottes Figur“ TAMTÉŽ.

V. Závěr

Práce provádí hlubší sondu do domovní držby šesti šlechtických rodů a to Buquoyů, Černínů z Chudenic, chlumecké linie rodu Kinských, Novohradských z Kolovrat, Sweerts-Šporků a Wallisů v hlavní metropoli Českého království v 17. a 18. století, a to především v druhé polovině 18. století. Vychází z materiálů, jež poskytly rodinné archivy Státního oblastního archivu Zámorsk a Fondy fideikomisní spisy Národního archivu Praha o inventářích domů a paláců uvedených rodů. Skládá se vedle úvodu a závěru ze tří kapitol. Z toho první dvě vycházejí zejména z literatury, po nich přichází na řadu nejrozsáhlejší kapitola, jejíž poznatky a závěry vzešly z práce s archivními prameny.

První kapitola se věnuje postupně historii výše uvedených šesti šlechtických rodů, jež všechny dosáhly na titul hrabat. Nejprve se snaží o stratifikaci rodů podle velikosti majetku, který vlastnily. Tím rozděluje rody do dvou skupin. Zástupce bohaté aristokracie představují Černínové z Chudenic či chlumecká linie rodu Kinských, zatímco ostatní čtyři rody se řadí ke středně zámožným šlechtickým rodům. Dále jsou rody stratifikovány podle typu kariéry, dvorské či zemské. Zvláště velký důraz byl kladen na historii majitelů jednotlivých paláců, jež si svá sídla v Praze ve sledovaném období kupovali, přestavovali, nově zakládali či je nakonec prodávali.

Následující kapitola se zabývá pražskými paláci, jež vlastnily šlechtické rody v metropoli Českého království. Tato část se nejprve věnuje představení vývoje rezidenční sítě a vývoji urbanizace. Teprve poté pojednává již o konkrétních palácích šlechty, které byly v jejím držení v 17. a 18. století. Tyto paláce, které jsou v práci řazeny podle rodů, jež je vlastnily, se nacházely ve sledovaném období na Malé Straně, Hradčanech, Starém a Novém Městě pražském. Důraz je zde kladen na paláce, které byly součástí fideikomisu, a které proto měly pro jednotlivé rody největší význam. Objektem podrobnějšího popisu se staly paláce, o nichž se dochovaly prameny, ze kterých vycházejí následující kapitoly.

Další část práce se zaměřuje na analýzu archivních pramenů spojených s šesti konkrétními paláci, jež byly v majetku daných rodů. Jednalo se o Buquoyský palác na Malé Straně, dále Černínský palác na Hradčanech, palác Kinských na Malé Straně, Kolovratský palác na Starém Městě pražském, Sweerts-Šporkovský palác na Novém Městě pražském a palác Wallisů. Tato část vychází již jen z inventářů, které se k palácům dochovaly. Ty se pro ni staly výchozím pramenem pro získání znalostí o podobě a vybavení prostor paláců.

Kapitola na základě jejich studia a rozboru nahlíží do skladby paláců a vybavení jednotlivých prostor a pokojů.

Z funkčního hlediska lze rozdělit prostory paláců na obytné, mezi které patřily vedle soukromých místností rovněž prostory reprezentační, a dále provozně technické, jež zajišťují vlastní chod domu. V neposlední řadě nesmí být opomenuty prostory kaplí, oratoří či divadel, jež byly rovněž součástí paláců. Zmíněným funkcím pak odpovídá charakter zařízení a vybavení jednotlivých prostor a pokojů, jak ukazují následující části práce.

Věnujme se nejprve topografii obytných prostor všech šesti paláců. Ve všech palácích se nacházelo jedno pánské a jedno dámské apartmá. Výjimkou se stal palác Kinských, který obsahoval dvě pánská apartmá, což bylo v druhé polovině 18. století způsobeno pronájmem paláce více osobám. Dále byla součástí sídel apartmá ostatních členů rodů, tj. rodičů, sourozenců či potomků pánů, hostinská apartmá a nakonec prostory pro služebnictvo, které tam bylo zaměstnáno. Počet těchto prostor se v jednotlivých palácích lišil, a to v závislosti na významu rodu, na počtu členů rodu, na způsobu a účelu využívání paláce i na dalších skutečnostech. Nejvyšší počet apartmá v sobě ukrýval hradčanský palác Černínů.

Pánská a dámská apartmá se skládala v základu z obytného pokoje, ložnice a komor. Pánská apartmá byla v některých případech rozšířena ještě o předpokoj či další prostory, jejichž funkce a užití souvisely obvykle s trávením volného času a se zájmy jejich majitelů. Pánské apartmá Buquoyů v sobě například ukrývalo porcelánový kabinet, zatímco součástí apartmá Sweerts-Šporků byl biliárový pokoj. Dámská apartmá spojovala skutečnost, že byla ve všech palácích umístěna do prvních pater paláce. Dále se shodovala v tom, že součástí jejich struktury nebyl ani jeden předpokoj či jiný rozšiřující prostor, jen dámské apartmá v paláci Wallisů obsahovalo navíc tak zvaný červený pokoj, sloužící hraběnce pravděpodobně jako útočiště ve volném čase, který chtěla trávit sama bez společnosti.

Většinu apartmá určených pro ostatní členy rodů obývali synové majitele, tak tomu bylo v paláci Černínů, ale i Buquoyů, Novohradských a Sweerts-Šporků. Zcela jinak tomu bylo v paláci Wallisů, kde další apartmá sloužilo majitelově bratru. Zajímavým dokladem toho, že v paláci mohli najít ubytování i rodiče majitele, je pak apartmá matky majitele paláce Černínů, Marie Isabelly Černínové. Hostinská apartmá vlastnily ve svých palácích dle záznamů inventářů všechny rody kromě Kinských a Wallisů. Prostory pro služebnictvo byly umístěny převážně v závislosti na vykonávané činnosti, nejvíce jich v sobě ukrýval Černínský palác na Hradčanech.

V 18. století šlechta kladla velký důraz na zařízení a výzdobu interiéru sídel. Analyzované paláce vykazují podle inventářů kompletní vybavení interiéru nábytkem včetně

výzdoby stěn a oken. Inventáře se většinou shodují v případě podrobnějšího popisu zejména barevného provedení sedacího nábytku, které je téměř ve všech případech v oblíbené červené či zelené barvě, případně je kombinací těchto barev. S jistotou to lze doložit u Černínského, Kinského, Kolovratského či Wallisovského paláce. Podobně podrobně je zmiňován materiál nábytku a často také stupeň jeho poškození či stáří. Podle dostupných informací z inventářů lze nakonec konstatovat, že šlechtici měli prostory, které obývali, vybaveny stále stejným způsobem, jako tomu bylo v první polovině století. Nábytek byl stále robustní, těžký a dosahoval velkých rozměrů, nedošlo k jeho odlehčení či výměně, jak bychom mohli očekávat. Šlechtici do svých sídel nekupovali žádný nový nábytek.

Významnou součástí paláců ve sledovaném období byly ústřední reprezentační prostory, jejichž příklady jsou představeny v další části kapitoly. Do všech paláců byly podle informací z inventářů umístěny jídelny. Tyto se nacházely vždy v prvním patře paláců. Buquoyové a Kinští měli dokonce ve svých sídlech jídelny dvě, přičemž v prvním případě byla jedna jídelna umístěna do druhého patra. Zařízení jídelen se prakticky shodovalo ve všech analyzovaných domech. Jejich nejvýraznějším prvkem se staly kredence, které celému prostoru vždy dominovaly. Přítomnost sálů coby druhé reprezentační prostory paláce zaznamenávají oproti předpokladům pouze dva paláce. Tento prostor se nacházel v Černínském a Sweerts-Šporkovském paláci. Zvykem barokního období bylo umisťovat sály centrálně do prvních pater budov, což bylo respektováno v obou případech. Ostatní paláce pravděpodobně nepřítomnost sálů nahrazovaly jídelnami, které převzaly jejich funkci v době oslav.

Každodenní provoz paláce by byl nemyslitelný bez jeho hospodářského zázemí, jehož prostory jsou v inventářích zachyceny a popsány poměrně podrobně. Dají se rozdělit do tří skupin podle funkce. První skupinu tvoří kuchyňské komplexy, jež se skládaly z různého počtu místností, přičemž nejrozsáhlejší kuchyňské komplexy vlastnili Černínové, Kinští či Novohradští z Kolovrat, kteří je vzhledem ke způsobu života v paláci a častým společenským kontaktům hojně využívali. Poslední dva zmiňované rody měly v paláci navíc ještě jednu další kuchyň. V těchto prostorách byl uložen veliký počet nádobí z různorodého materiálu od mědi, stříbra, cínu, mosazi či železa po sklo a porcelán, v inventářích se tak stalo nádobí hned po nábytku druhou nejvíce popisovanou skupinou.

Stáje a jejich doprovodné místnosti se staly druhou součástí provozně technického komplexu. Soubor takovýchto prostor nebyl dle inventáře potvrzen jen palác Sweerts-Šporků. Nejvíce místa jim poskytoval palác Kinských, kde se nacházela rozlehlá konírna s dalšími dvěma chlévy a komorou. Tento palác ale neměl žádnou specializovanou prostoru na postroj a

vozy, kterou naopak zahrnoval Buquoyův a Černínský palác či palác Wallisů. Poslední součástí hospodářského zázemí, která se nacházela rovněž v přízemí paláce, byly prádelny. Tyto prostory se podle analyzovaných inventářů nacházely jen v Černínském, Kolovratském, Šporkovském a Sweerts-Šporkovském paláci. Jejich dominantou se staly velké měděné kotle na praní a mandly.

Ve Sweerts-Šporkovském paláci se jako v jediném z popisovaných sídel vyskytovalo také divadlo jako místo, které bylo věnováno reprezentaci, umění a trávení volného času. Svědčí to podle mého názoru jednak o tom, že takovéto prostory nebývaly běžně pevnou součástí šlechtických sídel, jednak o úzkém sepětí tohoto rodu s kulturou, zejména s divadlem. Inventáře nám dále poskytly zajímavé informace o duchovních prostorách kaplí a oratoří, které byly umístěny v rezidenci Buquoyů, Černínů a Sweerts-Šporků.

Za cíl své práce jsem si kladla vytvoření příspěvku k poznání šlechtického bydlení v metropoli Českého království v raném novověku, zejména v druhé polovině 18. století, a to na základě analýzy doposud neprozkoumaných inventářů několika šlechtických rodů, vlastnících v uvedeném období domy v hlavním městě Českého království. Na základě bádání v archivech, studia a získání inventářů jsem se rozhodla prozkoumat pražské paláce šesti šlechtických rodů, které patřily k bohaté či středně zámožné šlechtě. Mým úkolem bylo nejprve stanovit, kde paláce stály, kolik jich bylo a kdo je vlastnil. Hlavním cílem byly ovšem podrobný popis a analýza šesti rezidencí, u nichž jsem měla zjistit, jak vypadaly jejich interiéry, k čemu a jak často byly využívány, jaký význam zaujímaly. Dále bylo důležité zjistit, jakým zařízením byly konkrétní prostory vybaveny. Všechny informace měly být zjištěny na základě zevrubné analýzy a srovnání inventářů domů. Takto jsem došla k závěrům, v čem se jednotlivé paláce vzájemně shodovaly, či lišily, což mě vedlo k závěrům obecnějším, týkajícím se šlechtického bydlení v Praze v novověku.

Po analýze inventářů pocházejících z druhé poloviny 18. století, jejichž informace byly porovnávány s dosud již zjištěnými výsledky prací věnujících se zejména 17. století a první polovině 18. století, jsem došla k závěru, že se struktura paláců a zvláště pak jejich zařízení druhé poloviny 18. století neodlišovaly výrazně od předchozích desetiletí. Naopak se až překvapivě shodují jak v oblasti strukturální, tak v dílčích součástech zařízení, kterým si šlechtici vybavovali své rezidence v předchozích letech. Domnívám se, že se mi podařilo stanovené cíle splnit a že se práce stane vhodným příspěvkem, jenž prohloubí znalosti o životě v pražských domech, které v 18. století patřily do vlastnictví šlechty.

VI. Soupis pramenů a literatury

Nevydané prameny

NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 155, kart. 1160. Inventář domu v Praze 1767.

NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 156, kart. 1173. Inventář paláce v Praze na Hradčanech 1777.

NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 140, kart. 1048. Inventář domu na Starém Městě pražském 1764.

NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 165, kart. 1238. Inventář domu u Černého Orla na Starém Městě pražském 1745.

SOA Zámorsk, RA Kinských (Chlumec), inv. č. 754, kart. 40, inventář pražského domu 1769.

SOA Zámorsk, RA Kinských (Chlumec), inv. č. 799, kart. 41, inventář nábytku v majorátním domě 1774.

SOA Zámorsk, RA Kinských (Chlumec), inv. č. 2883, kart. 141, inventář pražských domů 1760.

SOA Zámorsk, RA Šporků, inv. č. 435, evid. j. kn. 10, Inventář zařízení zámků rodu Sweerts-Šporků. Palác v Hyberské ulici v Praze 1797.

SOA Zámorsk, RA Šporků, inv. č. 435, evid. j. kn. 10, Inventář zařízení zámků rodu Sweerts-Šporků. Dobřenský dům 1799.

Použitá literatura

BAROCH, Miroslav. Hrabata Wallisové. In *Heraldika a genealogie: Zpravodaj České heraldické a genealogické společnosti*. 40, 2007, č. 3-4. ISSN 0232-0304.

BAŤKOVÁ, Růžena a KOL. *Umělecké památky Prahy: Nové Město, Vyšehrad, Vinohrady, Praha I. II*. Praha, 1999. ISBN 80-200-0627-3.

BOR, D. Ž. *František Antonín hrabě Špork: významný mecenáš barokní kultury v Čechách*. Praha, 1999. ISBN 80-86159-17-5.

BORŮVKA, Vlastimil. *Rodopis rodu pánů z Kolovrat*. Praha, 2002. ISBN 80-85228-61-0.

BROŽ, Ivan. *Velké postavy rodu Kinských*. Praha, 1997. ISBN 80-85243-87-3.

BŮŽEK, Václav – HRDLIČKA, Josef a KOL. *Dvory velmožů s erbem růže: Všední a sváteční dny posledních Rožmberků a pánů z Hradce*. Praha, 1997. ISBN 80-204-0651-4.

- BŮŽEK, Václav (ed.). *Příspěvky ke každodenní kultuře novověku*. České Budějovice, 1995. ISBN 80-7040-139-7.
- BŮŽEK, Václav. *Rytíři renesančních Čech*. Praha, 1995. ISBN 80-85770-28-8.
- BŮŽEK, Václav. Šlechta raného novověku v českém dějepisectví devadesátých let. In BŮŽEK, Václav – KRÁL, Pavel (edd.). *Aristokratické rezidence a dvory v raném novověku*. České Budějovice, 1999, s. 5 - 28. ISBN 80-7040-331-4.
- BŮŽEK, Václav (ed.). *Život na dvorech barokní šlechty (1600-1750)*. České Budějovice, 1996. ISBN 80-7040-188-5.
- BŮŽEK, Václav – KRÁL, Pavel (edd.). *Šlechta v habsburské monarchii a císařský dvůr (1526 – 1740)*. České Budějovice, 2003. ISBN 80-7040-627-5.
- BŮŽEK, Václav – MAŤA, Petr. Wandlungen des Adels in Böhmen und Mähren in Zeitalter des „Absolutismus“ (1620 – 1740). in: Ronald G. Asch (Hg.). *Der europäische Adel im Ancien Régime. Von der Krise der ständischen Monarchie bis zur Revolution (ca. 1600 – 1789)*. Köln – Weimar – Wien, 2001, s. 287 – 321.
- BŮŽEK, Václav – HRDLIČKA, Josef – KRÁL, Pavel – VYBÍRAL, Zdeněk. *Věk urozených: Šlechta v českých zemích na prahu novověku*. Praha – Litomyšl, 2002. ISBN 80-7185-417-4.
- CERMAN, Ivo. *Chotkové: příběh úřednické šlechty*. Praha, 2008. 978-80-7106-977-5.
- DEJMKOVÁ, Ivana. Šlechtické domy a paláce v berních materiálech z let 1653 - 1817. In *Documenta Pragensia* 20, Praha, 2002, s. 127 - 132. ISBN 80-86197-40-9. ISSN 0231-7443.
- FRANCEK, Jindřich – HARTMAN, Josef. *Chlumec nad Cidlinou: Stručné dějiny města*. Hradec Králové, 1985.
- FUČILOVÁ, Petra. *Pražské domy chlumecké linie rodu Kinských v 18. století*. Bakalářská práce, Pardubice, 2008.
- HOJDA, Zdeněk. Rezidence české šlechty v baroku. In BOBKOVÁ, Lenka – NEUDERTOVÁ, Michaela (edd.). *Život na šlechtickém sídle v XVI. - XVIII. století*. Ústí nad Labem, 1992, s. 161-178.
- HOLASOVÁ, Andrea. Poznámky k problematice studia inventářů raněnovověkých šlechtických sídel jako jednoho z pramenů poznání kultury společnosti. In *Theatrum historiae. Sborník prací Katedry historických věd Fakulty filozofické Univerzity Pardubice* 2, 2007, s. 109 – 122. ISBN 80-7395-027-9. ISSN 1802-2502.
- HRDLIČKA, Josef. *Hodovní stůl a dvorská společnost: Strava na raně novověkých aristokratických dvorech v českých zemích (1550 - 1650)*. České Budějovice, 2000. ISBN 80-7040-462-0.
- JANÁČEK, Josef. *Valdštejn a jeho doba*. 2. vydání. Praha, 2003. ISBN 80-86328-17-1.

- JUŘÍK, Pavel. *Jihočeské dominium: Rožmberkové, Eggenbergové, Schwarzenbergové a Buquoyové v jižních Čechách*. Praha, 2008. ISBN 978-80-7277-359-6.
- KALISTA, Zdeněk. *Čechové, kteří tvořili dějiny světa*. 2. vydání. Praha, 1999. ISBN 80-901760-4-6.
- KALISTA, Zdeněk. *Mládí Humprechta Jan Černína z Chdenic. Zrození barokního kavalíra*. Praha, 1932.
- KALNÝ, Adolf. Rodinný archiv Buquoyů. Geneze, zpracování. In *Archivní časopis* 43, 1993, č. 2, s. 88. ISSN 0004-0393.
- KINSKÝ, Zdeněk, Radslav. *Rod Kinských na Chlumci: Z toho co jsem slyšel a četl*. Praha 1930.
- KNOZ, Tomáš. *Državy Karla Staršího ze Žerotína po Bílé hoře : osoby, příběhy, struktury*. Brno, 2001. 80-210-2685-5.
- KOBLASA, Pavel. *Buquoyové: stručné dějiny rodu*. České Budějovice, 2002. ISBN 80-903040-1-X.
- KRUMHOLZ, Martin. Stavební historie a osudy Clam-Gallasova paláce. In *Pražský sborník historický*. XXXV, Praha, 2007. ISBN 978-80-86852-18-8. ISSN 0555-0238.
- KUBEŠ, Jiří. Jan Libra ze Soběnova. Rožmberský hospodář v Praze a jeho každodenní život (1604 - 1609). In *Pražský sborník historický* 31, 2000, s. 93 – 148. ISBN 80-85917-76-9. ISSN 0555-0238.
- KUBEŠ, Jiří. *Reprezentační funkce sídel vyšší šlechty z českých zemí (1500 – 1740)*. disertační práce HÚ FF JU. České Budějovice, 2005.
- KUBEŠ, Jiří. Rosenbergica 3. Mezi hlavní městskou a venkovskou rezidencí. Komunikace Petra Voka z Rožmberka s pražskými hospodáři (1594 - 1611). In *Scientific Papers of the University of Pardubice* 9, 2003, s. 43 - 53. ISBN 80-7194-594-3. ISSN 1211-6629.
- KUBEŠ, Jiří. Sídlní strategie knížat z Lobkovic ve Vídni v raném novověku (1624 - 1734). In *Sborník historických prací* 3, Státní oblastní archiv v Litomyšli, 2005, s. 93 - 107. ISBN 80-86971-01-5.
- KUBEŠ, Jiří. Sídla Jana Jiřího Jáchyma hraběte Slavaty z Chlumu a Košumberka (1634/37-1689) v proměně. In *Scientific Papers of the University of Pardubice* 9, 2003. ISBN 80-7194-594-3. ISSN 1211-6629.
- KUBEŠ, J. Vývoj obytné jednotky v sídlech vyšší šlechty z českých zemí (1550-1750), in *Svorník* 6, 2008, s. 79-90. ISBN 978-80-86562-11-7. ISSN 1802-8128.
- KUBEŠ, Jiří. Hlavní sál - sebereflexe šlechty ve výzdobě společenských místností venkovských rezidencí (na příkladě českých zemí 17. a první poloviny 18. století). In *Česko-*

slovenská historická ročenka 2005, Brno 2005, s. 31-59. ISBN 80-210-3895-0. ISSN 1214-8334.

KUBEŠ Jiří. Vyšší šlechta z českých zemích v letech 1650 – 1750. Úvod do tématu. In: KUBEŠ, Jiří (red.). *Prameny k dějinám Pardubického kraje. Vyšší šlechta z českých zemích v období baroka (1650 – 1750). Biogramy vybraných šlechticů a edice typických pramenů.* Pardubice, 2007, s. 9 – 33. ISBN 978-80-7194-929-9.

KUBÍČEK, Alois. *Pražské paláce.* Praha, 1946.

KUČA, Karel. *Chlumecko a Novobydžovsko. Historie a architektonické památky Pocerliní. I.* Hradec Králové, 1995. ISBN 80-901906-0-X.

LEDVINKA, Václav. Dům pánů z Hradce Pod stupni: Příspěvek k poznání geneze a funkcí renesančního šlechtického paláce v Praze. In *Folia Historica Bohemica.* 10, 1986, s. 269 – 319.

LEDVINKA, Václav. Funkce venkovských rezidencí a pražských paláců jihočeské šlechty v 16. a 17. století. In BOBKOVÁ, Lenka – NEUDERTOVÁ, Michaela (edd.). *Život na šlechtickém sídle v XVI. - XVIII. století.* Ústí nad Labem, 1992, s. 28 – 41.

LEDVINKA, Václav – MRÁZ, Bohumír – VLNAS, Vít. *Pražské paláce: Encyklopedický ilustrovaný přehled.* Praha, 1995. ISBN 80-85770-90-3.

LORENC, Vilém – TRÍSKA, Karel. *Černínský palác v Praze.* Praha, 1980.

HORYNA, Mojmír. *Buquoyský palác: francouzské velvyslanectví v Praze.* Paříž, 2005. ISBN 2-7000-1219-4.

MAŠEK, Petr. *Šlechtické rody v Čechách, na Moravě a ve Slezsku od Bílé hory do současnosti. I.* Praha, 2008. ISBN 978-80-257-0027-3.

MAŤA, Petr. Soumrak venkovských rezidencí. „Urbanizace“ české aristokracie mezi stavovstvím a absolutismem. In BŮŽEK, Václav – KRÁL, Pavel (edd.). *Aristokratické rezidence a dvory v raném novověku.* České Budějovice, 1999, s. 139 – 162. ISBN 80-7040-331-4.

MAŤA, Petr. *Svět české aristokracie 1500 – 1700.* Praha, 2004. ISBN 80-7106-312-6.

Ottova encyklopedie obecných vědomostí na CD-ROM. IV, VI, VII, IX, XVI, XIX, XXIII.

NEUDERTOVÁ, Michaela. „Item ve velkém fraucimře před lusthausem se nachází...“: Příspěvek ke studiu inventářů pozdně renesančních rezidencí v severozápadních Čechách. In BŮŽEK, Václav - KRÁL, Pavel (edd.). *Aristokratické rezidence a dvory v raném novověku.* České Budějovice, 1999. ISBN 80-7208-069-5.

- PÁNEK, Jaroslav. Život na šlechtickém sídle v předbělohorské době. In BOBKOVÁ, Lenka – NEUDERTOVÁ, Michaela (edd.). *Život na šlechtickém sídle v XVI. - XVIII. století*. Ústí nad Labem, 1992, s. 9 – 27.
- PETRÁŇ, Josef a KOL. *Dějiny hmotné kultury: Kultura každodenního života od 16. století do 18. století*. II/1. Praha, 1995. ISBN 80-7184-085-8.
- PITUCHA, Václav. Rodinný archiv Šporků. In *Sborník prací východočeských archivů* 10, 2005, s. 237-272. ISSN 0231-6307.
- PLEVA, Martin. Hmotná kultura moravské barokní šlechty ve světle pozůstalostních inventářů. In *Acta Musei Moraviae*, 85, 2000, s. 131 - 155.
- POCHE, Emanuel. *Prahou krok za krokem: Uměleckohistorický průvodce městem*. 2. vydání. Praha, 1985.
- POCHE, Emanuel – PREISS, Pavel. *Pražské paláce*. 2. vydání. Praha, 1977.
- PREISS, Pavel. *František Antonín Špork a barokní kultura v Čechách*. 2. rozšířené vydání. Praha, 2003. ISBN 80-7185-573-1.
- RAKOVÁ, Svatava. Pobělohorské Temno v české historiografii 90. let. Pokus o sondu do proměn historického vědomí. In *Český časopis historický* 99, 2001, s. 569-588. ISSN 0862-6111.
- RAKOVSKÝ, Ferdinand. *Krátké vyprávění o životě Jeho Excelence pana Františka Antonína hraběte ze Sporcků, sepsané jeho pážetem Ferdinandem Rakovským v Kuksu 1. září 1778*. Kuks, 1938.
- SMÍŠEK, Rostislav. *Císařský dvůr a dvorská kariéra Ditrichštejnů a Schwarzenberků za vlády Leopolda I*. České Budějovice, 2009. 978-80-7394-165-9.
- TOGNER, Milan. *Historický nábytek*. Praha, 1993. ISBN 80-7184-085-8.
- TŘÍSKA, Karel. *Černínský palác v Praze: stavební dějiny jednoho barokního paláce*. Praha, 1940.
- VALENTA, Aleš. *Dějiny rodu Kinských*. České Budějovice, 2004. ISBN 80-86829-057.
- VLČEK, Pavel a KOL. *Umělecké památky Prahy. Malá Strana*. III. Praha, 1999. ISBN 80-200-0771-7.
- VLČEK, Pavel a KOL. *Umělecké památky Prahy. Staré Město, Josefov*. I, Praha, 1996. ISBN 80-200-0563-3.
- VLČEK, Pavel a KOL. *Umělecké památky Prahy. Pražský Hrad Hradčany*. IV. Praha, 2000. ISBN 80-200-0832-2.
- VLČEK, Pavel - HAVLOVÁ, Ester. *Praha 1610 - 1700: Kapitoly o architektuře raného baroka*. Praha, 1998. ISBN 80-85983-60-5.

VOŠÁHLÍKOVÁ, P. *Biografický slovník českých zemí*. 11. Praha, 2004. ISBN 978-80-7277-368-8.

WURZBACH, Constantin von. *Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich*. 2. 3. 7. 12. Wien, 1861.

ZEDLER, Johann Heinrich. *Grosses vollständiges Universallexicon*. URL: < digitalizovaná verze na www.zedler-lexikon.de >.

ZEDLER, Johann Heinrich. *Grosses vollständiges Universallexicon aller Wissenschaften und Künste*. sv. 4 (Černínové), sl. 1006-1007. [cit. 2009 – 18 -10]. sv. 15 (Kinští). [cit. 2007 – 18 -5]. sv. 15 (Novohradští z Kolovrat). [cit. 2009 – 18 -10]. sv. 39 (Šporkové). [cit. 2009 – 18 -10]. sv. 52 (Wallisové). [cit. 2009 – 18 -10]. URL: < digitalizovaná verze na www.zedler-lexikon.de > .

VII. Seznam obrazových příloh

Příloha č. 1. Popis zařízení malé kuchyně Kolovratského paláce (NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 140, kart. 1048. Inventář domu na Starém Městě pražském 1764).

Příloha č. 2. Popis zařízení lokajského pokoje ve Sweerts-Šporkovském paláci (SOA Zámorsk, RA Šporků, inv. č. 435, evid. j. kn. 10, Inventář zařízení zámků rodu Sweerts-Šporků. Palác v Hybernské ulici v Praze 1797).

Příloha č. 3. Popis zařízení hostinského pokoje v Černínském paláci (NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 156, kart. 1173. Inventář paláce v Praze na Hradčanech 1777).

Příloha č. 4: Seznam vín uložených ve sklepě Černínského paláce paláci (NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 156, kart. 1173. Inventář paláce v Praze na Hradčanech 1777).

Příloha č. 5: Popis zařízení kaple Buquoyského paláce (NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 155, kart. 1160. Inventář domu v Praze 1767).

Příloha č. 6: Popis zařízení kabinetu Černínského paláce (NA Praha, Fideikomisní spisy, inv. č. 156, kart. 1173. Inventář paláce v Praze na Hradčanech 1777).

VIII. Zusammenfassung

Die Arbeit führt eine tiefere Sonde in den Hausbesitz von sechs Adelsgeschlechtern in der Hauptstadt des Königreichs Böhmen im 18. Jahrhundert durch. Es handelt sich um die Familien Buquoy, Czernin von Chudenitz, Nowohradsky von Kollowrat, Sweerts-Spork und Wallis und um den Chlumetzer Zweig der Familie Kinsky. Die Unterlagen wurden von dem Familienarchiv des Staatlichen Regionalarchivs in Zámrsk und den Fideikommissakten des Nationalen Archivs in Prag zur Verfügung gestellt. Die Arbeit besteht außer des Einleitungs- und Schlusskapitels aus weiteren drei Kapiteln. Die ersten zwei gehen von der Fachliteratur aus. Erst danach kommt der Teil, dessen Wahrnehmungen und Schlussfolgerungen das Ergebnis der Arbeit mit den Archivquellen bilden.

Alle oben genannten Adelsgeschlechter erreichten den Grafititel. Das erste Kapitel widmet sich der Geschichte dieser Adelsgeschlechter. Zuerst werden sie nach dem Eigentumsumfang stratifiziert. Weiter folgt die Stratifikation der Art der Karriere gemäß, die entweder am Hof oder im Land verlief. Ein besonders großer Wert wird auf die Geschichte der Besitzer von den einzelnen Häusern und Palästen gelegt.

Das folgende Kapitel befasst sich mit den Prager Palästen, die alle sechs Adelsgeschlechter in der Hauptstadt des Königreichs Böhmen besaßen. Es werden die konkreten Paläste behandelt, die im Besitz der Adligen im 17. und 18. Jahrhundert waren. Die Residenzen werden nach den einzelnen Adelsgeschlechtern gereiht. Diese Paläste befanden sich in dem genannten Zeitabschnitt in den folgenden Stadtvierteln: Kleinseite, Hradschin, Prager Alt- und Neustadt. Es werden vor allem die Paläste behandelt, die für die einzelnen Familien von größter Bedeutung waren und deren Inventare erhalten blieben.

Der weitere Teil der Arbeit wird an die Analyse von sechs konkreten Residenzen orientiert, die im Besitz jeder der Familien waren. Es handelt sich um den Buquoy-Palast auf der Kleinseite, weiter Czernin-Palast auf Hradschin, Kinsky-Palast auf der Kleinseite, Kolowrat-Palast in der Prager Altstadt, Sweerts-Spork-Palast in der Prager Neustadt und den Wallis-Palast. Der ganze Teil geht von den noch erhaltenen Inventaren von den einzelnen Palästen aus und nimmt Einsicht in den Aufbau der Häuser und die Einrichtung deren Räumlichkeiten. Aus der Sicht der Funktion der Räumlichkeiten kann man sie in die Wohnräume, unter die außer den privaten Zimmern weiter die repräsentativen Räume gehörten, und die betriebstechnischen Räume, die den Betrieb des Hauses sicherten, gliedern. Es dürfen weder die Kapellen und die Oratorien, noch die Theater vergessen werden, die auch

einen festen Bestandteil der Residenzen bildeten. Davon wurde dann der Charakter der Einrichtung und der Ausstattung von den einzelnen Räumen und Zimmern bestimmt.

Die Arbeit widmet sich zuerst der Topografie von den Wohnräumen der genannten Paläste. In allen Residenzen befanden sich ein Herren- und ein Damenappartement. Weiter gab es in den Palästen die Appartements von anderen Familienmitgliedern, d.h. von Eltern, Geschwistern oder Nachkommen, die Gästeappartements und schließlich die Räume für die dort angestellte Dienerschaft. Die Zahl dieser Räume unterschied sich in den einzelnen Residenzen voneinander.

Die Herren- und Damenappartements bestanden im Grunde aus einem Wohnzimmer, einem Schlafzimmer und weiteren Kammern. In einigen Fällen wurden sie noch um ein Vorzimmer erweitert. Alle Damenappartements wurden den Gewohnheiten nach in dem ersten Stock situiert. Die Appartements von den anderen Familienmitgliedern befanden sich nicht in allen Residenzen, nur in dem Palast der Familien Buquoy, Czernin, Nowohradsky und Sweerts-Spork oder Wallis. Die Gästeappartements besaßen alle Familien außer Kinskys und Wallis. Die analysierten Paläste weisen insgesamt eine komplette Ausstattung der Innenräume nach den Inventaren auf. Gemeinsam ist für alle eine ausführliche Beschreibung der Sitzmöbel in ihrer farblichen Ausführung, die zeigt, dass beliebt die rote oder grüne Farbe, beziehungsweise ihre Kombination waren. Nach den Angaben der Inventare kann behauptet werden, dass der Adel die von ihm bewohnte Wohnräume in der zweiten Hälfte des 18. Jahrhunderts in derselben Art wie in der ersten Hälfte des Jahrhunderts ausstattete.

Der nächste Teil über die Topografie der zentralen Repräsentationsräume stellt die konkreten Säle und Speiseräume der einzelnen Paläste vor. In allen Palästen gab es den Angaben der Inventare gemäß die Speisesäle, die sich immer in dem ersten Stock befanden. Die Einrichtung dieser Räume stimmte praktisch in allen analysierten Häusern überein. Das ausgeprägteste Element bildeten die Anrichten oder Geschirrschränke, die immer dem Raum dominierten. Die Anwesenheit eines großen Saals wird nur in zwei Palästen bestätigt, solcher Raum befand sich im Czernin-Palast und im Sweerts-Spork-Palast.

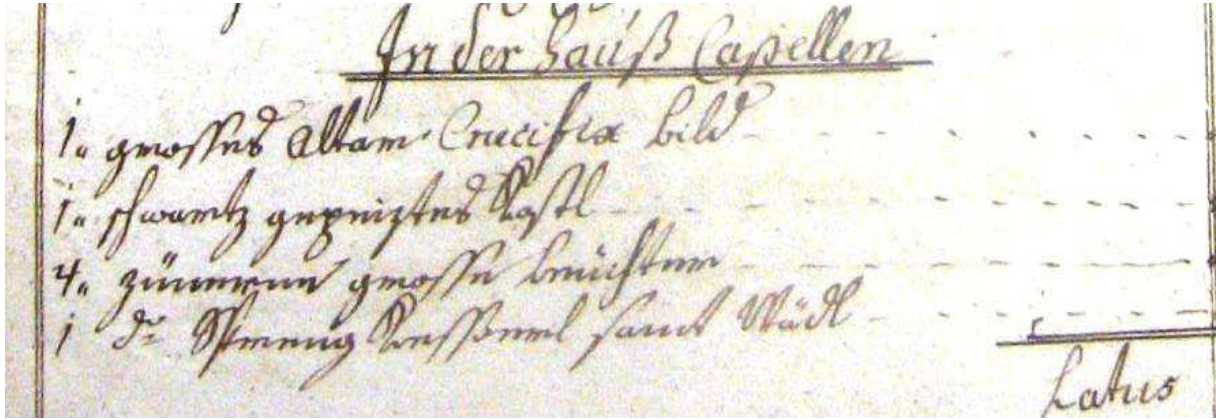
Zum Hauptthema vom nächsten Abschnitt wurde die Analyse der betriebstechnischen Räume, die im Inventar ganz ausführlich beschrieben wurden. Sie können ihrer Funktion gemäß in drei Gruppen geteilt werden. Die erste Gruppe wurde von den Küchenkomplexen mit einer voneinander sich unterscheidenden Zimmerzahl gebildet. In diesen Räumen gab es in den dort stehenden Möbeln eine hohe Zahl von Geschirr aus Kupfer, Silber, Zinn, Messing, Eisen, Glas oder Porzellan. Die Ställe und die damit zusammenhängenden Räume bildeten den zweiten Teil von dem Wirtschaftskomplex, den es außer dem Sweerts-Spork-Palast in

allen Residenzen gab. Den letzten Teil vom betriebstechnischen Komplex bildeten die Waschküchen oder Waschräume mit einem großen Kupferkessel und einem Wäschemangel, die sich aber auch nicht in allen Palästen befanden, man konnte sie im Erdgeschoß von Czernin-, Kolowrat- und Sweerts-Spork-Palast finden.

Der folgende Textteil befasst sich mit dem Theater, das für die Repräsentation und die Freizeitgestaltung bestimmt wurde. Es war nur im Sweerts-Spork-Palast vorhanden. Der letzte Abschnitt der Arbeit behandelt die geistlichen Räume, die Kapellen und Oratorien.

Das Hauptziel dieser Arbeit war die ausführliche Analyse von sechs Residenzen, bei denen ich feststellen sollte, wie ihre Innenräume aussahen, wozu und wie oft sie genutzt wurden, welche Bedeutung sie hatten. Weiter war wichtig festzustellen, mit welchen Möbeln oder welcher Einrichtung die konkreten Räume ausgestattet wurden. Nach der Analyse der Inventare kam ich zu dem Schluss, dass sich die Struktur und vor allem die Einrichtung der Paläste in der zweiten Hälfte des 18. Jahrhunderts nicht wesentlich von der früheren Etappe unterschieden. Die Einrichtungsgegenstände in allen Räumen von den Residenzen des Adels stimmten mit denen aus den vorherigen Jahrzehnten überraschend überein. Daraus kann geschlossen werden, dass sich sowohl die Art und Frequenz der Nutzung, als auch die Bedeutung von den einzelnen Räumen und den gesamten Residenzen im Laufe des 18. Jahrhunderts nicht besonders geändert haben.

Příloha č. 5: Popis zařízení kaple Buquoyského paláce

Příloha č. 6: Popis zařízení kabinetu Černínského paláce

